

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK EDEBİYATINDA 10 ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA

**Zeliha AKTAŞ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**ŞANLIURFA
2026**

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK EDEBİYATINDA 10 ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA

**Zeliha AKTAŞ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

DANIŞMAN: Doç. Dr. Levent BİLGİ

**ŞANLIURFA
2026**

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada, Türk edebiyatında on roman örneğini çatışma unsurlarıyla inceledik. Bu romanları Tanzimat, Serveti Fünun ve Cumhuriyet gibi farklı dönem ve tarihlerden birer roman olmak üzere seçtik. Kendi alanımda romanlarda çatışma konusunun pek incelenmediğini gördük. Bu konuyu, alana faydalı olması sebebiyle seçtim. Böylelikle çatışma konusunu her tarzda roman üzerinden açıklamış olduk. Konuyla ilgili yapılan tez ve makaleler hakkında literatür araştırması yaptık. Farklı kaynaklardan yararlanmaya çalıştık. Karakterlerin çatışma unsurlarıyla analiz edilmesi sonucu, romanın vermek istediği ana mesaj daha anlaşılır olarak aktarılmıştır. Böylelikle roman içinde detaylandırılmayan üstü kapalı mesajları açıklığa kavuşma imkânı bulmuştur. Nurullah Çetin'in, *Roman Çözümleme Yöntemleri* kitabına göre incelediğim romandaki çatışma unsurlarını iç ve dış çatışma olmak üzere ikiye ayırdım. Zeliha Apaydın'ın, *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Kitaplarında Yer Alan Çatışmalar ve Çatışma Çözme Becerileri*, adlı yüksek lisans tezinde ve Rasim Özdenören'in, *Rasim Özdenören'in Çatışma Adlı Hikâyesine Çatışma Yöntemiyle Bakış*, makalesinden elde ettiğim bulgularla karakterin yaşadığı çatışmaları kendi içinde sınıflandırarak açıkladık. İç çatışma, karakterlerin kendi kendisiyle çatışması olarak incelenirken; dış çatışma ise karakterin başkasıyla veya toplumla olan çatışmasıdır. Çalışmamızın sonunda elde edilen bulguları ayrıntılı bir şekilde açıklayarak incelediğim romanlarda çatışmalarla ilgili iletmek istenen sonuca yer verdik.

Bu yoğun ve tempolu süreçte, bana desteklerini esirgemeyen, tüm sorularımı cevaplayan ve bana eksiklerim konusunda yol gösteren başta danışman hocam Doç. Dr. Levent Bilgi olmak üzere tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Ayrıca bu dönemde bana manevi destek olmaya çalışan ailem ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
KISALTMALAR	iii
1. GİRİŞ	1
1.1. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Roman Türünde Çatışmanın Evrilişi	1
1.2. Konunun Önemi, Kapsamı ve Sınırları	3
1.3. Özgün Değer.....	4
1.4. Araştırma Sorusu.....	5
1.5. Tezin Amacı ve Önemi	5
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	7
2.1. ROMAN TÜRÜNDE (EDEBİYATTA) ÇATIŞMA UNSURU	7
2.1.1. Roman Türünde Çatışma Kavramı	7
2.1.2. Roman Türünde Çatışma Tarihi	8
2.1.3. Roman Türünde Çatışma Nedenleri	10
2.1.4. Romanda Çatışma Türleri.....	11
3. GEREÇ ve YÖNTEM	14
3.1. TÜRK EDEBİYATINDA ON ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA	14
3.1.1. <i>Turfanda Mı Yoksa Turfa Mı?</i> Romanında Çatışma	14
3.1.1.1. Eserin Kimliği	14
3.1.1.2. Romanda Çatışmalar	14
3.1.2. <i>Eylül</i> Romanında Çatışma.....	25
3.1.2.1. Eserin Kimliği	25
3.1.2.2. Romanda Çatışmalar	25
3.1.3. <i>Denizin Çağırışı</i> Romanında Çatışma.....	50
3.1.3.1. Eserin Kimliği	50
3.1.3.2. Romanda Çatışmalar	50
3.1.4. <i>Üç Katlı Ev</i> Romanında Çatışma.....	66
3.1.4.1. Eserin Kimliği	66
3.1.4.2. Romanda Çatışmalar	67
3.1.5. <i>Bugünün Saraylısı</i> Romanında Çatışma.....	78
3.1.5.1. Eserin Kimliği	78
3.1.5.2. Romanda Çatışmalar	79
4. BULGULAR	100
4.1. TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA ÜZERİNE	100
4.1.1. <i>Cemile</i> Romanında Çatışma.....	100
4.1.1.1. Eserin Kimliği	100
4.1.1.2. Romanda Çatışmalar	101
4.1.2. <i>Mutfak Çıkmazı</i> Romanında Çatışma	112
4.1.2.1. Eserin Kimliği	112
4.1.2.2. Romanda Çatışmalar	113
4.1.3. <i>Yılanı Öldürseler</i> Romanında Çatışma	131
4.1.3.1. Eserin Kimliği	131
4.1.3.2. Romanda Çatışmalar	132
5. TARTIŞMA.....	142

5.1. TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA ÜZERİNE	142
5.1.1. <i>Aile Savaşları</i> Romanında Çatışma	142
5.1.1.1. Eserin Kimliği	142
5.1.1.2. Romanda Çatışmalar	142
5.1.2. <i>Kılavuz</i> Romanında Çatışma.....	153
5.1.2.1. Eserin Kimliği	153
5.1.2.2. Romanda Çatışmalar	154
6. SONUÇLAR	167
7. ÖNERİLER	171
KAYNAKLAR.....	172
ÖZ GEÇMİŞ	175

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK EDEBİYATINDA 10 ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA

Zeliha AKTAŞ

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Levent BİLGİ

Yıl: 2026, Sayfa: 175

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türk edebiyatından seçilen on roman örneğinden çatışma temasını işlemektir. Türk edebiyatının Tanzimat, Servet-i Fünun ve Cumhuriyet gibi farklı dönem ve tarihlerinden birer roman seçilerek çatışma unsurları değerlendirilmiştir. Romanlardan alıntılama yapılarak çatışma türleri açıklanmıştır.

Çatışma kavramı edebiyat, psikoloji, sosyoloji gibi birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Tezimizde bu geniş kavramın ne olduğunu, tarihi, nedenleri ve türleri incelenmiştir. İşlenen çatışmalar nedenlerine bağlı olarak türlerine ayrılmıştır. Böylelikle konumuz daha sınırlı hale gelmiştir. Bu kavram romanlarda çatışma unsurlarını incelemek için seçilmiştir. Roman incelemelerini detaylandırmak eser-karakter ilişkisi açısından çok önemlidir. Bu çalışmada, bu ilişki en iyi çatışma kavramıyla aktarılmıştır. Çünkü çatışma kavramı karakterin zihin dünyasını ele alarak romanda verilmek istenen mesajı net bir şekilde aktarmıştır. Roman, her zaman anlatılandan fazlasıdır. Roman okunurken bahsedilen karakterin basit ve sıradan olduğu düşünülse de analiz edilen çatışmalarla görünenden fazlası olduğu tespit edilmiştir. İncelenen eserlerde toplumsal sorunlar, kültürel farklılıklar, ideolojik düşünceler, kimlik arayışları, varoluşsal sorunlar vs. olması çatışma konusuyla ilgili pek çok malzeme vermiştir. Böylelikle çatışma kavramının dönemlere göre karakter üzerindeki etkisi görülmüştür. Bu konunun özellikle edebiyat alanında pek fazla işlenmemesi araştırmamıza çok yönlü bir bakış açısı kazandırmıştır. Ayrıca seçilen romanlar hakkında pek fazla tez çalışmalarının olmaması, eserleri tanıtmaya imkânı da sağlamıştır. Bu açıdan farklı ve özgün bir çalışma olmuştur.

ANAHTAR KELİMELE: Çatışma, Türk Romanı, Dış Çatışma, İç Çatışma

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

CONFLICT IN 10 NOVEL EXAMPLES IN TURKISH LITERATURE

Zeliha AKTAŞ

HARRAN UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Levent BİLGİ

Year: 2026, Page: 175

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the theme of conflict in ten novels selected from Turkish literature. One novel each from different periods and historical eras of Turkish literature the Tanzimat, Serveti Fünun, and Republic eras were chosen to evaluate the elements of conflict. Types of conflict were explained through excerpts from the novels.

The concept of conflict appears in many fields, including literature, psychology, and sociology. In this thesis, we examine what this broad concept is, its history, causes, and types. The conflicts discussed are categorized according to their causes, thus narrowing our focus. This concept was chosen to examine the elements of conflict in novels. Detailing novel analyses is crucial for understanding the relationship between the work and its characters. In this study, this relationship is best conveyed through the concept of conflict. Because the concept of conflict, by addressing the character's inner world, clearly conveys the message intended in the novel. A novel is always more than what is presented. While the character may seem simple and ordinary when reading the novel, the analyzed conflicts reveal that there is more to it than meets the eye. The works examined address social problems, cultural differences, ideological thoughts, identity searches, existential problems, etc. The fact that it was chosen has provided a great deal of material regarding the theme of conflict. Thus, the impact of the concept of conflict on the characters according to different periods has been observed. The fact that this topic has not been extensively explored, especially in the field of literature, has given our research a multifaceted perspective. In addition, the lack of numerous thesis studies on the selected novels has provided an opportunity to introduce the works. In this respect, it has been a different and original study.

KEYWORDS: Conflict, Turkish Novels, External Conflict, Internal Conflict

KISALTMALAR

vb.	ve benzeri
vs.	Vesaire
s.	Sayfa

1. GİRİŞ

1.1. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Roman Türünde Çatışmanın Evrilişi

Çalışmamızda Türk edebiyatının (Tanzimat, Serveti Fünun ve Cumhuriyet) farklı dönem ve tarihlerinden seçtiğimiz on roman üzerinden çatışma seyri incelenmiştir. Bu eserler konumuzla ilişkili olabilecek ve hakkında pek fazla tez çalışması olmayan romanlardır. Kronolojik sıraya göre incelen romanlara baktığımızda günümüze yaklaştıkça çatışma türleri de farklılaşmıştır. Tanzimat'ın başında toplumsal konular ve Doğu-Batı çatışması daha yoğundur. Ancak tarihsel süreç boyunca günümüze yaklaştıkça romanların toplumsal konulardan bireysel konulara evirildiğini görmekteyiz. Bireyin yaşadığı tüm tecrübeler, edindiği bilgiler, aile çevresi ve sosyal ilişkileri kendisini tanımasını, iç ve dış cepheleriyle kendisini keşfetmesini sağlamaktadır. Bir bakıma kişi, farkına vardığı potansiyellerini kullanmaya başlamaktadır. İnsan, potansiyellerini fark edip kullandıkça kendisini gerçekleştirmekte ve “ben” bilinciyle toplumda var olmaktadır (Altunyay, 2015, s. 15). Bundan dolayı karakter çatışmasının bireyin dış dünyasından iç dünyasına geçtiği anlaşılmaktadır. Örneğin; Tanzimat döneminden incelediğimiz ilk eserimiz *Turfanda mı Turfa mı ?*, dönemin sosyal ve siyasi sorunlarına değindiğinden bireyin toplumu düzeltmek ideali üzerine çatışmalar görülmüştür. Karakter birçok duruma tepki verdiğinden dış çatışma ağırlıklı işlenmiştir. Cumhuriyet'in son dönemlerinden seçtiğimiz *Kılavuz* romanı, postmodern konulu soyut bir romandır. Bundan dolayı karakterin düş-gerçek karmaşası iç içe verilmiştir. Bu konuda iç monologlar psikolojik bir hesaplaşma yaşayan karakterimizin daha çok iç çatışma yaşadığı görülmüştür. Zaman içinde nüfus artışıyla birlikte görülen toplumsal değişiklikler bireylerde yalnızlığı doğurdu. Kalabalıklar içinden sıyrılmak isteyen bireyler artık yalnızlaşarak kendilerine yeni benlikler arayarak varoluşsal süreçlere girmişlerdir. Bu durum romanlarımızda zamana göre değişerek net bir şekilde görülmüştür.

Esasen Batı edebiyatından aktarılan romanın kendisi de Avrupa'da Aydınlanma ve Sanayi Devrimleri ile kapitalistleşmenin sonucu ortaya çıkan burjuva toplumunun sanatsal bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla toplumsal ve siyasi değişimlerle yakın ilgisinden ötürü, birtakım sınırlılıklarıyla birlikte, romanın bir tür tarihsel belge özelliğine sahip olduğu söylenebilir (Türkislamoğlu, 2023, s. 263).

Bu açıdan roman, bize dönem ve karakter bilgilerini açık ve net bir şekilde aktarmış olur. Ele aldığımız çatışma izlekleriyle verilmek istenen üstü kapalı mesajlar doğrudan okuyucuya iletilerek fayda sağlamıştır.

Genel olarak modernleşme anlamına gelen batılılaşma hareketleri, Osmanlı-Türk tarihinde, Tanzimat Dönemi'nde başlamış ve Tanzimat'tan sonra giderek hız kazanmıştır. Batılılaşma çabalarının, kültür, sanat ve edebiyat alanlarında en ileri noktaya vardıkları dönem ise Servet-i Fünûn Dönemi olmuştur. Bu dönem Batı'ya karşı kapıların tamamen açılmış ve hemen her şeyde Avrupa örnek alınmıştır. Batılılaşma hareketleri, Servet-i Fünûn'dan sonra da Cumhuriyet Dönemi'nde peş peşe yapılan yenileşme hareketleri ile devam etmiştir. Romanlar, yazıldıkları döneme ait çevrelerin durumu ve yazarların sosyal değişimin yarattığı sorunlara nasıl baktıkları hakkında önemli bilgiler içerirler (Dündar Şahin, 2024, s.298).

1950'li yıllarda Türkiye'nin geçirmiş olduğu hızlı kentleşme, sanayileşme ve nüfus değişimleri köylü-kentve aile sorunları ortaya çıkmıştır. Bu durum o dönemde yazılan romanlara da yansıdığından çatışma izlekleri tekrardan dış çatışma odaklı olmuştur. Cumhuriyet'in son dönemlerine yaklaştıkça bu durum artık bireyselliğe dönmüştür. Bireyin kendine yabancılaşmasıyla iç çatışma izleklerinin arttığını görmekteyiz.

Kontrol edilemeyen tutkular, yerleşik kabuller sebebiyle insanın kendi özüne yabancı hale gelmesi, edimlerine nesnel bir şekilde yaklaşarak bilinç geliştirmesi onu yaşadığı çevreden yalıtır. Buna göre insan kendi benliği ve zihin halleriyle arasına mesafe bırakır; içsel ve dışsal temasını koparır. Söz konusu temassızlık içinde yaşadığı çevreye, mekâna ayrı düşmüşlüğü ifade eder (Kurteş vd., 2023, s. 526).

Bu durum özellikle inlediğimiz romanlardan olan Tahsin Yücel'in, *Mutfak Çıkmazı* eserinden net görülmüştür. Karakterimiz yaşamış olduğu sorunlarla dış dünyadan bağlantısını kesip tamamen iç dünyasına dönmüştür. Kendi benliğinden kaçış yeri olarak mutfak ve yemek yapmayı görmüştür. Mutfaktan çıkmak istemez ve tek gayesi yemek yapmaktır. Buradaki mutfak sembolü kişinin çevreye ve mekana temassızlığını gözler önüne sermiştir. 1960 yılında yazılan bu romanda o dönemde yaşanan sorunlardan biri olan varoluşçuluk işlenmiştir.

Genel olarak Tanzimat'tan Cumhuriyet dönemine çatışma seyrine baktığımızda; Tanzimat'ta toplumsal konular yoğun, dışa dönüklük var. Bundan dolayı iç çatışma daha ağırlıklıdır. Serveti Fünun döneminde dönemin baskıları ve istibdat etkileri bireyi tekrar yalnızlığa iterek psikolojik sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Melankolik havaya bürünen birey, içe dönük hale gelir. Bu konuda sürekli iç çatışma yaşamıştır. O dönem eserlerinden olan Mehmet Rauf'un *Eylül* romanı, çelişkili bir aşk konusunu anlatsa da dönemin etkisinden dolayı bireyin yaşadığı ağır psikolojik sıkıntılar açık bir şekilde görülmüştür.

Milli edebiyat ve Cumhuriyet öncesi bir geçiş dönemi olmuştur. Kurtuluş savaşı ve yeni akımların çıkmasından dolayı tekrardan halka dönük konulara dönmüştür. Bu dönemde aydın-halk, köylü-kent ve kuşak çatışmaları artığından karakterimiz dışa dönük hale gelmiştir. Sanayileşmeyle birlikte artan toplumsal sorunlar esere de yansımıştır. Bu açıdan karakterlerimizi daha çok dış çatışmayı yaşadığı görülmüştür. Özellikle ele aldığımız Orhan Kemal'in Cemile eseri, Yusuf Ziya Ortaç'ın *Üç Katlı Ev* eseri bu konuya örnek verilebilir.

Cumhuriyet ve sonrası döneme gelindiğinde artık tamamen bireysel konular işlenerek karakterler daha içe dönük hale gelmiştir. Bireyin kendisini ve en yakınındakini ilgilendiren sorunlar üzerine çatışmalar görülmüştür. Son dönemlerden incelediğimiz Bekir Yıldız'ın, *Aile Savaşları* ve Bilge Karasu'nun *Kılavuz* eseri bu duruma en net örnektir.

Bu sayede her dönemden ele alınarak incelenen romanlarda dönemlerin de etkisiyle farklı türde çatışmaların işlendiğini görmekteyiz. Analiz edilen çatışma izlekleri romanların eser-karakter açısından incelenerek anlam kazanmasına katkı sunmuştur. Bu sayede hep çatışma seyrine hem de eserde anlaşılmayan üstü kapalı mesajlar açıklık kazanmıştır.

1.2. Konunun Önemi, Kapsamı ve Sınırları

Çatışma konusu birçok alanda yer edinmiş, hayatımızda sık karşılaştığımız bir kavramdır. Bu kavram eski çağlardan beri kişinin monologlarıyla, iki kişi arasında ya da topluluklar arasındaki etkileşim sonucu meydana gelir.

Edebiyat, sosyoloji, psikoloji, tarih gibi pek çok alanda karşılaştığımız bu geniş kavramın ne olduğunu, geçmişten bugüne olan tarihini, nedenlerini ve türlerini inceledik.

Yeni Türk edebiyatında bu konunun nasıl işlendiğini belirleyerek konumuzu sınırlandırdık. Bu kavram aslında insanlık tarihi boyunca birçok etkileşim sonucu ortaya çıksa da kökeni Platon ve Aristo'ya dayanmaktadır. Follet, bu konuyla ilgili ilk sistematik çalışmayı yapmıştır.

Çatışma; kültürel, toplumsal, ideolojik, vs. çok geniş alanda karşımıza çıktığı için incelemesi karmaşık ve uzun gelebilir. Bu durumda çatışma kavramını nedenlerine bağlı olarak türlerine ayırdık. Çalışmamızda karakterin gerek kendi içinde gerekse başkalarıyla yaşadığı çatışma türleri ayrıştırılarak konumuzu daha sınırlı hale getirdik.

İki ana bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde; çatışma konusu, tarihi, nedenleri ve türleri ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise incelenen romanlar, çatışma unsurlarıyla aktarılmıştır. Sırasıyla; *Turfanda mı Turfa mı?*, *Eylül*, *Denizin Çağırışı*, *Üç Katlı Ev*, *Bugünün Saraylısı*, Cemile, *Mutfak Çıkmazı*, *Yılanı Öldürseler*, *Aile Savaşları* ve *Kılavuz* romanları çatışma unsurlarıyla incelenmiştir. Her roman ile ilgili eserin kimliği hakkında bilgiler verilmiştir. Romanlarda görülen çatışmalar; iç ve dış çatışma olmak üzere, kendi içinde sınıflandırılarak roman karakterleri üzerinden açıklanmıştır. Karakterlerin yaşadığı çatışmalar da kendi içinde bölümlendirilerek detaylandırılmıştır. Sonuç kısmında ise romanlarda incelenen çatışma unsurlarıyla ilgili ulaşılan veriler ayrıntılı şekilde değerlendirilmiştir.

1.3. Özgün Değer

Çatışma kavramıyla ilgili çalışmalara baktığımızda çok sayıda tez ve makaleyle karşılaştık. Edebiyat, sosyoloji, psikoloji, tarih vs. bir çok alanda ele alınmıştır. Çatışma konusunu edebiyatla sınırlı hale getirmeye çalıştık. Türkçe ve edebiyat alanında konumuzla ilgili Eğitim Enstitüsü Türkçe öğretmenliği alanında Yağmur Temür'ün, *Aslı Der'in Çocuk ve Gençlik Romanlarında Çatışma ve Çatışma Süreçleri Üzerine Bir İnceleme*, yine Türkçe Öğretmenliği alanında Zeliha Apaydın'ın, *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Kitaplarında Yer Alan Çatışmalar ve Çatışma Çözme Süreçleri*, adlı benzer yüksek lisans çalışmaları bulduk. Bunların da daha çok, karakterlerin kendi içinde veya başkasıyla ya da toplumla vs. çatışması şeklinde olduğunu tespit ettik.

Özellikle edebiyat alanında bu konunun genişçe işlenmemesi, araştırmaya daha farklı bir bakış açısı getirme imkânı oluşturdu. Çatışma konusunun edebiyatımızda pek işlenmemiş

olması bizi bu konuda araştırma yapmaya yönlendirmiştir. Ele aldığımız eserlerde işlenen konuların çoğunlukla toplumsal sorunlar, kültürel farklılıklar, ideolojik düşünceler vs. olması çatışma konusuyla ilgili pek çok malzeme vermiştir.

İncelenen on eseri Türk edebiyatının farklı dönemlerinden seçerek aynı zamanda çatışma kavramının dönemlere göre karakter üzerindeki etkilerini görmüş olduk. Böylelikle çalışmamıza daha özgün ve çok yönlü bir bakış açısı kazandırılmıştır.

1.4. Araştırma Sorusu

Çatışma nedir? Çatışma tarihi nedir? Çatışma nedenleri nelerdir? Çatışma türleri nelerdir? Çatışma bir tema olarak romanlara nasıl yansımıştır? Çatışma temasının karakter üzerinde etkileri nasıldır? Çatışma türleri nasıl incelenmiştir? Çatışma-eser ilişkisi nasıldır? Eserlerin incelenen bakış açıları nelerdir? Eserlerde incelenen karakter analizleri nedir? Eserlerdeki mekân ve zaman kavramları nasıldır? Eserlerin olay örgüsü nasıldır? Çatışmanın edebiyatımızdaki yeri ve önemi nedir?

Tezimizde bu sorulara cevaplar bulmaya çalıştık. Araştırma esnasında gelişen yeni soruları açıklamaya çalıştık. Bu sorular çalışmamızın detaylı bir şekilde incelenmesi için uygun bir yöntem oluşturmuştur.

1.5. Tezin Amacı ve Önemi

Çatışma kavramı, özellikle karakter çatışmaları neredeyse birçok eserde karşılaştığımız bir konudur. Bu konuyla ilgili çok fazla ve detaylı çalışmaların olmaması herhangi bir eser-karakter ilişkisi açısından da belirsizlikler teşkil etmektedir. Eser için en önemli unsurlardan biri karakterdir. Okuyucunun eseri anlayıp bütünleşebilmesi için karakteri ve karakterin iç dünyasını da bilmesi gerekir.

Çalışmamızda yer verdiğimiz romanların detaylandırılarak eser-karakter açısından incelenmesi çok önemlidir. Bu analiz konusunda çatışma kavramı netlik oluşturmaktadır. İncelenen çatışmalarla karakterlerin iç ve dış dünyası tanıtılmaktadır. Bu sayede okuyucuya karakteri ve romanı anlama konusunda faydalı olmuştur.

Araştırmamızda karakter çatışmaları incelenirken karakter analizi de detaylı şekilde incelenmiştir. Karakterleri anlama konusunda da yol göstermiştir. Karakter konusu başka

araştırmaların incelenmesinde de yararlanılan bir konudur. Çünkü karaktere bağlı olarak eserin vermek istediğı mesaj ve dönemle ilişkisi daha net ifade edilir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. ROMAN TÜRÜNDE (EDEBİYATTA) ÇATIŞMA UNSURU

2.1.1. Roman Türünde Çatışma Kavramı

Çatışma kavramının tanımı, ne olduğu konusunda çok farklı görüşler vardır. Songül Çelik Sürmen'e göre; çatışma, bireylerin bulundukları ortamlarda istemedikleri bir durum veya sorunla karşılaştıklarında çözüm bulamadıkları olumsuz duygu davranışlarıdır. Savaş, rekabet, mücadele, bazı kişi ve davranışlardan hoşlanmama gibi nedenleri olan, farklı bilim dallarında (sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve yönetim vd.) farklı tanımlamaları olan bir kavramdır (Sürmen, 2023, s. 21).

Sürmen çatışma konusunda çözümsüzlüğü ön plana çıkarmaktadır. Sorunlar karşısında çözümsüzlük insan duygularını olumsuz anlamda etkilemekte ve çatışmaya sebep olmaktadır. Herhangi bir sorun karşısında müdahale etme ve sonuç olarak olumlu yanıt almak beklenilmektedir.

Ali İhsan Can'a göre; çatışma, herhangi bir sebepten dolayı kişilerin birbirlerinin istek ve ihtiyaçlarına müdahalesi sonucu ortaya çıkan durumdur. Çatışma, bir bireyin amaçlarına varmak için göstermiş olduğu eylemleri ve atılımları, bir diğer bireyin amaçlarına varmak için göstermiş olduğu eylem ve atılımları engellerse, durmasına ve bozulmasına sebep olursa ortaya çıkar (Can, 2021, s. 23).

Çatışma kavramının oluşabilmesi için mutlaka bir neden gereklidir. Bu istek, ihtiyaç, mücadele, düşünce uyuşmazlığı vb. durumlar olabilir. Bu gibi nedenleri gerçekleştirme, engelleme girişimleri bir zıtlık oluşturacağından doğal olarak çatışma gerçekleşmiş olur.

Çatışma denildiğinde kişilerin aklına çoğunlukla olumsuz bir ortam gelmektedir. Hâlbuki çatışmayı olumsuz bir ortama çeviren, çatışma içinde bulunan kişilerin yaşadıkları sürtüşmeye yükledikleri anlamdır. Her dönemde niteliği, güçlük düzeyi değişse de çatışma, farklı biçimlerde karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Gündelik yaşamda çatışma yaşamak kaçınılmaz olsa da bu durum, yaşanan her çatışmanın olumsuz nitelikte olacağı anlamına gelmez. Meydana gelen çatışmaların sonuçlarını olumlu hâle getirmek için çatışmanın ne olduğunu ve kaynağını iyi tespit etmek gerekir (Tosun, 2024, s. 36).

Çatışma kavramı; bir konuda zorluk çıkarma, karşı gelme gibi olumsuz şeylerden ibaret değildir. Bazen kötü bir durumu düzeltmek veyahut olumlu şeylerin gerçekleşmesine önayak olmak için de çatışmaya girilir. Örneğin; yanlış yapılan bir konuda karşımızdaki kişiyi uyarmak için çatışmaya girmek aslında olumsuz değildir. Aksine olumsuz durumu, olumluya çevirmek içindir.

2.1.2. Roman Türünde Çatışma Tarihi

Çatışma kavramının kökeni Platon ve Aristo'ya kadar dayanmaktadır. Sosyal bilimcilerin hemen hepsi bu kavram üzerine düşünmüşlerdir. Ancak dinamik yönetim anlayışının öncülerinden Follet ilk kez çatışma çözme kavramını kullanmıştır. Follet çatışmayı olumsuz olarak görmüş, ancak tarafların yararına sonuçlanabileceğini de ifade etmiştir (Karahan, 2024, s. 31).

Çatışma, toplumsal hayatın tüm katmanlarında varlığını sürdürmektedir. Toplumsal cinsiyet, etnik çatışmalar, dinsel çatışmalar, uluslararası çatışmalar ve sınıflar arası çatışmalar ilk bakışta karşımıza çıkan, toplumsal çatışmanın fay hatlarıdır. D. P. Johnson'a göre, en yaygın çatışma kıt materyallerin dağıtımı ve finansal kaynaklar üzerine olan çatışmadır. Akdağ'a göre de, temel çatışma ekonomi üzerinden yaşanan çatışmadır. Ancak çatışma, özellikle 20.yy'ın sonlarına doğru, ideolojik ve politik bir biçim almıştır (Akdağ, 2020, s. 5233).

Çatışma teorisi, toplumların tarihsel gelişiminde sürekli bir mücadele içerisinde bulunduğunu ve mevcut toplumsal düzenin de bu mücadelelerin sonucu olarak şekillendiğini ileri sürer. Bu bakış açısına göre, toplumsal düzenin oluşumunda çatışma temel bir unsur olarak görülmektedir. Her ne kadar yapısalcı ve fonksiyonalist kuramlar toplumsal düzende işlevsel olan süreçten bahsetse de “organik, yapısalcı ve fonksiyonalist kuramların aksine çatışma kuramı toplumu, temel maddi gereksinimler ve kaynaklar için mücadele eden zıt grupların bir sistemi olarak görür. Çatışma kavramı, bireylerin ya da grupların duygu, düşünce ve davranışlarında içsel ya da dışsal kaynaklı psikolojik ve toplumsal engellerle karşılaşmalarıyla ilişkilidir. Bu bağlamda çatışma, farklı amaç ve taleplerin karşıtlık temelinde bir mücadeleye dönüşmesi şeklinde tanımlanabilir. Aynı şekilde “çatışma sosyal ilişkileri de belirlemektedir (Mavi, 2025, s.1616).

Hızlı endüstrileşme ve modernleşmenin çelişkili sonuçlarını irdeleyen bu kuramı Marks'tan, Durkheim ve E. Fromm'a kadar değişik isimler benzer şekilde irdelemişlerdir. K. Marks "yabancılaşma" olarak tanımladığı ve endüstri devriminin sonucu olarak insanların yaptıkları ürünlerden uzaklaşarak, kontrol edemedikleri bir yapının küçük bir ögesi olarak kendi üretme duygusu ve emeğinden yoksun kalması ile yaşadığı yabancılaşma ile mutsuz olacakları bu durumun da onların iç dünyalarında yaşadıkları "travmaları" hayatlarına yansıtarak kolayca şiddet ve çatışma içine girebileceklerini öngörmüken Durkheim ve özellikle de Fromm Rönesans, reform ve ardından gelen modernite ile başlayan gelişim sürecinde insanları yüzyıllardan bu yana çevreleyen psikolojik duvarlar yıkılırken, çelişkili biçimde tabuların yıkılmasının sonucunda onların doğurduğu psikolojik güvenlik duygusu kaybolduğunu, insanların doğru ve yanlış ayrımı konusunda yaşadıkları çelişkilerin, kopan bağlar, zayıflayan kontrol mekanizmalarının sonucu olarak mutsuz zayıf ve endişeli hale gelmiş olduklarını vurgulamıştır.

Bu durumun insanların aşırı iş bağımlılığına, madde bağımlılığına, radikal dinci akım ve ideolojilere yönelmelerine neden olduğunu, güven bunalımından kaçışın bir diğer yolu olan şiddet ve çatışmayı kolayca doğurabileceğini iddia etmektedirler. Modernleşmenin çatışmalara yol açacağı yönündeki bir diğer argüman ise modernleşme ile birlikte farklı kimliklerin tek bir kimlik inşası altında eritmeye çalışılması, kaynaklar, iktidar ve sosyo-kültürel yaşamdan ya mahrum edilmeleri ya da dengesiz biçimde yer almalarının neticesi olarak da çatışmanın kaçınılmaz biçimde doğacağı iddiasıdır (Şahin, 2013, s. 39)

"Temel İnsani İhtiyaç Teorisi", Aristo'dan Marks'a, Freud'a kadar pek çok düşünür ve bilim insanı ihtiyaç mahrumiyetinin insani ilişkilerdeki olumsuz etkilere değinmiştir. Ama insanların ihtiyaçlarının ve bu ihtiyaçlardan mahrum kalmanın yaratacağı sonuçları sistematik hale getiren ise Abraham Maslow'dur. Burton, Maslow'dan daha ileri bir adım atarak her zaman her yerde geçerli olan ihtiyaçlar olduğunu, bunların karşılanmamaları durumunda uyuşmazlığa gidileceğini söylemektedir. Burton, ihtiyaç tatminsizliklerinin çeşitli anlaşmazlıklar ve çatışmaları beraberinde getirebileceğini iddia etmektedir. Yani, isimleri ve içerikleri ne olursa olsun sistemlerin insani ihtiyaçları karşılamadıkları durumlarda uyuşmazlıkların ve çatışmaların oluştuğunu da söylemektedir(Şahin, 2013,

s. 41).

Yapılan araştırmalar ve çalışmalar göstermektedir ki çatışma, kavram olarak çok geniş bir anlam yelpazesine sahip şemsiye bir kavramdır. Birçok bakış açısına göre ifade edilen çatışma şu şekilde de tanımlanabilir: Çatışma, karşılıklı olarak etkileşim içinde bulunan bireylerin kendi içindeki veya aralarındaki beklentiyi karşılayamama durumuna bağlı olarak ortaya çıkan bir ilişki örüntüsüdür (Koçak vd., 2019, s. 3).

2.1.3. Roman Türünde Çatışma Nedenleri

Çatışmaların nedenleri beş ana başlıkta ele alınmıştır:

1. Karşılanmayan Temel Psikolojik Gereksinimler: Ait olma, özgürlük, güç ve eğlenme gibi gereksinimlerdir. İnsanlar, aktif olarak varlıklarını sürdürme isteğinden kaynaklanan bu gereksinimleri karşılamaya çalışırlar. Bireyler bu gereksinimlerini karşılarlarken engellenirse çatışmalar yaşanabilmektedir. Hemen her çatışmanın kökeninde karşılanmayan gereksinimler yer almaktadır.

2. Sınırlı Kaynaklar: Zaman, para, mal, pozisyon, bilgi miktarı gibi kaynakların sınırlı olması çatışmalara neden olabilmektedir. En kolay çözülen çatışmalardır. Bununla birlikte bu çatışmaların gerisinde karşılanmamış psikolojik gereksinimler olabilir.

3. Farklı Değerler: Kişiler; inançlar, öncelikler, ilkeler gibi birbirlerinden farklı değerlere sahiptir. Farklı değerlere, önceliklere ve ilkelere sahip kişiler, aynı çevreyi farklı şekilde algılayabilir. Farklı uyarıcılara öncelikle tepki gösterebilirler. Değerler çatıştığında kişiler, çatışmayı kişisel saldırı olarak algılayabilmekte ve çatışmayı kişiselleştirmektedir. Bu nedenle çözümü en zor olan çatışmalardır (Apaydın, 2022, s. 10-11).

4. İnsanların Bencilliği: Narsist kişilikler kendilerini çok aşırı önemsedikleri için sürekli başkaları ile çatışma yaşarlar. Kendilerine uygun olmayan bir ortam veya durumla karşılaştıkları zaman hemen zıt düşüncelere bürünürler. Çelişkili düşünceler kişinin hem kendisiyle hem de başkasıyla çatışma yaşamasına neden olur.

5. İnsanların Birbirleriyle Yarış/Mücadele Hâlinde Olmaları: İnsanlar, gerek doğrudan gerekse dolaylı yollardan birbirleriyle rekabet hâlinde olabilirler. Rekabet, yarış, mücadele insanın doğasında vardır. Zaten mücadele, bir konu veya sorunu çözmek için kararlilikla

gösterilen çatışmadır. Bu durumda iç ve dış çatışma olması kaçınılmazdır.

2.1.4. Romanda Çatışma Türleri

Çatışma kavramını birçok araştırmacı birbirinden farklı başlıklar altında yer yer aynı düşünceleri kastederek ortaya koymuşlardır. Çalışmamızın bu bölümünde birkaç araştırmacının çatışma sınıflandırmalarına yer verirken kendi tespit ettiğimiz bazı sınıflandırmalara da yer vereceğiz. Çatışmayı iki ana başlık hâlinde sınıflandıran Nurullah Çetin bunları; iç çatışma ve sosyal çatışma şeklinde tanımlar(Çetin, 2012, s. 157).

İç Çatışma: Kişinin kendi içindeki farklı eğilimlerin çatışması, iyilik-kötülük, acıma-zulmetme, cezalandırma-bağışlama gibi farklı duygular, kişinin iç dünyasında kıyasıya bir çatışmaya sahne olabilir. İç çatışma yaşayan kişi, sürekli iç muhasebe yapar, karar veremez, bocalar ve kendi kendisiyle sürekli hesaplaşma içindedir. Korkular, endişeler, pişmanlıklar yaşar, özeleştiri yapar, kendini suçlar.

Sosyal(Dış) Çatışma: Birden fazla kişi arasındaki zıtlıklara, farklılıklara dayalı çatışmalardır. Değişik özellikleri nedeniyle birbiriyle uyuşamayan, anlaşılamayan sosyal topluluklar, düşünsel ya da eylem planında çatışma içine girerler. Nurullah Çetin sosyal çatışmanın alt başlıkları olarak kişilikler arası çatışma, cinsiyetler arası çatışma, nesil çatışması, ekonomik çıkar çatışması, düşünce çatışması, askerî çatışma, bölgesel çatışma ve etnik çatışma unsurlarını da kaydeder (Özdenören, 2023, s. 2249).

Apaydın ise çatışma türlerini dört ayrı şekilde; kişi-kişi (kişiler arası) çatışması, kişinin kendisiyle olan çatışması, kişi-doğa çatışması ve kişi-toplum çatışması olarak sınıflandırır(Apaydın, 2022, s. 7).

Kişi-Kişi (Kişiler arası) Çatışması: Kişinin insanlarla kurduğu ilişkilerde isteklerinin, değerlerinin, ihtiyaçlarının ilgi ve düşüncelerinin farklılaşması kişiler arası çatışmalara neden olmaktadır. Kişiler arası çatışma olabilmesi için en az iki kişi arasında ortaya çıkan bir anlaşmazlık söz konusu olmalıdır. Günlük hayatta en çok rastlanan çatışma türü de kişiler arası çatışmadır. Kişiler arasındaki çatışma var olan, gizlenmiş sorunların dışa vurumudur. Herhangi bir anlaşmazlığın taraflar arasında çatışmaya yol açabilmesi için taraflardan en az birinin bu anlaşmazlığı fark etmesi gerekmektedir. Bu durumdan rahatsızlık

duymalı ve durumu değiştirmeye yönelik girişimlerinin de bilerek engellendiğini düşünüyor olmalıdır. Eğer taraflar anlaşmazlığın farkında değilse ya da farkında olsalar dahi rahatsızlık duymuyorlarsa bir çatışmadan söz edilemez. Yazınsal metinlerde; kişi kardeşleriyle, anne babasıyla ya da ailesinden başka biriyle çatışabilir. Arkadaşlarıyla veya aynı ortamı paylaştığı fakat arkadaş olmadığı yaşlılarıyla çatışma yaşayabilir. Bununla birlikte öğretmeniyle ya da tanıdığı başka bir yetişkinle de çatışmaya girebilir. Hatta kişinin çatıştığı kişi, insan özellikleri gösteren başka bir varlık da olabilir. Yani kişinin tanıdık veya tanımadık, yaşıt, kendisinden küçük veya yetişkin biriyle çatışması kişinin başka biriyle çatışmasını kapsar.

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması: Kişiler arası çatışmayla birlikte bireyler, kendileriyle de çatışabilirler. Bireyler; istekleri, davranışları ve kararları karşısında çelişkili durumlar yaşayabilirler. Bireyden kendi uzmanlığı, ilgileri, çıkarları, amaçları ve değerlerine uymayan görevler verildiğinde birey kendi içinde çatışma yaşayabilir. Bir konu hakkında sonuca varma, iş hayatına girme, iş hayatında önemli bir konu hakkında karar alma aşamalarında kendileriyle çatışırlar. Bireylerin zihinlerinde öne çıkan bir veya birkaç seçenek varsa seçim yapmak kolay olur. Fakat seçenekler arasında olumlu ya da olumsuz olarak tercih yapmak uygun değilse birey zorlanacaktır. Bireyin yaşadığı bu zorlanma kişinin kendisiyle çatışmasını oluşturmuştur (Apaydın, 2022, s. 13).

Kişi-doğa çatışması: Kişinin yaşamını sürdürmesine yönelik bir engel ortaya çıktığında bu çatışma görülür. Bu tür çatışmada kişi genellikle vahşi doğayla çatışır veya bilinmedik bir yerde tek başınadır. Bu tür çatışmalarda kişi, sel, deprem vb. doğal afetlerle veya bilimkurgu ve fantastik yapıtlarda yer alabilecek olan yapay doğayla da çatışmıştır.(Apaydın, 2022, s. 14).

Bu gibi olumsuz durumlarla karşılaşınca mutlaka çatışma ortaya oluşur. Çünkü insan, herhangi bir doğa olayında can ve mal kayıplarına karşı savaşı. Bu durum hem duygusal hem de eylemsel olarak çatışma kavramını ortaya çıkarır. Kişinin doğayla uyumu içgüdüsel olarak uyumlu olmak zorundadır. Bunun aksi olursa bir mücadele başlar. Sonuç olarak yine olumlu bir şey için çatışmış olur.

Kişi-toplum çatışması: Kişiler, kişiler arası çatışma ve kendileri ile çatışmaları yanında toplum ile de çatışma yaşayabilirler. Kişinin yaşam ilkelerinin, düşüncelerinin, inançlarının

yaşadığı çevre ve ülkeyle çatışması kişi-toplum çatışmasını oluşturur. Kişilerin toplumun ortak gayesi, kuralları ve benimsenen yolu kabul etmemesiyle toplumsal çatışma süreci yaşanabilir (Apaydın, 2022, s. 14).

Geleneklerin çok yoğun ve farklı kuşakların bir arada bulunması kişi-toplum çatışmasını tetikler. Eski nesil biriyle yeni nesil birinin; yaşama biçimi, hareketleri, düşünceleri, konuşma biçimi vs. mutlaka farklılık oluşturur. Hatta aynı nesil kişiler bile bazen çok farklı düşünebilir. Bu farklılıklardan çatışma doğal olarak gelişir. Farklı bakış açıları, olay ve durumları daha farklı gözlemleme, kendine özgü düşüncelerin olması kişinin bazen toplumdan farklı olmasına neden olur. Kişi tek başına da olsa toplumla ilgili yanlış gördüğü şeylere karşı çıkmaya çalışır. Bu durumda da çatışma kaçınılmazdır.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. TÜRK EDEBİYATINDA ON ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA

3.1.1. *Turfanda Mı Yoksa Turfa Mı?* Romanında Çatışma

3.1.1.1. Eserin Kimliği

Mizancı Murat tarafından 1892 yılında yazılmıştır. Osmanlı döneminin yapısını, toplumsal sorunların ele alındığı romanda; siyasi, sosyal, aşk gibi birçok konuya değinilmiştir. Osmanlı'nın işgal altında olduğu, dış borçların katlandığı ve savaşların devam ettiği o dönemde yaşanan siyasal olaylar ve toplumsal çöküşün izleri eserde görülmektedir.

Fransa'da tıp eğitimi gördükten sonra İstanbul'a gelen idealist bir kişiliğe sahip olan Mansur'un iş ve toplumsal hayatta karşılaştığı sorunlar ele alınmıştır. Roman'da eski- yeni çatışması çok ayrıntılı bir şekilde ele alınıp işlenmiştir. Olay örgüsünün büyük bir kısmı İstanbul'da geçmiştir. Bunun dışında amcasının köşküne yerleşen Mansur; Cezayir, Suriye Lübnan ve Aydın'a da gitmiştir.

Osmanlı döneminde eski-yeni çatışması incelenerek anlatılan bu romanda; karakterlerin kendileriyle, başkalarıyla, toplumla vs. çeşitli çatışmalar yaşadığı görülmektedir. En çok iç çatışması incelenen karakterler; Mansur ve Zehra'dır. Bunun dışında dış çatışma kısmında Mansur ve Zehra'nın; toplumla, amcaları Salih Efendi'yle, kuzenleri Sabiha ve İsmail Bey ile olan çatışmaları işlenmiştir.

Eserde iç monoloğa sıkça yer verildiği için Hâkim Bakış Açısına yer verildiği söylenebilir. Yazar aynı zamanda gördüklerini tarafsız bir şekilde anlatıp, karaktere müdahale etmediği için Gözlemci Bakış Açısının da olduğu görülmektedir.

3.1.1.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) Mansur'un Kendiyle Çatışması

konunun başında görülen ilk çatışma, Mansur Bey'in İstanbul'a gelmesi üzerine yaşadığı yabancılaşma ve asimile olunmuş toplum üzerine kendi içinde yaşadığı bir iç çatışma türüdür. Romanın ana karakterlerinden olan Mansur, kendisiyle kendisi gerek başkalarıyla

ve toplumla sürekli çatışma yaşar. Aşağıda da bunun ilk örneğini görüyoruz.

“Şayet sevinç, uzun bir sevgi ayrılığının ortaya çıkması sonucu oluşan dayanılması güç bir hasreti sonlandıracak bir görüşmeysen peki o korku ve telaşı nedendi? (Mizancı Murat, 2014, s. 9)”

Romanın başında Mansur Bey’in gemiyle İstanbul boğazına yanaşırken, hem büyük bir sevinç yaşadığı hem de korku ve telaş içinde olduğundan pek çok duyguyu bir arada yaşadığı ve kaldığıyla sürekli çatıştığı görülüyor. Gemide kendi kendine bu duygu karmaşasının nedenini anlatır. Bu durumun olmaması; annesinin, kardeşinin, ailesinin gibi sevdiklerine kavuşmak heyecanı mı, yoksa onu farklı ve tehlikeli şeyleri beklediğinden emin olamazsın. Kendi içinde hem olumlu hem olumsuz şeyleri düşünerek bir içsel çatışmaya girer.

”Hasta adam mı? Aptallık, dedi. Yüzünde şiddet işaretlerini gösteren ortaya çıkan ve birkaç kere odayı turladı. Rastgele bir noktada desteklendiğinde sıcaklıkta mutluluk vardı (Mizancı Murat, 2014, s. 21-22).”

Mansur, uzun zamandan sonra ilk kez İstanbul’a gelip, vapurdan indiğinde amcasının evine gitmeden kalabileceği başka bir oda tutmuştu. Buraya gelene kadar birçok yerde yazıların Türkçe değil de hep yabancı dilde olduğunu fark etti. Mansurun kalacağı adının **Hotel d’Amerique** olduğunu görüyor. Mansur, ortak kapısında Türkçe hiçbir yazı görmeyip yalnızca Fransızca bölümünü okuyunca büyük bir hayalden geçerek hüznün yaşar. ”Mansur ilk defa olarak ve Fransa’dan İstanbul’a gelir. Yani Frenk memleketinden Osmanlı başkentine ayak basar. Bu topraklarda Frenk kültürünün izlerini yaşıyorken rahatsız olur (Kolcu, 2018, s. 183).” Mansur, bu konuda kendi iç dünyasında bir çatışma içindedir. Bu Osmanlıca kalıcı yazıların Türkçe değil de Fransızca olması onu hayal kırıklığına uğratar. Daha sonra birkaç kişi arasında geçen konuşma, izlediği gazetede gördüğü tuhaf ve yabancı haberler onu üzer. Başında ağrı ve streste yorgunluk hissediyorsunuz. Ne olursa olsun bozuk görünen düzene, eğitilmeye çalışılacağını düşünerek bir anda üzüntü, heyecan ve sevince dönüşüm. Kendi içinde türlü şeylerle çatıştığı görülür. Tüm olumsuz koşullara rağmen bir yapının geleceğine inanır. Sıkı ve durgunluk olsa da mutlaka güzel günlerin bolluğundan güzel olanları üretmeye

başlar. Kararsızlık ve sorunlarıyla kendi içinde bir iç çatışma yaşar. Tarihte pek çok kez olumsuzluk yaşamayı ama işlemin bir şekilde yapıldığını düşünerek, kendisini teselli eder.

“Boşuna mı? Hayır, hayır! Boşuna diyemem, diyerek kendini yalanladı
(Mizancı Murat, 2014, s. 43).”

Mansur’un geldiği yerde ne iş gelişmeleri öğrenirken okuduğu üniversite, tıp fakültesi ve okuduğu birçok eser, katıldığı konferanslar vs. eğitimle ilgili birçok şey yetenekli gelir. Önce işe yaramadığımız pek çok iş olduğunu hatırlarlar. Karamsarlıklaştıktan sonra, onların güçleri de bir anlamı olduğunda, mutlaka çözüm yaratacağı kendine özgü şekilde çalışır. Kendi içinde farklı düşünce ve kararsızlıklarla çatışmaya girer. Sonrasında o kadar da faydasız iş yapmadığını düşünüp, değişiklik gösteren bir iç çatışma yaşar.

“Hayır, böyle bırakmaya gelmez. Kesinlikle hareketimi düzeltmeliyim.” dedi.
Düşündüğü, o gün amcasının evinde Zehra’ya yaptığı yanlıştı (Mizancı Murat, 2014, s. 68).”

Mansur amcasını evde ziyaret edip öğrenirler , amcası ve İsmail’le aralarında geçen otelde kalmak yerine amcasının evde kalmasının daha uygun olması konusunda diyaloguu hatırlarlar. Yaptıklarının, ayrıcalıklı özgürlüğün ve kendini daha rahat hissetmek için olduğu düşünülür. Kimseye yük olmadan ayakları üzerinde durmak ister. Uzun bir dönem memleketten ve ailesinden uzak yaşadığı için olayların hatalı olabileceği düşünür. Bu durumu normal görüyor. Ardından amcasının evinde Zehra’yla ilk karşılaşması anımsar. Ona karşı davranışı kişinin gelir ve bunun yanlış olduğunu düşünür. Mansur, kendisiyle bir çatışma yaşamaktadır. Düşünceleri konusunda önce emin olur sonra bunun yanlış olduğu kanaatine varır. Bu yanlış düzeltmesi gerçekleşir. Mansur kendi içinde belirsizlik karmaşası yaşıyor. Roman boyunca bu karmaşık ilişkiler iç çatışma hâlinde ortaya çıkar.

ii) Zehra’nın Kendiyle Çatışması

Mansur gibi idealist bir karaktere sahip olan Zehra da sık sık yer alan düşüncelerine giriyor. Fransızca öğrenen Zehra iyi eğitim almış, gelenek ve göreneklerine fazlasıyla bağlı inançlı bir kişidir. Bundan dolayı kendisi ile ilgili olaylara karşı kendi içinde sürekli çatışma

yaşanıyor. Eserde Zehra'nın çatışması ilk karşılaşmalarından sonra Mansur'un kendisine mektup göndermesi üzerinedir.

Mansur, Zehra'yla karşılaşmasında sanki yabancıarmış gibi başörtüsünün kullanabileceğini ima edip kendisini o kadar da yabancı olmadığını ifade eder. Zehra da bu konuda çok haksız olmadığını ifade etmiştir. Mansur da saç konusunda ona karşı kaba davranışta bulunarak ona özür mektubu göndereceğini, İsmail Bey'e iletir. Ve mektupta cevap beklediğini söylediğini belirtir. Çocukluktan beri Mansur'a karşı büyük öfke duyan Zehra, Mansur'un bu davranışını kibirli bularak daha da sinirlendirir.

”Zehra masa başına oturdu, eline bir kalem aldı. Fransızca hakaret dolu bir cevap yazdı. Bir süre düşündükten sonra yazdığı mektubu yırttı (Mizancı Murat, 2014, s. 93).”

Zehra da burada Mansur'un, İsmail'le kendisine göndermiş olduğu mektuba öfkelenmiş ve cevap yazıp yazmamak konusunda kararsız kalmıştır. Önce ona birkaç kez cevap yazıp yırtar; daha sonra eğitimine devam ettiğini, Fransızca hatta bildiğini öğrenmesini ister gibi mektubu Fransızca yazmayı dener. Ama sonra bunlara değmeyeceğini düşünerek geri cevap yazmaktan vazgeçer. Zehra karakteri, Mansur'a karşı olan öfkesinden dolayı kendi içinde bir çatışma yaşamaktadır. Hem ona haddine bildirmek isteyip hem de mektup yazmak istememektedir. Zehra'nın kendi içinde yaşadığı kararsızlık ve ayrılma durumundan dolayı kendi kendine çatışma yaşadığı görülmektedir.

Zehra'nın bir başka iç çatışması da konağın kalfası olan Nesrin'in kendisine getirdiği bir haber üzerinedir. Bir gün Zehra ve Fatma köşkündeki ıhlamur kitapların saklanması, güzel vakit geçirmesi. O sırada önlerinden Sabiha Hanım köşkünün yukarıya çıktığını görüyor. Daha sonra Nesrin kalfa onlara Sabiha Hanımı sorar, ancak onları önce görmediklerini söyler. Daha sonra aramaların devam edeceği yerde Sabiha Hanım'ın köşkün yukarıya doğru baktığını söylüyor. Raşit Efendi'nin evine giden Nesrin, orada Sabiha Hanım'ı orada bulur. Ancak Kazım Bey'in ortaya çıkardığı görerek tuhaf şeyler olduğunu anlar. Sabiha Hanım'a bu durum sorunca belli belirsiz haber yokmuş gibi cevaplar veriyor. Bu durumu hemen Zehra Hanıma anlatmak ister. Ancak Zehra'nın bu konuda kızlığının bilindiğinden ne gelişmeler

şaşırtıyor.

”Nesrin! Senin kalbin pek çürüktür. Galiba terbiye olacağın yok. Seni adama diye ben boş yere okuyorum. Terbiyesiz kız! Hanım hakkında kötü olmak haddine mi düşmüş? Buna dadan ağzından bir sözle ortaya çıkan işitirsem senin dilini koparırım! (Mizancı Murat, 2014, s. 181)”

Sabiha Hanım, Raşit Efendi ve Emine aracılığıyla Kazım Bey’le görüşmüş birbirleriyle aşklarını itiraf etmişlerdi. Raşit Efendi, eniştesinin bilgisine konmak ve planlarını daha rahat göstermek için Salih Efendi’nin evinin yanında kendine köşk almıştır. Köşk onlara yakın oldukları arada Sabiha Hanım ve Kazım Bey, orada buluşurlar. Raşit Efendi’nin kötü planları için Kazım Bey ve Sabiha Hanım’ın ilişkilerini izlemek ister. Sabiha Hanım, Raşit Efendi’nin evde çıkması ve Kazım Bey’in orada olması Nesrin kalfanın aklına pek çok soru işareti geliyor. Yukarıdan aşağı indiklerinde herkes Sabiha Hanım’ı arıyordur. Nesrin’in yüzünün kırmızı ve durumu yoktu soran Fatma ve Zehra’ya bir şey söylemedi. Onların da yorulduğunu düşündü. Nesrin kalfa, Zehra’ya durumu anlatsa da azar işiteceğini, Zehra’nın dedikodusunu sevmeyiğini düşünüyordu. Ancak yine de Fatma’nın oradan uzaklaştığını görerek durumu Zehra’ya anlattı. Duruma çok sinirlenen Zehra, Nesrin’in boşboğazlık yaparak onu azarladı. Fatma kişilerin sorsa da söylediklerinin Zehra’nın içini sanki ateş yakıyordu, içinde soruyordu. Olanlara gitmek istemedi. Ancak Nesrin’in de asla yalan söylemeyeceğini biliyordu. Zehra, bu durumla kendi içinde çatışarak ayrılmış ve karmaşık koşullar yaşamıştır.

”Nesrin yalan söylüyor mi? Peki ama o halde Sabiha Hanım neden benim yalanımı kabul etti? Yoksa bu kadar çocukluğa, bu kadar sevgisizliğe Sabiha Hanım reva olabilir mi? (Mizancı Murat, 2014, s. 183).”

Yalı’ya dönen Zehra, kapıda Bilal ağayla karşılar. Bilal de Sabiha hanımı Raşit Efendi’nin köşküne gittiklerini ve Kazım Bey’e rastladıklarını söylüyor. Zehra bu olaya karşı Nesrin’in kendisine anlattığı konuda emin olduğunu düşünür ve kendisini kötü hisseder. Bilal Ağa, Sabiha’nın kendileriyle ıhlamur korusu altında kitap okuduklarını

hiçbir şey görmediklerini söylüyor. Zehra, zor durumda kalan Sabiha Hanım'ı kurtarmak için yalan söylediğini ve Sabiha Hanım'ın buna itiraz ettiğini görüyor. Zehra'ya durumu açıklamaması onda derin bir acı bırakır. Nesrin'in Sabiha Hanım hakkında bilgi verir ve yalan söylemeyeceğini bilir. Zehra kendi içindeki farklı ve çevrelerine girer. Kendi içinde durumun çözümlenmeyen bozulması, belki de yanlış anlaşılması mümkündür. Sabiha Hanım'ın da ona herhangi bir açıklama yapmaması onu içeren şeyleri yansıtır. Yaşanan kararsızlık ve kendi kendine sürekli vazgeçme, değişmesinden dolayı burada Zehra'nın bir iç çatışma yaşıyor.

b) Sosyal Çatışma

i) Mansur-Toplum Çatışması

İdealist bir kişiliğe sahip olan Mansur'un ilk dış çatışması daha eserin başındayken görülür. Eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a geldiğinde daha şehre inmeden toplumda ki sorun ve aksaklıkları fark eder. Bundan dolayı pek çok kez gerek toplum gerek insanlarla bireysel olarak çatışmalar yaşar.

“Bizim delikanlı bunlardan sanki habersiz yaşıyordu, yine o durumda sessiz sedasız bir şekilde yapışkan bir güçle kendisini çekmekte bulunan geleceğe, bütün enerjisini yoğunlaştırmıştı (Mizancı Murat, 2014, s. 10).”

Mansur'un gemiyle İstanbul boğazı yolculuğu esnasında, diğer yolcuların birbirleriyle sohbet edip etkileşimde bulunmaları Mansur'un garibine gider. Çünkü o hiçbir şey duymayarak ve görmeyerek derin düşüncelere dalar. Bulunduğu topluluğun ortamına katılsa da, bedeni orada ama ruhu farklı yerde gibi hisseder. Sadece toplumda karşılaşacağı durumları düşünür. Toplumda pek çok sorun varken herkesin kaygısız davranışlar sergilemesinden hoşlanmaz. Mansur'un karakteriyle toplumun davranışları birbiriyle çatışma göstermektedir. Birden fazla kişi arasında düşünsel ve davranışsal açıdan zıtlık olduğundan, dış çatışma olduğu görülür.

“Hatta Mansur, genç bir efendinin o gün bir kez yemek dışında başka birer saat ara ile ilk defa toz şekeri ekilmiş muhallebi, bir tabak sütlaç yediğini ve üç

kez portakal şerbeti istediğini görüp şaşırmişti. Mansur pekâlâ görüyordu ki bunlar istek ve iştahla yenilmeyip işsizlikten vakit geçirmek üzere yapılıyordu! Düşüncelerini dehşet kapladı! (Mizancı Murat, 2014, s. 81)”

Mansur, amcasının yardımıyla dışişleri kalem memurluğunda işe başlar. İşe başlamadan önce herkesin farklı işlere bakıp her şeyin belli bir düzen içerisinde ilerlediğini düşünür. Ancak oraya gittiği süre boyunca herkesin neredeyse aynı şeylerle uğraştığına şahit olur. Ona bir iş gelirse verileceği söylenir. Ama gün boyu kendisine herhangi bir iş gelmediğini görür. Kimsenin işiyle ilgilenmemesi Mansur’un dikkatini çeker. Çünkü kendisi disiplinli ve sorumluluk sahibi olduğu için iş yerinde boş boş oturan memurlar ona garip görünür. Onlar sadece yeme, içme ve gezme peşindedirler. Mansur’un bulunduğu ortamla çatışmasından dolayı bir dış çatışma yaşandığı söylenebilir. Çünkü ortamdaki kişilerin davranış ve fikirleri Mansur’a uymadığından çatışma doğar. Mansur, büyük bir sorumlulukla işini yerine getirmek istiyorsa da diğer memurların sırf vakit geçirmeye odaklı olmalarıyla çelişir.

“Ben böyle bir hafta devam edecek olursam çıldırırım, dedi (Mizancı Murat, 2014, s. 84)”

Mansur, çalıştığı kalemde kâtiplerin hiçbir şey yapmadan sürekli gereksiz işlerle uğraşmalarını çok tuhaf görür. Artık çalıştığı yerden sıkılmaya başlamıştır. Çünkü yan masadaki arkadaşı dışarı çıkınca hemen diğer yandaki arkadaşı dedikodusunu yapar. Yakınında feyz alacağı kimse yoktu. Mansur’un bulunduğu ortamla tamamen zıt ve farklı olması onu sosyal(dış) çatışmaya itmiştir. Bulunduğu ortamla ne düşünceleri ne de davranışları uyumamaktadır.

“Mansur, kâtip için büyük bir dert olduğu gibi Şeyh Efendi’yi de düşündürmekteydi. Çünkü Mansur hakikaten alışılan düzene çok karşı geliyordu (Mizancı Murat, 2014, s. 87).”

Mansur, çalıştığı yerdeki kişilerin hakları olmayan ve iltimas gösterilen şeylere karşı gelir. Hatta kendisi bile nüfuzlu bir aileye sahip diye kayırdığında kabul etmez, hakkı

olmayan zamları almaz ve kimseye boyun eğmez. Kendisinin kalemde henüz yaptığı büyük bir iş olmadığından kâtibin ona verdiği yüksek rütbeyi dahi reddeder. Toplumdan farklı düşünüp, zıtlığından bir dış çatışmaya girdiği görülür.

ii) Mansur-İsmail Çatışması

Mansur ve İsmail kuzen olmalarına rağmen farklı kişiliklere, farklı düşüncelere sahip karakterlerdir. Mansur, Fransa’da eğitim görmesine rağmen inancına bağlı kalmış değerlerinden ödün vermemiş biridir. İsmail Bey ise daha rahat davranan asimile olmaya meyilli biridir. Bundan dolayı Mansur ve İsmail pek çok konuda aynı davranmayıp düşünmediklerinden çatışmalar yaşamışlar.

“İsmail bir daha Mansur’un Kâğıthane gezisine eşlik etmesini istemedi (Mizancı Murat, 2014, s. 91).”

Mansur ve İsmail her ne kadar iyi anlaşılarda bazı konularda aynı düşünmezlerdi. Çünkü İsmail; biraz daha hovarda, eğlencesine düşkün, Mansur ise daha gerçekçi, değerlere bağlı, ağırbaşlı biridir. İsmail, Mansur’u kardeşi gibi görsede gittiği eğlence yerlerinde, kendisine karışmasını istemez. Bu konuda Mansur’un kendisini babasından daha fazla engellediğini düşünerek bir daha Mansur’u götürmez Mansur da bu durumdan memnun kalır. Çünkü o da bu tarz yerlere gitmek istemez. İsmail, dışarıda gezerken çok rahat davranır, hareketlerine dikkat etmez. Bundan dolayı İsmail ve Mansur kişilikleri burada çatışır.

iii) Zehra-Toplum Çatışması

Zehra annesini kaybedip, amcasının yanına geldiğinde İstanbul’un ve toplumun asimile olmuş durumuna şaşırır. Değerlerine bu kadar bağlı birinin toplumda gördüğü ahlaki sorunlar onu derinden üzer. Eserde de Zehra’nın toplumun aksaklıklarına karşı yaşadığı çatışma izleri net görülür.

“Zehra çoğunlukla konaktan dışarı çıkmazdı. Çünkü İstanbul’daki sokakların durumu her yönden canını sıkıyordu (Mizancı Murat, 2014, s. 96).”

Zehra’nın, Cezayir’den İstanbul’a gelişinden sonra annesini kaybetmesi onu üzer. Her ne kadar Şeyh Efendi ve ailesi ona karşı iyi, ilgili olsa da kendisini yalnız hisseder. Zehra,

Sabiha ve gelin hanımlar ile yaşları yakın olmasına rağmen aynı olgunlukta ve düşüncede olmadığını anlar. Konaktan dışarı çıkmaz, çünkü dışarıdaki hadiseler canını sıkar. Zehra Müslümanca yaşayan, geleneklerine bağlı ve inançlı bir kişiliğe sahiptir. O yüzden dışarıda güzel ahlakın kaybedildiğini düşünerek; toplumla çatışır. Duygu ve düşünceleri toplumla çok uyuşmaz. Toplum içinde gördüğü olumsuz durumlar kendisini rahatsız eder. Zehra'nın inanç yapısı, davranış ve fikirleri toplumla uyuşmadığından bir dış çatışma yaşandığı görülür.

iv) Zehra'nın; Sabiha Hanım-Gelin Hanım-İsmail Bey Çatışması

Zehra, amcası Salih Efendi'nin yanında kalırken kuzenleri ve yengesiyle bir defa gezmeye çıkar. Onların değerlerini kaybetmişçesine rahat davranıp, topluma ayak uydurmaları Zehra'yı derinden sarsmıştır. Salih Efendi'nin inançlı yapısının yanında ailesinin bu kadar serbest davranması Zehra'yı sarsmış ve onu daha da yalnızlaştırır.

“Zehra bayılmamak için bütün gücünü toplamak zorunda kaldı. Konağa kadar ağzından tek bir söz çıkmadı. Fakat perişan olan düşünceleri ve çözülmesi gereken birçok sorunla uğraşmaktan hali kalmadı (Mizancı Murat, 2014, s. 99).”

Zehra'nın, Sabiha ve gelin hanımla gittiği Kâğıthane yolculuğu kâbusa döner. Çünkü orada asla onaylamayacağı şeylere şahit olmuştu. Etrafta dolaşırken, halk içinde Kazım Bey'in yanaşıp onların arabasına mektup atması, gülüşmeleri, diğer yabancıların onların arabalarına bakıp gülümsemeleri ve alay etmeleri Zehra'nın canını sıkar. Bunun bir tür terbiyesizlik hatta tecavüz olduğunu düşünür. Olanlar üzerine Sabiha ve gelin hanımları öfkeyle uyarmaya çalışır, ancak onlar çok önemsemez. Zehra şaşkınlıktan deliye döner. Daha az önceki olayı atlatmadan diğer tarafta İsmail Bey'in de başka bir kadınla herkesin, özellikle eşinin gözü önünde gülüşüp eğlenmesi ve gelin hanımın bunu çok normal karşılaması, Zehra'yı çıldırtmıştı. Tüm bunlar, Zehra'nın; inanç, karakter, düşünce ve davranışlarına çok tersti. Bayılmamak için kendini tutarak eve gitmek istemişti. Burada da görüldüğü üzere Zehra'nın; Sabiha hanım, Gelin Hanım ve İsmail Bey'le bir çatışma yaşadığı görülür.

v) Mansur-Salih Efendi Çatışması

Mansur'un amcası Salih Efendi, her ne kadar yeğenini sevse de bazı konularda

düşünceleri uyuşmaz. Mansur'un tüm çaba ve gayreti toplumun düzelmesi yönünde çözümler üretir. Ancak Salih Efendi düzeltmenin yollarını Mansur'dan farklı düşünür. Bundan dolayı Mansur da sık sık amcasıyla bu konu üzerine çatışır.

“Şu kadar ki o budalalığımıza karar verenler, hareketime vicdanlarının derin bir köşesinden imrenip, keşke biz de böyle yapabilesek demişlerdir (Mizancı Murat, 2014, s. 131).”

Mansur, amcası Salih Efendiyle toplumun düzeltilmesi yönünde çatışır. Salih Efendi, kazanmak üzere olduğu bir davadan gelecek parayla Cezayir Savaşına katkıda bulunmayı ister. Mansur ise bu parayla Cezayir'de okullar açıp gençleri, çocukları eğitmenin daha faydalı olacağını düşünür. Mansur da en faydalı şeyin toplumu iyileştirmek olduğunu söyleyerek Salih Efendi'yi kızdırır. Bu konuda tartışmış ve çatışmışlardır. Amcası bundan kendisinin sorumlu olmadığını iddia eder. Mansur bunu kabul etmez, toplum olarak bir şeyler yapılması gerektiğini vurgular.

Mansur, toplumu düzeltmek için bir hareketin olmasını, gençlere bu doğrultuda terbiye ve eğitim verilmesini savunur. Salih Efendi, Mansur'a sadece kendi başına pek başarılı olamayacağını anlatır. Mansur, hiç kimse bir şey yapmazsa toplumun başka türlü düzelemeyeceğini söyler. Salih Efendi, Mansur'un çalıştığı dışişleri kaleminden bile bazı şeylere karşı çıktığı için budala ve hırçın tabirleriyle suçlandığını ifade eder. Fakat burada Mansur, yine de duruma karşı gelip kaybolmuş çaresizliğe, fikirlere çözüm bulmaya çalışır. Her bakımdan çatıştığı toplum yapısını az da olsa değiştirmek için mücadele edilmesini savunur. Bunun için gerekirse sıfırdan eğitim ve terbiye verilmesini söyleyerek amcasıyla çatışma yaşadığı görülür.

“O kışkırtmalar kimin hatırı içindir? Bunu bilmiyor musunuz? Kışkırtmalara kapılıp aldatılanlardan geçim derdi itibariyle istifade eden bir kavim gösterebilir misimiz? (Mizancı Murat, 2014, s. 134).”

Mansur ve Salih Efendi arasında önceki metinde geçen konuşmadan sonra konu Mansur'un Cezayir liderliğine gelir. Salih Efendi, Mansur'un babasının da nüfuzuna

dayanarak, Cezayir'e gidip oradakilere liderlik yapmasını ister. Fransızlar tarafından işgal edilen Cezayir halkını, memleketlerini kurtarmak için savaşımaya teşvik etmesini ister. "*Turfanda mı Turfa mı?*, Tanzimat döneminin en dikkate değer romanlarından biridir. Bunda yazarının renkli kişiliğinin de önemli bir rolü olduğu muhakkaktır. Türk edebiyatında ütopya bağlamında değerlendirilen eserin kahramanı Mansur Bey, Mizancı Murad tarafından fikirleri ve yaptıkları dolayısıyla "O, istikbal adamıdır." diye tanıtılmaktadır. Mizancı Murad, kahramanına köyde yeni tarzda eğitim yapan ilkokul, ziraat okulu açtırır (ilk ve mesleki öğretim); nümûneçifliği, mandıra kurdurur (zirâî kalkınma); bir iplik fabrikası tesis ettirir (sanayileşme) ve köylüleri gelirleri kendilerine ait olmak üzere buralarda çalışmaya sevk ederek şehre ve devlete muhtaç olmaktan kurtarıken (kooperatifleşme) bir gün Türkiye'nin bu noktaya geleceğini görmüş gibidir. Ancak ideolojik kişiliğe sahip, tamamen savaş fikrine karşı olan Mansur; savaşmakla halkın sadece perişan olacağını, kaybetseler çok sorun çıkacağını söyler (Özdemir ve Kantaş, 2014, s. 255)." Savaşı kazansalar bile pek çok insanın ölüp evsiz kalacağını, bu konuda amcasıyla çatışarak, yıkıp dökmek yerine var olan durumu düzeltip, halkın rahatı için uğraşmayı daha uygun görür. Kışkırtmayla, halkı kurbanlık koyun yerine koymakla, memleketi harap etmekle bir çözüm sağlanmayacağını savunur. Mansur ve Salih Efendi'nin fikir ayrılığından kişi-kişi(dış) çatışma olduğu görülür. Amcasına, eğer halka hizmet vermek istiyorsa savaşmak yerine, içlerinden; doktor, vaiz, öğretmen, mühendis vs. yetiştirmeyi amaçlayan bir ortam oluşturmaya çalışılması gerektiğini savunur.

vi) Mansur-Emin Paşa Çatışması

Salih Efendi'nin evine ziyarete gelen Emin Paşa ve beraberindekiler yine toplumsal sorunlar üzerine tartışır. Mansur, onlara düşüncelerinin yanlış olduğunu yaptıkları eylemlerle toplum vedevleti düzeltmenin mümkün olmadığını savunmuş ve bir dış çatışma yaşamışlardır.

"Yalnız başıma ben ne yapabilirim? Diye söylediğinize gelince, siz yapamaz-sanız yapacak kim olabilir? (Mizancı Murat, 2014, s. 198)."

Şeyh Efendi'nin evine ziyarete gelen Emin Paşa, memurluk üzerine konuşunca, aralarında bir tartışma çıkar. Mansur, Dışişleri Kaleminde işlerin doğru gitmemesi ve

yapılan haksızlıklar karşısında buradan istifa eder. Emin Paşa, Mansur'un ayrılma sebebi olarak Avrupa'da gördüğü eğitim ve düzen olduğunu söylemiş ve tenkit etmiştir. Emin Paşa, burada aynı düzenin imkânsız olduğunu iddia eder. Mansur da bunun imkânsız değil aksine kolay bir şekilde eğitimle yapılabileceğini söyler. Bu şekilde devletin ve memuriyetin düzeni üzerine tartışıp, çatışırlar. Burada Mansur'un fikri tamamen farklıdır: hiçbir şekilde Emin Paşa gibi düşünmediği için ikisinin arasında bir çatışma yaşanır. Mansur, Emin Paşa yüksek rütbeli bir memur olduğu için, o ve onun gibi rütbeli memurlar bir şey yapmazsa, başka hiç kimsenin bunları yapamayacağını açıkça ifade eder.

3.1.2. *Eylül Romanında Çatışma*

3.1.2.1. Eserin Kimliği

Mehmet Rauf tarafından 1900 yılında yazılmıştır. Önceleri Servet-i Fünun dergisinde yayımlanmış, daha sonra 1901 yılında kitap haline getirilmiştir (Demiryürek, 2008, s. 102). Eser edebiyatımızın ilk 'Psikolojik Roman'ı olarak bilinir. Olay örgüsünden çok, karakterlerin ruh hallerinden bahsedilmiştir. Roman; Süreyya, Suad ve Necib arasındaki çarpık ilişki üzerine kuruludur. Tam bir aşk üçgenidir. Yasak aşk konulu bir eserdir.

Romanda olay örgüsünün yaşandığı yer İstanbul'dur. En çok adı geçen üç mekân vardır. Bunlardan biri, bütün aile üyelerinin yaz mevsimini geçirdikleri Bağ evidir. İkincisi Süreyya ve Suad'ın yalnız kalıp kafalarını dinlemek için Boğaziçi'nde kiraladıkları yalıdır. Üçüncüsü ise tüm ailenin kışı geçirdikleri konaktır. Eserin giriş kısmı yaz mevsimiyle başlar. Neredeyse olayın çoğunluğu bu mevsimde geçmiştir. Romanın sonlarına doğru sonbahar mevsimi yaşanmaya başlar.

Eserde melankoli, karamsarlık ve bireysel çöküş de sıkça görülür. En çok Necib ve Suad karakterlerinin çatışmaları incelenmiştir. Bunun dışında az olsa Süreyya, Hacer ve Fatin karakterlerine karşı çatışmalar yaşanmıştır. Romanda iç konuşmalara sıkça yer verildiğinden hâkim bakış açısının kullanıldığını söyleyebiliriz. Yazar olaylara müdahale etmeden olduğu gibi anlattığı için gözlemci bakış açısının da olduğu görülmektedir.

3.1.2.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) Suad'ın Kendiyle Çatışması

Suad çok ince düşünceli, nazik biridir. Ailede herkesin iyiliğini düşünür ve bu konuda elinden geleni yapar. Hacer'in mızımlılığını bile idare etmeye çalışır. Yine de onun için kocasının mutluluğu herkesten önceliklidir.

Süreyya ve ailesi yaz mevsimi boyunca ıssız çöle benzettiği bir bağ evinde kalırlar. Bazen Necib de yanlarında kalarak onlara eşlik eder. Yine bir gün bağ evinde sohbet ederken Süreyya, Suad'a sitem ederek buradan hoşlanmadığını söyler. Babasının İstanbul'da güzel bir yerde hem kalabalığın içinde olup hem de yalnız kalabileceği bir bağ almak yerine ıssız, sessiz bir yerde bağ alması Süreyya'yı üzerek canını sıkır.

“Ey, o halde bırakacak mıydı? Mutluluklarının böyle görülmeyen, hissedilmeyen fakat etkileyen, zedeleyen ve bir gün bir büyük yara halinde meydana çıkacak olan bu kurdunu bırakacak mıydı? (Mehmet Rauf, 2019, s. 16)”

Süreyya'nın yazın kaldıkları bağ eviyle ilgili böyle sıkıntılar yaşamasına üzülen Suad, onun için bir şeyler yapmak ister. Suad kocasını çok seven, değer veren ve mutlu olmasını isteyen biridir. Onun üzgün olmasına daha çok üzülmüştü. Bu konu için kocasına bir şekilde yardım edip, sıkıntısını gidermek ister. Bu konunun mutluluklarına fazlaca etkilediğini hisseder. Süreyya'nın, kendisine karşı iyi davrandığını düşünür ve kendisinin de bu konuda elinden geleni yapmak istediğini söyleyerek iç sıkıntısı yaşamaktadır. Kendi içinde bu soruna çözüm bulmak için çelişkili düşüncelere girer.

“Tekrar sormaya başladı: Ey, o halde? Evet, uğraşmak gerekirdi fakat nasıl? Önce onun istediğini yapmalıydı. Birden kocasına karşı kalbinde ki sevgi o kadar coştı ki: Peki, sen de git, Necib Bey'le beraber eğlen... Diyeceği geldi fakat sonra kadınlığı ona bir takım görüntüler sundu (Mehmet Rauf, 2019, s. 17).”

Süreyya'yı mutlu görmek için ne yapacağını bilmeyen Suad, karmaşık düşüncelerle kendi kendine çatışma yaşamaktadır. Monoton hayatına devam mı edecekti? Yoksa bir şekilde geleceğe odaklı hayatını mı değiştirecekti? Belki çocukları olsaydı mutlu ancak

korkup, çekinerek zor olacağını düşünür. Konağı ziyaret eden Necib, yarın onların yanından ayrılacağını söyler. Suad, kendi kendine eşi Süreyya'yı Necib'le gönderip, eğlenip mutlu olmasına izin mi verse diye düşünür. Sonra kocasının yanından asla ayrılamayacağını, eğlencelerine eşlik etmek istediğini fark eder. Kocasının iyiliğini düşünüp, mutluluğu için bir şeyler yapmak isteyen Suad, bu şekilde karar değiştirerek ve çelişkiler yaşayarak kendi içinde sürekli çatışır.

“Gözleriyle uzun uzun sandalı aradı ve onu sonunda orada dalgaların arasında, köpüklere bulanarak, bir tarafa eğilmiş, yatmış, kırmızı bayrağı rüzgârla çırpınarak, bulunduğu tarafa doğru geliyor görünce tekrar kalbi hopladı. Süreyya'ya şikâyet edemiyor, onu engellemek istemiyordu. Kendisi anlasaydı, ah Suad'ın kalbinde ne acılar, ne özlemler olduğunu anlarsa da öyle hareket etseydi! (Mehmet Rauf, 2019, s. 73)”

Süreyya ve Suad yalıya taşındıktan sonra, bu sefer Süreyya'yı da bir sandal sevdası tutar. Kısa bir süre içinde bir sandal kiralayarak gezilere çıkmayı planlar. Ancak Suad sandala binmekten çok hoşlanmaz. Yine bir gün Necib'in onları ziyaret ettiği bir gün sandalla biraz dolaşmak isterler. Suad buna karşı gelse de ısrarlarla ikna edilir. Hava şartının da kötü olduğunu düşünür. Sandal iyi ilerlemediğini farkeder. Bunun üzerine denizin ortasından üzerlerine hızla, büyük bir geminin yanaştığını görünce batacaklarını düşünür. Ancak bir şekilde durumu idare edip, kurtuldular. O tehlikeli kazadan sonra Suad'ın sandal korkusu daha fazla artar. Yalıya taşındıkları günden beri mutlu şekilde yaşarlar. Ancak Süreyya'nın sandal sevdası yüzünden, Suad son zamanlarda iç huzursuzluk yaşar. Sandal korkusunun dışında deniz onu sersemleterek, mide bulantısı ve baş dönmesi yaşamasına neden olur. Ancak Süreyya'yı da mutlu etme ve yanında olma isteği onu ikilemde bırakarak karar alma konusunda çelişkiler yaşatır. Bu konuda ne yapacağını bilmeyerek kendi kendine sorular sorup, olumlu, olumsuz ve çelişkili düşüncelere girer. Bir yandan Süreyya'yı mutlu, memnun etmek; diğer yandan da sandal konusundaki huzursuzluğu onun iç çatışma yaşamasına neden olur.

“‘Zavallı Necib!’ diyordu. O hiçbir şeyden şüphe etmezken haklarında böyle kötü şeyler düşündüğünü duysa kim bilir ne kadar üzülürdü. Bu darbeye sadece

ikisi yaralı olduğu için onunla kederde bir ortaklık buluyor bu da ona karşı bir çeşit merhamet duymasına sağlıyor ve bağlılık oluşuyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 122).”

Suad, en son dadısının beyefendi evine ziyaretinden sonra Hacer’in kendisiyle ilgili söylediği dedikodudan dolayı diken üstünde kalır. Necib’le hayatlarının bozulmasını istemez. Ancak Süreyya’nın kulağına bir söz giderse bazı güzelliklerin gideceğine inanır. Necib’in onları ziyarete geleceği gün, hala bir karar veremez. Süreyya burada yokken Necib vapurdan inerse diye korkar. Bunun için kendine kızarak, onun günahsız olduğunu bu önlemlere gerek olmadığını söyler. Akşam son vapurla Süreyya tek başına inince sevinir. Ancak Süreyya ona Necib’in hasta olduğu bilgisini getirir. Necib’in üç gündür Tifo hastalığına yakalandığını, üç hafta içinde iyileşmezse yaşayamayacağını söyler. Süreyya, Necib’in nasıl hastalandığını anlatırken Suad, kendisini birkaç gündür oyalayan şeylerin ne kadar aşağılık olduğunu düşünür. Bu konuda pişmanlık yaşar. O gece karı-koca için matem gecesi olur. Her an ‘öldü’ haberini alacaklar diye Suad’ın içi üzüntüyle kaplanır. Suad, samimi bir dostlukla bağa koşma fikrinde olsa da her an kendisiyle ilgili olumsuz haberin çıkmasına karşı korkar. Bu kadar tedirgin olduğu şeyin arkasından gerçekten dedikodu konusu olan aşk konusunun olmasından endişelenir. Suad, üç hafta boyunca kendi içinde kötü haber gelecek duygusuyla, bir çıkmaza düşmüş gibi çırpınarak, kendisiyle mücadeleler yaşar.

“Demek gelecekti. Necib gelecekti. Artık bu kararlaştırılmıştı. Fakat ne yapılacaktı? Ne olacaktı ya Rabbim. Nasıl birbirlerine bakabileceklerdi? Necib artık kendinin bildiğini bilmiyor muydu? Eldiveni tanıdığını anlamış mıydı? Anlamışsa, bu sefer belki de duygularını açığa çıkaracaktı, onunla konuşacaktı peki o zaman ne olurdu? Bu kaza her şeyi ortaya döktükten sonra artık bu hareketin özel bir anlamı olmaz mıydı? O zaman artık onun yanında yaşayamayacağını, yaşamanın gerekli olduğunu, korkusundan değil heyecandan, utanç ve heyecanından hissediyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 130).”

Necib, yakalandığı tifo hastalığını atlatır. Süreyya ve Suad onu ziyarete bağ evine gelirler. Suad korkarak ama bir yandan da Necib’in iyi olduğunu görmek için, istemese de

ziyaretine gider. O esnada Hacer ve beraberindekiler Necib'in cebinden eldiven çıkarır. Suad, çıkarılan eldivenin kendisine ait olduğunu görünce, uzun zamandır kaybolan eldivenini Necib'in aldığını anlar. Kendisine karşı hisleri olduğunu büyük bir heyecan ve korkuyla farkeder. Oradakilere açık vermektan korkarak ne yapacağını bilemez. Bundan sonra Necib'le bir arada olmak onu endişelendirmeye başlar. Necib'in içten sevgisi, sürekli anlattığı güzel ruhun kendisi olduğunu öğrenince gizliden bir memnuniyet duyar. Necib'in illa ki yalıya geleceğini, bunu engellemek istediğini düşünür. Necib, kendi hislerine sahip çıksa da kendisinin zaaflarına yenik düşeceğinden korkar. Bu tehlikeli durumun yaşanmaması için, bir yandan Necib'le aynı yerde olmak istese de diğer yandan kötü bir şeyin olmasından endişe eder. Bu düşünceler neticesinde çelişkili ve karmaşık duygular yaşayarak iç çatışma yaşadığı görülür.

“Suad, önce buraya gelinceye kadar, ona vereceği mutluluğun şevkinden heyecan ve titremeyle, ümit ve emelle perişan iken şimdiyse onu saldırgan, sıkıntılı bir hüznün kaplamış daha adımlarını atmadan gelen bir korku ve tiksinti ile kuvvetsiz düşmüştü (Mehmet Rauf, 2019, s. 158).”

Necib, cebinden çıkan eldiven meselesinden dolayı hislerini Suad'a açar. Ancak ondan bir cevap alamaz. Bunun üzerine yalıdan ayrılarak ona rahatsızlık vermeme kararı alır. En son çıkarken Suad'ın masum bakışı onda bir ümit yeşertir. Ondan kızgınlık görmediğine sevinir. Oradan ayrıldıktan sonra Suad'dan uzak fazla dayanamayacağını düşünerek onlara yakın bir yerde otele yerleşir. Suad'a gidip gitmeme konusunda perişan ve karasız olan Necib, bir gün Süreyya ve Suad'ın onu otelden almaya geldiğini görür. Necib büyük bir şaşkınlık yaşar. Özellikle Süreyya'nın buraya gelmek için Suad'ın ısrar ettiğini söylemesi Suad'ı utandırır. Bu durumun bir nevi itiraf ve kabul niteliğinde olduğunu düşünür. Suad, uzun zamandır Necib'in itirafından dolayı iç çatışma yaşar. “Eylül romanı estetize edilmiş kahramanların ruh dünyalarının okura açıldığı bir romandır. Roman kahramanlarının yaşam algıları ve estetik idealleri, imkânsız bir aşk üzerinden duyumsatılır. Aşkın bedene dayalı bir olguya indirgenmeden ruhsal bir nitelikle yansıtılması etiğe adanmış bir yaşamın sonucu olarak karşımıza çıkar. Zira Suat'ın sadece Süreyya'ya değil aynı zamanda kendisine ihaneti de yakıştıramaması, yalın bir etik düşüncesinin sonucudur. Suat ve Necip arasındaki

duygusal yakınlaşma, etik ve estetik arasındaki çatışmalarda belirginlik kazanır (Kanter, 2010,s.243)”. Bir yandan Necib’i sevmek zorunda olduğunu; diğer yandan ise utanılacak, zavallı, çirkin ve günahkâr bir durumda olduğunu, kocasını da buna alet ettiğini düşünür. Kendi ayaklarıyla Necib’e gelse de kendi içinde yaptığının doğru olmadığını düşündüren şeyler vardır. Bu duygu ve düşünce karmaşası onu kendisiyle çatışma yaşamaya iter.

“Yemekten sonra biraz onların yanında oturdular. Sonra Süreyya kalktı. ‘Haydi!’ der gibi Suad’a baktı. Onu izlemek gerekti. Yürürken artık ne onun yanında, ne ötekilerin yaşayamayacağını, hepsinden usandığını derin bir endişeyle hissederek bununla beraber hayatının bu adama bağlı olduğunu, canı istediği vakit istediği şeyi yapmazsa buraya gelişi gibi zorla yaptıracağını düşünerek perişan ve korkulu, ölmek isteyerek yürüyordu. Artık ne iş, ne kitap, ne de piyano hevesi vardı (Mehmet Rauf, 2019, s. 199-200).”

Süreyya’nın kış için Boğaziçi’deki yalıdan ayrılıp Beyefendi’nin evine geçmeye karar vermesi Suad’ı çok üzer. Kendisi kışı da burada geçireceklerini düşünür. Diğer yandan Süreyya’nın, ailesinin evinden ayrılmak için söylenip, mücadele ettikten sonra Suad’ı eve gitmeye zorlaması üzerine Süreyya’ya karşı bir öfke duyar. Dönmeye karar verdikten üç gün sonra yalıdan ayrılırken gözyaşlarını tutamaz. Köşke döndüklerinde herkesi, her şeyi aynı bulurlar. Hanımefendi’nin yine sakin tavrıyla aileyi idare etmesi, Hacer’in, kocası Fatin’den iğrenircesine şikâyet etmesi, Fatin’in Beyefendi’ye karşı yalakalıkları, Beyefendi’nin sebepsiz yere huysuzlukları devam eder. Süreyya’nın da kaçtığı aileden hiçbir şey olmamış gibi davranması Suad’ı kızdırarak, tahammüllünü azaltır. Burada nasıl yaşayacağını, ne yapacağını bilemeyerek kendisiyle çatışma hâli yaşar. Artık ne bir iş, ne bir kitap, ne de bir piyano hevesi olmaz. Kötü bir kocaya düşerse tahammül eden kadınlar gibi sabredip, susmayacağını zannederken, bu kadarına katlanması onu daha çok üzer. Bu konuda bir çare bulmak isteyerek, kendi içinde çatışmalar yaşar.

“Hele ki şimdi artık kendi hayatını o kadar da tedavisi imkânsız görmüyordu. Bu ara sıra yine ayrılıkla, yine üzüntülerle beraber bir gün mutlaka unutacağına emin olduğu aşkı bir yana atılırsa hayatı kötü bir hayat değildi, pek çabuk eski Suad olabilecekti (Mehmet Rauf, 2019, s. 235).”

Suad, yaşadığı bu olumsuz durumları artık kabullenmeye, idare etmeye çalışır. Yazın yalıda yaşadığı o aşk ve mutlu günleri, kışın gelmesiyle artık her şeyin biterek geride kaldığını düşünür. Bunca felaket içinde bile hayattan fazlasını istemez. Şimdi hayatının tedavisini o kadar imkânsız görmeyerek, eski Suad olmaya çabalar. Süreyya'nın, Fatin ve Beyefendi gibi olumsuz yönünün olmadığını, idare edebileceğini düşünür. Şimdi de çocuğunun olup, onu büyütüp mutlu olacağına, asıl eksiğinin bu olduğuna inanır. Suad, bu sefer de kendi hayatını bir düzene sokup, olumsuzluklardan kurtulmak için iç çatışmalara girmeye başlar. Hayatını güzelleştirme konusunda çelişkili ve kararsız düşünceler yaşar.

“Hayatını artık o kadar renksiz görüyordu ki, uzun sakın bir hayata bedel yakıp kavuran bir aşk saniyesini tercih etmek mutluluğuna özlem duyuyordu. Ve bu saniyeyi bir kere hissettikten sonra bunu boş hayallere feda etmek onarılması imkânsız bir hata gibi gelerek miskinliğe feda ettiği mutluluğun acısıyla ağlıyordu. Şimdi bütün geleceğe dair endişelerini anlamsız görüyordu. ‘Hiç olmazsa beraber ölmek de mi yoktu’ Ölmese ve çekse bile böyle birkaç aşk saniyesi bütün bir hayata bin kere, yüzbin kere daha üstün değil miydi? (Mehmet Rauf, 2019, s. 254)”

Suad, o gece Necib'in hâlini düşünüp uyuyamaz. Ertesi gün Hanımefendi, Necib için bir doktor çağırdığını ve kendilerinin katılmaları gereken bir düğün olduğunu söyler. Süreyya'da iş için dışarı çıkar. Suad, Necib'le evde yalnızdı. Necib'in yanına gidip, durumunu kontrol etmek ister. Ancak ne söyleyeceğini bilmeyerek mahcup hisseder. Daha sonra odaya Necib girerek hüznü bir sesle herkesin nerede olduğunu sorar. Suad, olanları tek tek anlatır. Necib, hasta olmadığını, öyle olsa bile hayatında bir şeyin değişmeyeceğini açıklar. Suad'a tekrar aşk itirafı yaparak onu suçlar. Suad, önce bir şey demez. Ancak sonra Necib'in haklılığına dayanarak hüznü bir şekilde dikişine eğilerek gözyaşı akıtır. Necib bunu görünce, Suad'ın da onu sevdiğini aşkının karşılıklı olduğunu söyler. Çok mutlu olarak her şeyi bırakıp, buradan gitmeyi, onun için elinden geleni yapacağını anlatır. Ancak ikisi de Süreyya'yı ve diğer durumları düşünerek bunun imkânsız olduğunu anlayıp; mutluluk, hüznü ve tutkuyla ayrılırlar. Necib, yine de ara ara ziyarete geleceğini, hiç olmazsa bakış ve gülümsemeden mahrum olmak istemediğini söyler ve gider. Suad, gözyaşları içinde

kendinde olamayarak sanki hayatın anlamı onun için bitmiş gibi hissederek, kendisiyle çatışır.

ii) Necib'in Kendiyle Çatışması

Süreyya'nın halası oğlu Necib, çoğu zaman fırsat buldukça yazdaki bağ evlerine gider. Ancak Necib, eğlencesine düşkün bir kişi olduğu için orada uzun süre kalmaz farklı eğlence ve kalabalık yerlerde vakit geçirir. Orada olduğunda da sürekli Hacer'in özellikle ona yaptığı kaprisleri çeker. Hacer'in hırçın, kıskanç, kaprisli karakterine karşı olarak; Suad'ın ondan çok farklı olduğunu, sabırlı, yardımsever, nazik biri olduğunu düşünmektedir. Suad'ın diğer kadınlardan çok farklı ve eşine karşı iyi, sadık olduğunu düşünmektedir. Ancak yine de kadınlara güvenmeyip, eğlence hayatına düşkün olmasından evlenmeyi ister. Bazen mutlu evlilikler gördüğünde nadir de olsa evliliği düşünerek iç çatışmalar yaşar.

Suad, Süreyya'nın bağ evinde kalmayla ilgili sıkıntısını gidermek için elinden geleni yapar. Babasına dadısıyla mektup göndererek, yalı almak için para ister. Para eline ulaşıncaya kadar Necib'i de oyalayarak bu mutluluğa şahit olup, yalı alma konusunda yardımını ister. Dadısı parayı getirince Suad onu hemen Süreyya'ya vererek bir yalı almasını ister. Necib de bu konuda yardım edeceğini söyler.

Necib, onların mutlu şekilde gülüşmelerini görünce kendi içinde derin düşüncelere dalar. Bu mutlu karı-kocaya bakarak evliliğin o kadar da kötü bir şey olmadığını düşünerek yalnızlaşır. Evliliğin güzel rastlantılarla olduğunu düşünerek bunun çok mümkün olmadığına inanır.

“Kendini, hayatını düşünüyordu. Evlenmemek, hakkındaki kesin kararı ara sıra zayıflardı, şimdi de yine o zayıf zamanındaydı. Bu karı-koca arasında gördüğü uyum ve bağlılık, bu sıcaklık, bu birinin küçük isteği için öbürünün hayatını verecek derecede tehlikeye hiç düşünmeden atılması, bu sakin, mutlu aşk onu harap ediyordu (Mehmet Rauf, 2019, s.28).”

Necib'in evlilikle ilgili düşünceleri sık değişir. Normalde evlilik düşüncesine karşıdır ve istediği şartlarda birini bulmanın mümkün olmayacağını düşünür. Ancak burada Süreyya ve Suad'ın yalı alma konusundaki heyecan ve mutluluklarını görünce fikri değişir.

Süreyya'nın iyi, Suad'ın da çok iyi sadık ve sabırlı bir eş olduğunu düşünür. Kendi içinde Suad gibi bir eş bulma ihtimalinin çok düşük olduğunu söyler. Necib'in evlilikle ilgili olumsuz düşünceleri olsa da Süreyya-Suad ilişkisini gördükten sonra kendiyi çelişkili düşüncelere girer. Aslında evliliğin bu kadar kötü olmadığını düşünür. Bu konuda iç çatışmalar yaşayarak onların evliliği bir yandan kendisini mutlu etse de diğer yandan kederlendirir. Bunu tatmadığı için pek çok şey ona boş gelmeye başlar. Ruhundaki eksiklik duygusunu kendi kendine yaşadığı çelişkili düşüncelerle doyurmaya çalışır.

“Süreyya, elbisesini değiştirmek için iki dakika izin aldı ve karı-koca gittikleri zaman yalnız kalan Necib, sabahleyin çektiği Beyoğlu'nu şimdi ne kadar özlediğini düşünerek kendine şaşıırıyordu. O zaman samimi idi. Şimdi de samimi olduğunu görüyordu. Kendini böyle birbirine çok ters düşünceler ve davranışlarda bulunup hepsinde de samimi oluşu onu cevabını bulamadığı bir bilmece gibi uğraştırır, iki katlı değil, yüz katlı bir kadın gibi birbiri içinde esrarengiz kutular olduğunu zannettirirdi (Mehmet Rauf, 2019, s. 50).”

Süreyya ve Suad'a yalı alma konusunda yardımcı olan Necib, ta ki çarşıda Süreyya ile karşılaşana kadar yalıya gitmez. Süreyya onu görünce çok ısrar edip, eve götürür. Sonra Necib'in, Beyoğlu eğlence hayatı varken burayı tercih etmemesini normal görürler. Necib de aksine Beyoğlu hayatının düşündükleri gibi güzel değil; aksine çok samimiyetsiz, güvensiz ve çıkar ilişkilerin sıkça olduğunu söyler. Onlar da bu duruma şaşıırırlar.

Akşam vakti gelince Necib, İstanbul'a döneceği aklına gelerek bir anda vapur saatini sorar. Suad'ın, gitmemesi konusundaki şikâyeti üzerine, gitme sebeplerini kararsız ve çelişkili şekilde sıralar. Kendisinin eğlence adamı olduğunu, onun için gürültü gerektiğini ifade eder. Suad, Süreyya'ya Necib'in geri döneceğini söyleyince, onlar da sitemli şekilde daha sabah sızlandığı Beyoğlu hayatına gitmek istemesini garip bulurlar. Necib, karar verildikten sonra yalnız kalır. Kendi kendine bu çelişkili kararını düşünmeye başlar. Daha sabah Beyoğlu'yla ilgili olumsuz şeyler söylediğini farkeder. Akşam da Beyoğlu'yla ilgili olumlu şeyler söyler. Asıl şaşırdığı şey iki bu konuda da samimi oluşudur. Böyle ters düşüncelerde ve zıt davranışlarda bulunmasını de garip bulur. Kendi içinde çelişkili ve kararsız düşüncelere girerek iç çatışma yaşadığı görülür.

“Kendinden korktuğu, ruhunun karanlıklarından, iğrençliğinden korktuğu zamanlar: Ah ne kirli bir bilinmezin! Diyerek kendindeki bu iki ruhu, bu bazen hep akıcı ve saf fakat çoğunlukla böyle kanlara boyanmış, kirli duyguları düşünür, devamlı bir ses halinde kendine ‘Canavar’ diye seslenen bir vicdan bulunurdu (Mehmet Rauf, 2019, s. 63).”

Necib, Süreyya ve Suad ile birlikte Taşköprü’de yürürken onlar hakkında birtakım düşüncelere girer. Önce onların mutlu ve herkesin özeneceği türden bir evlilikleri olduğunu düşünür. Ardından bu gıpta edilen mutlu karı-koca ilişkisi arkasından ne kirli, acı düşünceler, tartışmalar olduğu konusunda çelişkiler yaşar. Sonra kendine gelerek böyle düşünmesinin çok yanlış ve kötü olduğunu düşünür. Bu sefer de kendisiyle çatışarak saf ve kötü iki ruhu olduğunu aklına getirir. Böyle şeyleri düşündüğü için kendinden kaçmak istediğini, pişmanlık yaşadığını vurgular. Bu da iç çatışma yaşamasına sebep olur.

“Bütün bu üzüntü ve sıkıntının arasında bir sevinç, durup dururken taşan bir neşe oluyordu ki, bu duygunun nereden çıktığını bilemiyordu. Merak ediyor, bu sebebi arıyordu. Hayatında oyalanacağı bir uğraşı, kendini mutlu edecek hiçbir şeyi yoktu (Mehmet Rauf, 2019, s.78).”

Necib, uzun bir aradan sonra Boğaziçi’ne Suad ve Süreyya’yı ziyarete gelir. Sohbetler sırasında ona uzun zamandır ne yaptığını, nerelere gittiğini sorarlar. Önce Beyoğlu’na gittiğini söyler. Sonra Adalar’a gittiğini ve bir otelde kaldığını anlatır. Orada birkaç kişiyle arkadaşlık kurup, yeni gruplarla tanıştığını söyler. Çeşitli etkinliklere katıldığını ama bir vakit sonra bu keşiften de iğrendiğinden bahseder. Necib, kendi içinde farklı ve çelişkili düşüncelere girerek, sanki bir kimlik arayışında olduğunu düşünür. Eskiden çok zevk aldığı bu şeyleri artık yapmak istemediğini fark eder. İçinde sürekli duygu değişimleri yaşadığını, kendi hayatında onu mutlu edecek bir şey olmadığını düşünüp üzülür. Bunların hemen ardından Boğaziçi(Suad-Süreyya kaldığı yer)’ni düşünür. Oraya gitmenin kendisini sebepsiz yere mutlu ettiğini, sıkılmayacağını farkeder. Necib, çeşitli duygu ve düşüncelere girerek kendisiyle çatışma yaşar.

“Tereddüt ediyordu: ‘Nasıl, bu mümkün olur mu acaba?’ Onun gibi biri, kendi şüphelerini, şimdi tedavi edilmeyen bütün yaralarını ipek elleriyle saracak, onları iyi edecek, masum ve sessizlik içinde güzel kokularla kokulandıracak bir kadın? (Mehmet Rauf, 2019, s. 82-83)”

Necib, Süreyya ve Suad’ı ziyaret etmeye gider. Yine birlikte yürüyüşe çıkmak isterler. Bu yürüyüş esnasında ve sohbet arasında Necib yine kendi kendine içsel düşüncelere girer. Süreyya-Suad’ın mutlu evliliklerini gördükçe daha çok yalnızlaşır. Evlense bile Suad gibi birini bulup mutlu olamayacağını düşünür. Eskiden olsa evlilik ve yalnızlığı aklına getirmez. Ancak Suad’ı gördükçe onun gibi bir kadın hayal ederek, böyle bir eşi olsa bile Süreyya kadar sevimliyeceğini düşünür. Bundan dolayı endişeli ve çelişkili düşüncelere girerek çatışmalar yaşar.

“Bir gün: ‘Ben ne yapıyorum?’ demeye başladı. ‘Ah, çünkü insanım; taş değilim ya, insanlık!’ Niçin bu fikirlere düşmeli, niçin elinde olmayarak nefret ettiği hıyanet ve pislik âlemine girmeliydi? İçinde bulunduğu çıkmazın nasıl bir uçuruma götürdüğünü, bazen onların yanında, Suad’a bakarken içinin nasıl ‘seni seviyorum, seviyorum!’ diye haykırmak için yandığını hissedip düşün kaldıkça anlıyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 99).”

Necib, Süreyya’nın daveti üzerine akşam yemeğinde ona katılmasını evlilik yıl dönümlerini kutlamaya eşlik etmesine ister. Necib çok tereddüt etse de Süreyya’nın isteğine karşı gelemeyerek yemeğe katılır. En son Süreyya ve Suad’la bahçede dolaşırken karşılaştıkları delikanlının Suad’la bir ilişkisi olabileceği fikriyle, Suad’a karşı olumsuz düşüncelere girer. Ancak yemek esnasında Süreyya ve Suad’ın gülererek, duydukları gürültünün komşularından kaynaklı olduğunu anlatırlar. Geçen gün bahçede karşılaştıkları gencin, evin gelinine (sevgilisine) gizlice mektup verirken yakalanması üzerine olduğunu söylerler. Necib bir anda kendine gelerek, geçen gördüğü genvin Suad ile ilgisi olmadığını anlar. İçinden o değilmiş, masummuş, affet beni Suad diyerek haykırır. Onun düşündüğü gibi masum olduğunu öğrenince ona karşı sevgi ve saygısı daha çok artar. Süreyya-Suad ilişkisini gördükçe Suad’ı düşünmekte, içinden sürekli onunla ilk karşılaşan o olsaydı belki aynı

hayatı yaşayacaklarını düşünür. Suad gibi birini istese de bulamayacağını düşünüp, içten içe ona karşı sevgi, aşk ve bağlılık besler. Düşüncelerinin tehlikeli bir hâl almasından korkarak, bunu ne kadar sürdüreceğini bilemez. Hem Suad’a karşı derin bir sevgi beslemekte hem de böyle düşünmeyi yanlış ve hıyanet görür. Bu düşünce karmaşıklığından dolayı sürekli çelişki ve kararsızlıklar yaşayarak kendi kendine çatışmalar yaşar.

“Evet, ne olacaktı? Burada dursa ne olacaktı? Bu kesin ve cevapsız soruyu belki bin kere kendine anlatmış, işkence ve hıyanetten başka bir şey olmayan bu hayatın sonu olmadığını sürekli düşünmüştü (Mehmet Rauf, 2019, s. 112).”

Necib, burada artık Suad’a karşı hislerinin giderek arttığını farkederek. İstemese de yanlış bir eylemde bulunup kendisini zor durumda bırakmamak için ondan uzaklaşma kararı alır. Bu duygu yoğunluğunun önüne geçemez. Elini tutmak, her daim onun yanında olmak ister. Rüyalarında, hayallerinde bile Suad yer alır. Ne olursa olsun Suad’ın Süreyya ile birlikte olduğundan ve hislerinin asla karşılık bulamayacağını düşünür. Çünkü sürekli kendi kendine konuşup kararsız ve çelişkili düşüncelere girerek iç çatışma hâlinde olur. Bir yandan Suad ile ilgili düşünceler yaşarken diğer yandan bunların yanlış olduğunu düşünerek ikilemde kalır.

“Birden o kadar çok arzu duydu ki, üç gündür nasıl onu görmeyerek, görmediği halde de görmeye ihtiyaç duymayarak kaldığını anlayamadı fakat gitmek fikrinin önünde şaşkın ve çaresiz kaldı. Nasıl gidecekti? Özellikle sonra ne olacaktı? Bunlarla meşgul gezindi. Yemek için otele döndüğü zaman bu o hale geldi ki, ne olursa olsun oraya gitmek için direnilmesi mümkün olmayan bir arzu duydu. Yemeği zor yiyerek arabaya atladı (Mehmet Rauf, 2019, s. 154).”

Necib, en son hislerini Suad’a itiraf edince onu zor durumda bırakıp rahatsız etmemek için oradan uzaklaşıp onlara yakın bir otele yerleşir. Kaldığı otelde üç gün sonra dayanamayarak Suad’ı görme arzusuyla yola çıkar. Ancak içini bir korku kaplar. En son aşkını ifade ederken Suad, ona cevap vermez ve ona bakmaz. Tam çıkarken göz göze gelirler o hüznü bakışı görüp ümitlenir. “Benden nefret etmiyor, beni seviyor.” düşüncesi

oluşur. Uzun süre bu mutlulukla yaşar. Ancak yolda arabayla giderken şiddetli bir heyecana kapılır. Ya düşündüğü gibi değilse? Bu sefer gittiğinde Suad'ın soğuk ve donuk bakışlarıyla karşılaşma düşüncesi altında ezilir diye endişe eder. Arabayı durdurdu, inip yürümeye başladı. Daha önce birlikte yürüdükleri bentler yoluna sapar. Her şey ona Suad'ı hatırlatır. Ama artık ona kavuşmak imkânsız diye düşünür. Kendi kendine bir yandan Suad'ın yanına gitmek istese de diğer yandan onun soğuk ve nefret dolu tavrıyla karşılaşmaktan korkar. Bir yandan Suad ile birlikte olmayı istese de onun aynı zamanda Süreyya ile evli olduğu ve mutlu evliliklerini asla bırakmayacağını düşünür. Bu durumlar kendi içinde çatışmalara girmesine neden olur.

b) Dış (Sosyal) Çatışma

i) Necib-Toplum Çatışması

Necib, her ne kadar eğlenceye düşkün biri gibi görünse de gittiği ortamların kendisine çok da uygun olmadığını düşünür. Süreyya ve Suad'ın da bu konuyla ilgili imalarına karşı çıkarak düşüncelerini yanırlar.

“Bilmezsiniz ki Beyoğlu hayatının, hatta eğlence mevsiminde bile nasıl bunaltıcı, nasıl ezici bir hali vardır. Önce bin bir renkli hayat görünür, hiçbir birbirine benzemeyen yüzleri var gibi gelir insana; aslında o kadar monoton, o kadar ruhsuzdur ki, aman ya Rabbi, görünen o kadar aynıdır ki... Gizli saklısı olmayan her şeyin ortalıkla yaşanıldığı, samimiyetsiz, hiçbir mutluluğu olmayan, kolaycı, yüzeysel ve sade taklitten oluşan bir hayat... Hiçbir eli dostça sıkamazsın ki, mümkün olsa seni bir çukura itmeyeceğine emin olamazsın (Mehmet Rauf, 2019, s. 46).”

Necib, Süreyya ve Suad'ı yeni yalı aldığından beri görmemiştir. Bir gün Süreyya ve Necib Beyker'in önünde rastlaştılar. Süreyya onu gördüğüne sevinerek ısrarla yalıya davet eder. Bu konuda söz veren Necib, kısa süre içinde onları ziyaret eder. İkisi de Necib'i çok sevdiklerinden hazırlık yapmış, onu güzel ağırladılar. Süreyya-Suad ilişkisinin mutluluklarına gitgide şahit olan Necib, kendini iyice yalnız hisseder. Necib; onların mutlu, sevecen, herkesin özeneceği ve Suad gibi mükemmel bir eşe sahip olunan evliliği isteyeceğini

düşünür. Öyle bir ilişkide oluşan tartışmalarını bile gereksiz görür O sohbet anında yine derin düşüncelere dalarak iç sıkıntılar yaşamaya başlar.

İç sıkılan Necib, yemek esnasında akşama oradan ayrılacağını söyler. Süreyya ve Suad bunu kabul etmeyerek onun burada uzun süre kalması için ısrar ederler. Necib'i bildiklerinden, Beyoğlu varken burayı istemeyeceğini, oraya kıyasla sıkıcı olacağını belirtirler. Ancak Necib bu duruma karşı çıkarak herkesin eğlence diye bahsettiği Beyoğlu hayatının; gizli saklısı olmayan, her şeyin orta yerde yaşandığı, samimiysiz, yüzeysel ve taklitten oluşan, hep bir mücadele, rekabetin olduğu, sadık dostluğun bulunamayacağını, bencil birçok insan bulunduğunu ifade eder. Bundan dolayı burada toplumla bir çatışma yaşadığı görülür. Toplumun bozulduğunun, güvensiz bir ortam olduğundan kendisine artık hitap etmediğini vurgular.

“O mutluluklar, şimdi hissettiği bu kâinatı kuşatacak kadar ruh genişlikleri yanında ne değersiz ve alçak şeylerdi. ‘O olmasaydı demek, ben de herkes gibi olacaktım, bilmeyecektim. Aşk ve mutluluk nedir, bundan gafil kalacaktım.’ diyordu. Etrafına bakıp: ‘Nasıl yaşıyorlar Ya Rabbim. Sevmeden, sevilmeden nasıl yaşıyor?’ diye şaşırıyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 151).”

Necib, hisselerini Suad'a itiraf ettikten sonra orada kalıp rahatsızlık vermemesi gerektiğini düşünür. Bir şeyleri bahane ederek artık kışın da yaklaştığını ifade edip oradan ayrılır. Ancak Suad'dan uzak kalma düşüncesi onu derinden üzdüğü için fazla uzağa gidemez ve onların yalısının yakınlarında bir otele yerleşir. Otel çok kalabalıktır. Yemek vakti ortak alana geçtiğinde herkesin birbiriyle ilgilendiğini, kendisinin yine yalnız olduğunu görür. Yukarıdan pervane gibi dolaşan erkeklere bakarak hayatın sadece bundan ibaret olmadığını söyler. Kimsenin kendisi kadar sevip sevilmediğini düşünerek böyle bir hayatın anlamsız ve boş olduğunu ifade eder. İnsanların bu duygulardan mahrum kaldığını düşünerek yaşamlarının çöle benzetir. Necib, toplumda bulunan insanlarla bir dış çatışma yaşar. Onların böyle şeylerden mahrum kalarak, önemsemeyerek yaşamlarıyla çelişir.

ii) Necib; Süreyya-Suad Çatışması

Necib, Süreyya ve Suad'ın ısrarı üzerine çokça yalıya gitmeye başlar. Karı-koca

yalnız yaşadıklarından; Necib gibi hoş sohbetli, uyumlu biriyle vakit geçirmekten büyük keyif alırlar. Necib de onlara eşlik edip gezmekten, yürüyüş yapmaktan ve Suad'ın piyano çalışını dinlemekten çok hoşlanır. Önceden evlilikle ilgili pek düşünceleri olmayan Necib, Süreyya-Suad ilişkisini gördükçe artık kendini sürekli yalnız hisseder. Artık bu konuyu ilgiyle düşünmeye başlar. Suad'ın davranış, karakter ve ruhunu çok iyi bulduğundan ona saygısı giderek artar. Hiçbir kadının onun gibi olamayacağını düşünerek evlilikle ilgili hayalleri karamsarlığa dönüşür.

“Fakat onda diğer sebepleri geçersiz bırakan düşünceler şimdi yine saldırmış, kendisinin Süreyya'ya benzemediğini, onun gibi bir hanıma kavuşmuş olsa bile yine acıların doğacağını, hem bu hayatın da kim bilir ne kirli, ne acı köşeleri bulunduğunu düşünmeye yöneltmiştir. Evet, kim bilir sizde de neler vardır? Uyuyan veya gizlenen neler vardır? Diyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 62).”

Necib yine Süreyya ve Suad'ı ziyaret ettiği bir gün beraber güzel şeyler yapmak isterler. Üçü birlikte yalının yakınındaki Taşköprülülük yolda yürüyüş yapar. Necib, yolda yürürken şakalaşan, sohbet eden, birbirinden hiç ayrılmayan ve çok mutlu görünen bu karı-kocaya arkalarından bakarak yine kendi kendine farklı düşüncelere dalar. Bu zamana kadar evlilik düşünmeyen Necib, zaman zaman onları gördükçe fikri değişmeye başlar. Yine bahçede yürürken arkadan onları takip ederek bir anda bu mutlu ve herkesin özenmek istediği ilişki arkasında kim bilir ne kirli ve acı köşeler bulunduğunu düşünür. Ardından kendine gelerek, önünde habersiz şekilde yürüyen kendileri için mutlu olacağını sandıkları Necib'in, içinden geçenleri bilselerdi ne kötü bulacaklarını ifade eder. Necib'in, burada Süreyya ve Suad'a karşı dış çatışma yaşadığı görülür. Önce onların hayatıyla olumlu yargılara varır. Daha sonra çelişkili ve karamsar düşüncelerle olumsuz şeyler düşünür. Onların hayatıyla ilgili farklı yargılara girerek onlara karşı dış çatışma yaşar.

iii) Suad-Süreyya Çatışması

Suad, Süreyya'nın sandal sevdası yüzünden iç çatışma hâli yaşar. Denizde gezinti yapmak Suad için halsizlik ve baş ağrısı yapmaktadır. Bunun üzerine de sandal gezisinde geçirdikleri kazadan sonra sandala binme korkusu olur.

“Tekrar o yara, o küçük yara bağırdı. Ah! Niçin ona yetmiyordu? Niçin ona her şeyi unutturamıyordu? Erkek kalbinin kadınların kalbinden daha fazla isteği olması bir haksızlık değil miydi? (Mehmet Rauf, 2019, s. 73)”

Süreyya, sandala binme konusunda ısrarcıydı ve her gün fırsat buldukça geziye çıkardı. Suad, Süreyya için endişe eder. Bunu çok kez dile getirse de Süreyya ona alayla karışık cevaplar verir. Suad, Süreyya için elinden geldiğince çok şey yaptığını ve isteklerine karşı boyun eğdiğini düşünür. Buna karşılık Süreyya’nın önceden ricalarla istediği şeylere artık şaka görünümlü cevaplarla karşı geldiğini farkederek. Bu durum, asıl şeyi ciddiyetten koruduğu için memnun değildir. Süreyya’nın bunu anlamamış olması Suad’ı üzer. Çünkü Suad, daha ne isteğini söylemeden Süreyya’nın gözlerine bakarak anlar.

Süreyya daha isteklerini söylemeden bile anlayan Suad; Süreyya’nın kendisine acı çektirip, yalnız bırakmasını haksızlık olarak görür. Bu durumu ona açmak istese de oluşan olaylardan dolayı fırsat bulamayarak susar. Burada Suad, Süreyya’ya karşı bir çatışma yaşar. Onun Süreyya’ya ilgi ve çaba göstererek mutluluğunu istemesi karşısında; isteklerinin Süreyya tarafından önemsiz görüldüğünü düşünür.

“O zaman adımları peş peşe uzuyordu. ‘Hayatım harlandı?’ diyemiyorsa da, harcanıyor dehşetli duygusu ve yakıcı endişesiyle düşkün kalıyordu. Bu gelgitti duygularını Süreyya’nın fark etmeyişi gitgide çoğalan bir kızgınlık doğuruyordu. Bu korku ve öfke buhranlarını pişmanlık ve tiksintiyle izliyor, o zaman Süreyya’yı suçsuz görüp haksızlık ettiğini düşünüyor onun tarafından affedilmek ihtiyacıyla ona sokuluyor, gözlerinde dolan yaşları gizlemek için uğraşıyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 116).”

Necib, ara ara Süreyya ve Suad’ı ziyaret ederek orada uzunca vakitler geçirir. Ancak Necib, son zamanlardaki karmaşık duygu ve düşünceleri yüzünden onların yanından ayrılır ve uzun süre gelmez. Suad, özellikle Necib ayrıldıktan sonra şakaların, sözlerin, arkadaşlığın da onunla birlikte gittiğini düşünüp tekrar yalnızlığa döner. Süreyya’nın sürekli kendini düşünerek bir şeyler yaptığını, kendisini anlamadığını ve ihmal ettiğini fark edip kızgınlık duyar. Burada da Süreyya’ya karşı bir çatışma yaşadığı görülür. Suad, bazen kendisinin bile

ona ilgisiz davrandığını fark eder. Önceden bu gibi şeyleri çok az düşünürken daha sonra bir işle meşgulken bile sürekli düşünür. Bunları düşündükçe onu artık tanımadığını hissetmeye başlar. Bu durum Süreyya’yla ilişkisini yavaş yavaş zayıflatır.

“Suad bu yalanlardan, bu masallardan, bu nazdan birden son derece öfkeleni. Suad Süreyya’yı fikrinden caydıramayacağını, onu vazgeçiremeyeceğini bildiği için ümitsiz ve şikâyet eder bir yüzle: ‘Hiç de değil, gitmek istiyorsunuz, ondan... Bunlar hep kuru bahaneler! diye karşılık verdi (Mehmet Rauf, 2019, s. 190).”

Süreyya bir gün eve geldiğinde Suad ve Necib’i yalnız bulur. Süreyya’nın şüpheli bakışlarından kaçıp açıklama yapmak isteyen Necib, yakında İstanbul’a döneceğini söyler. Süreyya’da bağ evindeki ailesinin konağa indiğini söyler. Belki kendilerinin de artık kış mevsimi geldiği için haftaya İstanbul’a gideceklerini açıklar. Suad, bu durum karşısında çok şaşırır. Hacer’in de yanında artık Necib’le bu kadar rahat konuşamayacağını, her şeyin bittiğini düşünerek Süreyya’yı yalnız kalmak için ikna etmeye çalışır. Süreyya’ya kış burada geçireceklerini artık konağa gitmeyeceklerine dair konuşmalarını hatırlatır. Ancak Süreyya, işlerinden uzaklaştığını ifade eder. Suad, bu duruma çok sinirlenerek zaten amacının bu olduğunu söyler. Öfkeyle Süreyya’yı bu düşünceden caydırmaya çalışır. Süreyya da daha çok öfkelenerek, gitmek istediğini ve gideceklerini söyler. İkisi arasında ilk kavga olur. Suad, Necib’in önünde düştüğü durumdan dolayı Süreyya’ya karşı öfkelenir. Ona karşı çatışma hali yaşar.

iv) Necib-Suad Çatışması

Necib, Suad’la vakit geçirdikçe ona hayranlığı giderek artmıştı. Ne kadar düşünse de onun gibi bir kadın bulacağını ummazdı. Sırf Suad’ı görmek için yalıya daha çok gitmek istediğini fark etti.

“Suad’ın başka birini sevmesi ihtimalinin, onun temizlik ve masumluluğundan dolayı bir şüphenin zehirli tırnakları vardı, dokundukları yeri ateş gibi yakıyorlardı. ‘Ya öyle ise Ya Rabbim ya bu gerçek ise!’ diyordu. Bu ihtimal

onu gerçekmiş gibi rahatsız etmeye başlayınca Suad’a olan güveni zayıflıyor ve ondan farkında olmaksızın uzaklaşmış oluyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 87).”

Necib, yine onları ziyaret ettiği bir gün birlikte yürüyüşe çıkarlar. Karşıdan bir gencin geldiğini ve onlara dikkatle baktığını görürler. Süreyya’nın bu genci tanıyor musun sorusuna; birkaç kez yalı ve çevresinde sıkça görülmüş olmasına rağmen, Suad biraz düşündükten sonra tanımadığını belirtir. Bu durum Necib’in garibine gider. Kendisi bile yalı çevresinde pek çok kez gördüğü bu genci, Suad’ın düşündükten sonra tanımadığını söylemesi Necib’i şaşırtır. Bu durum içindeki şüpheli, sinirli, karanlık yanını uyandırır. Suad’ın böyle bir konuda yalan söylediğini düşünmesi, tanıdığı diğer aldatıcı kadınlar gibi olduğunu görmesine neden olur.

Suad’ın çok temiz ve masum olduğunu bilmesine rağmen; ya düşüncelerim gerçekse ve Suad da diğer kadınlar gibi hıyanet etmişse diye çelişkilere girer. Önceden Suad’ın tam bir melek, saf ve temiz olduğunu düşünürken bu olayla birlikte şüphe ve tereddüt içinde; o da kadın değil mi? Ya o da öyleyse hıyanet etmişse diye zıt düşüncelere girer. Suad’a karşı çelişkili düşüncelere girerek dış çatışma yaşamıştır. Suad’ın ketum olması şüphelerine karşı yatkınlık oluşturur. Suad’a karşı tüm olumlu düşünceleri şüpheye dönüşür. Bahçede karşılaştıkları delikanlıyı önceden de evin etrafında gördüğünü hatırlar. Suad’ın onları bilerek buraya getirdiğini aklına getirir. Artık Suad’ın da diğer kadınlar gibi olduğunu düşünür. Bu kadar yücelttiği bu yuvanın artık olmadığını yanıltığını düşünmektedir.

“Onun kendinin gitmesini istemediğini bilerek boyun eğmemekten, onu öyle üzmemekten zevk buluyor, sonra: ‘Evet, sade o kadar, sade burada yemeğe kalmaktan ibaret... Hiç düşünmüyor. Bir kadın mutlu etmek isterse her şeyi, severse her şeyi yapar.’ diye konumunun katlanılmaz, isteklerinin imkânsız oluşunun acısını ondan çıkarmak istiyor, bütün sorumluluğu ona yüklüyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 171).”

Necib, Suad’a duygularını itiraf ettikten ve Suad’ın da duygularıyla karşılıklı olduğunu anladıktan sonra hala ıstırap çeker. Üçü birlikte gezi ve yürüyüşlere çıkmakta ve birbirlerinin bakışlarındaki manayı anlarlar. Ancak her birleşme sonrası Necib, Süreyya ve Suad’ın

yanından ayrılıp, yalnız kalır. Suad'dan ayrılma ona ıstırap gibi gelir. Artık bu durumda Suad'ın da suçu olduğunu düşünmeye başlar. Çünkü ona göre bir kadın isterse her şeyi yapar, sevgisine sahip çıkar ve bir yolunu bulur. Bundan dolayı Suad'ın yanından her ayrılışında onun sessiz ve manalı bakışları Necib'i, Suad'a karşı kızgın ve dargın olmaya iter. Kendisinde böyle bir acı bırakması, onu bir çatışma yaşamaya yönlendirir. Bu konuyla ilgili sürekli kararsız ve çelişkili şeyler düşünür. Bu imkânsız gibi görünen durumun sorumluluğunu Suad'a yükleyerek ona karşı çatışmaya girer.

“Bu kadını o mahvedecekti. Kendine o kadar bağlanmış, o kadar fedakârca ruhunu teslim ettiğine inandığı, ruhunun masumluğuna hayran olduğu bu muhterem kadını o kirlenmiş ve kötü ad kazandıracak, yok edecekti değil mi? Niçin? Sonra yıkım ve pişmanlığa, hor ve aşağılayan bakışla bakmaya ve alçaklığa, düşmek için, bütün başını bir yüce güzellik ve eşsiz kılan şiiriyyeti ve seçkinliğini bitirip sevdiğini aşağılamak için feda edecekti, öyle mi? (Mehmet Rauf, 2019, s. 181)”

Necib, bir gün Süreyya ve Suad'ı ziyarete gidince, Suad'ı yalnız bulur. O anda Suad'la konuşup, aşkını haykırmak istese de kendine hâkim olmaya çalışır. Suad'ın da artık kendisine karşı yoğun duyguları olduğunu anlar. Ancak yine de bu durumun nereye gideceğini, nasıl bir son olacağını sürekli düşünmekteydi. Suad, her şeyi aşkına feda etse bile önce kendisinin aşağılanacağını, bu durumdan ne olursa olsun en çok Suad'ın etkileneceğini düşünür. Erkeklerin hevesleri uğruna her şeyi feda edeceklerini, Suad bu fedakârlığı yapsa bile adını kirleterek hain olarak anılır. Çünkü toplumda namus kavramından en çok etkilenecek kişinin yine kadın olduğunu düşünür. Bir yandan Suad'a karşı aşkını haykırsa da diğer yandan Suad'ın hainlikle itham edilip zor durumda kalmasından endişe eder. Suad'ın duygularına karşılık vermesi onu mutlu etse de yine de bu tutkunluk ve fedakârlık onu endişelendirir. Suad'a karşı çelişkili, olumlu ve olumsuz düşünceleri art arda aklına getirir. Bundan dolayı ona karşı çatışma yaşar.

“Necib bütün bunların nasıl temelsiz bir bahane olduğunu görüyor, ‘Pekâlâ ya şimdi... Şimdi de Hacer mi var? İşte şimdi de gördüğümü görüyorsun. Şimdi de

inliyorum ve sen hala taş gibi, hala kalpsizlik... Bana bir bakışın bir ay elverir!
Bunlar hep yalan... Asıl gerçeği niçin söylememeli? Senin gözlerin söylüyor
ki: Artık her şey bitti. Yalan, yalan... Ah hep yalansınız!’ diye haykırmak
istiyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 219).”

Bir gün Suad, sabah erkenden Süreyya işe gittikten sonra salonda gazete okur. O sırada Necib içeri girer. Suad’ı yalnız bulmayı fırsat bilerek ilişkileri hakkında konuşmaya çalışır. Necib, Suad’a her şeyden usandığını, dünyada hiçbir arzusu olmadığını söyler. Hayatının ne kadar karanlık ve boş geçtiğini anlatır. Suad, başını cama çevirmiş onu dinler. Suad’a, ‘asıl sen bitiriyorsun’ dememek için dişini sıkar. Eliyle ümitsiz bir hareket yaparak asıl şimdi her şeyin bittiğini, sadece Suad isterse hiçbir şeyin bir önemi olmadığını söyler. Suad dışında hiçbir şeyden korkmadığını, ama onun da şimdi istemediğini gözlerini kaçırıldığını görür.

Necib, gerçekte Suad onu istedi mi diye düşünür. Necib, pişmanlık ve kederle bunları anlatırken Suad’dan bir sevgi görmemesi onu üzer. Onun tekrar istekli ve hayat veren gözlerinden ümit bekler. Ancak onun tavrını umursamaz görür. Durumun çok karışık olduğunu, konunun rahatsızlık duyduğu ev halkı, Hacer veya kimse değil; kendisinin böyle davranması olduğunu söyler. Artık onu bir daha rahatsız etmeyeceğini açıklayarak ona karşı bir çatışma hâli yaşar. Bir yandan sanki ona veda etmekte, diğer yandan ise ümit ve sevgi dolu bakışı görmek ister. Ancak belirsiz ve donuk bakışlarla Suad’a karşı çelişkili düşüncelere girer.

“Onu gittikçe zayıf ve hasta görüyordu. Kendi geldiği zamanlar onun birçok şeyler bahanesiyle kaçtığını ölerек gördükçe acı acı: ‘Benden kaçıyor, benden... Bir zaman o kadar sevdiği Necib’ten şimdi kaçıyor. Demek o kadar iğreniyor. Niçin? Ne oldu Ya Rabbim?’ değerlendirmeleriyle harap oluyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 222)”

Necib, her ne kadar Suad’a her şeyin bittiğini söylese de içindeki ümidi kaybetmez. Suad’a karşı öfke ve düşmanlıkla baksa da ona karşı olan sevgisinden dolayı sürekli onun gözlerinde bir gülümseme, bir ümit görme heyecanı ile sık ziyaretine gelir. Ama her geldiğinde Suad’ın solgun yüzü ve ölü gibi bitkin bedeniyle karşılaşır. Ancak yine de

Suad’a karşı olan sevgisinden dolayı Hacer’in oyuncağı olmaya katlanır. Suad’a üzüntüsünü belli etmemek için zorla eğlenip gülmeye çalışır. Suad’ın da bu durumu yanlış anlayıp, kıskançlık göstermesi üzerine kederi artarak ilerler.

Yine bir gün Suad’ı görme ümidiyle konağa gittiğinde herkesi orada bulur. Ancak Suad’ı göremez. Heyecanla yemek vaktini bekler. Süreyya tek başına aşağı iner ve Suad’ın biraz rahatsız olduğunu söyler. Bu durum Necib’i paramparça eder. Artık Suad’ın onun varlığını bile görmek istemediğini düşünerek ona karşı öfke ve düşmanlık besleyip diğer kadınlar gibi görmeye başlar. Suad’ın belirsiz davranışları, Necib’in ona karşı çatışma yaşamasına neden olur.

v) Necib-Süreyya Çatışması

Süreyya ve Suad, Necib’e karşı çok iyi davranır. Necib’in içten içe Suad’ı düşünmesinden dolayı bilhassa Süreyya’ya karşı haksızlık yaptığını düşünür.

“‘Evet, bırakınız kaçayım.’ diyecekti çünkü buradaki hayatım uğursuz bir şey oldu. Ben, sefil, uğursuz bir adamım. Sizin kadar bu kadar iyiliğinize karşı ben alçaklık ediyorum fakat bilerseniz ne zavallıyım... (Mehmet Rauf, 2019, s. 114)”

Necib, Suad’a olan ilgisine karşı sürekli onları ziyarete gider. Ancak hislerinin yanlış olduğunu düşünerek onların yanından ayrılmaya karar verir. Suad ve Süreyya buna izin vermeyeceklerini, mümkün olmadığını ifade ederler. Necib, bu durum karşısında onların iyiliğine karşı hainlik yaptığını düşünerek onlarla dış çatışmaya girer. Süreyya’nın, Necib’e kendilerinde kalması için ısrar edip güzel cümleler kullanması onu daha çok üzer. Süreyya’ya karşı çok yanlış yaptığını düşünür.

“Bazı duygularına boyun eğerek bu kadarını feda ediyor, maneviyatta her şeyi feda ederek yetiniyor ve yine bundan bile acı duyuyor ve eziyet çekiyordu: Süreyya’nın karşısında içinden: ‘Hayır bana bakma Süreyya bana böyle sevgi ve yumuşaklıkla bakma. Ah! Bilsen...’ demek istiyor, özellikle Suad’a böyle büsbütün sahip olduktan sonra elinden ne kıymetli bir malını gaspettiğini

görerek onun karşısında olmaktan büsbütün usanmış oluyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 185).”

Necib ve Suad artık gittikçe duygusal bağılıklarını arttırırlar. Ara sıra yalnız kaldıkça küçük küçük şeyler paylaşırlar. Artık bu duygu yoğunluğunda yanlış bir harekette bulunup Süreyya’yı şüphelendirmekten korkarlar. Necib, bazen Süreyya ile göz göze gelince, yaptığı şeye bağlı olmasına rağmen, iyi bir şey olmadığını hisseder. Bir yandan Süreyya’ya karşı acıma, üzüntü ve böyle bir durumda olduğu için ıstırap çekerken; diğer yandan Süreyya’nın hâlâ Suad’ın eşi olup, sürekli birlikte olmalarına karşı kızar. Sanki elinden kıymetli bir mal alınmış gibi hislere kapılır. Süreyya’ya karşı iki farklı düşünceye girdiğinden ona karşı bir çatışma hâli yaşar.

vi) Suad-Hacer Çatışması

Suad, her zaman herkese karşı sabırlı ve sevecen olur. Hacer’in imalı, yersiz sorularına ve hareketlerine karşı bile sabırla tahammül ederek nazikçe karşılık verir. Ancak köşkten ayrıldıktan sonra Hacer’in kendisi için bulunduğu ima onu çok öfkelenendirir.

“Şimdiye kadar Hacer’i herkese karşı savunmuşken artık bu söylediklerinden sonra bir daha onu savunmaya cesaret edemeyeceğini anlıyordu. Onda iğrenilecek bir hal, bir yılanlık buluyordu. Bu kötülüğü ondan değil, kimseden beklememişti. Böylesine gereksiz ve anlamsızca bir düşünce hem de zehirli bir düşünce ortaya çıkarabilmek için insanın nasıl bir kalbi olabilirdi acaba (Mehmet Rauf, 2019, s. 121).”

Suad’ın dadısı, Süreyya’nın ailesinin köşküne ziyarete gider. Döndükten sonra Suad’a Hacer’in kendisi hakkında söylediği imalı sözleri anlatır. Suad, buna hem şaşırır hem de çok öfkelenir. Hacer, Necib’in orayı neden bu kadar sık ziyaret ettiğini, abisinin vurdumduymaz biri olduğunu söyler. Necib-Suad ile ilgili ortada bir şey yokken söylediği imalı cümle Suad’ı şaşırtır. Suad, bu düşüncenin çok kötü olduğunu düşünür. Herhangi bir konu için herkese karşı savunduğu Hacer’i, artık savunmaya cesaret edemeyeceğini, onun kötü olduğunu düşünerek ona karşı çatışmaya girer. Hacer’in söylediklerinin zehirli ve anlamsız olduğunu

düşünür. Dadısının da böylesi bir dedikoduya meydan vermemeli sözlerine katılarak sakın ve bundan sonra dikkatli olmaya çalışır.

“Öbür türlü... İşte Hacer’in, Hacer gibilerinin sevdaları... Ömrünü geçirdiği cumbada birini bulup sevip sevmek için geçen ömründe kendisine uygun bulduğu herkesle âşık oyunu yapmak, işte onların sevmeleri... Sevmek bir hastalık gibi geldikten ve sizi kavrayıp zorladıktan ve acı çektirdikten sonra anlaşılan, o zaman görünüp incelenebilen bir hal olmalıydı. Kim bilir Hacer bu pencerede kimleri sevmiştir. Yani mümkün olsa sevecekti ve mümkün olmadığı için hayatlarına olduğu gibi devam ediyorlardı, sade bir hevesle dönüş ve yönelişi merak edilen bir yükselişten ibaret kalıyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 210).”

Suad, konağa döndükten sonra içi sıkılmış kendini bir yerde kaybolmuş gibi arar durur. Hacer’in eleştirisi ve sohbetlerine daha çok maruz kalır. Bir gün yine beylerini işe gönderdikten sonra Hacer cumbada oturmuş pencereden bakarken karşıdaki konağın yeni uşağını göstererek mahalledeki bütün güzel kadınların ona âşık olduğunu söyler. Hacer de kendisinin bu uşağı beğendiğini, bey elbisesi giyse daha da güzelleşeceğini anlatır. Suad, bu duruma şaşırır. Hacer’in iyi bir kocası olmasa da yine de bunlardan hoşlanmasının uygun olmadığını düşünüp ruhunu kirli görür. O kadınları gözünün önüne getirerek aralarında böyle itiraf toplantıları yapmalarından iğrenir. Hacer, ertesi gün yine cumbada oturmuş köşeden çıkan ve tereddütlü gözlerle yukarı pencereye bakan süvari subayını görür. Suad bu duruma şaşırır. Hacer’in bu kadar rahat, şıpsevdi olması Suad’a rahatsız edici gelir. Bu konuda Hacer’e karşı çelişkili düşüncelere girerek çatışma yaşar. Hacer’in kocası hakkında söylediği ağır sözler ve sergilediği tavırlara üzerek rahatsız olur.

vii) Hacer-Fatin Çatışması

Hacer, Fatin’le istemeyerek bir evlilik yapar. Fatin’in çok açgözlü ve cimri bir kişiliği var. Beyefendi’nin ısrarı üzerine uygun gördüğü bu evlilik, Hacer için işkencedir. Her fırsatta Fatin’i eleştirip şikâyet ederek ondan iğrendiğini dile getirir.

“Biraz sonra ona bakarak: ‘Bilmem sana söyleyeyim mi? Gece gündüz

parasızlık şikâyeti ile biraz para biriktiriyor. Benden saklıyor ama eminim; bir şeye harcadığı yok ki... o kadar parayı ne yapacak? Zavallı Perizad giysilerini süpüre süpüre, lekeleri çıkaracağım diye uğraşa uğraşa ne hallere giriyor bir bilsen... Aman Hanımcığım, ille yaka... Siliyorum siliyorum. Bembeyaz oluyor.’ Diyordu. Hala damatlık gömleklerini giyer... Ne yapayım, ne zararı var? Parasızlık bu diyor... Daha daha... Söylenmekle biter tükenir şey değil... Arasına çocuğumuz olsa diyorum da gözleri faltaşı gibi açılıyor. Sen çıldırınsa kendini okut, Hanımefendi! Benim o kadar param yok diye beni kovalıyor (Mehmet Rauf, 2019, s. 208).”

Süreyya ve Suad’ın eve döndüğü günlerde Hacer, her fırsatta Fatin’i kötüler. Bir gün sabah kahvaltıdan sonra pencere kenarında işe giden ev halkını izleyen Hacer, Suad’a Fatin’in cimri olduğundan ve para için neler yapabileceğinden bahseder. Suad anlattıklarını abartılı bulduğunda daha da sinirlenen Hacer, onu tanımadığını kocasının bir şeye para verse hasta düşeceğinden bahseder. Sonra gülererek, Fatin’in parasızlık şikâyeti yüzünden biraz para biriktirdiğini, kendisinden sakladığını, o parayı başka hiçbir şekilde de kullanmadığını söyler. Giydiği gömleğin bile damatlıklığı olduğunu, parasızlıktan sürekli dert yakındığını ifade eder. Hacer, çocukları çok sevdiğinden bir çocukları olmasını istese de kocasının param yok diyerek kendisini azarladığını anlatır. Hacer, Fatin’in birçok olumsuz özelliğinden dolayı ona karşı öfke ve çatışma hâli yaşar. Hem dış görünüş olarak hem de kişilik olarak beğenmediği kocasını sürekli öğrenerek anlatır.

viii) Suad’ın Necib, Hacer Çatışması

Suad, özellikle konağa geldikten sonra Necib’in buraya gelmesini pek istemez. Hacer’in de daha önce Necib’in Boğaziçi’ndeki yalıya sık gidip gelmesiyle ilgili söylediği olumsuz şeylerden sonra daha çok endişe eder. Bunun yanı sıra Necib ve Hacer’in de yakın olmaları onu kışkandırır. Özellikle Necib’in son gelişinde ona bir daha gelme der gibi bakması ve Necib’in yine gelmesi onu daha fazla kızdırır.

“Korkmaktan başka onu şimdi bir de kızgınlık rahatsız ediyordu. ‘Niçin geliyor? Niçin?’ diye kendini yiyordu. Anlamamış mıydı? Giderken başını

çevirmişken bunun ‘Hayır gelme!’ demek olduğunu anlamamış mıydı? Hiddetle haksızlık etmek ‘Öyleyse Hacer gel dediği için geliyor.’ Demek istiyordu. Demek kendisi için gelmiyordu. Mademki kendisi için gelmiyordu. Suad gözlerini buğulatan bir hiddet bulutu içinde bir rahatsızlık bahane ederek kaçmak, görünmemek, yemeğe bile inmemek arzusuna düşüyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 213).”

Hacer, yine bir gün cumbada oturmuş pencereden bakarken, Süreyya ve Necib’in geldiğini Suad’a imalı bir şekilde söyler. Kalbi çarparak sararan Suad, ne yapacağını bilemez. Normal davranmaya çalışır. Ancak daha üç gün önce gelen Necib’in bu kadar kısa sürede tekrar gelmesi onu kızdırır. Üstelik en son ona bir daha gelme bakışıyla baktığını düşünerek kendisini anlamadığına inanır. Fakat ona ‘hayır’ gelme dediği hâlde, geldiğine göre Hacer gel dediği için geldiğini düşünür. Özellikle Hacer’in neşeyle Necib’le sohbet edip gülmesi düşüncelerini daha da pekiştirir. Necib’in, Hacer’in elinde oyuncak olması onu kızdırır. Madem benim için gelmedi, hiç gelmeseydi diye düşünerek onlara karşı çatışma yaşar. Hacer’in karşısında Necib’i öyle görünce ciddiyetinden şüphe eder. Kıskançlıkla birleşen bir öfke hâliyle onlarla çelişir.

ix) Suad-Necib Çatışması

Suad, özellikle konağa geldikten sonra hareketlerinin aile tarafından yanlış anlaşıl-maması için dikkatli davranmaya çalışır. Bunun neticesinde Necib’e karşı ister istemez soğuk tavırlar sergiler. Özellikle Suad ve Necib ilişkileri ile ilgili her şey bitti konuşmasını yaptıktan sonra Suad iyice içine kapanır.

“Kendini artık sevmeyişine, maddi bir faydalanma sağlamayınca da onu ihmal edişine, özellikle de onu böylesine paçavra gibi atmasına tahammül edebilecek, üstelik eğer gelmezse onu unutabilecekti fakat Necib’i gözlerinin önünde bu hareketlerde bulunacak kadar adi kalpli bulmak onu öldürüyordu. İlk defa kıskançlığın öldürücü deliği kalbini yakıyordu. Onu böyle gördükçe sade sevilmediğine değil, hiçbir vakit ciddi sevilmediğine karar vermek onu harap ediyordu (Mehmet Rauf, 2019, s. 223-224).”

Suad, Necib'e karşı derin bir sevgi besler. Ancak yine de bu konuda nasıl hareket etmesi gerektiğini bilemez. En son ona bir daha gelme demesine rağmen Necib'in gelip Hacer'in oyuncuğu olması ona öldürücü bir darbe gibi gelir. Hacer'le piyano masasında, bezik masası ve cam kenarında saatlerce vakit geçirip fısıldaşmaları artık kendisinin sevilmediğini düşünmesine yol açar. Necib'in, gözlerinin önünde bu hareketi yapmasına öfkelenerek kıskanır. Necib'in böyle davranmasına karşı, onunla çatışma yaşar. Necib'in hiçbir zaman kendisini ciddi sevmediğini, daha bir sene olmadan dahi aşkı sürdüremeyeceğini düşünür.

3.1.3. *Denizin Çağırışı* Romanında Çatışma

3.1.3.1. Eserin Kimliği

Kemal Bilbaşar tarafından 1943 yılında yazılmıştır. Birçok edebiyat araştırmacısı *Denizin Çağırışı*'nı psikolojik yabancılaşmanın ilk örneği olarak kabul etmektedir. Yusuf Atılgan'ın Anayurt Otel'i ile bu yapıt arasında ilişki olduğunu belirtenlerin başında Ahmet Oktay gelir. Ona göre, öykü ve romanın daha çok yurt gerçeklerini, özellikle de köy ve kent yoksullarının sorunlarını anlattığı bir tarihte yazılan *Denizin Çağırışı*'yla Bilbaşar'ın farklı bir kanal açar gibi olduğu söylenmelidir. Psikolojik yabancılaşmanın ilk örneğidir bu roman (Algül, 2014, s. 8). Romanda ana karakter olan öğretmenin ismi verilmeden yaşadığı iç ve dış bunalımlar, düş ve gerçek karmaşası psikolojik sorunlarla anlatılmıştır.

Roman içeriği soyut ve psikolojik bir yapıya sahiptir. Bundan dolayı zaman ve mekân kavramı belirsizdir. Geçmiş ile gelecek arasına sık gidildiğinden ve düş ile gerçeklik iç içe olduğundan netlik yoktur. Sadece bir öğretmenin beş yıl gerici bir kasabada çalıştıktan sonra tayinle İzmir'e gelişi anlatılmıştır. Varoluş sorunları yaşayan öğretmenin girdiği yeni kimlik arayışları ve bu süreçte yaşadığı serüven anlatılmıştır. Öğretmen, iç çatışma izlekleri olan tek karakterdir. Bunun dışında yine kendisine yabancılaştığı için Zehra, Hamit, hamal, sarışın kadın karakterlerine ve topluma karşı dış çatışma yaşamıştır. Eserde iç monoloğa sıkça yer verildiği için Hâkim Bakış Açısına yer verildiği söylenebilir. Yazar aynı zamanda gördüklerini tarafsız bir şekilde anlatıp, karaktere müdahale etmediği için Gözlemci Bakış Açısının da olduğu görülmektedir.

3.1.3.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) Öğretmenin Kendiyle Çatışması

Genç bir adam olan Öğretmen, uzun süre bir kasabada öğretmenlik yaptıktan sonra şehir merkezine tayin ister. Ege'nin kendisini çektiğini düşünerek İzmir'e tayin ister ve bu şehre tayini çıkar. Anadolu'nun bir kasabasında çok zorlu şartlarda görevini yapmaya çalışırken pek çok sorunla karşılaşır. Orada görev süresince çok bağınaz düşüncelerle karşılaştığından yerini değiştirerek ve kendisini bir şeyin çağırdığını düşünerek İzmir'e gider.

“...kasabasının kiremitsiz evleri, otsuz ve ağaçsız bir kayalık üzerindeki harap kalesi arkamda tozlu bir hararet içinde erirken dünyanın bütün yaşama istekleri içime dolmuştu. Kılıfını terk eden bir yılan kadar kendimi taze buluyordum(Bilbaşar, 2025, s. 12).”

Öğretmen, içine kapanık sık sık kendi içinde muhakemeler yapan biridir. “Kemal Bilbaşar, romanı boyunca toplumla uyşamamış küçüklüğünden beri sorunlar ile karşı karşıya kalmış, topluma tamamen yabancılaşmış öğretmenin anlattığı kesitler üzerinde durur. Kahramanın mekândan şikâyetini; çocukluk anılarından kalan psikolojik yönlendirmeler kadar çevrenin getirdiği sınırlamalar ve insan ilişkilerinde çıkarın ön planda olması gibi durumlar tetikler. İç dünyasındaki çelişkiler ve huzursuzluklar kadar, toplumun yol açtığı sıkıntılar da onun kasabadan uzak bir yere gitme isteğini körükler. Adını bilmediğimiz öğretmen-anlatıcının topluma yönelik öfkesini, toplumun kalıplaşmış gelenek ve görenekleriyle, anlamsız kurallarıyla bireyi bunaltması üzerinden aktardığını ifade eder (Karabulut ve Dağ, 2017, s. 140).” Kasabadaki olumsuz hayat şartları kendisini pek rahatsız ettiğinden, bu tayin meselesi onun için birçok yeniliğin başlangıcıdır. Sanki bir harptan çıkıp refaha kavuşmuş gibidir. Öğretmen çocukluğunda da zorluklar yaşayan ve görev yaptığı kasabada da olumsuzluklarla karşılaştığından artık bunun değişeceğini düşünür. Çocukken tüm olumsuzluklara rağmen anne ve babasının neşelerini gördükçe bunları umursamaz. Ancak hayatı iyi gittiğini düşündüğü babasının denize atlayarak intihar etmesi onu bir iç sorgulamaya iter. Öğretmen şimdi bu deniz kentini, kendisini yeni bir hayata çağıran olumlu bir şey olarak görür. Öncesinde melankolik bir ruh hâlinde yaşayan öğretmen, İzmir'e gelince hayata daha olumlu ve güzel bakmaya başlar. Çeşitli sorgulamalarla kimlik arayışına

girerek kendi kendine çatışma yaşar.

Öğretmen, bu yeni tayin olduğu şehir kasabasına gelir. Uzun süre beklediği arkadaşı Hamit onu almaya gelmeyince ortada kalır. Etrafında bir hamal bulamayınca endişe etmeye başlar. Saat gece yarısını çoktan geçmiş ve ortalıkta kimse yoktu.

“Bir an arabacının, gecenin bu saatinde, canavarca bir tasarıda bulunabileceğini, beni şehir dışına götürüp öldürebileceğini düşündüm. Bu bilmediğim şehirde, canımın bir arabacı eliyle boşluğa gönderilmesinin benden başka biri için önemi olmayacağını, çünkü ölümün, ancak ölen için felaket sayıldığını kesinlikle anlamıştım. Böyle hareket etmekle arabacı da yanlış bir iş yapmamış, tersine beni verdiğim adrese ulaştırmış olacaktı (Bilbaşar, 2025, s. 23).”

Tam dalmışken bir fayton hisseder ve hemen yolunu keser. Neredeyse bir kaza olmak üzereyken arabacı, öğretmene küfür ve beddua eder. Öğretmen, gecenin bu vakti kendisini arabaya almasını ister. Arabacı müşteri üzerine müşteri almanın âdeti olmadığını açıklar. O sırada bir komiser arabacıya onu almasını söyler. Öğretmen, komisere, İstanbul’dan gelen bir gazeteci olduğunu işi gereği memleket memleket gezdiğini söyler. Bu nezaketine de gazetede mutlaka yer vereceğinden bahseder. Komiser buna memnun arabadan ayrıldı. Arabacı olan hamal, öğretmene nereye gideceklerini sordu. Öğretmen de “boşluğa” cevabını verir. Arabacı, şaşkın ve kinli bir şekilde tekrar sorar ve aynı cevabı alır. Arabacı, böyle bir yer bilmediğini isterse inebileceğini söyler. Öğretmen, korktuğu halde arabacıyı biraz daha sinirlendirmek ister. Arabacı, yarın gidip komişere şikâyet etmeyeceğini bilse kendisini sobayla döveceğini söyler ve öğretmenin bilmediği bir semte yol alır. Öğretmen bir an kendi içinde arabacıyı sinirlendirdiği için canavarca bir tasarı planlayabileceğini, hatta kendisini şehir dışına götürüp öldürebileceğini düşünür. Bir anda ölüm korkusu yaşayarak söylediklerinden pişmanlık duyar. Bu konudaki davranışından önce memnun olsa da sonra endişe ederek kendi kendisiyle çatışma yaşar.

Öğretmen, arabacının bıraktığı otele girdiğinde saat çok geçti. Bir kâtip, üstünü yeni giymiş ona doğru geldi. Kâtibe arabacıya ücretini verirken yere para düşürdüğünü onları almasını emreder. Öğretmen, kendini bir efendi gibi görüp, öyle davranır.

“Belki de gazeteciydim ya da olmak üzere bulunuyordum. Belki de bu bir önsezi idi. Zaten gazeteciliğe yeteneğim vardı: ben her şeyi gözetlemeyi severdim ve olayların varoluş nedenlerini kolayca sezerdim. Sözlerimde ve tavırlarımdaki inandırıcı kesinlik, kamuoyunu sürükleyecek güç, yazılarımda da vardı. Büyük memleket davalarını ortaya atacak ve medeni bir cesaretle halkı savaşa çağırarak idealist bir ruh taşıdığımı çok eskiden beri bilmiyordum? (Bilbaşar, 2025, s. 31-32)”

Öğretmen, otelde saygıyla karşılanır. Bunu umursamamış gibi davranarak olması gerektiği gibi bir izlenim verir. Kâtip ona odasına kadar eşlik ettikten sonra bir emri olup olmadığını sorar. Daha sonra hizmetli, otel kâtibine yazdırmak için adres ister. Hizmetliyi kâtip sanan, Öğretmen aşağılandığını düşünür. Hademeye saygısızlığını ödetmek ister. Öğretmen, özellikle mesleğinin gazetecilik olduğunu not ettirir. Hakkında soruşturma yapılırsa zor durumu düşmeyi dahi umursamaz. Öğretmen, ikinci kez gazeteci olduğundan bahsederken kendi kendine gerçekten de bir gazeteci olup olmadığı hakkında şüpheye düşer. Belki de gerçekten gazeteci olmak üzere olduğunu aklına getirdi. Gözlem yapmayı sevdiğini, olayların sebep-sonuç ilişkilerini kolayca sezdiğini, tavırlarından inandırıcılık ve medeni bir cesaret olduğunu düşünür. Yaşadığı durumlardan ve girdiği rollerden dolayı bir tür kimlik arayışına girerek kendi kendine çatışma yaşar.

Öğretmen, işlerini hallettikten sonra banyo odasına gider Beş yıldır ağır koşullar altında görev yaptığından, beğenmeyip yalanlarla böbürlendiği otel yaşantısını, birçok kişinin köşk ve konaklarda zaten yaşadığını düşünerek hüznlenir. Kendi nasibini hatırlamak ona ağlama hissi verir.

“Bu kesin emre “peki” der gibi bir jest yaptığımı ve o kapısını kapadıktan sonra da olduğum yerde kaldığımı hatırlıyorum. Neden sonra, bu kıyafetle dışarı çıktığıma bin pişmanlık içinde, benim gibi bir adamı, velev paçaları yukarı sıvalı bir golf pantolon ve ten fanilasıyla da görmüş olsa, apteshaneleri temizlemeye gelen bir otel hizmetçisine benzettğine hiç şüphe olmayan kadına kalben büyük dargınlık duyuyor ve ona hizmetçi imişim gibi salak salak, “Peki!” değişimi bir türlü hazmedemiyordum (Bilbaşar, 2025, s. 42).”

Öğretmen, uzun zamandır bu kadar rahat bir yatakta uyumadığını farkeder. Bir an küçüklüğünden beri uzun zamandır düşlerinde yer alan sarışın kadını aklına getirir. İçinin derinliklerinden kendisini maviliğe çağıran sarışın kadın vardır. Bu kadın annesinin masallarından düşlerinden oluşan biriydi. Sarışını bulmaya kararlıydı. Ertesi sabah, kendisinden önce şehrin uyandığını hissetti. Yabancı bir şehrin verdiği güvenle dışarı çıkmak istedi. Havlu almak için banyoya gider. Tam oraya yaklaşmıştı ki, bir kapıdan ipek robdöşambır sarışın bir kadının çıktığını görürGenç kadın, onu süzdükten sonra, odasının ziline bozulduğunu, kendisine oda hizmetçisi Pervin'i çağırmasını emreder ve karşılık beklemeden odaya girer. Öğretmen, bu emire peki der gibi bakar. Böyle perişan bir kıyafetle dışarı çıktığından pişman olur. Kendisini hizmetçi sanan kadına dargınlık duysa da peki deyişini hazmedemez. Sarışın kadına, gazeteci olduğunu söyleyip özür dileyecek yerde, emrine boyun eğişinden rahatsızlık duyar. Böyle bir davranışta bulunduğu için karamsar ve çelişkili düşüncelerle kendi kendine iç çatışma yaşar.

Öğretmen, arkadaşı Hamit'in yardımıyla bulduğu, pansiyona yerleşir. Pansiyoner sahibi Pakize Hanım ona çok iyi bakar. Pakize Hanım, daha çok ev idaresinden sorumluydu. Öğretmen de hayatından memnundur. Çoğu zaman Pakize Hanım ve Zehra ile yemek yiyerek sohbetler ederek anıları konuşurlar.

“Büyük bir şehirde kendini yitirmek isteyen insan, belli bir semt içinde kalmasını bilmeliydi. Ancak böyle bir güven içinde bir iç yaşamın dünyası kurulabilirdi. Örümcekler ağlarını neden bir köşeye dokurlar? Hangi bozkır salyangozu kabuksuz olur? Belki de yanlış düşünüyordum. Ama bu benim için böyleydi. Bir yaradılış zorunluluğu beni çerçeveli bir yaşantıya itiyordu (Bilbaşar, 2025, s. 69).”

Öğretmen, artık bu yabancı şehirde bilindik yerler, görüşmediği halde, tanıdık yüzler elde eder. Her ne kadar çevresi çoğalsın istese de kendini yitirmekten korkar. Kendi arzularına yenik düşmeden belli bir semt içinde kalarak güvende olacağını düşünür. Belki de düşüncesinin yanlış olduğunu aklına getirir. Öğretmenin kaldığı semt, geri düşünceli, dedikoducu ve yabancıya karşı önyargılıdır. Bundan dolayı uzun zamandır kimseyle çok ahbaplık kuramaz. Bilhassa pansiyoner olarak kaldığı evde genç bir kızla birlikte yaşadığı

için çok fazla eleştiri alır. Öğretmen, yaşadığı semtte yabancılık çekmek istemez ve çaba gösterir. Bu yüzden kendi kendine iç çatışma yaşar.

Öğretmen, zamanla mahalle halkının kendisine sergilediği türlü oyunlara karşı tepki vermez ve hiçbir dedikoduyu önemsemez. Hiçbir kıza kadına bakmayınca, bu durum mahalle halkını daha da kışkırtarak ona karşı darbe indirmeyi planlar. Aynı evde genç bir kızla birlikte yaşayıp aralarında bir şey olmadığından erkeklik gururunu incitecek sözler söylemeye başlarlar. Öğretmen, artık çevreden bile acınacak gülünç alay sebebi olur.

“Ve ben deminki karamsarlığa bedel çılgın kalp çırpıntısıyla kalktım. Öğretmen okulunda tatil günleri arkadaşlarımın dillerinden düşürmedikleri *Rendez-vous* melodisini ıslıkla çalarak parktan çıkarken yolumun üzerinde her zaman rastladığım bir nal demirini elime aldım, deliklerini dikkatle saydım... (Bilbaşar, 2025, s. 85)”

Bu durum öğretmenin kendisini sorgulamasına iter. Mahalle halkının belki de haklı olduğunu aklına getirerek Zehra'yı düşünür. Önceden küçük bir kasabada korkularla ve yaşama hazlarından habersiz uzun bir süre geçirir. Kendi kendine karamsarlıkla ve her şeyden ümidini kesmiş şekilde değişmez bir alın yazısına inandığını fark eder. Buraya geldiğinden beri aklında sarışın bir kadın olduğunu ve o kader peşinden koştuğunu ifade eder. Belki de Zehra da onu sevmekte diye düşünmeye başlar. Öğretmen, belki de onu çağıran maviliğin Zehra olduğunu aklına getirir. Bir anda karamsar düşünceleri değişerek kalbi hızla çarpmaya başlar.. Öğretmen, önce mahalle halkının kendisine yönelttiği olumsuz şeylerden dolayı karamsarlığa düşer. Ardından Zehra'yı ve diğer durumları fark ederek düşüncesi sevince dönüşür. Bu konuda derin, çelişkili ve karmaşık düşüncelerle kendi kendine iç çatışma yaşar.

Öğretmen, o günden sonra Zehra'nın duygularını anlayıp ona yakın olmaya çalışır. Gözleri hep Zehra'nın üstündedir.

“Terzinin bir türlü, benim de başka türlü numara olduğumuzdan yakındı. Bu ne çalımdı? Bu ne asilzadelikti? Gören de matah sanacaktı beni. Bir dakika bekleyemezmişim!... Bu çalım da nedendi. İşte burada “boş gezenin

boş kalfası” idim. Ama can çıkar huy çıkmazdı. Hep o eski palavracı idim. Okuldayken onlara annemin çamaşırcılık yaptığı evi, kendi evimiz diye uzun zaman yutturmamış mıydım? Çocuklukta bu gibi cahillikler neyse neydi. Amma yaşlı adama yakışmıyordu doğrusu (Bilbaşar, 2025, s. 99)”

Öğretmen, yeni bir ruha bürünür. Eski korkuları, düşünceleri değişir. Bir gün arkadaşı Hamit’i de yanına alarak gidip kendine bir kumaş alır. Öğretmen, artık kaldığı evde yeni bir kimlik değişimine girer. Nikâh töreninde kullanılabilecek kadar şık ve pahalı bir elbise yaptırır. Terzi, öğretmene elbiseyi nerede kullanacağını sorar. Öğretmen, terzinin kendisini işçi sanarak küçümsediğini düşünür. Bu duruma çok öfkelenir. Soruyu cevapsız bırakır. Terzi soruyu tekrarlamaktan çekinerek, elbisenin kusursuz olacağını söyleyerek provaya çağırır. Öğretmen, terziye bir dakika bile beklemek istemediğini ifade eder. Ancak kendisinin boş gezenin boş kalfası olduğunu aklına getirir. Öğretmen, kendisinin palavracı olduğunu eskiden beri hep böyle olduğunu aklına getirir. Çocuklukta böyle şeyler olabileceğini ama yaşlılıkta bu durumun yakışık almadığını düşünür. Öğretmen, palavralarla kendisini farklı tanıtır farklı davrandığı için önce mutlu olur. Ancak sonra çelişkili düşüncelerle davranışının yanlış olduğunu fark ederek kendi kendine iç çatışma yaşar.

Öğretmen, iki gün sonra terziye gelip elbiselerini aldıktan sonra çok memnun bir şekilde oradan ayrılır. Bu elbiseyle kendini çok farklı, güçlü, asil ve herkesin selamlaması gereken biri olduğunu düşünür. Yol üstü seyyar çiçekçiden karanfil alır.

“Sabrın tükendiği ve artık aç ve kan içen karanlığa kendimi terk etmeye razı olacağım bir sırada, bu mavi denizin ve ışıklı esatir dünyasının çağırışını içimde buldum. Bu çağırışın dayanılmaz çekiciliğinden büyüktü. Onda kanımın sesi vardı. Bu kapıların eşiğinde yorgunluktan soyunduğum anda, ıslak taşlar üzerinde kaçan çıplak ayakları tanıdım. O pembe topukları ben tozlu esrarım içinde kovalıyordum. Yalnız düşlerimde uysallık gösteren bu kaçışta, bir bakire ruhun utangaç çağırışı vardı. İlk kez ona yetiştim. Tavus renkli esrar perdesini sihirli elleriyle açarak bana gerçek aşkın ölümden kuvvetli olan yüzünü gösterdi. Bütün varlığımla onunum. Beni ölümün cazibesinden kurtaran sevginin kölesiyim...(Bilbaşar, 2025, s. 113-114)”

Öğretmen, sokağa yeni kıyafetleriyle girer. Çocuklar her zamanki farklı bir şaşkınlıkla ona yol verir. Öğretmen, sevinçle eve girer girmez Zehra'yı sorar. Annesi, öğretmene odasını düzenlediğini söyler ve onu aşağı çağırır. Öğretmen, çiçekleri Zehra'ya verir. Ona özel olarak aldığını söylemek istemesine rağmen, yoluna çıkan aç olduğunu söyleyen bir çiçekçiden aldığını söyler. Zehra'nın yüzündeki mutluluk bulutlanır. Öğretmen, böyle davrandığına pişman şekilde onun yanına gitme arzusu duyar. Kendisine kızarak odasına gider. Az önce burayı temizleyen Zehra'nın elinden geçen bu oda ıstıraptan kurtulmuş hastalıktan arınmış gibiydir. Sadece masanın üzerinde duran defter değişmez. Öğretmen defteri açar. Marul tarlasına gittikleri gün yazdıklarına göz atar. Sırrı meydana çıkmış gibi utandı. Yazdıkları yazı arasına Zehra'ya karşı duygularına değinmişti. Yazıları okurken birdenbire son sayfanın kenarında altı çizilmiş, "Henüz geç kalmış değilsiniz!" yazısını okur. Öğretmen, bir anda pişmanlık duyar. Kendisi çiçekleri bile onun için alamadığını söyler. Ancak Zehra, cesurca duygularını açıklar. Heyecanlı bir pişmanlıkla duygularını deftere yazmaya başlar. Öğretmen, artık bu defterin alın yazısı olduğunu anlar. O günden sonra artık kendisini Zehra'nın sevgili ve kölesi olarak görüp itaat eder. Öğretmen, uzun zamandır, karamsar ve kendisini karanlığa iten düşüncelerle ruh daralmaları yaşar. Ancak Zehra'nın da kendisinin duygularına karşı olumlu baktığını anlayarak bir anda karanlığı coşkun bir aydınlığa döner. Bu konuyla ilgili çelişkili düşüncelerle kendi kendine iç çatışma yaşar.

Öğretmen ve Zehra o günden beri bir müddet hiç konuşmadan defter üzerinden duygularını aktarmaya başlarlar. Öğretmen, her gün eve çiçek ve meyvelerle döner. Zehra onu kapıda karşılayarak elindekileri alır ve yazdıklarını gözlerindeki minnetle bildirir. Bir düş oyununda gibiydiler. Bir müddet sonra aile ve Hamit huzurunda yüzük takılarak söz kesilir.

"Sessiz tören sona erdikten, herkes birbirine hayırlı geceler diledikten sonra odamda yalnız kaldığım zaman düştün uyanmış gibi parmağımdaki halkaya şaşkınlık ve korkuyla bakıyordum. Parmağıma dar değildi, sarı sarı ışıldıyordu. Ama o ışıklar ondan kurtulmak istediğini içime dolduruyordu. Onu çıkardım, masadaki defterimin üzerine koydum. O alttaki ince dokunmuş duygulardan, böyle madensel bir halka nasıl da çıkıvermişti? (Bilbaşar, 2025, s. 116)"

Öğretmen, sözlendikten sonra yüzük büyük bir soğuklukla parmağını ve ruhunu sıkmaya başlar. Birdenbire bu halka içinde hapsolacağını düşünür. O zamana kadar Zehra'nın gözüne sevgiyle bakar. Ancak bundan sonra sadece şikâyet edeceği şeyler olacağını, ailesinin kaptislerine katlanacağını, kendinde bu vasıfların olmadığını ifade eder. Belki de mahalle halkının dediği gibi bu aileye kurban olarak girdiğini, söylediklerinin doğru olabileceğini düşünmeye başlar. Zehra ile aralarında birden bire bir uçurum belirdiğini görür. Zehra'nın belki de kendisini hiç anlamadığını, kendisindeki hamleyi arzu olarak görebileceğini hisseder. Öğretmen, kendi kendine uzun zamandır Zehra'ya karşı büyük bir aşk, arzu, heyecan duyduğunu görür. Ancak söz kesildikten sonra düşünceleri bir anda farklılaşarak artık Zehra ile ilgili duyguları değişmeye başlar. Hem olumlu hem de olumsuz düşüncelerle çelişkilere girer. Bundan dolayı kendi kendine iç çatışma yaşar.

Öğretmen, Zehra ve ailesiyle sinemaya gittiği gün kendi içinde duygu değişimleri yaşayarak Zehra ile arasında büyük bir uçurumun olduğunu fark eder. Aslında birlikte olmak istediği ve onu çağıran kişinin Zehra olmadığını anlar. Bundan dolayı o gün bir daha geri dönmek üzere dışarı fırlar.

“Onu ne zamandan beri özlüyordum. Küçüklüğümde beri hasretini çektiğim dünyayı, onun sıcak göğsünde bulacaktım. Şu küçük avuçlara bütün varlığımı emanet ediyordum. Beni çağıran o değil miydi? Mavi göklerin ve ılık denizlerin çağırışıyla beni kendine çeken, ışıktan aydınlık kanın daveti ondan gelmemiş miydi? Ben de hemen yola çıkmıştım. Ama niçin bana mutluluğu vermeden önce çiçeklerden bir azap yaratmıştı. Avucuma açtığı yara, cennetine girecek mutlu adaylardan olduğumu haber vermek için miydi? Beni onunla mı tanıyacaktı? (Bilbaşar, 2025, s. 129)”

Öğretmen, dışarı çıktıktan sonra parkta bir kanepeye oturur. Biraz kendine geldiği zaman yanına bir adam oturur. Bir sigara yakıp ona verir. Adam arabacılık yaparak geçindiğini ve uzun zamandır kendisine kız kardeşinin baktığını, yardım eden sarışın bir melek olduğunu anlatır. Arabacı adam, öğretmene tüm acıklı hikâyesini anlatır. Öğretmen, birden bire kendisini çağıran sesin sarışın dünya olduğunu hatırlayarak tekrar dayanılmaz bir çekim duyar. Kendisini çağıranın ölümden evvel aşk olduğunu söyler. O sarışın kadını

bulacağını düşünür. Bir anda bir mucize olur. O beklediği sarışın kadın, yeşillikler içinden kendilerine doğru gelir. Öğretmen, onu görünce boğazı tıkanır. Arabacı, öğretmenin büyülenmiş gözlerini görünce yerinden fırlayıp kendisini koruyan meleğin yani kardeşinin sarışın kadın olduğunu açıklar. Öğretmen, artık kendisini de koruyacak meleğin bu kadın olduğunu düşünmeye başlar. Öğretmen, sarışın kadına taparcasına bakar. Sarışın kadın ona şaşkınlıkla bakar. Öğretmen ise artık kendisini tamamen ona ait hisseder. Öğretmen, sarışın kadın hayranlığı ve mavinin kendisini çağırmasına dayanarak bir çıkmaza girer. Sarışın kadını gördükten sonra kendisini çeken yerle ilgili çelişkili düşüncelere girse de bu konuda kendisini olayın akışına bırakır. Uzun zamandır bulmak aradığı ve zihin karmaşası yaşadığı konudan dolayı kendi kendine iç çatışma yaşar.

Öğretmen, o gün karşılaştığı kadının Adalet olduğunu öğrendiği sarışın kadınla yaşamaya başlar. Onun evinde pansiyoner gibi kalır. Bir hafta boyunca vicdanını susturarak Adaletle çılgınlar gibi yaşar. Adalet, kardeşine Öğretmeni evine pansiyoner olarak aldığını açıklar. Öğretmen, arabacıya bir iş vererek Zehra'nın yüzüğünü ve ev kirasını postaya vermesini söyler.

“Ama ben, bütün hakaretlere müstahaktım. Tanrı benden öç alıyordu. Sinemada bırakarak kaçıttığım genç kızın parmağındaki nişan yüzüğü henüz on günlüktü ve yavrucuğun suçu yoktu. Ben delilik nöbetiyle üzerine tüm genç kızlık tutkusuyla geleceğini kurduğu o sarı halkayı geri vermekle kim bilir onun içini nasıl yıkmıştım. Üstelik o, bu acıyı körükleyecek bir semtte oturuyordu. Bir zamanlar peşime takılan haylazlar, şimdi de onun peşine düşmeyecekler miydi? Bu mahallenin saldırısına göğüs erecek gücü var mıydı yavrucuğun? (Bilbaşar, 2025, s. 141)”

Arabacı yüzüğü ve kirayı postaya vermek yerine kendi götürür. Pakize Hanım'dan türlü azarlar işiterek kovulur. Öğretmen, Zehra ve ailesinin düştüğü kötü durumu unutup günahından temizlenmek için Adalet'e yaranmak ister. Kardeşi Mahmut'un uzun zamandır dile getirdiği araba alma konusunu ciddiye alır. Kapısında arabası bulunan zengin efendi hazzını tatmak ister. Adalet, bu alışverişi doğru bulmadı. Ancak öğretmen, hırslı bir şekilde araba sahibi olmak istediğini söyler. Uzun zamandır birikim yaparak cebinde bir miktar para

bulunduğunu övünerek anlatır. Parayı Mahmut’a teslim eder. Ancak Mahmut kötü niyetiyle parayı alarak ortadan kaybolur. Öğretmen, parayı kaptırışına değil de Adalet’i gezdirecek bir arabadan mahrum kalmasına üzülür. Çok geçmeden Adalette de bir can sıkıntısı görünmeye başlar. Artık öğretmene senden nefret etmekteyim der gibi bakar. Parasının tamamen bittiğini anlayan Adalet, artık doğru dürüst eve gelmez. Öğretmen, Mahmut ve Adalet tarafından kullanılarak avlandığını anlar. Öğretmen, bir anda Zehra’ya ne olduğunu düşünür. Paraları iyice tükenen Öğretmen, artık Adalet’i pek sık göremeyince onu kaybetme korkusuna düşer. Adalet’e ne söylese kızgınlıkla parlayarak onu aşağılar. En sonda kapıyı suratına çarparak onu kovar. Kendisini buraya çağıran kim diye aklından geçirdi. Hâli perişandı halde bunları fazlasıyla hak ettiğini düşünür. Sinemada bırakarak kaçtığı genç kızın suçu yoktur. Ancak kendisi bir anlık fevrlikle kendi hayatını mahveder. Üstelik Zehra çevreyle tek başına mücadele eder. Öğretmen, kendi rahatını heveslerine kurban ettiğini anlar. Bu konuda yaptığı yanlışlıklardan dolayı pişmanlık duyarak kendi kendine iç çatışma yaşar.

O gün Adalet’in de evinden kovulan öğretmen pişmanlıklar içindedir. Artık gidecek yeri yoktur. Ertesi günü Hamit’i bulmayı ve ondan eski elbiselerini geri vermesini ister. Hamit, öğretmeni görünce şaşırır. Zehra’nın hasta yatmasından ve mahalle halkının alaylarından kurulmak için evi yok yere satıp kaçmalarına sebep olduğu için ne yüzle geldiğini sorar. Hamit öfkelenerek ona elbiseyi verir bir daha gelmemesini söyler.

“Denize... denize! Onun sonsuz maviliğine koş’ diyen kim? Bana kim sesleniyor? Doktor mu? Onun hakkı var. Etrafımızı çeviren zaman ve mekanın boyutları içindeyiz. Burada her şey hesaplı, sınırlı. Mavi sonsuzluk, tüm engellerden kurtarır mı insanı? Ah, ne kadar da tatlı bu ses.

“Denize... denize!... Babanı da o çağırıyordu.”

Ah doğru söylüyorsun. Ama sen kimsin? Beni kim çağırıyor? Dağın sesine koşan ve oradan dönmeyen, o bilinmeyen şehrin insanlarından biri miyim? Beni kim çağırıyor? (Bilbaşar, 2025, s. 149)”

Öğretmen, Hamit’e yaptıklarından dolayı kızmaz. Aklından sadece tek bir şey vardır. Kendisini buraya çağıran kim diye düşünür. Artık parkta yaşamaya devam eden işsiz biridir.

Bu açlık günlerinden tanıştığı bir hamal işini görür. Elinden geldiğince karnını doyurmasına yardım eder. Öğretmen, hala iç sorgulamalarla başına gelenleri anlamlandıramayarak karamsar düşünceler yaşar. Artık arkadaşının onu sürekli beslemesine onuru dayanamaz. Bir gün arkadaşının mağazalardan birinden aldığı taşıma işine katılarak yardım etmeye karar verir. O gün arkadaşının yardımıyla payına düşen çuvalı taşıyarak gündelik almayı bekler. Arkadaşı tütüncü kızların çıkmasını beklemeyi teklif eder. Ellerinde eğlenmek için epeyce para olduğunu yarına bir şekilde bakacaklarını açıklar. Kadınların yolunu bekleyenler çoktu. Çoğu kızlara laf atmaktaydı. Öğretmen, bir andan bu kalabalık arasında kansız ve soluk yüzlü Zehra'yı görür. Zehra onu fark etmez. İşçilerden biri onu rahatsız eder. O zaman öğretmen kalabalık arasına fırlayarak arkadaşının hayretle bakışı önünden işçiye vurur. Zehra bu davranışından memnun değildir. Sapsarıydı ve dudakları titreyerek ağlamak üzeredir. Bunu gizleyerek adama koşar ve koluna girer. İşçi bu beklenmedik değişimle memnun teşekkür edecek durumdaydı sonra yürüyüp giderler. Öğretmen, içinde bir daralma hisseder. Arkadaşıyla içip sarhoş olur. Bir ses ona denize maviliğe koşmasını söyler. Sese doğru giderek kim olduğunu sorar. Ancak deniz, kollarında babası gibi rahat edeceğini söyler. Öğretmen, kendinden geçerek denize doğru gitti. Öğretmen, son zamanlarda hayatıyla ilgili yaşadığı zorluklardan dolayı pişmanlık ve karamsarlık yaşamıştır. Bu konuda kendi kendine iç çatışma yaşayarak hayatına son verir.

b) Dış Çatışma

i) Öğretmen-Hamal Çatışması

Öğretmen, yeni tayin olduğu İzmir kasabasına gelir. Orada uzun zamandır yaşayan arkadaşı Hamit'i kendisini karşılaması için bekler. Bilmediği bu yerde başına bir şey gelir diye bir etrafa bakıp hamal arar.

“Doğrusu buranın hamallarına da kalbim kırılmıştı. Gece yarısını iki saat geçmiş olması para kazanmaya engel miydi? Bu kerte karnı tok hamallara, bir daha açlıklarından öleceklerini bilsem bir bavul taşıtmamaya karar veriyordum. Ama eğer onlardan birisi bu kararı verdiğim an karşıma çıksaydı, “Merhaba arkadaş!” diye teklifsizce koluna girerdim (Bilbaşar, 2025, s. 15).”

Öğretmen, kendi kendine eğer arkadaşının gelmeyeceğini bilseydi ona göre yardım alacağı şeyleri ayarlar diye düşünür. Çevrede hamal olmamasına öfkelenir. Saat gece ikiyi geçmiş olsa da bunun para kazanmaya engel olmayacağını söyler. Bir daha açlarından ölse bile bu tok hamallara bir şey taşıtmayacağını düşündü. Ardından çaresizce şimdi biri çıkıp “Merhaba arkadaş” dese istisnasız koluna gireceğini fark eder. Gecenin bu vakti başına bir şey geleceğinden endişe ederek korkmaktaydı. Etrafta hiçbir ses yoktur. Etrafı dolaşan bekçi dahi onu görmezden gelip gider. Etrafta hiç hamal olmamasına sinirlense de şimdi karşısına bir hamal çıksa her şeyi unutarak sevineceğini ifade eder. Bu konuda yaşadığı olumsuzluktan hamalları sorumlu tutarak onlara karşı çatışma yaşar.

ii) Öğretmen-Hamit Çatışması

Öğretmen, yeni tayin olduğu İzmir kasabasında arkadaşının onu karşılamasını bekler. Ancak saat çok geç olur. Arkadaşı gelmeyince tesadüfen önüne çıkan hamalın arabasına biner. Hamal, karşısına aniden çıkarak atı korkutan öğretmeni önce arabasına almak istemese de sonra komiserin isteği üzerine biner.

“Kabahat gene arkadaşımdaydı. Eğer beni karşılamaya gelmiş olsaydı, gece yarısından sonra böyle garip bir çılgınlıkla eğlenme uğruna onurumu kırdırmayacaktım. Bütün kabahati arkadaşıma yüklediğim halde, arabaya bindiğim andan beri duyduğum sevinçten eser kalmamıştı. Boşalmış bir balon heveslerim pörsümüştü. Karanlıkta yapayalnız kalışıma esefleniyordum (Bilbaşar, 2025, s. 24).”

Hamal, komiseri bıraktıktan sonra kendisini gazeteci olarak tanıtan öğretmene nereye gideceklerini sorar. Öğretmen de hamaldan öç almak istercesine, “Boşluğa” cevabını verir. Hamal öfkeyle sorunca tekrar aynı cevabı verir. Onu kendisi gibi insanların bulunduğu bir otele getirir. Öğretmen daha sonra arabacıya ücreti dışında bahşiş vererek, kabalığını bağışlamayı isteyip zengin bir efendi gibi davranmanın hazzını yaşamak ister. Ancak arabacı öfkeyle kendisi gibi adamlardan para almayacağını söyleyerek iki gümüş parayı parkeye fırlatır. Günün birinde karşısına çıkmamasını temenni eder. Öğretmen sinirlenerek kabahatin yine arkadaşında olduğunu düşünür. Eğer arkadaşısı gelseydi gecenin bu vaktinde böyle bir

olayla karşılaşmazdı diye aklından geçirir. Bu yüzden arkadaşını, arabacıdan daha suçlu görerek ona karşı çatışma yaşar.

iii) Öğretmen-Sarışın Kadın Çatışması

Öğretmen, bir gece kaldığı Palas otelde karşılaştığı ve kendisini hizmetçi sanan Sarışın Kadının davranışından dolayı öç almak ister. Kendi kendine sarışın bir genç kadına hizmet etmenin o kadar da kötü bir şey olmadığını düşünür. Belki de kendisini hizmetçi sanmadı ve sadece birini çağırmasını istedi diye aklına gelir. İçinde Sarışın kadınla tekrar karşılaşma arzusu vardır.

“Onun kıvrak adımlarla gardıroba kadar yürüdüğünü, orada bir an durduğunu, sonra bana doğru ilerlediğini ve... elime soğuk, yuvarlak bir madeni para tutuşturduğunu ve bana sırtını döndüğünü hiç unutmayacağım.

”Odamı dönerken hademe onun bavulunu almaya geliyordu. Yapma bir gülümseme ve kasılmaya yanından geçtim. Ama o yuvarlak şey yanaklarım gibi, avucumda ateş olmuş, yanıyordu (Bilbaşar, 2025, s. 48).”

Öğretmen, üstünü başını düzelterip hizmetliden bir çiçek ister. Sonra sarışın kadının odasına girer. Hem ona günaydın diyecek hem de iyi yolculuklar dilemek ister. Kadın çiçekleri görünce sevinç çığlığı atar ve yerine oturdu. Öğretmen kapı önünde ayaktadır. Sarışın kadının kendisinden özür dileyceğini düşünür. Ancak o, yerinden kalkarak hızlı adımlarla gardıroba kadar yürür. Sonra öğretmene doğru ilerleyerek eline soğuk, iki madeni para tutturur. Öğretmen bir şey demeden, çıkar. O günü bir daha unutmayacağını düşünür ve otelden ayrılır. Öğretmen, sarışın kadının davranışını kırıcı bularak ona karşı çatışma yaşar.

iv) Öğretmen-Pansiyon Sahipleri Çatışması

Öğretmen, arkadaşı Hamit’in tavsiyesi üzerine kalacağı pansiyonu görmeye gider. Pansiyon sahipleri, genç kızlarının okul masraflarını karşılamak için bir odayı kiralamak ister.

“Böyle düşündüğü için bu tatlı dilli kadından nefret ediyordum. Ama ben ona aldandıklarını gösterecektim. Hiç kuşkusuz bu odayı tutacak,

burada kalacaktım. Onları her gün tasarılarına bir adım yaklaştıracak, sonra beklenmedik manevrayla geri çekilerek onları karamsarlığa düşürecektim (Bilbaşar, 2025, s. 55)”

Pansiyon sahibi, öğretmene kalacağı odayı gösterir. Ferah ve bolca ışık alan bir yerdir. Ondan alacakları para ile yine ona da harcama yapacaklarını vaat eder. Öğretmen, ev sahibi kadının kendisine bu kadar ilgili davranmasına hem memnun hem şaşırır. Kendisine gösterilen bu yakınlık bir art niyete dayalı mı diye düşünür. Ev sahibinin, kendisini öğretmen olduğunu öğrendikten sonra iltifatları arttırmasına şüphelenir. Hangi kasabada öğretmene bu kadar değer verilir diye aklından geçirir. Kendisine anne baba olacaklarını ve evde bir genç kız bulunduğunu çok kez söylediler. Öğretmen, belki de ev sahibinin, kenar kasabadan gelen böyle bir öğretmenin kızlarına kul köle olacağını sezerek fırsatı kaçırmak istemediklerini düşünür. Öğretmen, ev sahibinin bunları tasarladığını düşünerek ondan nefret eder. Ama onlara aldanacaklarını, bu odayı tutarak onları planlarını yaklaştırıp geri çekilmeyi tasarlar. Öğretmen, ev sahiplerinin kendisine karşı çıkar düşüncelere girmesine öfkelenerek onlara karşı çatışma yaşar.

v) Öğretmen-Mahalleli Çatışması

Öğretmen, pansiyoner olarak Pakize Hanımın evine taşınır. Bazen yürüyüşe çıkarak evin ilerisindeki parka giderek denize karşı oturur. Mahalleden geçerken, çocuklar kendilerine çeki düzen vererek eğilip selam verir. Pansiyoner olarak taşındığı yeni eve geldikten sonra mahalleli tarafından dedikodunun baş kaynağı olur.

“Bununla beraber mahallede geçen bu çirkin perde komedyası, bende iftiraya uğrayanlara karşı değil, onları yayanlara karşı tikslenme uyandırıyordu. Akşamları taraçada toplanan ev halkını gizli gizli incelerken dedikoducu kadınları büsbütün menfur buluyordum. Çünkü ne Hasan Efendi’nin ince kenarlı adi gözlüğü üzerinden sıcak bir kırışıkla gülen gözlerinde ne ağzı etrafını çerçeveleyen sigara dumanı ile kızarmış kırçıl Alman bıyıklarında onlara hak verdirecek bir bayağılık vardı ne de Pakize Hanım’ın peltek Ş ve R’lerle insanın içine serinlik veren konuşmasında hayâsızlık ve bol bol

sabunlamaktan tertemiz parlayan yanaklarında ve alnında orospuluk gölgesi yer etmişti (Bilbaşar, 2025, s. 78).”

Öğretmen, bir süre mahalleli tarafından saygı görse de daha sonra bu durum değişir. Mahallenin namus anlayışına uymadığından ya da Pakize anlamın deyişiyle öteden beri kendilerini çekemediklerinden mi? Eve ve ev halkına karşı soğukluk başlar. Öğretmen, artık mahalleden geçerken hiçbir çocuk saygı göstermez. Evlerine hiç misafir gelmez. Evde genç bir kız bulunduğu halde, bekâr bir adamı eve aldıkları için hiç kimse saygı duymaz. Hiçbir bakkal ve satıcı bir şeyler satmak istemez. Mahalleli bir yandan Pakize Hanım ve Zehra’nın namusuna dil uzatırken diğer yandan Zehra’ya karşı savaş açarlar. Mahalleli genç kızlar, komşuya sabah kahvesine giderler. Bu saatleri, Öğretmenin oradan geçtiği saatlere denk getirerek, cilveli bir sesle tokmağı vurup göz ucuyla kendilerine bakıp bakmadığını kontrol ederler. Ancak Öğretmen, hiçbirine bakıp yüz vermez. Öğretmen, Pakize Hanım ve Zehra’ya karşı yapılan çirkin ithamlara karşıdır. Öğretmen, Pakize Hanım ve ailesinden çok memnundu. Mahallenin iftira atarak kendilerine çirkin dedikodular ve iğrenç saldırılarından dolayı onlara karşı çatışma yaşar. Çünkü bu ailede hiçbir dedikoduyu destekleyecek bir bayağılık görmez.

vi) Öğretmen-Zehra Çatışması

Öğretmen ve Zehra deftere aktardıkları duygulardan sonra birbirlerine âşık olurlar. Bu durumdan kısa bir süre sonra sözlenirler. Önceleri Zehra’nın kölesi olmayı kabullenen öğretmen, sözden sonra duygu karmaşası yaşar. Kendisini artık bu evin kurbanı görerek iç sıkıntılar yaşamaya başlar.

“Benim bu laflarımın ancak kitaplara yakışacağını söyleyen Zehra’ya öfkeyle sırtımı döndüm. Biz birbirimizi hiçbir zaman anlayamayacaktık (Bilbaşar, 2025, s. 122).”

Öğretmen, artık evde kalmak istemez. Bu yüzden sabahın erken saatlerinde çıkarak Zehra’yla göz göze gelmekten korkar. Pakize Hanım, öğretmenin bu sinirliliğini toy delikanlılığına verir. Kaç kere Zehra’yla vakit geçirmesini istediği için onları yalnız bırakır.

Öğretmen, sinemaya gitme isteğinden de kaçır. Zehra da bu soğuk davranış karşısında geri çekilir. Öğretmen, bir gün sinema önünden geçerken afişte asılı güzel bir film görür. Hemen o gün Zehra'yı sinemaya götürmeye karar verir. Zehra önce bu fikri kabul etmese de sonra razı gelir. Öğretmenin kalbi çarparak Zehra'nın gözü önünde gülünç bir duruma düşmekten endişe eder. Işıklar sönünce burayı bir karanlığın yutacağını düşünür. Öğretmen, Zehra'ya karşı masalımsı sözler kullanır. Zehra, bu sözlerinin kitaplara yaraşacağını söyler. Öğretmen, öfkeyle Zehra'ya bakar. Hiçbir zaman birbirlerini anlamayacaklarını düşünerek ona karşı olumsuz düşünceleri artar. Bu konuda ona karşı çatışma yaşamaya başlar.

“Aramızdaki duvarı artık tamamen görüyordum. Zehra'nın yüreğinde açmaya çalıştığı pencere çoktan örülmüştü. Onun ölümüne karşılık sarışın kadına ait olan yer tüm özelemleriyle yanmaktaydı. Evet, evet. Zehra başkasına ait bir yeri çalmaya kalkışmıştı. Beni bu kıyılara çağıran Zehra değildi (Bilbaşar, 2025, s. 123).”

Film başladıktan sonra öğretmen, sandalyenin parmaklarına ayaklarını kaldırıp, büzülür. Gözlerinin önündeki insan yığını kaybolur. Öğretmen bir direnişte gibidir. Zihni çocukluğuna giderek, olumsuz şeyleri hatırlar. Filmi izlemeye çalışır. Ancak birden bire filmdeki sarışın kadın, ona yitirdiği duyguları hatırlatır. Artık iyi anladı ki Zehra'ya karşı gösterdiği duygu bir çılgınlıktır. Kendisini çağıran kadının Zehra olmadığını fark eder. Zehra'nın yüreğinde açmaya çalıştığı pencerenin çoktan kapandığını anlar. Ona göre Zehra başkasına ait yeri kapmaya çalışır. Bir anda sinemadan çıkar ve ağlamaya başlar. Bu olaydan sonra Zehra'nın yanına dönemez. Öğretmen, başta Zehra'ya karşı olumlu duygular beslese de daha sonra onun başkasının yerini aldığını düşünür. Artık onunla ilgili duyguları öfke ve korkuya döner. Bundan dolayı ona karşı çatışma yaşar.

3.1.4. Üç Katlı Ev Romanında Çatışma

3.1.4.1. Eserin Kimliği

Yusuf Ziya Ortaç tarafından 1953 yılında yazılmıştır. Siyasi, sosyal, aşk gibi pek çok konuya değinilmiştir. Yusuf Ziya Ortaç da eserini yazma amacının üç neslin değişim karşısında takındığı tavrı gözler önüne sermek olduğunu belirtir: “Üç Katlı Ev bu üç neslin

romanıdır. Ben eserimde üç nesli bir çatı altında topladım. Birinci katta Abdülhamit ricali var, büyükbaba ile büyükanne, ikinci katta meşrutiyet nesli: Oğlu ile gelini, üçüncü katta da torunları: Cumhuriyet çocukları (Öner, 2018, s. 777). Roman, üç kuşaklı bir aile yapısını anlatarak eski-yeni çatışmasını ele almıştır.

Bu dönem, Tanzimat, meşrutiyet ve cumhuriyet değişimlerine tanık olmuş nesillerin yanı sıra cumhuriyet sonrasındaki farklılaşmanın da belirdiği dönemdir. Cumhuriyet sonrasında yeni ve farklı değişim aşamasının kırılma anları olan 1950’li yıllar, yaşanan toplumsal değişimin bugünü de etkileyecek kadar sıcak ayrıntıları içerir. Yusuf Ziya Ortaç’ın tema ve teknik açıdan en başarılı romanı sayılabilecek Üç Katlı Ev, anlatma zamanının toplumsal sorunlarına değinen, bu sorunların Tanzimat yıllarının bakiyesi olarak devam ettiğini, dolayısıyla değişim sancılarının aradan geçen uzun zamana rağmen benzer şekilde yaşandığını gösteren bir sosyolojik metin olarak değerlendirilebilir.(Öner, 2018, s. 779).Eski kültürle yetişip, yeni kültüre ayak uydurmanın zorlukları yansıtılmıştır. Eserde mekân çoğunluk olarak İstanbul’da geçmektedir.

Eserde görülen kültürel çatışmalardan dolayı hem iç hem dış çatışma izlekleri anlatılmıştır. Hacı İsmail Paşa, Bedia, Celal, Talat ve Teranedil Hanım’ın iç çatışmaları incelenmiştir. Dış çatışma kısmında ise yine Hacı İsmail Paşa’nın, Bedia’nın ve Piraye Hanım’ın dış çatışmaları ele alınmıştır. Eserde iç monoloğa sıkça yer verildiği için Hâkim Bakış Açısına yer verildiği söylenebilir. Yazar aynı zamanda gördüklerini tarafsız bir şekilde anlatıp, karaktere müdahale etmediği için Gözlemci Bakış Açısının da olduğu görülmektedir.

3.1.4.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) Hacı İsmail Paşa’nın Kendiyle Çatışması

Hacı İsmail Paşa, torunlarının eğlencelerine öfkелendiğinin ertesi günü içinde hala siniri devam eder. Ancak torunlarından çok Celal’a öfkeli olduğunu düşünür. Torunlarının böyle davranışlarda bulunmalarının sebebi olarak babalarını görür. Onun inandığı meşrutiyetin ve köklü değişikliğin neticesi olduğunu düşünür.

“İsmail Paşa kendini yeryüzünde nesli tükenmiş bir mahlûk kadar yalnız, yapayalnız hissediyordu artık. Kaybetmedik nesi kalmıştı?.. Kendi kendisine bile yabancıydı: O, emeklilerden İsmail Paşa değil, emekli General İsmail’di şimdi?.. Bütün gün... Hangi bütün gün? Bütün hafta, bütün ay, İstanbul’u baştanbaşa dolaşsa, yüzüne aşına gözlerle bakıp gülümseyecek tek tanıdığı kalmamıştı (Ortaç, 2020, s.18).”

Osmanlı’nın son dönemlerinden Tanzimat özelliklerini taşıyan Hacı İsmail Paşa, yeni düzenden hiç memnun değildir. Meşrutiyetin ilanıyla başlayan ve devam eden yeniliklerle artık eski hayatından eser yoktur. Yeni hayata ayak uydurmanın zorluğunu yaşar. Artık tanıdığı dünya değişmiş, tanıdık yüzler kaybolmuştu. Bu durum kendisini karamsarlığa ve olumsuz düşüncelere yönlendirir. Bundan dolayı kendisiyle iç çatışma yaşar.

ii) Bedia’nın Kendiyle Çatışması

Bedia, güzel sanatlar akademisine giden, kendi içinde sürekli çelişkiler ve çatışmalar yaşayan biridir. Özellikle bir tesadüf sonucu tanıştığı Halil Aker’le hayatı bambaşka bir boyuta gelir. Sonradan çevresindeki insanlar vasıtasıyla katıldığı lüks hayatlara kendisini kaptırıp farkında olmadan yanlışlar yapmaya başlar.

“Sefaletinin gizlenecek nesi vardı? Bu kapıdan içeri, üstünden bütün elbiselerini atıp yere çıplak ayaklarla basa basa girse utanmayacaktı. Pişman olmuştu geldiğine... Bedia bu adamın nesi olabilirdi ki?.. Karısı mı, sevgilisi mi, nişanlısı mı, kız kardeşi mi, nesi?.. O, perişan kılığıyla yalnız bir şeydi: Kaldırımında bulunmuş kız! (Ortaç, 2020, s. 30)”

Bir gün Bedia, elinde resim kâğıtları caddede yürürken, bir otomobilin aniden önüne çıkması sonucu yere yığılır. Bu genç el onu kucaklayıp bir yere oturttu ve su getirir. Güzel ve pahalı giyimli biriydi. Bedia’ya iyi olup olmadığını sorar ve çok korktuğunu söyler. Bedia ne diyeceğini bilemez ve üzgün olduğunu belirtir. Bedia gitmek istediğini söyleyince, genç adam buna izin vermez. Onu gideceği yere kadar götürmeyi teklif eder. Akademinin önüne geldiklerinde Bedia’nın elini tutarak ikisinin de çok korktuklarını ve artık bu korkuyla bir

şey yapamayacaklarını ifade eder. Mektebi kırıp, boğazda gezmeyi teklif eder. Genç adam, tam olarak tanışmadıklarını isminin Halil Aker olduğunu söyler. Boğazda sulara gömülmüş bir lokantaya gelirler. İşletme sahipleri Halil Aker'i görür görmez abartılı bir hürmetle karşılar. Bedia, onun buranın yabancıları olmadığını düşünür. Pahalı ve güzel kıyafetlerinden bu durum anlaşılır. Bedia, solmuş sarı kazak, yıpranmış bir etek ve aşınmış ayakkabılarına bakar. Çok utanarak sefaletinin apaçık ortada olduğunu düşünür. Geldiğine pişman olur. Aklından böyle bir adamın nesi olabilirdi ki diye geçirir. Onunla buraya gelme konusunda pişmanlıklar yaşayarak kendi kendine iç çatışma yaşar.

“Yatağında, ortalık ışıyana kadar uyuyamadı. Neydi bunun manası?.. Merhamet mi, muhabbet mi? Bu iki ihtimal, iki tezat duyguydu yüreğinde. Birincisi insanı ne kadar bedbaht ederse, ikincisi... Bedia durakladı: Yoksa bu adamı sevmeye mi başlamıştı? (Ortaç, 2020, s. 39)”

Bir gün Hacı İsmail Paşa'ya bir mektup ve beraberinde uzun süre yetecek erzak, güzel kumaşlar, çeşitli hediyelikler gelir. Mektupta, 'eski bir dost' notu yazar. Altında da kısa bir not; 'Muhterem İsmail Paşa'nın kıymetli torunları için' yazısı vardır. İsmail Paşa, Celal ile birlikte mektubun kimden geldiğini anlayamasa da durumu kabul ederler. Bedia hariç herkes neşelenir. Bedia, annesinden eski bir dost hikâyesini duyunca bunun şüphesiz yeni dost; Halil Aker olduğunu düşünür. Ancak niye böyle bir şey yaptığını anlayamaz. Bunun anlamının muhabbet mi yoksa merhamet mi olduğunu bilemez. Bedia, durumu anlamaya çalışarak bir yandan tedirginlik, diğer yandan da heyecan yaşar. Kendi kendine yoksa Halil'i sevmeye mi başladı diye düşünür. Bedia, aynı anda pek çok duyguyu yaşayarak ve kendisiyle çelişerek iç çatışma yaşar.

Bedia ve Halil Aker zamanla sık görüşerek aralarındaki samimiyeti çok ilerletirler. Birbirlerine çok âşıklardır. Şuan kendilerini nişanlı gibi görüp evlenme planlarını konuşurlar.

“Dün gelmişti. Yarın çıkabilecek miydi acaba?.. Sonra içine, manalandıramadığı bir şüphe çöktü: Halil neredeydi?.. Niçin gelmemişti?.. Niçin onu aramamıştı?.. Hatta niçin burada kalmamış, geceyi şu şezlongda geçirmemişti?.. Nişanlısı değil miydi onun?.. Evlenecek değil miydiler?.. Onu hastane

köşelerinde tek başına bırakmak doğru muydu?.. Hem mademki evleneceklerdi, bu zahmetlere, bu sıkıntılara ne lüzum vardı? (Ortaç, 2020, s. 77)”

Bedia bir gün bir hastane de gözlerini açar. Buradan ne zaman çıkacak bilemez. Doktorlar da hemşireler de Halil’in talimatıyla onunla çok iyi ilgilenir. Aldığı ilaçtan başı döner ve midesi bulanır. Bedia annesini özleyerek kendisini çok yalnız hisseder. Gayri meşru hamileliğinden dolayı kürtaj olur. Yarın çıkabilir mi diye düşünür. İçine manasız bir şüphe çöker. Halil’in nerede olduğunu ve neden gelmediğini aklına getirir. Nişanlı değiller miydi, evlenmeyecekler miydi ? Şimdi neden bu zahmetlere tek başına katlanmakta bilemez. Evlilik kararı aldıkları için bu ameliyatı da gereksiz bulur. Halil Aker’in, bir iş için yurtdışına gittiğini bilese de tereddüt eder.

Aynı gün, Halil’in yakın bir dostu olan Piraye Hanım ziyaretine gelir. Bedia’ya, Halil ile konuştuğunu sürekli kendisini sorduğunu yanında olmasa da dikkatli olmasını söyler. Piraye Hanım da Bedia’ya dikkatli olmasını kürtaj olsa bile sonuçta bir ameliyat yaşadığını açıklar ve oradan ayrılır. Bedia, yalnız kalınca yastığına kapanıp hıçkırığa hıçkırığa ağlar. Kendisini tamamen yalnız hissedip iç çatışma yaşar.

Bedia’nın ailesi iş için çiftliğe gittiğinden beri Bedia eve uğramaz. Bir müddet Piraye Hanım da kalır. Uzun süreden sonra bir gün evine döner. Kardeşinin hapse girdiğini öğrenir.

“Bedia boğuluyordu ağlamaktan... O nasıl hıçkırıktı Allahım!.. İstirabın göğüs dolusu sesini, kısık ürperişlerle şimdi bile odasında duyuyor gibiydi... Karanlıkta ağlayan ikinci Bedia vardı sanki! (Ortaç, 2020, s. 85)”

Bedia, evine geldikten sonra sabahın erken saatlerinde Bahaettin’i düşünür. İlk işi tutukevine gidip onu kucaklamak ve bir şekilde kurtarmanın bir yolunu bulmaya çalışır. Bir yandan Talat’ın ruh halini ve aile durumunu düşünmekteydi. Başından geçenleri kime anlatacak derdini kime dönecek bilemez. Aynı anda dedesi Meşrutiyet’e neden darıldı, babası çocukları neden bıraktı, Halil neden ondan kaçtı diye düşünmeye başlar.

Uyandığında Piraye Hanım’a gider. Piraye onu çok iyi karşılar. Piraye, Bedia’yı karşısına alarak sakın ve yumuşak bir şekilde Halil’in iş gezisinden bahseder. Belki de

artık hiç gelmeyeceğini söyler. Halil Aker'in bir ara şirketinin zor durumda olduğunu, piyasayı cebinde tutan adam olarak anılan birinin ona yardım ettiğini ve karşılığında kızıyla evlenmesini istediğinden bahseder. Piraye Hanım, Bedia'ya; Halil'in zorla evlendirildiğini kendisine Bedia'yı tanıdıktan sonra ona âşık olduğunu ve gerçekten çok sevdiğini açıklar. Bu evlilikten kurtulmak istese de yapamadığını anlatır. Bedia, duydukları karşısında ne yapacağını ne söyleyeceğini bilemez. Her şey ona karanlık gelmeye başlar. Bedia, duyduğu şeylerden dolayı çelişkili düşüncelere girerek iç çatışma yaşar.

“Ayağa kalktı, gardırobun boy aynasında kendisini tepeden turnağa bir daha seyretti. Geri çekildi, yaklaştı, yan döndü, katlarını çattı. Ne kadar yakışmıştı bu küpeler... Yüzü giyinmişti adeta! Tekrar karyolaya uzanırken düşünüyordu: Yeni bir hayatın içindeydi artık. Üç katlı evde yediği baba tokadı onu bu apartmana atmamış mıydı? Tekrar dönebilir miydi o eski yaşayışa?.. O tüyleri dökülmüş sarı kazağı, o ökçeleri aşınmış kavaf işi iskarpini giyebilir miydi tekrar?.. (Ortaç, 2020, s. 129-130)”

Bedia, en son kendi evine gittiğinde kapının girişinde babası Celal ile karşılaşır. Başına buyruk hareketlerinden dolayı babası öfkesiyle ona şiddetli bir tokat atar. Bedia, evden ayrılarak Sıraselviler'de bulunan Piraye Hanım'ın yanına gider. Uzun bir müddet beraber yaşarlar. Birlikte eğlence yerlerine, davetlere ve kokteyllere giderler. Bedia ile Piraye Hanım, Çam Palas'ta düzenlenen davette katılır ve İhsan Akar diye biriyle tanışır. İhsan; yüksek mühendis, hali vakti yerinde, intizamlı hareket eden biridir ve Bedia'ya ilgi duyar.

Bedia, davetin ertesi günü Piraye'de uyandığı sabah İhsan Akar'dan bir mektup ve hediye alır Bu hediye bir çift küpedir. Saygı ve hürmetlerimle notu yazar. Bedia, şaşırarak öfkelenir. Bu adam kendisinden ne istemekte diye düşünür. Bedia, önce hediye kabul etmek istemez. Sonra Halil'i düşünür ve sinirlenir. Hediye reddetmek için bir sebep bulamaz. Kalkıp küpelerini takar. Artık kendisini yeni bir hayatın içinde olduğunu görür. Ayrıca bu güzel hayatı bırakıp eski hayata dönmenin zorluğunu fark eder. Eski hayatını düşününce, İhsan Akar'ın hediye küpelerinden utanmaması gerektiğini anlamaya başlar. Öfkeli yüzü bir anda sevinçli bir yüze döner. Bedia, aile evinden de ayrılması üzerine yaşadığı bu karmaşık

hayattan dolayı sürekli çelişkili duygu değişimlerine girer. Aldığı kararlarda çelişki yaşayarak kendi kendine iç çatışma yaşar.

Halil Aker, gün Bedia'yı arayarak görüşmek istediğini söyler. Bedia, Halil Aker döndükten sonra onunla buluşur. Sarılıp hasret giderdikten sonra Boğaz'da ilk gittikleri lokantaya giderler. Halil, Bedia'ya evliliğinin gerçek olmadığını, kendisini sevdiğini, her şeyi bırakıp ona döneceğini söyler. Bedia'yla bu konuda anlaşıp konuştuktan sonra, Bedia baba evine gelir. Kapıda onu Talat karşılat. Bedia, içeriye girmek için izin ister ve ikisi de hasretle kucaklaşır.

“Bedia, Talat’a ilk defa bu akşam “ağabey” diyordu ve Talat’ın ağzından “kardeşim” sözünü duymuştu. Ağabey?.. Kardeşim?.. Neden şimdiye kadar birbirlerine böyle seslenmemişlerdi sanki?.. Bu iki kelime, ona bütün yalnızlığını, bütün kimsesizliğini unutturuyordu bu gece... (Ortaç, 20202, s. 140)”

Bedia, daha eve ilk girişte büyükbabası ve büyükannesinin karyolasının olmadığını fark eder. Ancak sormaya cesaret edemez. Talat’a ilk defa ağabey diyerek anne ve babasını sorar. Talat da ilk defa kardeşim kelimesini kullanır. Bedia, bir şeyler olduğunu sezer. Talat’ın ağzından ilk defa kardeşim kelimesini duyar ve daha önce neden böyle seslenmedi diye üzülür. Bedia, telaş içindedir. Talat’ı zorlayarak anne ve babasına olanları dinler. Bedia, yaşananlara karşı hüznlenir. Ne yapacağını, nasıl davranacağını bilemez. Şuan tek mutlu olduğu şey, artık kendi evinde olmasıdır. Bedia, ailesinin başına gelenlerden dolayı endişe ve duygu değişimleri yaşayarak kendi kendine iç çatışma yaşar.

iii) Celal’in Kendiyle Çatışması

Celal, meşrutiyetçi ve eski İttihatçılardandır. Eski düzene (Osmanlı) karşı çıkmakla beraber yeni düzenden de (Cumhuriyet) kaygı duyar. Eşi Cevriye, tüm kararlarını hiç sorgulamadan uyarak yerine getirir. Çocuklarının durumunu az çok bilse de onlarla yakinen ilgilenmez.

”İki elini yüzüne kapadı. Avcu iki damla yaşla ıslanmıştı. Demek, ağlayabiliyordu henüz. Gözyaşları tükenmemişti daha?.. Ortalık ışıırken, karı koca

kırık dökük bir vücutla yataklarından kalktılar. Bütün gece, karanlıkta, kendi kendisiyle yaptığı kavgadan, Celal, yorgun ve mağlup çıkmıştı (Ortaç, 2020, s. 56-57).”

Celal, eski arkadaşlardan birinin çiftliğinde bir iş bulur. Maaşı iyi, yiyecek ve içeceği bedava verirler. Yanında Cevriye Hanım ve Bedia’yı götürmeye karar verir. Celal, babasıyla; Cevriye de Teranedil Hanım ile bu durumu konuşur. Bedia, gitmek istemediğini artık hür olmak istediğini ifade eder. Yeni başladığı işin gazete ilanını gösterir Ak Limited şirketinde bir iş bulunduğunu ve maaşının da iyi olduğunu söyler.

Celal, yatağında içi sıkılarak Bedia’nın belirsiz işini düşünüp uyuyamaz. İçinden türlü düşünceler geçirerek öfkelenir. Bedia’nın bir şirkette yeni başladığı kâtiplik işi kafasına yatmaz. Bu kadar paraya, tecrübesiz birine kim iş verir diye aklından geçirir. En kısa zamanda bunu araştırmayı planlar. Bunun babalık vazifesi olduğunu düşünür. Celal, bir anda kızının akademiye beş parasız gittiği günlerde onu arayıp sormadığını fark eder. Çok üzülerek ağlar. Kafasından çelişkili ve kararsız düşüncelerle, kendi kendine iç çatışma yaşar. Celal, ertesi gün Cevriye’ye sadece ikisinin eşyalarını toplamasını söyler. Şuan için Bedia’yı beraberlerinde çiftliğe götürmekten vazgeçerek tekrar karar değiştirir.

Celal, oğlu Bahaettin’in tutuklandığını öğrenince yıkılır:

“Bu, ailenin alnına sürülmüş bir lekeydi, kızıl bir leke! Boğazına tıkanan yumru birden yumuşadı ve insafsız bir hayatın kuruttuğu gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Bu yaşlar kimin içindi? Orasını bilmiyordu Celal. Sade ağlıyordu. Bu dağ başında, yalnız, tesellisiz, koskoca adam, göğsü sarsıla sarsıla ağlıyordu (Ortaç, 2020, s. 97)”

Celal, çiftlik işi için gittiği yerde kahvehanede oturur. Gazete okurken birden ölmekte diye hisseder ve buz kesilir. Gazetede Bahaettin’in fotoğrafı vardır. Tutuklanarak bir yıl dört ay mahkûm edildiğini öğrenir. Benim soyumdan biri nasıl vatan haini olur diye aklından geçirir. Bunu alnına sürülmüş bir leke olarak görür. Bir dağ başına giderek ağacın altında sessizce ağlar. Neden çiftliği geldi diye düşünür. Burası düşündüğü gibi bir yer değildir.

Cevriye de günden güne erir. Celal, eşine işkence çektirdiğini fark eder. Celal, tüm bu karmaşık düşüncelerle ne yapacağını bilemez. En son Talat'ın mektubunda da Bedia'nın sürekli gezip davetlere katıldığını ve akademiye bıraktığını yazar. Bir baba olarak söylemeye dilinin varmadığı sözler aklına gelir. Buralarda, Cevriye'ye bir şey olmadan dönmeyi düşünür.

Celal, ailesinin durumunu ve bunları nasıl toparlayacağını düşünmeye başlar. Bu konuyla ilgili ne yapacağını bilmediğinden çelişkili ve karamsar düşüncelerle iç çatışma yaşar.

“Gemi kalabalık değildi bu sefer. Sandıklarını cankurtaranların altında bir kenara koydular, sırtlarını dayayıp oturdular. Cevriye ilk defa kendiliğinden konuştu: “Şükür Allahıma artık...” Celal cevap vermedi. Ne cevap verecekti ki o da bilmiyordu. Kavuşıacakları ev, bıraktıkları ev değildi ki! Bahaettin'in hapisanede olduğu muhakkaktı. Ama Bedia nasıldı, ne yapıyordu, ne âlemdeydi acaba? Tek tesellisi vardı: Talat!.. O, hukuku bitiriyordu bu sene. Ya hâkim olacaktı, ya avukat... Bambaşka yaratılıştaki bir çocuktaki o! (Ortaç, 2020, s. 105-106)”

Celal, evdeki durumları ve Bahaettin'i düşünerek Cevriye'ye eve geri dönmeyi teklif eder. Cevriye zaten her şeye rıza gösterecek durumdadır. Bu durumu da çok sevinerek kabul eder. Celal, Cevriye'den şimdilik olanları saklamak ister. Döndüğünde nasıl bir durumla karşılaşacağını bilmediği için endişelenir. Cevriye ile vapura bindikleri esnada yiyecek bir şeyler alırlar. Celal, yiyecekleri sermek için farkında olmadan Bahaettin'in tutuklandığı haberinin olduğu gazeteyi çıkarır. Cevriye, bunu görünce yarı baygınlık geçirir ve donuklaşır. Cevriye'nin bu halini görünce daha da perişan olan Celal, nasıl bir yol izleyeceğini bilmediğinden iç çatışma yaşar.

iv) Talat'ın Kendiyle Çatışması

Talat, Hukuk fakültesinde okur. Cumhuriyet dönemini özelliklerini tam anlamıyla yansıtan vatansever ve çalışkandır. Buna karşı olarak Bahaettin, dönemin yapısından memnun değildir. Marksist bir ideolojiyi savunur. Talat ve Bahaettin, savundukları farklı fikirler konusunda zıtlıklar ve çatışmalar yaşar.

“Hayır... Talat buna da inanmıyordu pek... Niçini yok, sebepsiz bir inanmayış!.. Gizli, itiraf edemediği bir korku vardı içinde... Bari babası, anası evde olsalardı... Nerede? Herkes kendi kaderinin yolundaydı... Üç katlı ev, gizli çatırtılarla temelinden çatısına kadar sarsılıyor gibi geldi Talat’a! (Ortaç, 2020, s. 72-73)”

Talat ve Bahaettin bir gece yarısı odalarında yumruk yumruğa kavga ederler. Talat, Bahaettin’i cama ittiğinde, cam kırılır ve bir parça caddeye düşer. Yerde parçalanmış gazete yaprakları vardır. Bu Bahaettin’in aynı fikirli arkadaşlarıyla çıkardıkları Tohum dergisinin ilk sayısıdır. Onlar kavgaya devam ederken birden iki yabancı odaya girer. Bu iki yabancı onları ayırdıktan sonra neden kavga ettiklerini sorar. Hem arama yapmak hem de Bahaettin’i götürmek için savcılık emirleri vardır.

Talat, onlara dedesi ve ninesini uyandırıp uyandırmadıklarını sorar. Onlarda kimseyi rahatsız etmediklerini, gerisinin de ellerinde olduğunu söyler. Bahaettin’e elindeki her şeyi teslim etmesini isterler. Kitap, kâğıt her şey toplanır. Talat, şimdi boğuşmanın tüm acısını unuttur. Bahaettin’i önce Emniyet’e sonra Adliye’ye götürürler. Talat, gözleri dolmuş şekilde, belli etmemeye çalışarak ve acısını saklayarak onlarla gitmek ister. Ancak sadece Bahaettin’i götürürler. Talat, arkalarından şaşkınlıkla bakar. Yumruğunda hala Bahaettin’in kanı olduğunu görür. Kardeşkanı olduğunu düşünerek hıçkırığa hıçkırığa ağlar. Gün ağarmaya başlar ve ezan okunur. Talat, bu durumu ailesinden saklayacak mıydı, saklasa bile ne anlatmalı bilemez. Bir anda Bedia’nın da evde olmadığını, dün de gelmediğini hatırlar. Anne ve babası da evde değildir. Talat, içinde kopan fırtınalarla aileleri yıkılmış gibi hisseder. Kararsız ve çelişkili düşüncelerle neyi nasıl yapacağını bilemediğinden, kendi kendine iç çatışma yaşar.

v) Teranedil Hanım’ın Kendiyle Çatışması

Celal’in annesi Teranadil Hanım ve eşi Hacı İsmail Paşa gibi Tanzimat kuşağından dırlar. Teranedil Hanım’ın Sessiz, sakin, kendi halinde bir kişiliği vardır. Kocasıyla birlikte hala eski geleneğe bağlı bir yaşam sürdürür. Yaşadığı tüm acıları, sıkıntıları kimseye belli etmeden kendi içinden yaşar.

“İyi çocuktu şu Talat, Teranedil Hanım, ona bakarken gözleri yaşardı. Böyle miydi bu sofraya?.. Hani Paşacığı?.. Hani Celalcığı?.. Hani Cevriyecik?.. Hani Bahaettincik?.. Hani Bediacık?.. Darmadağın olmuşlardı da haberleri yok...(Ortaç, 2020, s. 103)”

Bir gün Hacı İsmail Paşa camiden eve gelirken, köşe başında göğüs çarpıntısından sırtını duvara yaslanır. Bir ara avucunun içine soğuk küçük bir şey değdiğini görünce ürperir. Gözlerini açtığında genç bir kadın yanından uzaklaşır. Son bir gayretle evin yolunu tutar. Zar zor kapıyı açarak kendini içere atar. Kendisine dilenci muamelesi yapıldığı için öfkelenir. Teranedil Hanım, onu sakinleştirmeye çalışır. Yarı baygın halde yatan Hacı İsmail Paşa’yı, Talat’ın yardımıyla odasına taşır. Üstünü değiştirmeye yardım etti. Teranedil Hanım aşağı indiğinde, Hacı İsmail Paşa’nın yüzünde ölüm rengini görür ve içini huzursuzluk kaplar. Dinlenmesi için onu yatırır ve yemeğe kadar inmesini bekler. Sofrayı kurarken herkesi tek tek düşünür Herkes ayrı bir yerde ve durumdadır. Yemek vakti gelince Hacı İsmail Paşa, aşağı inmez.

Teranedil Hanım, rahat değildir. İçinden ailelerine ne oldu diye geçirir. Teranedil Hanım, Hacı İsmail Paşa’nın odasına gider. Hacı İsmail Paşa, donmuş ve hareketsiz şekilde kolu sarkar. Teranedil Hanım, içinden sessiz bir çığlık atarak karyolanın üzerine yığılır. İsmail paşa vefat eder. Sabahleyin gün ağarırken kendisini Hacı İsmail Paşa’nın ayaklarının dibinde bulur. Teranedil Hanım, evdeki herkesin başına buyruk hareketlerinden dolayı ailenin karmaşık bir durumda olduğunu düşünerek iç çatışma yaşar. Neyi nasıl yapacağını bilemez. Kendi içinde çelişkili ve karamsar düşüncelere girer.

b) Dış Çatışma

i) Hacı İsmail Paşa’nın Torunlarıyla Çatışması

Hacı İsmail Paşa, evin en büyüğü ve Osmanlı özellikleri taşıyan biridir. +Yeni kültürle çok zıtlığından gençlerle çatışır. Ancak ailesi ve torunlarını çok sevdiğinden bazı şeylere müsamaha gösterir.

“Fakat üçüncü kattakiler? Onlar uyumuyordu. Sansar girmiş kümes çığıllıkları gittikçe artıyordu. Lahavle çekerek soldan sağa dönerken, vücudu yavaş

yavaş karyoladan yere doğru kayıverdi. Çıplak ayakları aba terliklerini haliya basmadan bulmuştu. Yıllardır, gecede beş altı kere dışarı çıkmadan sabahladığı olmuyordu ki... (Ortaç, 2020, s. 8)”

Hacı İsmail Paşa, uyumak için yatağa girer. Yatakta sağa sola dönerken eşi Teranedil Hanım, ona uyuyup uyumadığını sorar. Hacı İsmail Paşa da henüz uyuyamadığını söyler. Üçüncü kattan torunlarının tekme ve yumruk gürültülerinden uyuyamaz. Seksen altı yaşındaydı ve bu konakta kırk iki yıl geçirir. Bu konakta pek çok şey yaşadığını daldın dalgın düşünürken üçüncü kattan tekrar ses gelmeye başlar. Bu defa iç çekip öfkelenerek yukarıdakilere söylenir. Dayanamayıp nefes nefese çıkarı çıkar. İkinci kata varınca kapının aralık olduğunu fark eder. Torunlarının kapısına gelince oğlu ve geliniyle kapıda karşılaşır. İki kuşak da aynı sebepten dolayı isyan dolu gözlerle birbirlerine bakar. Dışarıdaki öfke durumlarından haberi olmayan torunlarını ve arkadaşlarını eğlenirken görünce sessizce aşağı inerler. Hacı İsmail Paşa, torunlarının gürültülü eğlencelerinden dolayı uyuyamadığından öfkelenerek onlara karşı çatışma yaşar.

ii) Celal’in Çocuklarıyla Çatışması

Celal, üç katlı evin ikinci katındadır. Meşrutiyet döneminin özelliklerini benimser. Hukuk okumuş ancak mesleğini icra etmez. Uzun bir süre bir şirkette yüz binlerce lira emanet edilen bir yerde çalışır. Ancak hükümet şirketi dağıtınca oradan ayrılır. Daha sonra belediyede geçici olarak çalışır. Evi geçindirmek için bir şeylerle ilgilenir. Eşi de temizliğe gider ve okul önlüğü diker. Aile kavramına çok önem verir. Ancak katı bir babadır.

“Nasıl mı yapıyorlardı? Bunu da kendisine sormaya korkuyordu artık!

İşte, kızlı oğlanlı misafirleriyle yukarıda çıldırmışlardı bu gece: Gramofon, kahkaha, dans ve belki... Ne belkisi?.. Muhakkak biraz da içki.

O, altmış iki yaşındaydı. Altmış iki... Ve hala babasının yanında sigara içmiyordu (Ortaç, 2020, s. 12).”

Celal’in üç çocuğu da yüksek tahsil yapar. Talat, Bahaettin ve Bedia; hukuk, edebiyat ve güzel sanatlarda okurlar. Ancak tahsillerini nasıl yaptıklarını Celal da bilmez. Bunu

sormaya da korkar. Bir gün çocukları ve arkadaşları üçüncü katta eğlence düzenler. Dans, kahkaha ve içkiyle kendilerinden geçerler. Celal, buna tahammül edemeyeceğini düşünür. 62 yaşında hala babasının yanında sigara içmez. Ne kadar sakın kalmaya çalışsa da bunu yapamaz. Yumruklarını sıkıp bunun hesabını sormak için bir hızla merdivenleri çıkar. Yukarı odanın kapısına varınca babasını da soluk soluğa görür. İkisi de aynı konu için yukarıya çıktıklarını anlar. İkisi de öfkeyle kapının önündedir. Her şeyden habersiz eğlenen çocukları görünce sakinleşip aşağıya inerler. Celal çocuklarının saygısız davranışlarına karşı tahammül edemez. Böyle bir rezalet olmamasını düşünerek onlara karşı çatışmaya girer.

iii) Piraye- Halil Aker Çatışması

Piraye, Halil Aker'in yakın bir dostudur. Halil, Piraye ve Bedia'yı tanıştıran kişidir. Piraye, Bedia'yı tanıdıkça sever. Halil Aker dostu olsa bile her zaman Bedia'yı destekler.

“Bedia bunu güç zapt edilmiş bir merakla sormuştu. Piraye dudaklarının iki ucunda iki çizgi, hissiz bir sesle cevap verdi: “Seni sormak için... Emin ol, hem kızdım, hem acıdım ona... Adeta ihanete uğramış, aldatılmış bir zavallı âşık edasıyla konuşuyordu. Sanki ben elinden nişanlısını ayartıp almışım onun... Saçmalıyordu daha doğrusu... Sarhoş muydu? Deli miydi? Neydi?.. (Ortaç, 2020, s. 133-134)”

Piraye ve Bedia uzun bir süre beraber yaşar. Bir gün Piraye bir telefon alır. Bedia'ya arayanın Halil Aker olduğunu söyler. Bedia bunu duyunca sessizleşir ve ağlar. Piraye, Bedia'ya Halil'in onu sorduğunu anlatır. Piraye Hanım, Halil'e Bedia'dan haberi olmadığını söyler. Piraye, Bedia'ya Halil Aker'in iyi bir genç olduğunu, kendisini sevdiğini, evlenselerdi en güzel evlilik olacağını söyler. Ancak onun artık evli bir adam olduğu için görüşmesinin uygun olmayacağını ifade eder. Bedia, Halil'in neden aradığını sorduğunda; Piraye, Halil'e daha da öfkelenir. Halil'in sanki aldatılmış nişanlısı elinden alınmış gibi sert bir dille konuştuğunu açıklar. Piraye Hanım, Halil'in bu cümlelerle saçmaladığını hatta delirmiş olduğunu söyleyerek ona karşı çatışma yaşar.

3.1.5. Bugünün Saraylısı Romanında Çatışma

3.1.5.1. Eserin Kimliği

Refik Halit Karay tarafından 1954 yılında yazılmıştır. Refik Halit Karay'ın Bugünün Saraylısı romanı Batılılaşma durumunu, modern hayat tarzının getirdiği alafranga yaşamını ayrıntılı şekilde ele almıştır. 1954 yılında yayımlanan roman İkinci Dünya Savaşı yıllarında İstanbul'da yaşanan sosyal havayı anlatmıştır (Hekimoğlu, 2025, s. 4). Osmanlı'nın son dönemlerde başlayan Batılılaşma yaşam tarzıyla alafranga olmanın getirdiği sorunlar o döneme göre anlatılmıştır.

Eserde özellikle Ata Efendi'nin bir anda kendisini modern hayata ayak uydurmasıyla ortaya çıkan çatışmalar yansıtılmıştır. Ata Efendi, iç çatışmayı yaşayan tek karakterdir. Bunun dışında Ata Efendi'nin; Rüştü, Serin, Ayşen, Üftade, İsmail, Yaşar, Günname karakterlerine ve topluma karşı yaşadığı dış çatışmalar incelenmiştir. Eserde iç monoloğa sıkça yer verildiği için Hâkim Bakış Açısına yer verildiği söylenebilir. Yazar aynı zamanda gördüklerini tarafsız bir şekilde anlatıp, karaktere müdahale etmediği için Gözlemci Bakış Açısının da olduğu görülmektedir.

3.1.5.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) Ata'nın Kendiyle Çatışması

Ata, bir ticarethanede kâtiplik yapan ve aile değerlerine önem veren biridir. Karısı, kızı, oğlu ve damadı hep birlikte yaşarlar. Bir gün karısı Üftade, alışverişten dönerken kapı aralığında postacının bıraktığı bir mektup görür. Ancak okuma yazma bilmediğinden eve aileden birinin gelmesini bekler. O sırada eve ilk gelen Ata Efendi olur. Karısı hemen postacının getirdiği mektubu okumasını ister. Mektubun teyzesinin oğlu Yaşar tarafından gönderildiğini söyler. Yaşar; karısının öldüğünü, kendisinin de ticaret için uzak yerlere gideceğini, tek başına kalan kızını da İstanbul'a yanlarına yollayacaklarını anlatır. Mektup zarfında bolca da para vardır. Üftade, bu duruma kızarak eve nasıl sığacaklarından ve kız yetişkinse olumsuz durumlar oluşabileceğinden bahseder. Ata' da bu duruma hem şaşırarak küçük bir kızı atamayacaklarını, bunu iyice araştırıp bilgi alacağını söyler.

“Çemberlitaş'a varınca evi aklına geldi; evden de Yaşar ile yarın karşıcı çıkacağı küçük kızı hatırladı. Şu Yaşar kaçakçılıkla başına bir bela açabilir, kurşun yer, giderdi. O zaman kızı yetiştirmek kendisine düşecekti. Böyle bir ihtimalden

canı sıkıldı, karısına sezdirmemeye kara verdi; bilakis memnun görünecekti (Karay, 2024, s.15)”

Ata efendi, Yaşar’ın mektubunu aldıktan sonra ne yapacağını da bilemez. Ortak tanıdıklardan bilgi almaya çalışır. Yaşar’ın ticaretle uğraştığını, halinin iyi olduğunu duyar. Göndereceği kızın da tahminen sekiz on yaşlarında olduğunu öğrenmiştir. Ata Efendi, Perşembe günü Adapazarı treninde karşılayacağı kızı düşünerek bir takım çelişkili düşüncelere girer. Bu kızın daha ne kadar burada kalacağı ve Yaşar’ın kaçakçılık işiyle uğraştığından başına bir iş gelirse bu kıza kimin bakacağını düşünür. Karısı, mektupta gönderilen üç yüz kâğıt için şimdilik sesini çıkarmasa da ilerleyen zamanlarda para gelmemesi halinde kızı kapının önüne koyacağını aklına getirir. Bunun dışında kızın yaşını da tam bilmediği için, eğer evlilik çağında bir gençse onu çapkın damadı Atıf’tan ve Feride’nin kıskançlığından nasıl korur diye aklından geçirir. Ata Efendi, kızı tren garından alana kadar sürekli kararsız ve olumsuz şeyler düşünerek kendi kendisiyle çatışmalar yaşar.

“Herkes, damadı Atıf da dâhil, iş peşinde. Telden topluiğne ve çivi yapacakmış, oğlan! Bu kadar tecrübesine, piyasanın girdi çıktısına vakıf olmasına rağmen, Ata Efendi, ellerini kavuşturup duracak mı? Kavuşturup dursa iyi! Şu nemli depoda ömür çürütecek (Karay, 2024, s. 72)”

Ata, geçen gün Rüştü’nün kendisini dışarı çıkarmak istemesine karşı gelir. Ancak ertesi gün kendini kurtaramaz. İkinci vakti kâtip İsmail Bey gelerek Rüştü Bey’in saat beşte geleceğini o sırada hazır olması gerektiğini söyler. Ata mecbur rıza göstererek vazifesini yapıp iş yerinden çıktı. Onun Rüştü’den çıkarı neydi diye düşünür. Bedava yemek yiyip sefa sürmek mi yoksa tanınmış olan sedefcilerin büyük servetine konacak olan delikanlıyı avucu içine almak mı? Kendisi de ömrünü depoda bir işçi olarak geçirmek yerine bu durumu değerlendirmeli mi bilemez. Ata, bir anda kendinde bir servet hırsı uyandığını fark eder. Bunun sebebinin Yaşar’ın durumunun iyi olması ve Ayşen’in evlerine gelmesidir. Kolaylıkla zengin olmaya müsait bir ortamının olduğunu düşünür. Ata Efendi bu şekilde çelişkili ve karmaşık düşüncelerle kendi kendine çatışma yaşar.

“Deponun loşluğu, o gün sevkiyat yapılmadığından işsiz kalışı da hayal ve tasavvurlara dalmasını hem teşvik etmekte, hem kolaylaştırmaktadır. Pazara kararlaştırdıkları davete gidecek. Yaş elli... Aynı yaştaki emmioğlu geçenlerde kör bağırsaktan ölüverdi. Dünya hakikaten ölümlü dünyadır; İstanbul’da ömür süren bir adam henüz sönmemişken eline geçen bu gibi fırsatları kaçırırsa onun hakkında ne derler? (Karay, 2024, s. 81)”

Üftade yine Ata Efendi’ye, Ayşen’le dışarı çıktığı gün yaşananları anlatır. Alımsızogullarına gittiklerinden Ayşen’in onlara babasının ismini verince hemen onları yazıhaneye alıp dondurma ikramından bahseder. Ayşen de beş yüz lira isteyince bir kâğıt imzalayıp eline parayı sayarlar. Sonra Beyoğlu’nda gezdikten sonra kızın başının ağrıdığını söyleyip otomobil tutarak eve döndüklerinden bahseder. Bu anlatılanlardan sonra Ata iş yerindeki depoya gider. Kendi içinde farklı ve çelişkili düşüncelere girerek durumunu düşünür. Dünyanın ölümlü olduğunu, İstanbul’da ömür süren biri olarak eline geçen fırsatları da değerlendirmese hakkında ne düşünürler diye söylenir. Ayşen’in maddiyatlarını ve hayatlarını kurtaracağını bunu iyi değerlendirmesi gerektiğini aklına getirir. Ayşen’i de kimsenin planlarına kurban etmeyeceğine karar verir. Mesture Hanım ev davetinin, Ayşen ve Rüştü’nün aralarını yapmak olduğunu, buna asla izin vermeyeceğini ifade eder. Kendi içinde bu konuda planlar yapıp neyi nasıl yapacağını düşünerek iç çatışma yaşar.

“Ömrünün sonuna kadar ambar hesabı mı tutacaktı? Çok şükür, kurtuldu; büsbütün kurtulduğuna inansa daha rahat edecek. İçinden şüpheyi atamıyor; en neşeli zamanında bir yeri sızlar gibi oluyor. (Karay, 2024, s.95)”

Ata, Ayşen sayesinde yaşadığı hayatı sürekli düşünür. “Romanda genel olarak gelenekselin sözcüsü olan Ata Efendi her ne kadar modernizmin getirilerini olumlamaya başlasa da yaşam tarzı ve algıları bakımından çoğu zaman moderniteyi temsil eden Ayşen’in karşısında yer alır. Ancak yine de Ata Efendi modernizmin hayat için gerekli olduğunu düşünür ve bu açıdan geleneksel olanı korumakla birlikte gelenek ve modernizmi birleştirmek ister (Hekimoğlu, 2025, s. 7).” Ayşen’in vasisi olarak gitmediği ortamlara girmek durumunda kalır. Lüks bir yerde sosyete arasında yemek yiyip gözde olur. Bunun bitmesini hem istemekte hem de depo işinden kurtulduğuna sevinerek çatışma yaşamaktaydı.

“Böyle diyen Rüştü’nün sözlerini işitmemezlikten geldi; viski bardaklarının yanına konmuş kabuksuz ve tuzlu Antepfıstıklarından birer, ikişer yiyor, Ayşen’in dansı bitirip dönmesini bekliyor. Bereket uzun sürmüyordu; lakin kızı elinden alıp gidişlerine hala alışamamıştı; her seferinde bir rahatsızlık duyuyordu; günün tabirince oldukça kötü durumda kalıyor, tabiiliğini muhafaza eden kocalara, babalara şaşıyordu. (Karay, 2024, s.101)”

Ata ve Ayşen Taksim’de gittikleri gazinoda karşılaştıkları Rüştü ve Thomas ile alt kattaki bara inerler. Ata Efendi, bu dar, loş ışıklı, sigara dumanıyla boğulmuş kafes şekli yeri tuhaf bulur. Ayşen, Thomas’ın teklifi üzerine kürkü atarak dansa kalkar. Bu dar alanda herkes birbirine çarpmadan dans etmeye çalışır. Ata’nın gözü Ayşen’dedir. Güzelliliğiyle dikkat çeken Ayşen’i sürekli birlikte olmalarına rağmen görme isteği duyar. Ayşen’in dansını bitirip dönmesini bekler. Ayşen, gelir gelmez geri gider. Ata Efendi, bu gidişten endişe duyarak onu kötü durumlara karşı muhafaza etmeye çalışır. Ata, Ayşen’e göz kulak olmak için kendisini sürekli çelişkili ve endişeli düşüncelere maruz bırakarak iç çatışma yaşar.

“Yaşar epeyce uzak akrabasıdır; daima aklından çıkaramadığı nokta, kızın hemen hemen bir şeyi olmamasıdır; güzel güzel nikâh düşer. Ona âşık değildir; lakin asıl yeğene karşı beslenmesi lazım gelen hisleri kendinde bulamıyor; Ayşen’e çok defa, istemeyerek başka gözle baktığını anlıyor. Bundan azap duyuyor mu? Pek az... İyi de tevil ediyor: Mademki evlenebilir, o hislere kapılması günah sayılmaz. (Karay, 2024, s. 104-105)”

Ata ve Ayşen davetli oldukları Taksim gazinosundan eve dönerler. Onları; Elçi Senayi Faruk, Rüştü ve Thomas otomobille bırakır. Ata Efendi, Senayi Faruk, Rüştü ve Thomas hepsinin Ayşen’i düşündüğünü tasavvur eder. Kendisi de Ayşen’i düşünür. Herkes kendi odasına çekilince Ata Efendi kendi içinde, Ayşen’in çok yakın bir akrabası olmadığını nikâh düşebileceğini düşünür. Ancak ona âşık olmadığını kendisinin düşüncesinin güzeli beğenmek olduğunu ifade eder. Ayşen yanındayken bu konuda fazla bir şey hissetmez. Ancak uzaklaştığı zaman kafasının içi onun hayaliyle dolar. Başkalarının onu beğendiğini görünce duyguları daha da karmaşıklaşarak ona hayranlığı artar. Ata Efendi, bir anda Ayşen’in vasisi

olduğunu vazifesini yapıp nefesine kapılmaması gerektiğini fark eder. Ata, Ayşen ile ilgili düşünceleriyle karmaşıklık ve çelişkiler yaşayarak kendi kendine çatışma yaşamıştır.

“Saat altıya yaklaşırken, Ata telaşa düştü. Zira Rüştü ile Thomas otomobille gelecekler, sonra apartmana uğrayıp Ayşen’i de alarak kokteyle beraberce gideceklerdi. Yarın akşam da sefirle buluşacak. Ne iş, ne iş! (Karay, 2024, s.114)”

Ata’nın ambar memurluğundan ofis işine alınması üzerine çok fazla işi olmaz. Bir gün yalnız başına otururken kâtip İsmail gelip büyük patronun kendisini çağırdığını söyler. Talip Bey, Ata Efendi’ye yanında kalan göz kulak olduğu Ayşen’e bir talip olduğunu açıklar. Ata Efendi, Talip Bey’in oğlu Rüştü’ye Ayşen’i isteyeceğini sanır. Ancak Talip Bey, dost olduğu Faruk Senayi’nin, Ayşen’den hoşlandığını söyler. Bir ara Faruk’la doğrudan konuşması gerektiğini anlatır. Ata, odadan çıkınca kâtip İsmail ne konuştuklarını sorar. Olanları duyan İsmail, Rüştü’nün bunu duyarsa öfkeleneneceğini kaç haftadır ailesiyle Ayşen için tartıştığını söyler. Rüştü de Ayşen’le evlenmek ister. Ata Efendi, akşama doğru iyice endişelenir. Bugün Rüştü ve Thomas ile kokteyle giderler. Yarında Faruk Senai (sefirle) bulma planları vardır. Ayşen’in talipleri artar. Ata, bu karmaşık durumun içinden nasıl çıkılacağını bilemez. Ayşen’in talipleri ile ilgili çelişkili düşüncelere girerek kendi kendine çatışmalar yaşar.

“Yüzüne, boynuna soğuk su vuruyor; bu suya gözyaşlarının da karıştığını biliyor. Elli iki yaşındaki uslu akıllı, aile babası Ata Efendi, yirmi yaşında bir kıza tutkun, ağlıyor. Ayıp şey! Fakat utandırıcılığı, acılığı içinde ne tatlılığı var Yarabbi! Yaşadığını hiçbir zaman bu derece iyi duymamıştı. Alelade duymaktan çok başka, çok kuvvetli bir hal: Hayatın her zerresini ayrı ayrı tadıyor, her birinde ayrı bir zevk bulmaktadır (Karay, 2024, s.147).”

Ata ve Ayşen, Faruk Senai’nin davetinden döndükten sonra Üftade’yle birlikte orada olanları konuşur. Ayşen, Ata Efendi’den Faruk Senai’yi ve Rüştü’yü kendisine yönlendirmesini ister. İkisinin de evlilik teklifine cevabının olumsuz olacağını sadece sevdiği

biriyle evleneceğini söyler. Ardından uyumak için odasına gider. Ata, Ayşe'nin arkasından bakarak onun güçlü, duygusuz, vurdumduymaz duruşuna hayran kalır. Ayşen'in odasının yanından geçerken bir ağlama sesi duyar. Kulağını kapıya dayayarak Ayşen'in içli bir şekilde ağladığını işitir. Ancak girmeye cesaret edemez. Az önce onun duygusuz oluşunu sevdiğini şimdi ise onun hislerini kuvvetli yaşamasını sever. Kendi kendine sarı kız ne yapsa onu daima beğeneceğini düşünür.

Bir anda kafasında karısına koşup Ayşen'i çok sevdiğini delicesine âşık olduğunu söylemek gelir. "Ata Efendi ile Ayşen'in ilişkisi bir baba-kız ilişkisinin perdelediği gizli bir aşk ilişkisi gibi görülebilir. Daha önce Ayşen'in erkek tercihinin Ata Efendi modeliyle tıpatıp uyduğunu söylemiştik. Ata Efendi bu genç kızın kendisine yakınlığı ve uzaklaşma isteği aşamalarında durmadan fikir değiştiren, daha doğrusu hislerinin mağlubu bir adamdır (Kolcu, 2011, s. 220)". Ayşen'in hayalinin hep gözünün önünde olduğunu, onu gördüğünde boğulacakmış gibi olduğunu, onun için delirdiğini anlatmak ister. Kendi içinde elli iki yaşında adamın yirmi yaşında bir kıza tutkun olmasını yanlış bulur. Bu duygu karmaşası ve çelişkili düşüncelerle kendi kendine çatışma yaşar.

"Tuhaflaşan Ata bir de baktı ki, doktor bey de yok olmuş. Dopdolu, aydınlık, koskoca salon, bir köşesinde kurt çıkacak kadar تنها, loş, kuytu bir orman yoluna dönmüştü. Ne diye geliyorum böyle yerlere? Kendimi evimde, Üftade ile karşı karşıya oturmuş bulsam sevineceğim!" diye söylendi; bir yandan da Dolmabahçe Sarayı'nda oluşuna şaşıyordu. Ata Efendi kim, burası neresi? (Karay, 2024, s.178)"

Ata ve Ayşen, Dolmabahçe Sarayı'nda verilen özel bir davete katılırlar. Ayşen biletini zar zor karaborsadan bulur. Onları baloya götürmeye gelen de Doktor Kaynarsu'dur. Ayşen, önceki taliplerini atlatır. Ayşen tarafından reddedilen Rüştü, İstanbul'da duramayarak Mısır'a gider. Ayşen'i unutmak içi seyahate çıkar. Ata, şimdi de kendi içinde Ayşen'in bu sefer de doktoru atlatacağını düşünür. Salona gittiklerinde çok yoğun bir kalabalık vardır. Onları ayakta gören, İngiliz bir delikanlı ve arkadaşı onlara sandalye takdim eder. Ayşen'de İngilizce teşekkür eder. Ata Efendi, sandalyede otururken kendi içinde bir yandan neden buraya

geldiğine şaşırarak söylenir. Diğer yandan ise burada olmanın mutlu ve gururunu yaşayarak sevinir. Bu konuda çelişkili düşüncelere girerek iç çatışma yaşar.

“Berin de onu hatırlamıştı ki, sordu: ”Ayşen nerede?”

”Sait Reşit’in yanında ...”

”Evleneceklermiş ... Öyle mi?”

”Ben bilmiyorum.”

”Rüştü Bey döndü... Haberiniz var mı?”

”?”

”Dün gelmiş. O da burada.” Ata afalladı; içine bir korku düşmüştü; delikanlı bir kabalık edebilirdi; Ayşen’in yanında bulunmalıydı (Karay, 2024, s.183).”

Ata, Ayşen ile Dolmabahçe Sarayı’nda davete katılır. Kalabalığın içinde acıktığını fark eder ve bir şeyler yemek için büfeye doğru ilerler. O sırada kâtip İsmail ve ailesini görerek şaşırır. Ayşen, doktor ile birlikte önden gider. Ata, tek başına kalabalık arasında zar zor ilerlerken bir anda çarptığı kişinin İsmail’in baldızı dul Berin olduğunu görür. İkisi birbirlerine destek vererek ilerlemeye çalışır. Hızla büfeden birkaç şey yiyip içmişler. Sohbet ederken Berin, Ayşen’i sorar. Sonra dönüp Rüştü’nün de burada olduğunu söyler. Ata’nın içini korku kaplar. Bir yandan yalnız kalmasın diye Ayşen’in yanına gitmek isterken diğer yandan da Berin’in yanından ayrılmak istemez. Bir daha böyle bir ortamı bulamayacağını düşünerek ne yapacağı konusunda kendi kendine çatışma yaşar.

“Demek bu inatçı ayaklar nihayet Rüştü’ye uyup Ayşen’i Sedefinci’nin konağına güzel güzel götürdü. Sarı Kız gelin oluyor; İsviçre’ye gidecek; ben Gedikpaşa’ya döneceğim. Eskisi gibi ancak yılda birkaç defa şu meydandan geçeceğim ve Üstün Palas’a bakıp içimi çekeceğim, ’hey gidi günler hey!’ diyeceğim. Öyle mi? (Karay, 2024, s. 201)”

İsmail Bey, Ata’ya gelip Sedefincizade’nin evine davetli olduklarını söylediği zaman oradan ayrıldı. Ata, İsmail Bey ile olan atışmalı konuşmadan sonra büyük Sedefinci’nin

konağına davetli olduğunu düşünerek, kendini topladı. Göğsünü kabartarak, yürüyüşünü değiştirdi. Yolda giderken kendi içinde karamsar ve karmaşık şeyler düşünmeye başladı. Kendi hayatını düşündü. Sonra Ayşen aklına geldi. Onun sayesinde çok güzel bir hayat sürmüştü. Ayşen ile Rüştü evlenip İsviçre'ye giderse hayatında pek çok şey değişecekti. Belki de şuan yürüdüğü Taksim Meydanı'ndaki Üstün Palas apartmanının önünden geçerken, eskiden burada kaldığı günleri anımsayacaktı. Ata, Ayşen'in evlilik meselesinden sonra hayatının çizgi ve değişimini düşünerek kendi kendine çatışma yaşamıştır.

“Şimdi başımıza bir de Rüveyha Paşa çıktı. Şu Rüştü'nün talihi yar olmuyor, vesselam!” Paltoyu getirdiği gün evvela içeriye girmek istemeyen Mısırlı, Ayşen'i gördükten sonra ayrılamamış, Ata'nın ikinci davetini canla başla kabul ederek bir müddet salonda oturmuş, ikram olunan viskiyi içmişti (Karay, 2024, s.226).”

Ata, Dolmabahçe Sarayı daveti esnasında kaybettiği palto yerine başka bir palto alır. Pahalı ve Mısır işi olduğu tahmin edilen bu paltoyu sahibine vermek için gazeteye ilan verir. Birkaç gün içinde ilanı gören Mısırlı Rüveyha Paşa paltosunu almaya eve gelir. Paltoyu aldığı esnada Ayşen ile karşılaşır. İlk önce Ata'nın eve davetini kabul etmese de Ayşen'i görünce daveti kabul eder. Bu olaydan birkaç gün sonra Günname, Ata'ya Ayşen'le ilgili bir durumu anlatır. Ayşen'in iyiliğini düşünerek onun birkaç kez Rüveyha Paşa ile görüştüğünden bahseder. Rüştü'nün de bundan haberi olduğu için Ayşen ile kavga ettiklerini söyler. Ata, tüm hikâyeyi şaşkınlıkla dinler. Rüveyha Paşa meselesi kafasını kurcalar. Ata, bu konuda ne yapılabileceğini ve neler olacağını düşünmeye başlar. Rüştü ve Ayşen nişanlı sayılır ama bu olaydan sonra durumların iyice karışabileceğini düşünür. Ayşen'in neden böyle davrandığını anlamaya çalışarak çözümler bulmaya uğraşır. Bu konuyla ilgili çelişkili ve karmaşık düşüncelere girerek kendi kendine çatışmalar yaşar.

“Fazla konuşmadılar; kapıdan girmişlerdi. Ata, düşünceli halini gizlemek için bir tebessüm takınmaya çalıştı; fakat bunun alçıdan dökülmüş bir kalıp gibi ağırlığını, donukluğunu hissediyordu; çıkarıp atsa rahatlık duyacaktı. Tıpkı, eskiden Vilhelm tarzı bıyıklarını tutturmak için taktığı kulaktan geçme krem

renkli şeffaf kumaştan yapılmış cendere gibi yüze gergin, zoraki bir sırıtış veren gülümsemelerdendi bu! (Karay, 2024, s. 241)”

Bir gün Ata, Ayşen, Rüştü ve Rüveyha Paşa bir gezintiye çıkar. Bu esnada Rüveyha Paşa, haftaya Mısır’a döneceğini söyler. Gece boyu gezip eve döndükten sonra Ata, Ayşen’e Rüveyha Paşa ile aralarında geçenleri sorar. Ayşen de birkaç kez görüştüklerini, Paşa’nın da kendisiyle evlenmek istediğini anlatır. Ata, artık Ayşen’in davranışlarını az çok anladığından belki kendisinin de haftaya Rüveyha Paşa ile Mısır’a gidebileceği aklına gelir.

Ertesi gün emniyetteki akrabasına gider. Ayşen’in pasaport çıkarıp çıkartmadığını sorar. Ayşen’in pasaport başvurusu yaptığını öğrenir. Ata, tahminlerinde yanılmaz. Önce Yaşar’a telgraf çekip durumu anlatmak ister. Ancak Ayşen’in bundan kızabileceğini düşünür. Onunla konuşmak için pastanede anlaşıp. Ayşen ise rahat konuşmak için onu bir otelin salonuna çağırır. Ata, pasaport meselesini açınca Ayşen itiraf eder. Bu durumu sakladığı için önce Ayşen’e kızsada ağladığını görünce yumuşar. Ata, Sarı kıza kendisini sevdiğini ve yardım edeceğini söyler. Ayşen, bu durumdan babasının da haberi olduğunu, nikahı Roma’da kıyıp oradan Mısır’a gideceğini açıklar. Ata’ya onları unutmayacağını, aylık para göndereceğini ve Mısır’a davet edeceğini söyler. Aralarında anlaştıktan sonra eve dönerler. Rüştü ve Rüveyha Paşa onlara yemeğe gelir. Ata tüm durumu aklından geçirir. Bu iki delikanlıya ne olur. Ayşen gittikten sonra kendilerine ne olur diye düşünür. Durumu belli etmemek için zoraki gülümseme takınır. Bu konuda Ayşen’e yardım edeceğini söylemesine rağmen, ne olacağı hakkında endişelenerek kendi kendine çatışmalara girer.

“Ata, yine sıhhatini ileri sürerek Sedefinci’nin teklifini kabule yanaşmadı. Fakat ertesi günü müesseseye uğradı, hem Talip Bey’e, hem de Rüştü’ye teşekkür etti. Bakışlardan şunu okuyordu: ”Bitirmiş bu hastalık zavallıyı!” Hâlbuki vücudu değil, ruhu hastaydı; Ayşen’i biraz unutulbilse, Haydarpaşa’ya çıktığı tarihten tayyareye bindiği güne kadar geçen seneleri hafızasından silse, öyle bir ilaç, tedavi, büyü veya sihir, bir çare bulunsa, eski Ata oluverecekti. Unutamıyor, işte! Hastalığı: Unutamamak! (Karay, 2024, 269)”

Ata’nın, en son küçük bir kalp krizi geçirmesi üzerinden on yedi ay geçer. Ata, kendine

geldiğinde Sarı kız (Ayşen) Rüveyha Paşa ile Mısır'a gidişini bir hafta erteler. Daha sonra artık gitmeleri gerektiğini söyleyip yola koyulurlar. Ayşen gittikten sonra Ata ve Üftade, Gedik Paşa'daki evlerine taşınır. Ata, o günden beri her gün postacıyı bekleyerek Ayşen'den mektup ya da resimli kart göndermesini umar. Ayşen, her ay ona maaş gönderir gibi harçlık gönderir. Ayşen, en son mektupta onlara Mısır'da katıldığı bir davetten gazete ve içinde Ayşen'in de bulunduğu bir resim gönderir. Ata, Ayşen'i gördüğüne sevinir.

Ata, evden pek çıkmaz. O geçirdiği krizden sonra hayata karşı sergilediği tutum değişir. Hiçbir şeyi eskisi kadar önemsememeye başlar. Sedefincizade'ki işinden ayrılır. Rüştü ve kâtip İsmail, onu işe geri dönmesi için ikna etmeye çalışsalar da kabul etmez. Rüştü, Ayşen'in gidişiyle yıkılsa da bu durumdan Ata'yı sorumlu tutmayarak ona darılmaz. Ata, Ayşen'i çok özlediği için iç sıkıntılar yaşar. Nereye gitse, ne konuşsa hep Ayşen'le birlikte gittikleri yerleri ve konuştukları şeyleri hatırlar. Kendisi Ayşen'e sürekli mektup gönderse de Ayşen'den pek mektup almaz. Ata, Ayşen'siz kaldığı için hayata karşı zevk almamaya başlar. Onu unutamadığından dolayı zihni sürekli çelişkili ve olumsuz düşüncelerle dolar. Bundan dolayı kendi kendine sürekli iç çatışmalar yaşar.

“Altıncı günü Ata Efendi -henüz çimento, kireç, alçı kokan, fakat pırıl pırıl çinileri, muslukları ve beyaz lake boyalı su ısıtacağıyla evin bir köşesini lüks hale sokan hamama uzun uzun baktıktan sonra- erkenden sokağa çıktı; Sedefin hanına gitti. İsmail Bey o saatte gelmezdi; yarım saat bekledi. Caddeden aynı sesler işitiliyor: "Naylon çoraplar! ... Halis Amerikan malı! Naylon! Naylon!" Bu sesleri hüznle dinliyor. Zira dün gecedен beri ümit kırıklığı içinde... Mısır'la ne mektup, ne telgraf, birdenbire muhaberenin kesilmesi iyi alamet değil. Belki de korktuğu oldu: Rüveyha Paşa işi sezdi, Ayşen'i göz hapsine aldı (Karay, 2024, s. 290).”

Bir gün Rüştü ve kâtip İsmail, Ata'ya gelerek önemli bir konuda konuşmak istediklerini söylerler. Rüştü, Ata'ya uzun süredir Ayşen'le mektuplaştığını anlatır. Ayşen'in Rüveyha Paşa ile evlenip hata yaptığını, dayısını çok özlediğini yazdığını söyler. Ayşen'in gelmek istemesine sevinen Ata'ya canlılık gelir. Rüştü ve kâtip İsmail ile planlar yaparak Ayşen'i nasıl getireceklerini konuşurlar. Çevreye dedikodu vermek istemediklerinden onu gizlice

buraya getirmeyi düşünürler. Ayşen'e de durumu anlatarak onun önce Kahire'ye oradan da gizlice İstanbul'a gelmesi kararlaştırılır.

Ayşen, mektubunda döndüğünde eski odasını ve hizmetçisi Günname'yi istediğini yazar. Ata, Rüştü'nün de yardımıyla Ayşen'in kalacağı odayı düzenleyerek eksikleri temin eder. Geriye sadece Ayşen'den cevap beklemek ve günü tayin etmek kalır. Aradan uzun süre geçmesine rağmen Ayşen'den herhangi bir cevap gelmez. Ata'nın içini sıkıntı kaplar. Ya Rüveyha Paşa Ayşen'in kaçacağını öğrenip onu hapsedtiyse diye olumsuz şeyler düşünür. Mektupları yakalamış ya da başka şeyler olmuş olabilir. Ata, Ayşen'den cevap almamasından dolayı çelişkili ve kararsız düşüncelere girerek kendi kendine çatışma yaşar.

“Üşümüyor artık... Daha doğrusu vücudunu duymuyor. Taksim Meydanı'nın yine en kalabalık saati. Otomobil ne kadar da çoğalmış. Bir kaldırımdan öbürüne geçmek imkânsız. Sulu kar çamuru ile kaypak, bazı yerleri aynalaşmış, bazısı inadına simsiyah, gözleri şaşırtan bir sürü asfalt yollar ve tramvay rayları! Her köşeden fırlayan, kavis çizip başka başka taraflara sapan otomobiller! Gürültü, kalabalık, karmakarışıklık! (Karay, 2024, s. 307)”

Kâtip İsmail, Ata'ya gelip onu alarak Rüştü'nün yanına gider. Rüştü uzun zamandır bir pansiyonda kalır. Uzun zamandır Ayşen'den haber alamadıkları için perişan durumdadır. Ata Efendi, kâtip İsmail aracılığıyla Mısırlı bir kâtip ile görüşerek Ayşen hakkında bile almak ister. Kâtip İsmail, Mısırlı kâtip Faiz'le telefonda konuşarak Ata'nın yeğeninden haber alamadığı için endişelendiğini bilgi almak için konuşmak istediğini söyler.

Ata, Faiz ile selamlaştıktan sonra Ayşen'i sorar. Faiz, kendisinin Rüveyha Paşa'ya yakın olduğunu açıklayarak Ata'ya endişesinden dolayı bilgi verir. Ayşen'in biraz rahatsız olduğunu istirahatte bulunduğunu, hastalığı için bir kür yapıldığını söyler. Paşa'nın Ayşen'i çok sevdiğinden, iyi geçindiklerini ve bu konuda yardım edeceğini ifade eder. Bu konunun aralarında kalması gerektiğini gizli tutulduğunu açıklar. Paşa'nın artık onu buralara getirmeyeceğini anlatır. Uzun bir müddet Kanada, Avustralya gibi uzaklarda kalacaklarını, belki artık Mısır'a dahi dönmeyeceklerini açıklar.

Ata, oradan ayrıldıktan sonra âdeta yıkılır. Pansiyona dönmez. Ayşen artık buraya

gelmeyecek diye düşünür. Ayşen’le anılarının olduğu yerlerden geçerek sarhoş gibi kendisini kaybeder. Ayşen’in artık gelmeyeceğini kabullenmeyip reddetmekte ve kendisini evinde beklediğini söyleyerek avunur. Her şeyin yalan olduğunu, sanki rüyanın içindeymiş gibi gerçek dışı geldiğini hisseder. Evinin camına bakar. Ayşen’in silüeti cama yansır. En iyisi dosdoğru yürümek olduğunu düşünür. Hiçbir şeye aldırmadan yola atlar ve son adımlarla intihar eder.

b) Dış Çatışma

i) Ata; Rüştü-Serin Çatışması

Ayşen, Düzce’den İstanbul’a geldikten sonra evde pek çok kişinin davranışları değişir. İlk başta hiç kimse Ayşen’in gelişine sevinmez. Ancak babasının halinin iyi olduğu ve Ayşen’in de hayatlarını kurtaracaklarına olan inançları artar. Özellikle Ata Efendi, Ayşen’i kızı gibi sahiplenir. İstanbul’a yeni gelen Ayşen gezmek ister ve bir akşam Ata Efendi’ye gidilebilecek deniz yerlerini sorar. Bu fikrin Feride’den çıktığı anlaşılrsa da Ata Efendi, ailenin ve Ayşen’in ısrarından dolayı Florya’ya plaja gitmelerine izin verir. Gençler, yaz bitmeden plaja gidip, yüzüp denizin tadını çıkarmak isterler. Geleneklerine bağlı olan Ata, önce bu duruma olumsuz baksa da kabul eder. Kendisi ve Üftade bir kenarda plaj gazinosunda oturarak onları izler.

“Demek buralarda adam gibi giyinmek ayıp... İlle bayağı görüneceksin.

Bayağılık belki de kibarlık ve zenginlik alametidir (Karay, 2024, s. 57)”

Ata Efendi ve Üftade otururlarken o sırada Ata Efendi’nin çalıştığı fabrika patronunun oğlu Rüştü’yle karşılaşır. Rüştü, yanlarına gelerek, kız kardeşini de getirerek onlarla oturmak ister. Ata, bu durumu tuhaf karşılarsa da Üftade’nin ısrarı üzerine kabul eder. Rüştü’nün, hovarda ve çapkın olduğunu bilen Ata Efendi, onun özellikle Ayşen için kendilerine yanaşmasından rahatsız olur. O sırada Ayşen ve beraberindekiler plajdan çıkıp yanlarına gelirler ve Rüştü ile tanışırlar.

Rüştü ve kız kardeşi Serin’in yanlarına mayoyla gelerek oturması ve sonrasında üzerlerine bir şeyler giyerken bile açık seçik giyinmeleri Ata Efendi’yi kızdırır. Zaten Rüştü’nün hovardalığından rahatsız olan Ata Efendi, bu duruma içinden daha fazla tepki

göstererek Rüştü ve Serin'e karşı bir çatışmaya girer.

“Ata'nın kaşları çatılmıştı; yüzünü görmüyordu ama muhakkak Atıf da somurtmuştu; bunu ensesinden, kafasını dimdik tutuşundan anlıyor; aksiliği tutunca öyle durur. Sedefincizadenin bütün manevrası Ayşen'i yanına oturtmakmış; kız kardeşi de yardımcılık etmişti. Ne habis ruhlu bir aile bu; iki kardeş bu gibi işlerde birbirlerini destekliyorlar muhakkak! (Karay, 2024, s. 58)”

Ayşen ve diğerleri de üzerlerini değiştirdikten sonra Ata Efendi'nin yanına gelirler. Rüştü onları arabasıyla bırakmayı teklif eder. Ata Efendi ve ailesi kalabalık oldukları için arabaya sığamayacaklarını söyler. Ancak Rüştü, arabasının geniş olduğunu sıkışarak gidilebileceğini söyleyerek ısrar eder. Rüştü, kapıyı açarak herkesi arkaya alır. Rüştü, direksiyona geçer. Serin de Ayşen'in arkasından iterek kardeşinin yanına oturtmaya çalışır. Ata Efendi bu duruma sinirlenir. Rüştü'nün tüm derdinin Ayşen'i yanına oturtmak olduğunu ve kardeşinin de yardım ettiğini görünce bu gibi işlerde birbirlerini desteklediğini düşünür. Eve geldikten sonra Ata Efendi, içinden türlü türlü düşünceler geçirerek canı sıkılır. Üftade, Rüştü'nün kotra davetinden bahsederek, Ata Efendi'nin izin vermeyeceğini söyler. Ayşen'in gözleri Ata Efendiye dikilir. Ancak Ata, ağlasa da sızlasa da onları göndermez. Ata Efendi, bu duruma daha çok kızdığından Rüştü ve Serin'e karşı çatışmaya girer.

ii) Ata-Rüştü Çatışması

Ata Efendi en son plajda Rüştü'nün yaptıklarından dolayı çok sinirlenir. Normalde kendisinin yanına pek uğramayan Rüştü'nün bir anda ahab olması onu şüphelendirir. Ayşen'e yaklaşmak için böyle davrandığını düşünür.

“Ata'nın yorgun kafasından bir anda bin düşünce geçti. Kıskançlık, menfaat, onur, gurur, neler! Delikanlının daveti muhakkak Ayşen'le alakalı. İyice gözüne kestirdi kızı... Belki de iyi niyetle hareket ediyordu, vurulmuştu. Günün tabiriyle 'tip'iydi; evlenecekti; fakat edepsizlik de düşünebilirdi (Karay, 2024, s. 66)”

Ata, bir gün fabrikada işlerini bitirip çıkmaya hazırlanır. Sevkiyat defterini doldurmakla meşgulken Rüştü gelir. Ata Efendi'ye işinin daha bitip bitmediğini sorar. Rüştü de beraber çıkalım diyerek Bebek'te bira içmeye davet eder. Havanın güzel olduğunu ve kâtip İsmail Bey'in de geleceğini söyler. Ata, bu davete şaşırarak beraber, Rüştü'nün niyetinin Ayşen'e yaklaşmak olduğunu düşünür. Rüştü'nün niyetinin evlenmek mi yoksa eğlenmek mi olduğunu tam anlayamaz. Patronun oğluyla geziye çıkmanın mevkisini yücelteceğini, ancak güzel bir kızla münasebeti duyulursa da kimsenin yüzüne bakamayacağını aklına getirir.

Ata, Rüştü'nün davetine olumsuz cevap vererek eve gecikeceğini belirtir. Rüştü tekrar çok ısrar edince misafir geleceğini söyler. Rüştü, o zaman yarın çıkmak ister. Ata, bundan kurtuluş olmadığını düşünerek kabul eder. Ayşen'in babasının çabuk gelse de kızı alıp apartman mı otel mi bir yere götürse diye iç konuşmalara girer Kızdan gelecek fırsatı bile tepmeye hazırdır. Bu duruma çok sinirlenir. Rüştü'nün bu anlamsız davranışlarını düşünerek ona karşı çatışma yaşar.

iii) Ata-Ayşen Çatışması

Ata, zamanla Ayşen'i tanıdıkça tren vagonunda karşıladığı kızın giyiminin köy kıyafeti olmasına rağmen moda, yemek ve süsten iyi anlamasına şaşırır. Ayşen, görünüşüne göre çok akıllı ve maharetli biridir.

“Gece, Üftade tahsilat vermişti; çarşıdaki kuyumcu dükkanları önünden kızı ayıramamış. Çok anlayışlı, doğuştan kibar yaratılışlıymış da... Bunlara bakmış bakmış, sonra ‘Kaba şeyler! Beyoğlu’nda gördüklerim başkaydı!’ demiş. Daha beş gün evvel Adapazarı treninden inen yeldirme biçimi mantolu, başı örtülü, şaşkın ve sarsak yürüyen kasabalı kızda meğerse ne cevher varmış; kapalı kutuymuş haspa! (Karay, 2024, s. 68)”

Ayşen, Üftade'yle gezmeye ve alışverişe çıktıkça onun farklı biri olduğu anlar. Her alışveriş sonrası Üftade, olanları Ata'ya anlatır. O anlattıkça Ata Efendi, yakında Ayşen sayesinde büyük ferahlıklar yaşayacağını düşünmeye başlar. Üftade, hadiseleri Ata Efendi'ye anlatırken, kızın doğuştan kibar ve anlayışlı olduğunu, malın iyisinden anladığını, hep kaliteli ürünler satın aldığından bahseder. Bunun üzerine Ata, daha birkaç gün önce eski mantosuyla,

şaşkın yürüyen köylü kızının meğerse kapalı kutu olduğunu öğrenince şaşırır. Ayşe'nin bu hızlı değişimine karşı bir çatışma yaşar. Kızın bir anda köylü kızından, şehir kızına dönüşmesini eleştirir.

“Ayşen içeriye kürkü ile girdi. Dayı Efendi mukavva parçasını çevirmesine rağmen yürümesini şaşırdığı halde yeğeni adeta muntazam, ahenkli adımlarla ilerliyor. Geçen sene Haydarpaşa Garı'nda takır tukur, sarsak ve sersem, arkasından nasıl da koştuğunu Ata'nın bir türlü unutamadığı kasabalı ve yeldirmeli kız çok terakki etmiş maşallah! (Karay, 2024, s.94)”

Ayşen'in babası Yaşar kısa süre içinde Beyoğlu'nda bir daire alır. Ata ve Üftade, Ayşen'e göz kulak olsunlar diye yanında kalırlar. Bir gün Üftade, Feride'yi ziyarete Gedik Paşa'daki eve gider. Arada orayı özlediğinden gidip orada kalır. Ayşen ve Ata evde yalnızdır. Ayşen, kar yağmasının heyecanı ile yeni aldığı kürkü denemek istemesi üzerine Ata'dan gazinoya gitmeyi rica eder. Ata, önce tereddüt etse de Ayşen'i kırmaz. Gazinodan içeri girerken Ayşen'in dimdik zarif ve bir ünlü edasıyla merdivenden inmesine şaşırır. Aklına tren garında karşıladığı sersem yürüyen utangaç kız gelir. Ayşen bu süre içinde çok değişir. Süsü ve lüksü sever. Ayşen'in bu hızla değişimine karşı Ata Efendi şaşırarak ona karşı çatışma hâli yaşar. İlk günden bugüne çok fark olduğunu görür.

“Şimdi nutku tutulan Ata Efendi'dir. Ayşen'e korku ile, biraz da öğrenerek bakıyor. Evet, Amerikalı ile evlenmeyi aklından geçiren şu kız, ona, tertemizliğine, altın sarısı pırl pırl güzelliğine, hoş rayihasına, hatta. . . Hatta olduğu gibi, elbisesiyle yutulacak kadar iştah verici görünmesine rağmen birdenbire Hristiyan kokulu yabancı geldi (Karay, 2024, s. 124).”

Ata ve Ayşen, Rüştü ile Thomas'ın davet ettiği kokteylden eve dönerler. Ata, yorgunluğun etkisiyle koltuğa yaslanır. Üftade'yle konuşma fırsatı bulunca Ayşen'e talip olan Faruk Senai meselesini anlatır. Faruk Senai, sefir olduğu için işi gereği şehir dışında hatta yurtdışında yaşar. Ayşen'i uzak yerlere verme düşüncesi Üftade'yi üzer. Az sonra Ata, koltuğun üzerinde kediye okşayan Ayşen'e talibi olan Faruk Senai'den bahseder. Ayşen,

Faruk Bey'in reddedilemeyeceğini söyler. Ancak kokteylde Mister Thomas, kendisi isterse birlikte evlenip Amerika'ya gidebileceklerini söyler. Ata, bu cümlelerin altındaki manayı anlamaya çalışır. Şimdi de daha uzağa gitme fikri olur. Ata, büyük bir şaşkınlık yaşayarak Ayşen'e korku ve tiksinti ile bakar. Onun Amerikalı ile evlenmeyi aklından geçirmesi, girdiği bu tuhaf ve saçma durumdan dolayı Ata, Ayşen'e karşı çatışma yaşar. Ayşen'in böyle garip düşüncelere girmesini yanlış bulur.

“Saat on birde misafirler izin istediler. Bu gece aile hayatı geçirilmişti; kimse bir yere gitmek teklifinde bulunmadı. İki rakip kol kola çıktılar. Yarın telefonlaşılacak, bir gezinti tertip olunacaktı. Ayşen delikanlıların otomobile binişlerine balkondan baktı, el salladı. İçeri girince dayı ile yeğenin gözleri karşılaşmıştı. Ata'nın kiler kızın hissizliğine öfkeli: "Yazık Rüştü'ye! Ne insafsız, vicdansız, para canlısı bir mahlûsun!" diyorlar (Karay, 2024, s. 243).”

Ayşen ve Rüştü kısa bir süre sonra nişanlanır. Ayşen, Mısır prenslerinden Rüveyha Paşa ile tanışır. Rüveyha Paşa, Ayşen'e ilgi gösterir. Ayşen de prensin maddi imkânlarına ilgi duymaya başlar. Bu şekilde görüşmeye başlarlar. Hatta birlikte Mısır'a kaçmayı düşünürler. Ayşen, bu konuyu Ata Efendi ile de konuşur. Bir gün Rüveyha Paşa ve Rüştü onlara yemeğe davetlidir. Ata, her daim Ayşen'i desteklediğini söylese de düşünceleri zihnini kurcalar. Her şeyden habersiz olan Rüştü yemekte çok mutludur. Ayşen'in de haftaya Rüveyha Paşa ile gideceğini bilmeyen Rüştü, Paşa'nın gidişine memnun olur. Gecenin sonunda Rüştü ve Rüveyha Paşa, otomobile binip ayrılırlar. Ayşen, balkondan bakarak onlara el sallar. Ata, Ayşen'in hissizliğine şaşırır. Sırf para için Rüştü'ye karşı vicdansız davrandığını düşünür. Ayşen'e karşı öfkelenir. Ayşen'in vurdumduymaz tavrı Ata'yı iyice kızdırır. Ata, belki de Ayşen'in gidişinin iyi olacağını, ondan kurtulacağını, eksikliğini hissetse de zamanla unutacağını düşünür. Bu şekilde Ayşen'le karşı çelişkili ve karmaşık düşüncelere girerek ona karşı çatışma yaşar.

iv) Ata-Toplum Çatışması

Ata, zaman zaman toplumla zıtlık yaşar. Kendisi gelenekçi, biraz da tutucu bir karaktere sahiptir. Normalde kendi halinde fabrikada memurluk yaparken Ayşen sayesinde

bir anda hiç görmediği katılmadığı ortamlara girer.

“Ata basık tavanlı, göz gözü güç fark edecek loşlukta, içinde -ayrıca sigara dumanından hayaletler şekli almış- bir kadın, erkek kalabalığının kaynaştığı acayipçesine süslü bir yere girdiklerini görünce elinde olmayarak irkildi. (Karay, 2024, s.98)”

Ata ve Üftade, Ayşen’le birlikte Taksim’de Yaşar’ın tuttuğu Üstün Palas apartmanında kalırlar. Üftade, Feride’yi ziyaret için Gedik Paşa’ya gider. Dışarıda kar yağarken kürkünü giyip gaziroya gitmek isteyen Ayşen, ısrarıyla Ata’yı ikna eder. İkisi Taksim gazinosuna yürür ve orada Rüştü’yle karşılaşır. Rüştü ve yanındaki Amerikalı memur arkadaşı Mister Thomas ile selamlaşırlar. Burada bir süre kaldıktan sonra bara giderler. Ata, buna karşı çıkarak eve gitmeleri gerektiğini belirtir. Ancak Ayşen’in isteği ve ısrarı üzerine gitmeyi kabul eder. Bar, gazinonun alt katındadır. Ata; aşağıda basık tavanlı, güç bela yürüdükleri, sigara dumanlı, kadın-erkek kalabalığına girince istemsizce irkilir. Çok acayip bir yer olduğunu düşünür. Bu daracık sığınağı andıran alanda şaşkınlık hisseder. Buraya gelen insanları yadırgayarak onlara karşı çatışma yaşar. Bu bulunduğu ortam, kendisine uymaz.

v) Ata-Üftade; Ayşen Çatışması

Ata ve Üftade, Ayşen’in vasisi görevindedirler. İkisi Ayşen’i çok severek onun iyiliğini düşünür. O yüzden Ayşen’in kendilerine yakın olacak şekilde bir evlilik yapmasını isterler. Ama yine de onun kararlarına müdahale etmemeye çalışırlar.

“Ayol, hakkın varmış efendi, kız buhran geçiriyor; buhran muhran değil, çıldırmış basbayağı! Nereye gidiyor? Gece yanları oluyor. Uyuyor musun? Her akşam koluna takıp gezdiren sendin; işi senin bilmen lazımdı. Etrafı seyre dalacağına yanındaki tazeye mukayyet olaydın. Ne yapacağız şimdi? Babasına ne deriz? Vebali bizim üstümüzde! Sert de söyledin. Kendi kızımız mı o? Kel ahretlik mi yoksa? (Karay, 2024, s.161)”

Ayşen, en son Rüştü’nün kendisiyle görüşmek istediği haberini aldıktan sonra onu eve çağırır. Ata, işten eve gelince hizmetçi Günname’yi yalnız bulur. Ayşen ona bir not bırakarak

evin yanındaki bir pastaneye gitmesini, kendisinin de yanına geleceğini söyler. Ata pastaneye giderek orada beklemeye başlar. Ancak gelen giden yoktur. Günname, Ata'ya gelerek Ayşen'in Rüştü ile telefonda konuştuğunu, koşarak çıktığını anlatır. Üftade, Ata Efendi'ye Ayşen'i ve neticeleri sorar. Ata bildiklerini anlatarak Ayşen'in gizli bir derdi olduğunu söyler. Üftade de öfkeyle, derdi olmadığını sadece kendilerini peşinden koşturduğunu söyler.

Ayşen eve gelir. Yüzünde bir tuhaflık vardır. Oradakilere hal hatır sorup özür diledikten sonra suskunlaşır. Ata, Rüştü meselesini sorunca Ayşen öfkelenerek kızgın ve kırgın odasına gider. Günname'ye bavullarını hazırlamasını söyler. Bu duruma kızan Üftade, Ayşen'in davranışını hoş bulmayarak şimdi ne yapacaklarını, kendi kızları olmadığı için çok müdahale edemeyeceklerini ifade eder. Ata, içeriden bavulların çekildiğini duyarak karısına, kovulduklarını belirterek gitmek gerektiğini söyler. Hem Üftade hem de Ata, Ayşen'in fevri ve olumsuz davranışlarına karşı çatışmaya girerler.

vi) Ata-İsmail Çatışması

Ata, İsmail ile aynı yerde Sedefincizade de çalışırlar. Kâtip İsmail, Rüştü'nün en yakınlarından biridir. Her yere onunla giderek istediklerini yapmasına yardımcı olur. Ata'nın, İsmail ile iş dışında çok sohbeti yoktur. Fakat Rüştü'nün Ayşen'den hoşlanması üzerine bu konuyla alakalı sürekli bir araya gelirler.

“İçinden, ”Herkesle meşgul olacağına karına, baldızına, kızına bak!” diye söylendi. İcap ederse yüzüne karşı da söylerdi; Anadolu daman tutmasın bir defa... Ayranı kabarıverdi mi hepsinin sülalesinden başlardı. İsmail Bey lakırdıyı kesti. Hayır, bir şey daha söyleyecekti, yuttu. Odaları önünde şeker renk ayrıldılar (Karay, 2024, s. 168).”

Ayşen, Rüştü ile buluşacağını söylemesinin ardından eve gelip bavullarını toplarken bayılır. Kendine gelince evdekilere durumu anlatmaz. Ertesi gün Ata işe gittiğinde Rüştü ile İsmail bir şey sorarsa ne cevap vereceğini düşünür. Ticarethaneye girdiği gibi İsmail ile karşılaşır. İsmail de Ayşen'in Rüştü ile buluşacakları zaman Ayşen'in emir buyurduğunu, babası müsaade etmedikçe bir karar alamayacağından bahseder. Rüştü de babasıyla konuşmak için Mersin'e gider.

İsmail, Ata'ya Ayşen'in kendilerini atlatıp oyaladığını, gözünün bir başkasında olduğunu ifade eder. Ata da Ayşen'in kimseyle görüşmediğini açıklar. İsmail, gizli birine tutulmuş olabileceğini söyler. Ata da kendi içinde buna sinirlenerek başkalarıyla meşgul olan İsmail'in önce kendi ailesine sahip çıkması gerektiğini düşünür. Gerekirse bunları yüzüne de söyleyebileceğini aklından geçirir. Cümlelerini yutarak oradan ayrılır. Ata, burada İsmail'in, özellikle Ayşen ile ilgili olumsuz imalardan hoşlanmayarak ona karşı çatışma yaşar.

“Bu ne dalgınlık dostum? Palto meselesini o kadar düşünmeye değmez, önümüz yaz... Kışa Allah kerim. Ben de yaptıracağım taksitle... Seni de terzime götürürüm.” Mel'un! Yine bir ima var sözünde... Odaya girip böyle konuşan İsmail Bey demek istiyor ki: “Gelecek kış ne Yaşar kalır, ne Ayşen. Yine taksitle palto yaptırarak vaziyete düşersin! (Karay, 2024, s. 198)”

Ata, ofiste kendi kendine otururken düşüncelere dalar. Dün gece katıldıkları Dolmabahçe Sarayı'ndaki davette Ayşen'in hediye ettiği palto kaybolur. Ata da orada bulduğu başka çok değerli olan bir palto giyip eve döner. O sırada Ata, Ayşen'le ilgili düşüncelere dalmışken İsmail Bey gelip dalgınlığının sebebini sorar. Eğer sorun paltoysa önlerinin zaten yaz olduğunu kendisine taksitle yeni palto almak için yardımcı olacağını ifade eder. Ata, İsmail Bey'in bu sözlerle ne kastettiğini bilir. Ayşen, yakın zamanda Rüştü ile evlenip İsviçre'ye giderse eski sıkıntılı düzenlerine devam edeceklerini ima ettiğini anlar. Ardından İsmail, Ata'ya artık kendi yoluna bakmasını ima eder gibi cümleler söyler. Gedik Paşa'daki evini onarmasını artık oraya dönünce çok sıkıntı çekmemesini ifade eder. Ata, İsmail'in sözlerine içten içe kızsada en son gülenin kendisi olacağını düşünür. Yakında alay etme konusunun kendisine geçeceğini fark eder. Ata, bu gizli atışmadan memnun değildir. Ancak cevap vermeden oradan ayrılır. İsmail'in bu imalı cümlelerine karşı öfkelenerek ona karşı çatışma yaşar.

vii) Ata-Günname Çatışması

Günname, Ayşen'in yanına aldığı ev işlerine bakan genç bir yardımcıdır. Ailedeki herkese söylenmeden uygun hizmet eder. Ancak her şeyi dikkatlice ve gizlice izleyip

dinlediğinden hemen her şeyden haberdardır. Evde Ata'nın haberi olmayan çok şeyi Günname ona anlatır. Ancak bazen yaptığı yersiz dedikodular Ata'yı kızdırır.

“Kanın başına çıkıp, gözlerinin arkasına kadar kıpkırmızı kesildiğini anlayan Ata, evvela kızı bir temiz pataklamak, boğmak, hatta bıçaklamak, ölüsünü yere sermek arzuları duydu; üzerine doğru yürüdü. Fakat durdu; öfkesine hâkim olması lazımdı, hatta bir rol oynamalı, meseleyi kapatmalıydı (Karay, 2024, s. 253).”

Ata ve Ayşen, Rüştü ile Rüveyha Paşa'yı eve davet ettikten sonra gecenin sonunda onları yolcular. Ata, Ayşen'le Rüştü meselesini konuşmak ister. Ayşen, bu akşam yemekte Rüştü'ye acıdığını söyler. Kendisi gittikten sonra ne yapacağı üzerine konuşurlar. Ata, onu desteklediğini söyleyerek çaresine bakacaklarını ifade eder. Ayşen'le ayrılacağı için ikisi de ağlar. Ayşen, dayısının dizinde uyuyarak kendisini yatağına götürmesini, korktuğunu söyler. Ata, sabaha kadar başında bekler. Sabaha karşı Günname ile karşılaşır. Günname, ona sert bir bakış atarak birkaç imada bulunur. Sebebini anlamayan Ata, açıklamasını ister. Günname de Ata'nın Ayşen'le gizlice konuşup ağladıktan sonra onu yatağına taşımasını edepsizlik olarak nitelendirir. Ata, bu yanlış anlaşılmaya öfkelenir. O anda Günname'yi; tokatlayıp, boğmak, bıçaklamak hatta da öldürmek ister. Ona durumu anlatarak Ayşen'in babasının yanına gideceğini bundan dolayı üzgün olduğunu açıklar. Günname, durumu yanlış anladığını fark ederek durumu düzeltir. Ancak Ata, Günname'nin böyle bir konuda yersiz imada bulunmasına öfkeleniği için ona karşı çatışma yaşar.

viii) İsmail-Ayşen Çatışması

Kâtip İsmail, Sedeficizade de çalışan biridir. Rüştü'yü çok sever ve her yere onunla gider. Rüştü ve Ayşen meselesinde Rüştü için elinden geleni yaparak yardımcı olmaya çalışır. Ayşen Rüştü'yü yarı yolda bırakmasına rağmen, sırf Rüştü mutlu olsun diye elinden geleni yapar.

“Ayşen Hanımın bir kaprisine uğradık. Hani bir defa daha yapmıştı: Rüştü'yü alelacele Mersin'e yollamış, babasını İstanbul'a çağırmıştı. Böyle tatsız şakaları

seviyor. Açıkçası herkesin başına iş açmaktan zevk duyuyor. İstiyor ki dünya filan hep kendisiyle meşgul olsun! Ben sana demiştim; sakın, uslu görünen müthiş bir şımarık! Rüştü'yü sevmesine seviyor, bu cihet muhakkak; lakin sevdiğine eza etmekten haz alan bir ruh hastası! Keşke Düzce'de kalsaydı, İstanbul'a ayağını basmasaydı da hepimize hayatı zehir etmeseydi... (Karay, 2024, s. 293-294)''

Ata, Rüştü ve Kâtip İsmail; Ayşen'in Rüveyha Paşa ile evliliğinden pişman olup Mısır'dan İstanbul'a geri dönme isteği üzerine harekete geçerler. Onun gizlice buraya gelmesi için plan yaparlar. Geriye sadece Ayşen'den mektup gelmesi kalır. Ancak uzun bir süre geçmesine rağmen, herhangi bir cevap almazlar. Zaman geçtikçe herkes endişelenip şüphelenmeye başlar. Bir gün İsmail, Ata'ya gelerek Ayşen'in bir oyununa geldiklerini söyler. Kâtip İsmail, Mısır'dan dönen birinden Ayşen'le ilgili haber aldıklarını anlatır. Daha birkaç gün önce Ayşen ve kocasının bir davette mutlu bir şekilde görüldüğünü açıklar.

İsmail, öfkelenerek yine Ayşen'in kendilerini kandırdığını anlar. Daha önce de Rüştü'yü kandırıp Mersin'e gönderdiğini de söyler. Onun böyle oyunları seven bir şımarık olduğunu, insanları üzmekten büyük bir zevk aldığını açıklar. Rüştü'nün de kaç gündür perişan durumda olduğunu anlatarak bunun sebebinin Ayşen olduğunu anlatır. Kâtip İsmail, Ayşen'in bu davranışlarının iyi olmadığını belirterek ona karşı çatışma yaşar.

4. BULGULAR

4.1. TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA ÜZERİNE

4.1.1. *Cemile* Romanında Çatışma

4.1.1.1. Eserin Kimliği

Orhan Kemal tarafından 1952 yılında yazılmıştır. Adana'nın Çukurova'sında geçen bu eser; sosyal, aşk, işçi, köylü-kent çatışması vb. konuları ele almıştır. Orhan Kemal'in "Cemile" romanı folklorik unsurlar açısından oldukça zengindir. Yazar eserde, hızlı modernleşme ve sanayileşmenin etkisiyle şekillenen şehirde, şehirlilikle köylülük arasında kalan, arabesk, yoksul, çaresiz halk arasında geçen olayları, aşk ve emek perspektifinden bakarak yansıtmaktadır. Romandaki olayların Çukurova yöresinde geçtiği de düşünülürse, folklorik unsurların anlatımı güçlendirmesi kaçınılmazdır (Tursun, 2014, s. 100). Bu açıdan pek çok yönden toplumsal sorunlar ve çatışmalar görülmektedir.

Orhan Kemal'in romanında tabiat, Cemile'nin yaşadığı bahçe ya da mahalle içinden görünen gökyüzüyle sınırlıdır. Olayların anlatıldığı zaman diliminde hava yağmurludur, bulanıktır. Mahalle düzeni olmadığı için de yağın yağmurun oluşturduğu su birikintileri insanların yaşamını etkiler. Romanda tabiat, fabrikanın ortamı ve mahallenin düzensiz yapısı içinde de yer bulamaz. Hatta diyebiliriz ki, romanda güneş bile görünmez. Tabiat unsuru, romanda geri planda kalmıştır. Böylece tabiat, romanın konusunu ve olay akışını destekleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmamaktadır (Tursun, 2014, s. 102). Eser 1930'un Çukurovası'nı anlatmıştır. O dönemde ortaya çıkan sorunlar ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Karakterlerin hem iç hem dış çatışması işlenmiştir. İç çatışma yok denecek kadar azdır. Sadece Kâtip Necati ve Malik karakterlerinin iç çatışma izlekleri görülmüştür. Dönemin toplumsal sorunları aktarıldığından dış çatışma fazladır. Deveci Çopur Halil, fabrika işçileri, fabrika kadınları, Camgöz Sadık, Kadir Ağa, Numan Şerif, Sadri ve Malik karakterlerinin dış çatışmaları incelenmiştir. Romanda iç konuşmalara yer verildiğinden hâkim bakış açısının kullanıldığını söyleyebiliriz. Yazar olaylara müdahale etmeden olduğu gibi anlattığı için gözlemci bakış açısının da olduğu görülmektedir.

4.1.1.2. Romanda Çatışmalar**a) İç Çatışma****i) Kâtip Necati'nin Kendiyle Çatışması**

Kâtip Necati, elinde raporlarla müdüre giderken ağa tarafından kovulur. Daha sonra ağa muhasebeye girince tüm memurlar ayağa kalkar. Sadece kâtip deftere eğilmiş bir şeyler yazar. Buna öfkelenen ağa, kâtipin kovulduğu için böyle davrandığını düşünür. Ancak kâtip ağayı görmeyerek fark etmez.

“Katipse gene cevap vermiyordu. “Sünepe!” diye düşündü. Başkalarının karşısında el ovalayıp susmaya, haksızlıklar karşısında susmaya, vicdanı konuşmasını emrettiği halde susmaya, küfre karşı bile susmaya, velhasıl 24 lira 95 kuruşun hatırı için en susulmaması gereken haller karşısında bile susmaya mecbur bir sünepe!(Kemal, 2025, s. 36)”

Kâtipin davranışına öfkelenen ağa, ona adını sorar. Ağa, kâtibe kendisine hiç mi terbiye vermediklerini, büyük gelince ayağa kalkılması gerektiğini açıklar. Kâtip de meşgul olduğunu görmediğini söyleyerek özür diler. Ağa ise azarlamalarını daha arttırarak mesleğini eleştirir. Kâtip, ağanın azarlamasına cevap vermez. Cevap veremediği için ezik biri olduğunu düşünür. Aldığı 24 lira 95 kuruş maaş için vicdanını susturduğunu, haksızlığa ses çıkaramadığını fark eder. Annesi bile sırf haksızlığa susmasın diye okutur. Eğer Cemile'ye olan sevgisi olmasa bu parayı boş vererek masadaki her şeyi, sonunu düşünmeden ağanın yüzüne çarpar diye aklından geçirir. Ancak yalnızdır ve ne olursa olsun destekleyeni yoktur. Haksızlığa karşı gelmeyip sustuğu için kendini sünepe görüp iç çatışma yaşar.

ii) Malik'in Kendiyle Çatışması

Malik, çocuklarına çok değer verir. Geçen gün oğlu Sadri'yi hasta görünce üzülür. Aynı zamanda Cemile de işten geç gelince kendisinden bir şeyler sakladıklarını düşünür. İzzet usta da fabrika ustasının sürekli Sadri ile uğraştığını anlatır. Malik çocukların başına bir iş gelmeden buralardan gitmeyi aklına getirir.

“Bilmem, korkuyorum. Onlar işe gitti mi, ben de uyku arama. On iki saat, tam

on iki saat dakikaları sayarım! Bir haber geliverecekmiş gibi oluyor... Acı haber, bir ölüm, bir kaza haberi, ne bileyim ben, uğursuz bir haber gelecekmiş gibi oluyor... Korkuyorum(Kemal, 2025, s. 99).”

Bir gün Malik’in eski silah arkadaşı ve dostu Muy ziyaretine gelir. Muy geçmişte katıldığı savaşta pusuya düşürülerek bacağı sakat kalır. Daha sonra o da karısı ve çocuklarıyla fabrika ve pamuk tarlaları olan Çukurova’ya gelirler. Çok geçmeden Muy’un ailesi dağılır. Malik arkadaşı Muy’u sever. Muy’u içeri buyur edip kahve hazırlamaya başlar. Çocuklar henüz uyurken o sırada Cemile, ne olur götürün şunu babam duyacak sözleri sayıklar. Malik ve arkadaşı şüpheyle bakışır. Malik artık çocuklarının başında bir bela olduğuna tam kanaat getirir. Malik, Muy’a dönerek çok korktuğunu, çocuklarının kendisinden bir şeyler sakladıklarını anlatır. Muy da Malik’i sakinleştirmeye çalışarak endişesinin yersiz olduğunu ifade eder. Malik de çok fazla endişe ettiğini her an çocuklarıyla ilgili kötü bir haber geleceği stresiyle yaşadığını söyler. Kendi içinde sürekli olumsuz şeyler düşünerek korkular yaşar. Çocuklarına çok güvense de çevreye pek güvenmediğinden endişelenir. Kendi kendine sürekli çelişkili düşüncelere girerek iç çatışma yaşar.

b) Dış Çatışma

i) Deveci Çopur Halil-Kâtip Necati Çatışması

Deveci Çopur Halil, Çukurova’nın bir kasabasında devecilikle uğraşan varlıklı biridir. Adana’da bir iplik fabrikasında çalışan Boşnak Cemile’ye âşıktır. Ancak araştırdığında Cemile’nin, kâtip birinden hoşlandığını, kâtipin de Cemile’den hoşlandığını öğrenir.

“Demek kız da onu seviyor?”

“Sevse ki ne yahu. Otuz kağıtnan avrat mı sevilir bre Mamıd Emmi? Yarın evlenseler mesela, avrat tuz dedi mi, ciğeri cız der! Hele bir iki de çocukları oldu mu, bırak... halbuki beni sevse...(Kemal, 2025, s. 17)”

Deveci Çopur Halil, Cemile’ye sevdalıdır. Halil bir gün esnaf arkadaşlarıyla sohbet ederken İzzet Usta’nın eşini görür. İzzet Usta’nın evi Cemile ile komşudur. Halil, kadına Cemile ile komşu olduklarını, öyleyse işini halletmesini ister. Kadın da Cemile’nin kâtibi

sevdiğini söyler. Halil de kâtibin otuz kâğıt maaşla bir kadını sevemeyeceğini belirterek kâtibi küçümser. Halil de arkadaşı Camgöz Sadık ile konuşarak Cemile'yle aynı fabrikada çalışan teyzesinin kızı Karakız'dan Cemile'nin ağzını aramasını istediğini söyler. Karakız, Cemile'nin ağzını aradığını ve onun kâtibe sevdalı olduğunu anlatır. Halil de bu durumu öfkelenerek kâtibe karşı çatışmaya girer. Kâtibin maaşının düşük olduğunu, bu parayla kadın sevmenin ve ev geçindirmenin mümkün olmadığını söyler. Kâtibin, Cemile'yi sevmesine bile haddi olamayacağını ifade eder. Bundan dolayı kâtile çatışır.

ii) Fabrika İşçileri-Avrupalı Mühendis Çatışması

Çukurova'da iplik fabrikası Numan Şerif ve ortağı Kadir ağa ile birlikte işletilir. Numan Bey işlerin daha iyi gelişip düzene girmesi için fabrikaya İtalyan mühendis getirtir. Herkes mühendisin getirdiği yeni sistemden dolayı makineden fazla iplik kopmasından şikâyet eder.

“Avrupalı mehendisten eyi mi bileceksiniz? Aklınız ondan çok değil ya?”

Kızlar, “Pis cenabet,” diyorlardı, “nerden çıktı başımıza?”

“Ben çıkarmadım, benim şuncacık kabahatim yok.. Palikenin sahabı bir ben olsam, kuyruğundan duttuğum gibi, yallaaah!”

Araya gene hemen koca göbekli ustayla yardımcıları giriveriyorlardı(Kemal, 2025, s.24).”

Kadir ağa, her sabah dokuma ustasını da yanına alarak fabrikayı gezer. Fabrikadaki herkes ağanın geldiğini duyar duymaz kendine çeki düzen verir. Kadir ağa işçilerle konuşarak durumları sorar. İşçilerin hepsi aynı şekilde İtalyan mühendisten şikâyetçi olur. Kadir ağa işçilere belli etmese de kendisi de Avrupalı mühendisi sevmez. Herkese Avrupalı mühendisin iyi eğitim aldığını söylese de dolaylı yollarla işçileri kışkırtarak susarlarsa karşı gelmezlerse böyle olacağını savunur. İşçilerin hepsi mühendise karşı büyük bir kızgınlıkla çatışır. Hem mühendisin işinden memnun değildirler. Hem de yabancı birinin kendilerine emir vermesinden rahatsız olarak mühendise karşı çatışma yaşarlar. Kadir ağa da sözde işçilerin tarafını tutarak elinden gelse hemen kovacağını söyleyerek işçiye destek verir. Kadir

ağa da mühendisle ilgili olumsuz imalarda bulununca işçiler daha fazla şikâyetlerle İtalyan mühendise karşı gelirler.

Uzun süredir İtalyan mühendisten şikâyet eden fabrika çalışanları artık gitgide şikâyetlerini arttırır. Herkes iyice dolduruşa gelir.

“Var veya yok. Madem ki onun gelmesi işimize sekte verdi, şu halde basıp gitsin, yahut da Numan Bey ağır bassın. İtalyan’ın düzenini bozanların kökünü fabrikadan kazısin. Her ikisine razıyız. İtalyan gelmeden önceki kazançlarımıza kavuşuruz hiç olmazsa!(Kemal, 2025, s. 124)”

Bütün işçiler, maaş alma gününde beklemededir. Herkes öfke içinde söylenir. İzzet usta, daha önceden bir şeylerin ters gideceğini tahmin ettiğinden işçileri sürekli uyarır. Ağaların, ustaların oyununa gelmemelerini tembihler. Ancak fabrika çalışanları artık ağır iş şartları, maaşların az ve geç yatmasından şikâyet eder. Ağa ve ustaların kışkırtmalarına uyararak tüm bunların İtalyan Mühendis tarafından başlarına geldiğini düşünürler. Numan Bey’in Avrupalı mühendisi işe alıp ona fazla yetki vermesine karşı çıkarlar. Artık bu mühendisin kovulması gerektiğini savunarak ona karşı çatışma yaşarlar.

iii) Fabrika Kadınları-Cemile Çatışması

Kadir ağa fabrikayı dolaşp işçileri kontrol ederken onların şikâyetlerini dinler. Ağanın yanında Boşnak Cemile de durmuş olanları dinler. Bir anda İtalyan mühendis konusu unutulur ağanın yanında duran Cemile ile ilgili dedikodu başlar. Cemile, ağaya hiç yüz vermeden öylece durur.

“Hiç canım... Koskoca bir ağa mesela. Sen öyle bir adama surat asacak insan mısın? Kim oluyorsun sen?”

Karakız, “Ondaki onur, kibir kimde var. Burnu Kafdağı’nda, şu deveciden ötürü, böyle böyle dedim, herif sana yangı dedim, kollarını burnaynan doldururum, gözümün yağını yesin, diyor dedim de çemkiriverdi! (Kemal, 2025, s. 25)”

Fabrikada çalışan kadınlar, ağanın yanında duran Cemile’yi görünce fısıldaşmaya başlarlar. Ağaya yüz vermediğini ve burnunun hava olduğunu, kibirli olduğunu söylerler.

Kendi aralarında Cemile'nin koskoca ağaya surat astığını, kim olduğunu, surat asacak insan olmadığını ifade ederler. Camgöz Sadık'ın kuzeni Karakız ise Cemile'deki kibrin kimsede olmadığını söyleyerek dedikoduya destek verir. Kadınlara deveci Çopur Halil'in Cemile'ye sevdalı olduğunu, zengin olduğunu Cemile'nin kolunu altınla dolduracağını söyler. Ancak Cemile'nin kendisini tersleyerek çemkirdiğini anlatır. Bunu duyan kadınlar Cemile'nin fazlaca kibirli olduğunu, böyle bir kısmeti teperek burnunun havada olduğunu konuşurlar. Bu konuda daha da öfkelenerek ona karşı çatışma yaşarlar.

iv) Camgöz Sadık-İtalyan Mühendis Çatışması

İplik fabrikasındaki dokuma ustasının yeğeni Camgöz Sadık da fabrikada çalışır. Kadir ağa fabrikayı gezerken dokuma ustası ağayı bilerek yeğeninin tezgâhına götürür.

“Bu İtalyan'ın düzeni gibi bombok düzen görmedim ağa. Bu kadar senelik dokumacıyım, başıma böylesi gelmediydi. İplik çekip bağlamaktan bez dokuyamıyoruz. On iki saat ayaküstü dikil, hava... Bu gidişle ekmeği dileneceğiz. Evvelce ne iyiydi! Hepimiz memnunduk. Şimdi? (Kemal, 2025, s. 30)”

Ağa ile ustayı gören Camgöz Sadık hemen tezgâhın başına giderek tezgâhı işletir. O esnada makine istop eder ve beş ip kopar. Camgöz Sadık kopan iplikleri çekip tekrar işletir. Yine istop eder ve dört ip kopar. Bu durumu gören ağa, niye böyle oluyor diye sormadan Sadık şikâyeteye başlar. İtalyan mühendisi kötüleyerek bu düzenin iyi olmadığını söyler. Bu kadar yıllık dokumacı olduğunu, ancak iplik çekip bez bağlamaktan bez dokuyamadıklarını anlatır. Buna daha ne kadar katlanacaklarını, eskiden düzenin daha iyi olduğunu ifade ederek mühendisi eleştirir. Dokuma ustası da yeğeni Sadık'ın sözlerini destekler. Ağa ne yapalım deyince Camgöz Sadık kovmalarını ister. Ağa da isteseler de kovamayacaklarını, ortaya Numan Bey'in beş yıllık sözleşme imzaladığını ifade eder. Camgöz Sadık, burada gözü kara işlerinin olduğunu, bıçak kemiği dayanırsa kontrat falan dinlemeyeceklerini bıçağı çekeceklerini belirtir. Camgöz Sadık, İtalyan mühendisin yeni düzenini beğenmeyip tepki göstererek ona karşı çatışma yaşar. Ağa da dokuma ustası da İtalyan mühendisi sevmedikleri için Camgöz Sadık'ın sözlerine destek verirler.

v) Kadir Ağa-Numan Bey Çatışması

Kadir ağa, Numan Bey'in fabrikadaki ortağıdır. Fabrikayı ikisi birlikte yönetir. Ama Numan Bey en çok imtiyaza ve yetkiye sahip kişidir. Numan Bey çoğu zaman fabrikada bulunmaz. Uğrayınca da hep resmi işlere bakar. Ancak Ağa, günlük işçileri teftiş ederek dolaylı yollarla tarafına çeker.

“Numan Bey, Numan Bey... Ne Avrupa'sını kor, ne Emelike'nini. Sıfatını görmüyon mu? Gavırdan farkı var mı? Yazının kabıklısını tebelleş etti başımıza.. Ayda bin lira para, pirim, ikramiye, vırt zırt... Sana bi şey deyim mi? Amma aramızda kalacak.”

Gözleri parlayan usta:

“Yanımda adam boğazla istersen ağa, benden sır çıkmaz!”

“...Ben bu Numan dümbüğünü de bi biçimine getirip, yallah...(Kemal, 2025, s. 33)”

Ağa ve dokuma ustası yine fabrikayı dolaştıktan sonra dokuma ustasıyla odasına geçer. İşçilerin durumunu sorar. Dokuma ustası da herkesin İtalyan mühendise karşı olduğunu, İtalyan'ı göndermek istediklerini açıklar. Kadir ağa bu duruma içten içe sevinir. O da İtalyan mühendisin gitmesini, fabrikayı yabancılara bırakmamayı ister. Dokuma ustasıyla açık bir şekilde konuşarak İtalyan'a karşı olduğunu bu durumun aralarında kalması gerektiğini belirtir. Kadir ağa, elinden gelse mühendisi de onu buraya getireni de bir kaşık suda boğacağını söyler. Buradaki en büyük suçlunun Numan Bey olduğunu, bu İtalyan'ı başlarına bela ettiğini belirtir. Yakında bir şekilde Numan Bey'i de yola getirip mühendisi kovacağını söyler. Kadir ağa, Numan Bey'in fabrikaya İtalyan mühendis getirip başına buyruk etmesine karşı öfkelenerek ona karşı çatışma yaşar.

vi) Kadir Ağa-Kâtip Necati Çatışması

Ağa, fabrikayı teftiş ederken işçilerle konuşur. Herkes etrafını sarmış bir şeyden dert yakınır. Cemile de ağanın yanında durur. O esnada karşıdan kâtip gelir. Kâtibin geldiğini gören ağa nereye gittiğini sorar. Kâtip de müdür Orlando'nun odasına raporları götürdüğünü

söyler. İplikhane ustası da müdürün saat dokuzdan önce gelmediğini, bunu kendisine dün söylediğini açıklar. Ağa da sertçe ustanın dün bilgi verdiğini anlatır. O esnada kâtibin gözü Cemile'ye kayar ve göz göze gelirler. Bunu gören ağa kâtibi kovarak buranın görüşme yeri olmadığını belirtir.

“Bugün de her zamanki gibi, muhasebeye girince bütün memurlar ayağa kalkmış, yalnız birisi, iplikhaneden kovduğu kâtip aldırış etmemişti. Fabrikaya Numan Bey'in aldığı bu kâtibin babasını da, ortağı Numan Bey kadar sevmezdi. Geçmişini bilip, şurda burda yüzüne vuran, cahilliğiyle alay eden bihassa, soy sop, asalet filan karıştıranlardan nefret ederdi (Kemal, 2025, s. 34).”

Ağa fabrikayı dolaştıktan sonra muhasebeye gelince tüm memurlar ayağa kalkar. Yalnız bir kişi, iplikhaneden kovduğu kâtip aldırış etmez. Ağa, kâtibi pek sevmez. Kâtip önündeki deftere eğilmiş bir şeyler yazdığı görünür. Ağa içinden, kâtipi kovduğu için onun zoruna gittiğini, patron olduğu için kovmaya hakkı olduğunu düşünür. Hâlbuki kâtip onu görmediği kalkmaz. Ağa, kâtibin bu davranışı bilinçli yaptığını düşünerek çok fazla öfkelenir ve kâtime karşı çatışma yaşar.

vii) Numan Şerif-Kadir Ağa Çatışması

Kadir ağa, fabrikayı gezip teftiş ettikten sonra, Numan Bey'in odasına gidip koltuğuna oturur. O sırada Numan Bey içeri girer. Kadir ağa hemen koltuktan kalkmak ister. Numan Bey oturmasına izin verir ancak Kadir ağa kabul etmez. Numan Bey, fabrikanın durumunu ve ne olduğunu öğrenmek ister. Kadir ağa da İtalyan mühendis meselesinden bahseder.

“...Budala, sersem, hayvan herif. Aç köpek, kara cahil, meymenetsiz. Tuttuk kendimize ortak aldık, gittik fabrikayı satın alma işini Ankara'da hallettik, sonra herif... Alacağın olsun ulan yazının yarım pabuçlusu. Unuttu Mahmutpaşa Hanı'nın kapısında tavşan perisi beklediği, yapılara eşekle kum, çakıl taşıdığı, peynir, ekmek, turşuyla sürttüğü günleri (Kemal, 2025, s. 47).”

Numan Bey, Kadir ağanın anlattıklarını dinledikten sonra İtalyan mühendis ile konuştuğunu söyler. Numan Bey, Kadir ağaya iyi bir insan olmadığını söyleyerek sitem eder.

Kadir ağa hakkındaki olumsuz şeyleri inkâr etse de Numan Bey buna karşı çıkar. Kadir ağaya eğer isteseydi hisselerini bile satmaya razı olacağını, ancak arkasından böyle gizli işler çevirmemesi gerektiğini belirtir. Kadir ağa, Numan Bey'in heybeti altında ezilse de kendisinin bir suçunun olmadığını bu olanları işçilere kendisinin anlatması gerektiğini açıklar. Buna öfkelenen Numan Bey, İtalyan'ın yüksek mühendis olduğunu ve işinde iyi olduğunu ifade eder. Ancak Kadir ağa umursamaz. Numan Bey, daha da öfkelenerek müdürü çağırır. Müdüre artık kendisinin fabrikada bulunmadığı zamanlarda Sinyor Orlondo'nun(müdür) temsilcisi olduğunu, herkesin emirlerini sayması yönünde emirler verir. Kadir ağayı, kendisine ortak alarak birlikte yaşadıkları zorlukları umursamamasına öfkelenir. Bu konuda ona hakaretler eder. Kadir ağanın hareketlerini beğenmeyerek ona karşı çatışma yaşar.

viii) Sadri-Cemile Çatışması

Sadri Cemile'nin ağabeyidir. İkisi de aynı fabrikada çalışır. Çok tartışmalar da birbirlerini çok severler. Ancak Sadri bazen Cemile'nin davranışlarından memnun olmaz.

“Sadri, arkalarından nefretle baktı, tükürdü, bir sigara yaktı... Babasına bin kere söylemişti; alalım şu kızı fabrikadan baba, alalım şu kızı fabrikadan. Onun kazanacağı para yerin dibine geçsin. Başımıza bela olacak. Yok. Olmaz. Benim kızım şöyle, benim kızım böyle. Bu zamanda... Anama bile güvenmem diyor Musa. Doğru. Kız kısmı değil mi? Ne ana tanır, ne baba, ne kardeş. Gözlerine birini kestirdiler mi, bir gün yallaaah... Onun için boş ver... (Kemal, 2025, s. 51)”

Fabrika paydos verir. Herkes dağılmaya başlar. Dokumacı Sadri, bir bakkala girerek sigara almak ister. O sırada Deveci Çopur Halil ve arkadaşı Camgöz Sadık içeri girer. Sadri hala sigarasını alamamış beklerken istemediği halde gözü Camgöz Sadık'a kayar. Çatmaya fırsat arayan Camgöz Sadık, yanına gelerek niye arkasını döndüğünü sorar. Sadri cevap vermez. Camgöz Sadık tekrar Sadri'yi dürterek ona çatar. Sadri öfkelenip yumruğunu kaldırır. Camgöz Sadık, Sadri'nin ailesine büyük bir küfür ve hakaretler eder. O sırada Deveci Çopur Halil, Sadık'a kaynımı niye sıkıştırıyorsun diye tepki verir. Bu duruma Camgöz Sadık büyük bir kahkaha atar. Sadri, ağlayacak kadar hırslanır ve dükkândan çıkar. Yere tükürüp sigara

yakar. Babasına bin kere Cemile’yi fabrikadan alalım diye söyler. Kardeşinin başlarına bela olacağını, kız kısmının gözüne birini kestirdi mi hemen onunla gideceğini ima eder. Bu yaşananların sorumlusu olarak Cemile’yi görür. Cemile’nin de fabrikada çalışıp insanlarla muhatap olmasını istemediği için ona karşı çatışma yaşar.

ix) Malik-Fabrika Çatışması

Malik, Boşnak eski bir askerdir ve çok güçlüdür. Ancak bazı sorunlardan dolayı Türkiye’ye göç eder. Diş çeker, tıraş eder, pek çok işte maharetlidir. Ancak bunları para almadan yapar. Çocuklarını çok sever. Maddi sıkıntılar olmasa onları asla çalıştırmayacağını düşünür.

“...Yaşım altmış, ama bakma... Daha on sene çift sürebilirim. Toprağımı kendim sürer, kendim eker, kendim biçerim. Ne bulduk bu fabrikalarda? Ha? Sen ne buldun? Senelerden beri çalışırsın, işte tuttukları gibi attılar. Karın verem, oğlun tren altında kesildi. Neden? Hep fabrika yüzünden. Anası başında olsaydı, çocuğunu dizinin dibinde oturtsaydı. Şu avluya bak. Hak tu, hak tu’dan geçilmiyor... (Kemal, 2025, s. 82)”

Bir gün Sadri eve gelir. Başı ağrır ve ateşi de vardır. Malik’in arkadaşı ve aynı zamanda komşusu İzzet usta Sadri için ilaç getirir. O anda Sadri, tövbe usta diye bir şeyler sayıklar. Malik ve İzzet usta birbirine bakar. İzzet Usta, dokuma ustasının Sadri’ye fazla yüklendiğini, sürekli odasına çağırdığını söyler. Hatta belki dövdüğünü anlatır. Malik şiddetle öfkelenir. Bir zamanlar önceki eski çete reisi görünümüne bürünür. Fabrika çalışanlarına beddua eder. Malik, çocukların da fabrikadan geç geldiklerini söyler. Sorduğunda da yalan söylediklerini, kendisinden gerçeği sakladıklarını anlatır. İzzet usta da korkmaması gerektiğini, çocuklarının iyi ve terbiyeli olduklarını ifade eder. Malik, öfkesi dinmeden çocukları şehirden götüreceğini ve Karagöl’e gideceğini anlatır. Çocuklarını kurtaracağını, yaşının altmış olduğunu ancak elinden her iş geleceğini söyler. Bu fabrikada ne bulduklarını, sadece hayatlarını mahvettiklerini açıklar. Bu fabrika yüzünden çok acı çektiklerini, sevdiklerini kaybettiklerini söyleyerek fabrikaya karşı çatışma yaşar.

x) Cemile-Karakız Çatışması

Karakız, Camgöz Sadık'ın kuzenidir. Camgöz Sadık, Deveci Çopur Halil ile yakın arkadaştır. Cemile ile arasını yapmak için uğraşır. Bir gün Deveci Çopur Halil ve Camgöz Sadık kebabçıda oturur. Karşıdan Karakız'ın geldiğini görünce yanlarına çağırırlar. İkisi birlikte Karakız'dan Cemile konusunda yardım isterler. Cemile'yi kaçırmak için plan yapmışlar. Karakız'dan da para karşılığı plan günü işaret vermesini isterler. Karakız bu konuda tereddüt etse de kabul eder.

“Bu sırada ihtiyar Malik avlu kapısından içeri girdi. Az daha Cemile'nin yüreğine inecekti. Ya babası işin farkına varırsa? Ya dışarıdakiler gene nara atar, ismini karıştırırlarsa?

Elinde pespembe, pişkin bir somunla babası avluyu ağır ağır geçip odasına girdi.

Cemile, “Güllü, bacım, bacım... Dehle şunu gitsin!” dedi.

Güllü kalktı, Karakız'ı omuzlarından çekti, ayağa kaldırdı, sımsıkı tuttu. “Hadi bize gidek! (Kemal, 2025, s. 91)”

Cemile evde olduğu izinli günde kendi bakım işlerini ve ev işlerini halleder. O gün çamaşırları yıkamaya koyulur. En yakın arkadaşı Güllü ve komşu arkadaşları da yardıma gelir. Hep birlikte dedikodu yapıp eğlenirler. O esnada dışarıdan bir takım kahkaha, çığlık ve sarhoş naraları işitirler. Bunun Camgöz'ün sesi olduğunu söylerler. Sesler gittikçe yaklaşır. Hepsi avlu kapısının önünü toplanır. Avlu halkı fısıldaşıp gülüşmeye başlar. O sırada Karakız, Cemile'nin çamaşır yıkadığı leğenin yanına gelir. Ayakta duramayacak kadar sarhoştur. Yere dayanıp çömelir. Güllü, bu hâlinin ne olduğunu, utanmadı mı diye sorar. Karakız da utanacak bir şey olmadığını, namusuyla oturup içtiğini söyler. Kimle içtiniz diye sorarlar. Karakız da bizim dayıoğlu ve şunun(Cemile'yi gösterir) devecisi diye bağırır. Cemile öfkeyle nereden benim deveci diye çıkışır. Karakız, gülerek sana âşık senin için develerini satmaya hazır olduğunu anlatır. Cemile'nin öfkesi daha artar. O sırada Malik avlu kapısından içeri girer. Cemile ya babası işin farkına varırsa diye endişe eder. Ya ismini karıştırır, yanlış bir şeyler söylerse diye korkar. Cemile, Güllü'ye Karakız'ı buradan götürüp yanlış hareketlerini engellemesini rica eder. Güllü, aşırı sarhoş halde olan Karakız'ı

kolundan tutup evlerine götürür. Karakız hala saçma konuşmalara devam eder. Daha da endişe eden Cemile, Güllü'den onu çabucak götürmesini ister. Karakız'ın patavatsız davranış ve hareketlerinden dolayı çok fazla öfkelenen Cemile, ona karşı çatışma yaşar.

xi) Malik-Cemile Çatışması

Cemile'ye bir çok sevdalı olduğunu bilen Sadri çok öfkelenir. Bir gün başlarına bir bela gelecek diye endişe eder. Deveci Çopur Halil her an bir kötülük yapabilir. Sadri'in bu durumunu gören arkadaşı ve aynı zamanda komşusu olan Musa, Cemile'ye âşık olan kâtip Necati ile konuşur. Necati'ye elini çabuk tutmasını söyler. Kâtip Necati, Cemile'nin yanına giderek kabul ederse evine görücü yollayacağını açıklar. Cemile de kabul eder. Güllü de abisi İzzet Usta'nın bu konuyu Malik'e anlatacağını söyler. İzzet usta, sakın bir dille Cemile'nin durumunu Malik'e anlatır.

“Yerinden kalktı, yatak yığınınına kapandı, hüngür hüngür ağlamaya başladı. İnce genç kız omuzları sarsıla sarsıla, hıçkıra hıçkıra ağlıyor, fırtınaya tutulmuş gibi, gittikçe artan bir hıçkırıkla ağlıyordu. On beş yıldır kızını ilk defa bu kadar ağlatan ihtiyar Malik'in yüreği parça parça oluyor, kalkıp onu eskiden olduğu gibi kucağına almak, gözyaşlarını silip, öpmek istiyordu. Buna rağmen, biraz da zorla:

“Cehennem beri sen daha öte! Bundan sonra benim Cemile isimli kızım yok artık. Başımı alıp gideceğim, köyüme gideceğim (Kemal, 2025, s. 119).”

Cemile ve Sadri fabrikadan eve gelir. Malik kızına çok ilgisiz davranır. Normalde kızına bakar, yüzüne güler laf atar. Cemile, babasının ilgisizliğini fark eder. Babalarına yemek pişirip pişirmediğini sorarlar. Malik pişirmediğini söyler. Cemile ve Sadri bakışarak neye darıldığını sorarlar. Malik, kızına dönerek İzzet ustadan duyduklarını anlatır. Cemile sararır ve ağlamaya başlar. Kızının ilk defa bu kadar ağladığını gören Malik'in yüreği paramparça olur. Kızını kucağına alıp gözyaşlarını silmek ister. Ancak kızının elinden gitmesine dayanamayıp öfkeyle senin gibi kızım yok diyerek sert çıkışır. Benim sadece oğlum var cevabını verir. Cemile'yi daha da kızdırmak için Sadri'yi kucağına alıp sever. Kızının daha da üzülmekten zevk alan Malik sözlerine devam eder. Ancak daha sonra Cemile'nin

hıçkırıkla ağlamasına dayanamayarak onu kucağını alıp öpmeye başlar. Cemile'nin evlenip barklanıp torunlarıyla ziyaretlerine gelme hayalleri kurar. Malik, Cemile'nin talibi olmasına ve kızının evlenip yanından ayrılma ihtimaline üzülür. Bu konuda Cemile'ye sertçe çıkışarak ona karşı çatışmaya girer.

4.1.2. *Mutfak Çıkmazı* Romanında Çatışma

4.1.2.1. Eserin Kimliği

Tahsin Yücel tarafından 1960 yılında yazılmıştır. Roman, İlyas Divitoğlu karakterinin içsel sorunlar sonucu içine kapanıp, yemek yapmaya yönelmesini anlatmıştır. Bununla beraber, sosyal, aşk, kültür, yabancılaşma gibi pek çok temaya değinilmiştir.

Tahsin Yücel'in edebî eserlerinde “küçük insan” olgusuna dikkate değer biçimde yer verildiği gözlemlenmekle birlikte, bu konunun literatürde yeterince ele alınmadığı görülmektedir. *Mutfak Çıkmazı* adlı yapıt, tematik olarak küçük insan anlatısının bir örneği olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada, 1950-1960 Türkiye'sinin ekonomik ve politik şartları ile sanat anlayışı ışığında *Mutfak Çıkmazı* romanı küçük insan kavramı çerçevesinde incelenmiş, eserde roman kahramanı üzerinden öne çıkan bireysel ve toplumsal çatışma, yabancılaşma ve aidiyet eksikliği gibi varoluşçuluk akımı ile yakınlaşan izlekler ele alınmıştır (Demir ve Öztürk, 2025, s. 14). Eserde mekân neredeyse roman boyunca İlyas'ın kendi evinde geçmiştir. İlyas'ın evinde de en çok tasvir edilen yer ise evin mutfağıdır. İlyas'ın kendisine yabancılaşarak bir anda yemek yapmaya başlaması ve tüm hayatının mutfak, yemek ve tarifler üzerine kurulmasıdır.

Tahsin Yücel, eserlerinde bireyin kendisi ve toplumla olan çatışmalarını işlemiş; genellikle reddeden, kaçan, sıkışmış kahramanlar yaratmıştır. Değişen toplum düzenini anlatırken sıradan bireylerin sosyal statülerine odaklanmamıştır. Sartre, Camus, Dostoyevski, Puşkin ve Gogol gibi varoluşçuluk akımının temsilcilerinin etkisi altında kalmış ve onlarla benzer temaları işlemiştir. 1950'li yılların modernleşme hareketlerinin yarattığı sosyolojik dönüşüm, Yücel'in hikâye ve romanlarında çatışma, yabancılaşma, değişim ve başkalaşım gibi temaları kullanarak kahramanlarını inşa etmesine öncülük etmiştir (Demir ve Öztürk, 2025, s. 17).

Sadece İlyas karakterinde çatışma izlekleri görülmüştür. İç çatışmaları en çok yaşayan karakter kendine yabancılaşan İlyas'tır. Az da olsa Selami karakterinin iç çatışması işlenmiştir. Dış çatışma kısmında ise İlyas'ın; Emel, Selami, toplum çatışmaları anlatılmıştır. Diğer karakterlerinde dış çatışmaları vardır. . Eserde iç monoloğa ve anlam arayışlarına sıkça yer verildiği için Hâkim Bakış Açısına yer verildiği söylenebilir. Yazar aynı zamanda gördüklerini tarafsız bir şekilde anlatıp, karaktere müdahale etmediği için Gözlemci Bakış Açısının da olduğu görülmektedir.

4.1.2.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) İlyas'ın Kendiyle Çatışması

İlyas, memleketindeki halkın ümitlerini kendisine bağladıkları her yönden iyi bir insandır. Okulunu bitirip beklentileri boşuna çıkarmamak için elinden geleni yapar. Saygın bir aileye mensup olan İlyas, hukuku bitirerek dedesinin izinden gidip Yargıtay üyesi olmaya karar verir. Sonrasında İlyas'ın karşılaştığı sorunlar ve girdiği çıkmazlar onu iç monologlara iterek sürekli iç çatışma yaşamasına neden olur.

“Divitoğlu bir taş gibi kalakaldı olduğu yerde. Ne bir şey söyledi, ne bir şey yaptı. Düşündüğü de yoktu. Gözlerini değişmez bir noktaya dikmiş, hiçbir şey görmeden bakıyordu. Usul usul akşam iniyordu gökten, karanlık gittikçe yoğunlaşıyordu. Karanlık yoğunlaştıkça bir ağır sıkıntı büyüyordu Divitoğlu'nun içinde, içeriden sıkıntı bastırıyordu, dışarıdan karanlık, Divitoğlu iki basınç arasında eziliyordu (Yücel, 2025, s. 20).”

İlyas, ona verilen sorumluluk bilinciyle yoksulluk çekse de birçok zorluk ve sıkıntıyla karşılaşsa da idealinden vazgeçmez. Ona verilen yardımların ve desteklerin hakkını vererek asla şikâyet etmez. Önünde çalışacağı sadece bir yıl vardır. Ancak bir gün karşısına bir kız çıkarak tüm dengeleri değiştirir. Emel adındaki bu kız, sürekli İlyas'a yanaşarak onunla vakit geçirir. Hareketlerini sürekli değiştirerek İlyas'ı etkisi altına alır. İlyas, normalde derslerinden başka bir şey düşünmez. Hedefine ulaşp Yargıtay üyesi olmadan evlenmeme kararı alır. Toplumun beklentisi için çabalar. Ancak çabaları boşa çıkar. İlyas, Emel'in

etkisinden çıkamaz. Emel artık hayatının merkezinde yer alır.

Bir gün Emel İlyas'ın evine gelir. İlyas, Emel'e onu sevdiğini ve evlenmek istediğini söyler. Emel, alayla güler. İlyas'ın konuşmasını yarıda keserek onu o anlamda sevmediğini, sadece temiz ve saf bir çocuk olduğu için vakit geçirdiğini ifade eder. İlyas şaşırarak Emel'le birlikte vakit geçirdiklerini bunların da anlamları olması gerektiğini açıklar. Emel de yanıldığını, artık bu saatten sonra artık dost olamayacaklarını, bu durumun kendisini değiştirdiğini söyler. Bir daha kendisini aramamasını ve unutması gerektiğini açıklar. İlyas, şaşkınlık geçirir. Emel'den uzaklaşmak düşüncesi ve hayatında oluşacak boşluktan dolayı kendisini kaybeder. İçi ve dışı karanlıkla dolarak hayatı durmuş hisseder. Neyi nasıl yapacağını bilemeyerek çelişkili düşüncelerle iç çatışma yaşar.

“Bir yerlerde duramıyordu. Kaçmak geliyordu hep içinden. Nereye kaçacağını bilmiyordu. Düşünmüyordu da. Bilse bile, düşünse bile kaçamazdı: güçsüzdü, zorlukla sürüklüyordu ayaklarını. Gelip geçen insanlara hışımla, sonsuz bir kinle bakıyordu. Sessiz, zararsız insanlardı hepsi de, kar altında koşuyorlardı. Hiç kimseye zararları dokunmuyordu. Ama şimdi Divitoğlu her şeyden tiksiniyordu (Yücel, 2025, s. 22).”

İlyas, Emel'e hislerini itiraf edip reddedilince boşluğa düşer. Postacı mektup getirir. Gelen mektupların hepsi memlekettendir. Her akraba birkaç satır yazarak ona olan destek ve güvenlerini yazar. İlyas, yazılan hiçbir şeyi önemsemez. Ertesi gün uyanmakta zorluk çeker. Gözlerini açmamak ve sürekli Emel'i düşünmek ister. Artık Emel'in olmadığını fark eder. Gözlerini duvara dikerek dakikalarca anlamsız oturur. Sonra dışarı çıkar. Dışarı da kar yağar, ancak İlyas için karın, yağmurun hiçbir anlamı yoktur. Sokaklarda yürüdükçe her şeye karşı tiksintisi artmıştı. Nereye gideceğini bilemez. Hiçbir şey düşünemez. Ayaklarını zor yürütür. İlyas, Emel'den ayrılmanın zorluğuyla karamsarlıklar yaşar. Artık hayatındaki her şey ona anlamsız gelerek iç çatışma yaşamasına neden olur.

İlyas, Emel ile ayrılığı üzerine tamamen boşluğa düşer. Sokakta kaybolmuşçasına yürürken bir andan kendisini Murat'ın evinde bulur ve onun yanına gider. Orada karşılaştığı adamın ayrıntılı yemek yapma bilgisine tepki gösterse de bir anda artık kendisi de evde

yemek yapma kararı alır.

“Tencereyi, tabakları, kaşıkları küçük, tozlu mutfağına yerleştirdi. Soğuktu, çok üşüyordu. Yorgundu da üstelik, hemen yatması gerekirdi. Gene de ayrılamıyordu mutfaktan. Gözlerini ayırmadan tencereye, tabaklara bakıyordu. Çok güzel bir resme bakar gibi. Tencere tencere değildi sanki, tabak tabak değildi, ölümsüz ellerden çıkmış ölüm kalım resimleriydi. Belirsiz bir hazla, bulanık bir öç duygusuyla bakıyordu. Bir yabancı, bir sonsuz hüznün, bir tuhaf dinginlik veriyorlardı. Usul usul yüreğine çöküyorlardı. Ama Divitoğlu sanki büyülenmişti, bakmaya doyamıyordu. Ertesi gün de ilk işi onlara bakmak oldu (Yücel, 2025, s. 28).”

İlyas, arkadaşı Murat’ın evini ziyaret ettiğinde kendini kaybetmiş gibidir. Hiçbir şey duyup görmez. O sırada Murat’ın babasının arkadaşı, orta yaşlı bir adam gelir. Sürekli kendisinden ve yemek yapma serüveninden bahseder. Bunun daha az masraflı olduğunu anlatır. İlyas da bu konuşma ve gülümsemeye dayanamayıp adamın yakasına yapışır. Adam, İlyas’a tokat atıp dışarı çıkar. Sonra İlyas kendine gelir. Bir anda gözleri parlayarak yarından itibaren artık kendisinin de yemek yapmaya karar verdiğini söyler. Murat, arkadaşını anlayamasa da kendisini meşgul edecek bir şeyler yapsın diye destekler. Artık her şeyi geride bırakmasını söyler. Ona evinden yemek için birkaç kap kacak da verir. İlyas, evine döner ve bunları mutfağına yerleştirir. Çok üşümüş ve yorgundur. Yatması gerekir, ancak mutfaktan ayrılamaz. Gözlerini tencere ve tabaklara diker. Bunlara sanat resmi gibi bakar. İçinde büyük bir haz, hüznün ve aynı zamanda dinginlik hissederek. Büyülenmiş gibidir. Ertesi günü de ilk işi onlara bakmak olur. İlyas, aynı anda pek çok duygu karmaşası ve çelişkili düşüncelerle iç çatışma yaşar.

“Böylece bir kez daha boşalttı tabağını. Boş tabağın karşısında sigara yaktı. Dumanları doya doya içine çekti. “Allahım! Allahım!” diye mırıldandı. “Allahım ne kadar sevinçliyim!” Deli gibi bir kahkaha kopardı. Sonra birden irkiliverdi. “Neden?” dedi kendi kendine. “Neden?..” Sevincine bir neden aradı, bulamadı. Tam tersine, tatsız tuzsuz şeyler geldi aklına: Emel geldi,

yoksulluğu, yalnızlığı geldi. Suratı asıldı. Sigarayı ezercesine söndürdü. Sonra birden hıçkırık yükseldi göğsünden gırtlığına, eli göğsüne gitti. Birden sarsıla sarsıla ağlamaya başladı (Yücel, 2025, s. 32).”

İlyas, yemek yapma kararı üzerine dışarı çıkar. Yemek yapmak için eksik malzemeleri alır. Ancak dışarıda fazla duramaz. Sanki herkesin gözü üstünde gibi hisseder. İşlerini halledip alelacele eve gelir. Mutfığa girince bir rahatlık duyar. Büyük bir intizamla malzemeleri doğrayıp yemeği yapar. Odaya gittiğinde Emel için aldığı karanfilleri görür ve tekrar öfkelenir. Hepsini toplayıp çöpe atar. Tekrar mutfığa döndü. Tencerede pişen yemeğe merakla bakar. Baktıkça içini tuhaf bir şekilde huzur kaplar. Ayrıntılı bir şekilde sabırla yavaş yavaş yemeğini pişirir. Uzun bir müddet başında bekleyip fazla çaba gösterir. Yemeği yemek için içinde dayanılmaz bir istek uyanır. Sonunda yemek piştiğinde iştahla, yavaş yavaş tabağını bitirir. Yemeğini yedikçe sıkıntısı dağılmış gibi hisseder. İyice doymasına rağmen, tabağını tekrar doldurur. Yemeği yapışı, yiyişi onu büsbütün etkiler. Yemeğini bitirince içini bir huzur kaplar ve çok sevinir. Sevincinin nedenini anlayamaz. Bir neden bulamayınca olumsuz şeyler aklına gelir. Bu konuda çelişkili düşüncelerle iç çatışma yaşar. Tekrar yalnızlığa, yoksulluğa bürünür ve ağlamaya başlar.

“Bilmediği bir çıkmazda kendine geldi. Dümdüz, dimdik bir duvar dikilmişti önüne. Divitoğlu ürperdi. Duvara korkuyla baktı. Korkusundan sıyrılmaya, kendini toplamaya çalıştı. Bulanık, karanlık, karışık düşünceler geçiyordu beyninden. Güzel şeyler düşünmek istedi. Güzel bir şey bulamadı. “Ben nedense bir tuhafım bu günlerde, değiştim” diye söylendi. Duvarla konuşur gibiydi. “Bu gidişim gidiş değil, iyi etmiyorum,” dedi kendi kendine. İçinde bir yer burkuldu, bir kaygı büyüdü hızla. Ama uzun sürmedi. Divitoğlu şimdi güzel bir şey bulmuştu: yapacağı yemekleri düşünüyordu. Rahatladı (Yücel, 2025, s. 43).”

İlyas, uzun bir müddet dışarı çıkmaz. Bir gün ev sahibi kira için kapısını çalar. İlyas, hipnoz olmuş gibi o gün dışarı çıkar. Hem postaneden parasını almak için hem de yemek yapıp ihtiyaçlarını karşılamak ister. Sokakta yürürken zihninden binlerce düşünce geçer.

Sonra acıkır ve aklına güzel yemekler gelir. Annesinin yemeklerini, özellikle kuru fasulyesini özlediğini fark eder. Kuru fasulye yapmayı bilmediği için üzülür. Sonra aklına Emel gelir. Emel gider, Murat gelir. Kuru fasulye bile yapamadığından kederi daha da artar. Aklına başka bir arkadaşı gelir. Eşinin güzel yemekler yaptığını, elinde sarı kaplı yemek tarifi kitabı olduğunu hatırlar. Gidip hemen kitabı alır. Hangisini yapacağı konusunda kararsız kalır. Yemek seçimi yapma kararı için tekrar çelişkili düşüncelere girer. Yine Emel'i düşünür. sonra yemek için hazırlığa başlar. "Bu noktada, İlyas'ın bir roman karakteri olarak psikolojik gelişimi ve kişisel tutarlılığında varoluşçu felsefe açısından bazı sorunların ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. İlyas'ı eğitimi yarıda bırakıp yemek yapmaya götüren kararı onun öznelliğini ve bütünlüğünü koruması açısından anlamlı ve değerlidir. Yemek yapmak, ilk başta, Emel'in evlilik teklifini reddiyle başlayan kriz karşısında parçalanışını önler, ilerleyen aşamalarda en büyük mutluluk kaynağı olur. Ancak bu oldukça kısa sayılabilecek romanın yoğun olay örgüsünde İlyas için durum az zamanda tersine döner (Yiğitler, 2018, s. 190)." Artık yemek yapmak onun ciddi ve büyük bir iş haline gelir. İlyas'ın yanına kimse uğramaz. Kendisi de kimseyi arayıp sormaz. Sadece ihtiyaç için dışarı çıkar.

Arada aklına dostları, tanıdık insanlar gelir. Ancak mutfağa girince her şey değişir. İlyas, yaşamından memnun sayılır. İlyas, tüm hayatını yemek yapma üzerine kurmuş gibidir. Yemek yapma seçiminde dâhi sürekli çelişkili ve karamsar düşüncelere girer. Aynı anda hem mutluluk hem hüznün hem de şaşkınlık vs. pek çok duyguyu bir arada hisseder. Bundan dolayı kendi kendine sürekli iç çatışma yaşar.

İlyas, uzun zamandır yalnızdır. Bir gün okuldan arkadaşı Selami ziyaretine gelir. Uzun bir aradan sonra tanıdık birini görür.

"Divitoğlu bu sözlerden hoşlandı. Gururla kabardı göğsü. Gurur, gittikçe büyüdü, sel gibi yükselip taşıtı, uyutmadı onu. Sonra yerini yaman hırsla bıraktı. Hırs da gururdan farksızdı, eski hırslarından çok daha güçlüydü, çok derinlerden geliyordu, midesinden, ciğerinden, iliklerinden, kanından, anasından, ninesinden, ilk insandan, ilk hayvandan, ilk bitkiden geliyordu, soluğunu kesmekteydi. Soluk almak için tek yol, ona boyun eğmek, ne istiyorsa yapmaktı (Yücel, 2025, s. 58)."

İlyas, yaptığı yemeklerin lezzet ve kalitesinden emin olmak için Selami'nin ziyaretini fırsat bilip onu zorla yemeğe tutar. Selami de önce bu güzel yemekleri İlyas'ın yaptığına inanmayarak tereddüte düşer. Ardından İlyas, Selami'nin seçtiği herhangi bir yemeği onun önünde yapınca tereddüt hayranlığa dönüşür. Selami, İlyas'a övgüler yağdırır. İlyas, yeteneğiyle ilgili duyduğu olumlu sözlerden hoşlanır. İçindeki gurur bir anda büyüyerek hırsla dönüşmeye başlar. Bu his onun için derinliklerinden gelir. Artık başka kitaplar bulup başka yemekler yapmaya yönelmeyi düşünür.

Ertesi gün uyanır uyanmaz, çoktandır yapmadığı şeyi yapar. Tıraş olur, güzelce giyindi, sokağa çıkar. Kitapçıları dolaşarak çeşitli yemek kitapları alır. Eve gidip yeni tarifler denemek için sabırsızlanır. İlyas, yemek yapma konusunda çok fazla hırslı ve isteklidir. Hayatı bir anda hem karamsar hem tutku dolu olur. İlyas, içindeki olumsuz düşünceleri yemek idealiyle bastırmaya çalışır. Bundan dolayı aynı anda pek çok çelişkili ve kararsız düşüncelerle iç çatışma yaşar.

“Kısacası her şey iyi gidiyordu görünüşte, her şey yolundaydı. Sofradan kalktığı zaman biraz sallanıyordu, ama bu da pek göze batmadı. Durumunun pek de iyi olmadığını bir kendisi anladı. Sessiz bir köşeye gitti hemen koltuğa çöktü, bomboş gözlerini tavana dikti. “Çok içtim,” diye söylendi, kendine kızdı. Ama kızgınlığı uzun sürmedi. Çok geçmeden evi, mutfak geldi aklına, tabaklar, çatal, kaşık, havagazı ocağı, yemek kitapları geldi. Sonra bir parti vermeyi düşündü. Parti için hazırlayacağı yemekler üzerinde bir karara varmaya çalıştı, yemeklerin düşüne daldı. Ama buram buram düşün en sıcak yerinde, Murat önüne dikildi (Yücel, 2025, s. 67).”

Murat, bir gün İlyas'a gelerek karmaşık durumunu görür. Hayatıyla ilgili her şeyi unutup yemek yapma konusunda böyle hırslanmasına üzülür. Tekrar eski haline dönmesi için ona nasihat verir. Ancak İlyas kararından vazgeçmez. Murat da kafası dağılsın diye İlyas'ı zorla ikna ederek evindeki partiye götürür. Orada Emel'i de görür. Duygusuzca elini sıkar ve uzaklaşır. İlyas, kitaplarından ayrı düştüğü için keyifsizdir. Aynı zamanda karnı da acıktır. Sofra yemek doludur ama İlyas hiçbirini beğenmez. Açlığını bastırmak için koca kadehlerle bir şeyler içerek sarhoş olur ve yemeklere homurdanır. Herkes konuşmalarını şaka olarak

algılar. Yanında mavi gözlü, sarışın bir kız vardır. O da İlyas'ın şaka yaptığını düşünür ve İlyas'ı beğenir. Sarışın kız, İlyas'a biraz daha yaklaşarak önlerindeki yemeklerin nasıl yapılması gerektiğini sorar. İlyas anlattıkça o güler. Emel de diğer uçtan bu duruma şaşkın bakar. Ne konuştuklarını duymaz. Aynı zamanda Murat da arada arkadaşını yoklayarak keyifli olduğunu görür. Kısacası her şey iyi görünür ancak İlyas iyi olmadığını anlar. Önce kendisine kızar. Sonra mutfağını yemeklerini, kitaplarını düşünerek kızgınlığı geçer. Kendi zihninden bir parti verip yapacağı lezzetli yemekleri düşünmeye başlar. Olduğu yerde zihninden pek çok karmaşık ve çelişkili düşünceler geçirir. Zihni sürekli bir yerlere gittiğinden yaşadığı duygu karmaşasından dolayı kendi kendine çatışma yaşar.

“Sonra İlyas yavaş yavaş acıkmaya başladı. Açlık saatten saate şiddetlendi, dayanılmaz oldu. Hiç düşünmeden, yemek kitabına uzattı elini. Korkusu tuzla buz oldu. Bir gün önce adını duyduğu yemek geldi aklına, gülümsedi. “Onu da yaparım bir gün” dedi kendi kendine. “Görürüm onun da hesabını!” Yeni kitaptan bir yemek seçti. Evden çıktı, bakkala, manava, kasaba gitti. Aceleyle eve döndü. Yemeğini hazırlarken tatlı tatlı başı döndü. Korkusu çoktan silinmişti. Pişmanlığı da yok oldu, utanç kaldı kala kala(“Yücel, 2025, s. 75).”

İlyas, Murat'ın partisinden döndükten sonra şiddetli bir baş ağrısıyla uyanır. Bunun hep yemek yapma tutkusundan olduğunu, kendi başına iş açtığını düşünerek söylenir. Bu durumun kendisini öldüreceğinden korkar. Yerinden fırlayarak bir daha bu eve dönmeyerek ve mutfak kapısından girmemek ister. Ancak gidecek bir yeri olmadığını düşünerek kendisini umutsuzca yatağa atar. Tüm bunlar onu öfkeliendirerek ezer. Sonra yavaş yavaş acıkmaya başlar ve gittikçe şiddetlenir. İlyas, yemek yapma konusunda öfkeli olsa da hiç düşünmeden elini yemek kitaplarına uzatır. Kitaba dokunur dokunmaz tüm korkuları buz gibi erir. Bir gün önce adını duyduğu yemek aklına gelir ve gülümser. Onu da yaparım bir gün diyerek kitaptan yeni bir yemek seçer. Yemek için malzeme almaya dışarı çıkar ve aceleyle döner. Yemeği hazırlarken tatlı tatlı başı döner. Korkusu çoktan silinir. İlyas için yemek yapmak sorunlarına çözüm yolu olur. Hayatıyla ilgili tüm çıkmazları mutfakta zaman geçirerek atlatmaya çalışır. İlyas, yemek ve hayatı konusunda çelişkili, kararsız düşüncelere girerek kendi kendine çatışma yaşar.

“İlyas bunu duyar duymaz ürperdi, bir anda tüm memleketi, tüm akrabaları, anası, büyük amcası. Küllenmiş amaçları, eski düşleri geldi aklına, hem de hepsi birden geldi. Kurşun gibi bir ağırlık duydu üzerinde, başını önüne eğdi. Ağzını açmaya güç bulamadı. Yıkı düşer gırtlığına yığılmıştı sanki, soluğunu kesiyorlardı, boğulacak gibiydi (Yücel, 2025, s. 98-99).”

İlyas, bir gün yine yeni almak istediği yemek kitabıyla a ilgili düşüncelerle meşgulken kapısı çalar. Gelen kişi köyden bir akrabasıdır. Yolu İstanbul’dan geçtiği için uğrayıp onu görmek ister. İlyas akrabasını karşısında görünce çok şaşırır. Bir an annesini, dedesini, ideallerini düşünmeye başlar. Bütün düş ve hedefleri tekrar canlanır ve üzerine bir ağırlık çöker. Kendisini boğulacak gibi hisseder. Akrabasını eve davet ederek ona yaptığı yemekten ikramda bulunur. Akrabası yemeği çok beğenerek kendisi mi yaptı diye sorar. İlyas yalandan hoşlanmamasına rağmen kendisinin değil nişanlısının yaptığı yalanını söyler. Akrabası şaşırarak nişanlandığından haberi olmadığını, kimlerden olduğunu sorar. İlyas da kimseye haber vermeden kendi aralarında sözlendiklerini anlatır. Nişanlısının adının Emel olduğunu ve soylu bir aileye mensup olduğunu söyler. Akrabası mutlu olur. Soylu kişi soyluyu çeker diyerek İlyas’ı tebrik eder. Ona nişanlısı için hediye yerine bir miktar para verir. İlyas ile gurur duyduğunu ifade eder. İlyas akrabasına mahcup olmamak ve Divitoğlu soyuna yaraşır gibi davranmak için birçok yalan söyler. Bir yandan ideallerini aksattığı için üzgündür diğer yandan da yemek yaptığı için memnundur. Bu konuda kendi kendisiyle çelişerek iç çatışma yaşar.

İlyas, artık son zamanlarda artık tamamen ölümü düşünür. En son Emel, onu kendisini düzeltmesi için ikna etmeye çalışsa da tümüyle reddeder. Ancak tüm bu olumsuz düşüncelerine rağmen artık yemek yapma idealinden vazgeçmez.

“Umut gibi bir şey parladı Divitoğlu’nun gözlerinde. Anasını düşündü elinde olmadan, Emel’i düşündü, dedesini, amcalarını düşündü. Elini çenesine götürdü. Hemen geri çekti. Ürpermişti birdenbire: sakalları çok uzundu. Tüm umutları tuzla buz oldu yeniden. “Artık geri dönülmez,” diye düşündü. “ Ben kendimi biliyorum, geri dönemem.” İçini çekti. “Hayır, beni kurtaramazsınız

hocam, diye yanıtladı. “Hem neden kurtaracaksınız ki?.. Hangi tehlikeden?.. Yaşamımdan memnunum ben. Başka şeyler konuşalım (Yücel, 2025, s. 126).”

Bir gün Selami, İlyas’ın ziyaretine gelir. Beraberinde okuldan hocaları da İlyas’ı ziyaret eder. Orhan hoca, İlyas’ı sevdiği ve başarılı bulduğu için onunla konuşmak ister. İlyas, çok dağınık bir haldedir. Artık Batı mutfağından da yemek pişirmeye başlar. Hocası, hal hatır ve neler yaptığını sorar. İlyas da sadece yemek yaptığından bahseder. Hocası da sert bir dille artık yemek yapmaması gerektiğini anlatır. Bu gidişle çürüyeceğini açıklar. Okuluna devam etseydi iyi yerlere geleceğinden bahseder. İlyas, bunu duyunca birden içi sızlar. Anılarını düşünmeye başlar. Elinde olmadan annesini, ailesini, Emel’i ve ideallerini düşünür. Birden umutlanır. Ancak sonra içini ürperti kaplar. Sakalları uzamış, hali perişandır. Artık bu yoldan dönmenin zor hatta imkânsız olduğunu fark eder. Hocasının tüm söylediklerini reddeder. Eski haline dönmeyi kabul etmez. Ancak hocası bu işin peşini bırakmayacağını, gerekirse onu hastaneye yatıracağını açıklar ve oradan ayrılır. Artık karamsarlık İlyas’ın içini tamamen kaplar. Bu konuda sürekli duygu değişimleri yaşayarak kendi kendine çatışmaları arttır.

“Divitoğlu gene de kederleniyordu bazı bazı özlem gibi, pişmanlık gibi, yalnızlık gibi bir duygu sarıyordu benliğini. Mutfaktan dışarı çıktığı, bahçelerde, tarlalarda, güneşlerde, gölgelerde, karanlıklarda miskin miskin dolaştığı saatler, bu duyguyu tüm yoğunluğuyla yaşadığı saatlerdi. Alıp başını gidiyordu deli gibi. Bazı bazı adımları hızlanıyordu. Koştugu soluk soluğa geldiği, bir köşeye yığılıp kaldığı zamanlar bile vardı. “Beni yalnız ölüm paklar,” diyordu gene. Ölüm isteği şahlanıyordu. Ama çabuk sönüyordu (Yücel, 2025, s. 141).”

İlyas, hocasının ziyaretinden sonra tamamen kötüleşir. Hocasının onu ciddi hastaneye yatıracağını ve artık orada asla yemek yapamayacağını düşünerek korkmaya başlar. Selami de hocasının dediğini yapacağını, bundan da ancak buradan giderek kurtulacağını ona söyler. Adana’da onun bulduğu bir yerde aşçı olarak çalışması fikrini anlatır. İlyas, Selami’nin bu konudan çıkarı olduğunu bilse de korkarak mecbur kabul eder. Ancak artık kendini kimsesiz ve yalnız hissetmeye başlar. Yemek yiyemez ve hasta düşer. Bir ara dışarı çıkmak ister ancak yürüyemeyecek kadar hasta olduğundan kapıda yığılır. Ev sahibi onu görerek, evine götürür. Yatağına yatırır.

İlyas, arkadaşı Murat’a haber vermesini ister. Murat hemen İlyas’ın evine gelir. Onu perişan gördüğü için üzülür. Doktor çağırır ve ilaçlarını temin eder. İlyas tamamen kendisini kaybetmiş, ölü gibidir. Murat, İlyas’a Emel ile evliliğinden bahseder. Bunun için kendilerine kızmamasını ister. İlyas, biraz üzülse de onu tebrik eder. Murat, evlendikten sonra Emel ile bir çiftlik evine yerleşeceklerini anlatır. İlyas’ı da arkada yalnız bırakmak istemediğini, kendisinin de onlarla gelmesini ister. Orada istediği kadar yemek yaparak aşçıları olmasını teklif eder. İlyas, tereddüt etse de onlarla gitmeyi kabul eder. Ancak İlyas, oraya gittiğinde artık yemekten başka bir şey yapmaz ve hiç ortalıkta görünmez. İçinde sürekli ölüm isteği vardır ve bu konuda artık kendini yok sayarak iç çatışma yaşar.

b) Dış Çatışma

i) Toplum-Mustafa Çatışması

Romanın başında, toplum tarafından çok sevilen İlyas isimli birinin cenazesinden bahsedilir. Herkes çok üzgün ve öfkeli. Çünkü İlyas, Mustafa isimli biri tarafından silahla öldürülür. İlyas’ı tanıyıp ona bağlı olan herkes bir yandan yas tutarken diğer yandan Mustafa’dan öç alma planları yaparlar.

“Ev, dükkân, tarla demeyip satacağız, bu mezarı yaptıracağız! Evet, öyle, yaptırtacaklardı, herkes aynı karşılığı veriyordu: “Yaptıracağız!” yaptırtacaklardı elbet, sorun yoktu, her şeyde anlaşıyorlardı. “Öcünü de alacağız İlyas’ın, Mustafa’yı delik deşik edeceğiz,” diyorlardı. Mustafa’nın babası da aynı düşüncedeydi. “Evet, ele geçer geçmez...” diyordu. “ Delik deşik olsun soysuz!” diyorlardı. Babasının kılı bile kıpırdamıyordu. Mustafa’yı çoktan ölmüş biliyordu, ama aldırdığı yoktu. O da İlyas’ı düşünüyordu yalnız, yalnız İlyas’a yanıyordu. Acısı kor gibi yüreğinde, hala İlyas’a yanıyor (Yücel, 2025, s. 15).”

İlyas, Divitoğulları denilen toplumun ileri gelmiş bir ailesine mensuptur. Divitoğulları, Hükümetten daha güçlü bir konumda görünür. Divitoğulları; zengin, hoşgörülü, her zaman ihtiyaç sahiplerine yardım eder, insanlara yardımcı olurlar. Hiçbir şeyin yıkamayacağı bu aile, zaman içinde çöktü. Bu aile artık zor geçinir duruma gelir. Tüm bunlara rağmen;

toplumun, mahallenin her zaman saygı ve minnet gösterdiği bu aile başını eğmez. Eski günlere dönmek için çabalar. Onların güvendikleri tek kişi bu ailenin soyundan olan İlyas'tır. Yargıtay üyesi öldükten sonra tüm halk, İlyas'ın bu yüksek mevkiye gelmesini ister. Herkes İlyas'ın Yargıtay'a üyeliğiyle Başkan olarak dedesinin yerini tutmasını ister. Ancak bunun için para gerekir İlyas'a sonsuza kadar güvenen halk, el ele vererek yardımlarda bulunur. İlyas'ın hukuk okuyup yüksek mevkilere gelmesine destek verir. Herkesin hayallerine kavuşmasına çok az kalmışken köyden akrabası Mustafa gelip her şeyi mahveder. İlyas'a beş el kurşun atar. Herkesin ümidini çaldığı için tüm insanlar Mustafa'ya öfkelenir. Toplumdaki herkes, ümitlerini bağladıkları İlyas'ın ölümüne hem şaşırır hem de üzülür. Buna sebep olduğu için de herkes Mustafa'ya karşı çatışma yaşar.

ii) İlyas-Emel Çatışması

İlyas, uzun süredir Emelle birlikte ve onu çok sevmektedir. Ancak Emel ile ayrılığı üzerine ona karşı sevgiyle birlikte öfke de beslemeye başlar.

“Bu dünyayı onlar bu duruma getirmişlerdi, bu kent, bu sokak, bu kaldırım, bu iğrenç havayı onlar bu duruma getirmişlerdi. Belki de hepsi Emel'di. Hiç değilse Emel'dendi, hepsi de, hepsi de Emel'in çirkin bir gölgesiydi (Yücel, 2025, s. 22).”

İlyas, Emel'le ayrılığının ertesi günü dışarı çıkar. İçindeki bilinmezliklerle zar zor yürür. Her şey ona anlamsız ve tiksindirici gelir Her şeyi, herkesi suçlu görür. Çevresindeki tüm olumsuzlukları, kirlenmiş kaldırımları, kötü havayı hepsinin Emel'in çirkin bir gölgesi olduğunu düşünür. İlyas, Emel'le yaşadığı olumsuz durumdan dolayı çevresindeki her şeyi kötü ve çirkin görür. Tüm bunlara sebep olarak Emel'i gördüğü için ona karşı çatışma yaşar.

“Divitoğlu yüzükoyun yatağına attı kendini, yüzünü avuçlarına aldı, sıkmaya başladı. “İstemem!” diye inledi. “Dostluğunu kendine sakla. Bir daha gelme evime. Sokakta görürsen selam verme, senden nefret ediyorum. Hadi, durma git buradan, çabuk git” dedi (Yücel, 2025, s. 39)”

İlyas, yemek yapmaya başladığı ilk gün büyük çaba gösterir. Önce çok sevinir sonra

tekrar yalnızlığa bürünerek ağlamaya başlar. O gün evine Emel gelir. Divitoğlu, Emel'i görünce şaşırır. Emel gülümseyerek İlyas'ın onayını beklemeden içeriye girer. İlyas'ın gözlerini görünce ağlayıp ağlamadığını sorar. İlyas, ne diyeceğini, nasıl davranacağını bilemez. Emel, masanın üzerinde tabağı görünce İlyas'ın yemek yapmış olmasına şaşırır ve yemekten yemek ister. İlyas, Emel'in samimi davranışını görünce içini bir ümit kaplar. Emel yemeğini bitirince İlyas'a büyük övgüler yağdırır. Hayatında yediği en güzel yemek olduğunu söyler. İlyas şaşırır, o da kendini tutamayarak Emel'i öper. Emel kendini geri çekerek sadece dost olduklarını söyler. İlyas, Emel'in kendisiyle alay ettiğini düşünerek ona kızar ve neden geldiğini sorar. Bir yandan ona çok kızsada da diğer yandan onun için ümitlidir. Emel de sadece dost olduklarını bugün gelerek güzel yemeğinden yediğini söyler. İlyas'ın Emel'e karşı ümitleri aniden söner. Emel'in evinden gitmesini ister. Onun dostluğunu kabul etmeyeceğini açıklar. İlyas, Emel'in çelişkili davranışlarından rahatsızlık duyarak ona karşı çatışma yaşar.

iii) İlyas-Toplum Çatışması

İlyas, herhangi bir olumsuz şey yaşadığında toplumdaki herkese karşı tiksintiyle bakar. Sanki yaşadığı şeylerin suçlusu kendisi dışında herkesi görür. Emel ile ayrıldıktan sonra dahi çevresindeki her şey ona çirkin görünmeye başlar.

”Şimdi eski düşlerini bile hor görmekteydi. Yargıtaya üye olacaktı da ne olacaktı sanki? Beyinleri , yürekleri çamurlaşmış, içinden pazarlıklı insanlara mı?.. “Deliymişim!” dedi kendi kendine. Gene kaçmak geldi içinden, başsız, sonsuz sokaklara saptı, serseriler gibi dolaştı. Bir insan gördü mü başını çevirdi, görmek istemedi. Midesi bulanıyordu (Yücel, 2025, s. 23).”

İlyas, Emel'den ayrıldıktan sonra ilk kez sokağa çıkar. Emel'den ayrılmış olmak onu büsbütün değiştirir. Kendisini boşlukta hisseder. Caddede karşılaştığı tüm olumsuzlukların sebebini Emel olarak görür. Sonra düşünceleri tekrar değişir. Kendisini değersiz görür. Düşleri ve hedefleri aklına gelir. Yargıtay üyeliği için tüm çabalarını saçma bulur. Kendisini topluma adanmış olarak insanların çıkarıcı olduklarını ve bunlara değmeyeceklerini düşünür. Deli gibi davranarak kaçmak ister. Çevresinden insan görmek midesini bulandırır.

İnsanlara karşı içini büyük bir öfke kaplayarak onların hiçbir şeye değmeyeceğini düşünerek dış çatışma yaşar.

iv) İlyas-Adam Çatışması

İlyas, kendisini kaybetmişçesine, herkesten tiksindiği, sokakta dolaştığı gün Murat'ın yanına gider. Orada tesadüfen karşılaştığı adamın her konuşmasına tepki gösterir. Karşısında hayatını memnuniyetle anlatan birini görünce ona karşı öfkelenir.

“Sözünü tamamlayamadı. Çünkü İlyas'ın elleri yakasındaydı. İlyas var gücüyle sarsıyordu adamın yakasını. Gözleri kocaman kocamandı. “Sus dedik sana!” diye bağırdı, çok kızgındı. Adam işi pişkinliğe vurmak istedi. Yüzündeki gülümseme yanıp yanıp sönüyordu, tümünden silinmemesi için adam büyük çabalar harcıyordu. Korkunç bir gülümsemedir. Omuz silkti (Yücel, 2025, s.25-26).”

Murat, İlyas'ı görünce çok şaşırır. Ona ne olduğunu sorar. İlyas da üstü kapalı şekilde Emel'le ayrılığından bahseder. Murat onu teselli etmeye çalışıp destek olur. O esnada kapı çalınır. Orta yaşlı bir adam gelir. Bu adam Murat'ın babasının arkadaşıydı. Bu adam sürekli hayatını anlatarak kendinden bahseder. İlyas, sanki ruhu burada değil gibi donar. Adam, sohbetinde evde yemek yapmaya başladığından artık dışarıda yemek yemeyerek masraflarını biraz azalttığından bahseder. Yemek yapma aşamasını ayrıntılı bir şekilde anlatır. Bu ayrıntılı konuşmalara dayanamayan İlyas, ona artık susmasını söyler. Adam gülümseyerek alırmadan devam eder. İlyas tekrar uyararak yakasına yapışır. Ancak o aynı gülümsemeyle devam eder. Ardından adam, gülümsemesi azalarak korkunç bir ifadeyle anlatmaya devam eder. İlyas, tekrar uyarır. Adam şaşırarak İlyas'ın ne yaptığını anlayamaz. İlyas tekrar yakasına güçle yapışıp kendisini kaybeder.

Bu sefer adam, İlyas'a tokat atarak yakasını kurtarır ve çıkar. Murat da İlyas'ın davranışına anlam veremez. İlyas, adamın yemek yapmayla ilgili ayrıntılı bilgilerine ve gülümsemesine katlanamayarak ona karşı çatışma yaşar.

v) İlyas-Selami Çatışması

Selami, İlyas'ın okuldan bir arkadaşıdır. İlyas uzun zamandır kendisini eve kapatıp yemekle ilgilendiği için onu merak edip ziyaretine gelir. Burada Selami karakteri olumsuz olarak anlatılır. Görünüşünün güven vermediğinden sesinin sanki genç bir delikanlı değil de kırk yaşında bir adam olduğundan bahsedilir.

“Gene de güvenmek olmaz bu herife! Çünkü gözlerinden belli, yüzünden, sesinden belli: saman yüreklinin biri bu adam! Hiçbir şeyi derin değil, sıcak değil, sıcaklığı çevresine dağılmıyor. Bu nedenle hiç kimseyi gerçekten sevmeyiz. Severse kendini sever, yalnız kendini. Bu adamdan soylu şeyler beklenemez, diye düşünürdün. Haksız da sayılmazdı. Divitoğlu'ya sorsaydın, belki o da böyle derdi aşağı yukarı. Öyle ya yıllardır tanırdı Selami'yi (Yücel, 2025, s. 50).”

İlyas da Selami'nin görüşüne bakarak böyle düşünür. Düşüncelerinin de doğru olduğunu bilir. Çünkü Selami aşağı yukarı böyledir. Ancak bu olumsuz görünüşe rağmen Selami'yi dost bilip sever. Selami de bir gün elinde kitaplarla anlamadığı soruları sormak İlyas'a gelir. Ancak İlyas, Selami'ye uzun zamandır kitap açmadığını her şeyi unuttuğunu söyler. İlyas, Selami'ye yemek isteyip istemediğini sorar. Selami de yurttan yiyeceğini dışarıda yemeğin pahalı olduğunu ifade eder. İlyas, uzun zamandır kendisini eve kapatmış ve yemeklerini yalnız yemektir. Yeteneği konusunda ne durumda olduğunu bilmediğinden kuşkuya düşer. Selami'nin durumu ve özelliği ne olursa olsun onu bırakamayacağını düşünür. Yemeklerini tattırarak geri dönüt almak ister. İlyas, her ne kadar görünüş olarak Selami'nin tuhaf göründüğünü ve aklından ona karşı bir takım olumsuz düşünceler geçirse de sonradan bunlara kulak asmayıp dostluğuna güvenir. Hatta yemek tadımı konusunda Selami'yi ikna etmeye çalışarak yemek yedirmeye çalışır. Ona karşı farklı düşüncelerle çatışma yaşar.

vi) Selami-İlyas Dış Çatışma

Selami, İlyas'ın okuldan arkadaşıdır. Selami, bir gün İlyas'ın evine gider. Hem İlyas uzun zamandır okula gelmediği için durumunu merak eder. Hem de kitaplarını da getirerek ona soracağı soruları vardır.

“Ama hiç de rahat değildi içi, boşu boşuna gecikmekten korkuyordu. Korkusu

da pek o kadar yersiz değildi. Selami iyi tanırdı Divitoğlu'yu: Divitoğlu zengin değildi, aşçı maşçı da tutamazdı, aşçı tutabilecek durumda olsa, bu evde oturmazdı, kadınlarla da ilgilenmezdi, öte yanda hem soylu, hem gururluydu, eliyle yemek yapmazdı. “Bu kadar şaka da fazla,” diye söyleniyordu (Yücel, 2025, s. 52-53).”

İlyas, uzun zamandır yalnızdı ve kendi başına yemek yapıp yemektedir. Selami ona gelince bu konudaki yeteneğinden şüphe ederek yemeklerini Selami'ye tattırmak ister. Selami bu kadar yemeği İlyas'ın yapacağına inanmayarak alayla güler. Ancak İlyas'ın ciddi olduğunu görünce bir anda tereddüte düşer ve içini korku kaplar. İlyas yemekleri getirir ve Selami yemeye başlar. Büyük bir şaşkınlık içindedir. Yemeklerin tadı ve tabakların düzeni, temizliği, içinde büyük bir hayranlık uyandırır. Her lokmada merak, kıskançlık vardır. Kadınbudu köfteyi bile sevmez ve yıllardır yemez. Ancak bu tadın farklı olduğunu düşünür. Diğer yemekler içinde kendini kaybetmiş gibidir. İlyas'ın bu kadar yetenekli olamayacağını, yemekleri birine yaptırdığını ya da bir lokantadan aldığını düşünür. Birkaç kez İlyas'ı omuzundan sallayarak sırrını öğrenmeye çalışır. İlyas'ın bu konudaki yeteneğine inanmayıp büyük bir şaşkınlık yaşayarak ona karşı çatışma yaşar.

vii) Murat-İlyas Çatışması

Murat, İlyas'ın yakın arkadaşıdır ve İlyas'ı çok sever. Ancak İlyas'ın zamanla tuhaflaşan hallerini anlamayarak bu konuda üzülür. Bu duruma sürekli tepki gösterir.

“Murat bir küfür savurdu. “Allah kahretsin seni,” dedi sonra “Gene mi yemek! Sen yemekten başka bir şey düşünmez misin? Ne oldu, bilmem ki sana!” Divitoğlu yanıt vermedi, sorusunu yineledi. “ Kalırsın değil mi?” dedi. “Bu sabah biraz geç kalktım. Fazla bir şey hazırlamadım. Yalnız Elbistan kebabı var. Ama seveceksin. Yarım saat sonra hazır!” murat bir küfür aradı, buldu ama söylemekten vazgeçti. Sıkıntıyla saatine baktı (Yücel, 2025, s. 77).”

Murat, partisinin ertesi günü İlyas'ın evine gelir. İlyas'ın partideki saçmalığından dolayı sitem eder. Partide her şeyi berbat ettiğini saçmaladığını söyler. İlyas gülümser. Murat

sitemlerine devam eder. İlyas, artık tuhaf konuşmamasını ister. Murat da asıl tuhaf olanın kendisi olduğunu belirtir. İlyas, saatine bakarak ayağa kalkar ve mutfığa giderek yemeği kontrol eder. Murat’a da yemeğe kalması gerektiğini ifade eder. Murat öfkelenir ve İlyas’a hakaret ederek yemekten başka bir şey düşünmez misin diye sorar. İlyas, yanıt vermeden biraz geç kalktığı için Elbistan kebabı yaptığını ama yine de seveceğini söyler. Murat da söyleyeceklerinden vazgeçerek kalmayı kabul eder. Ama bu son yemek olsun diye İlyas’ı uyarır. İlyas kalkıp sofrayı hazırlar. Her şey pırıl pırıl ve tertemizdir. Her evde özellikle bekâr evinde böyle yemek hiç görülmez diyerek şaşırır. Sofrayı görünce İlyas’a karşı öfkesi de yumuşar. Murat, İlyas’ın tuhaf ve saçma davranışlarına kızarak ona karşı çatışmaya girer.

viii) Murat-Selami Çatışması

Murat, İlyas’ın evine gelir. Partideki saçma hareketlerin ve yemek konusundaki davranışları konusunda öfkeli ve sitemlidir. İlyas, hepsine cevapsız kalarak yemek yapıp güzel bir sofra kurarak Murat’ın kızgınlığı dindirir. O sırada İlyas’ın kapısı çalınır. Biri var gücüyle kapıyı tekmeler. Murat tatsız birinin sesini duyar. Bu sesi iyi tanıdığını, hiç sevmediğini anımsar. Bu sesin Selami’ye ait olduğunu görür.

“Murat kızdı. “Kovacaksın! Diye gürledi. “Kovacaksın! Yoksa... Ya ben ya o, anlıyor musun: ya ben ya o! Bu hergeleyi kovmazsan bir daha yüzüne bakmam, evine gelmem, selam bile vermem. Bilirsin, severim seni, hayvan değilsin, anlarsın: iyiliğini isterim. Bu heriften sana yalnız kötülük gelir, bu herif kendine benzetir seni. Şimdi çabuk söyle, nerdeyse döner... Söyle hadi: gelir gelmez kovacak mısın? (Yücel, 2025, s. 80)”

Selami, elinde bir sürü malzemeyeyle içeri gelir. Murat’ı karşısında görünce o da şaşırarak selam verir. Murat da yapmacık bir tokalaşmayla elini sıkar. Selami, uzun zamandır görüşmediklerini kendisinin bir ara Avrupa’ya gittiğinden bahseder. Murat da yüzünü ekşitip tiksinerken bakar. Selami’yi küçümseyici cevaplar verir. Sonra gülümseyerek cebinden beşlik çıkarıp Selami’ye uzatır. Sigarasının bittiğini, bu parayı alarak kendisine bir sigara almasını ister. Yorgun olduğundan merdiven çıkmanın zor olduğunu da ekler. Murat, lisede de hep böyle Selami’yi yanından uzaklaştırdığını hatırlar. Yine aynı şekilde uzaklaştırmak ister.

Selami'nin durakladığını görünce sesini tatlılaştırarak eski günleri yaşamak istediğini ve yorgun olduğunu belirtir. Selami de gülerek parayı alır. Her şeyin tıpkı eski günlerdeki gibi olacağını para üstünün de yine kendisine kalacağını ima eder. İlyas sessizce yemeğini yiyerek olanları aldırılmaz.

Murat, İlyas'a bu adamın neden burada olduğunu, getirdiklerini kendisi mi istedi diye sorar. İlyas da aynı fakülte de olduklarını bir şey istemediğini, arada geldiğini söyler. Murat isteksizce gülerek öfkelenir. İlyas'a iğrenç insanları başına topladığını, artık kendisinin fakülteyle bir ilgisi olmadığını açıklar. Selami'nin burada kendisine efendi gibi yemek yaptırdığını, dışarıdan döner dönmez kovması gerektiğini belirtir. İlyas da şaşırarak böyle bir şeyi yapamayacağını söyler. Murat daha da öfkelenerek ya kendisini ya da Selami'yi seçmesini ister. Selami gibi adamlardan hoşlanmadığını, böylelerinden sadece kötülük geleceğini söyler. Murat, Selami'yi ve davranışlarını sevmemediğinden ona karşı çatışma yaşar.

ix) Emel-İlyas Çatışması

Murat, bir gün İlyas'ın evine ziyaretine gider. İlyas, radyo, kitap ve birkaç eşyasını satarak yabancı kültürlerle ait ciltli yemek kitapları aldığını görür. Murat, İlyas'ın bu fevriliğini ve takıntısına şaşırır. Onu vazgeçirmek için ikna etmeye çabalasa da başaramaz. Ona Emel'e âşık olduğu için böyle davrandığını Emel'i ona getireceğini söyler. İlyas'tan çıktığı gibi Emel'i arar. İlyas'ın durumunu anlatarak ona yardımcı olmasını rica eder. Emel de bunu kabul ederek ertesi gün İlyas'ın evine gider.

“Emel gözlerini kuruladı. “Sen çoktan ölmüşsün!” dedi. Merdivende de, sokakta da, hep aynı şeyi yineledi: “Ölmüş! Ölmüş artık, bir daha da dirilmez.” Ama gözyaşları çabuk kurudu. Yavaş yavaş bir kızgınlık büyüdü içinde. “Beni küçülttü,” diye düşündü. Basbayağı kovdu beni (Yücel, 2025, s. 121).”

Emel, İlyas'ın evine gittiğinde şaşkındır. Karşısında tombul, sakallı, dağınık biri vardır. İlyas Emel'i sevinçle karşılar. Emel, İlyas'ın hareket, tavır ve davranışlarından kötü bir durum da olduğunu anlar. Onu kurtarmak için ne yapabileceğini düşünür. Ona çok ilgili davranır, sarılır ve hatta evlenme teklifi bile eder. Ancak İlyas tüm bunlara karşı tepkisizdir. Emel, defalarca ikna etme çabalarında bulunur. Bu durumdan vazgeçmesi için yalvarır ve

ona çok üzülür. İlyas, sadece aynı şeyi söyler. Beni ancak ölüm paklar, cümlesini sayıklar.

Sonunda Emel de İlyas'ın bir nevi öldüğünü anlayıp durumunu kabul eder. İlyas'a karşı olan öfkesi bir anda kızgınlığa dönüşür. İlyas'ın onu umursamadan evden göndermesine çok kızar. Emel, İlyas'ın davranışlarından ötürü ona karşı acıma ve üzüntü duyguları, öfke ve siteme döner. Bundan dolayı İlyas'a karşı çatışma hâli yaşar.

x) Mustafa-İlyas Çatışması

Murat ve Emel evlendikten sonra bir çiftlik evine yerleşir. Ancak İlyas'ı sevdikleri için arkalarında yalnız ve perişan kalmasını istemeyerek onu da beraberlerinde götürürler. Orada mutfakta istediği kadar yemek yapabileceğini söylerler. İlyas da bunu kabul ederek onlarla gider.

“Mustafa büsbütün öfkeleni. Ama o da tüm akrabaları, tüm Divitoğlu gibi, “İlyas hepimizin büyüğüdür,” derdi hep. “İlyas bizim umudumuz, yüz akımız, her şeyimiz, babamız, dedemiz, büyüğümüz,” derdi. Kendini tutmaya çalıştı, ailenin en büyüğüne sert davranmak istemedi, yüzüne tükürdüğüne de pişman oldu birdenbire. “Utanmıyor musun, İlyas?” dedi yalnız konuşmuyor da ağlıyordu sanki. “Yüzün kızarmıyor mu hiç? Utanmıyor musun? Sana yakışır mı, bir Divit’e yakışır mı? Bizim kabileden aşçı çıkar mı çıkar! Divitlerden değil misin sen?” dedi (Yücel, 2025, s. 143).”

İlyas, çiftlikte ortalıkta dolaşmaz. Sadece mutfakta zaman geçirerek çeşitli yemekler yapar. Murat ve Emel de yemeklerini çok beğenerek ona asla karışmaz. İlyas'ın varlığı yok gibidir. Arada ölüm aklına gelse de bu düşünceden vazgeçer. Tüm yaşamı mutfak olur. Bir gün İlyas'ın ziyaretine akrabası Mustafa gelir. İlyas onu görmek istemez ve mutfağa saklanır. Ancak Mustafa yerini bularak karşısına dikilir. Mustafa, her şeyi öğrenerek İlyas'a hesap sorar. İlyas, gülümseyerek ona elini uzatır. Yorgun olduğunu ifade ederek yemek hazırlamak ister. Ancak Mustafa öfkeyle İlyas'ı kolundan tutarak götürmeye çalışır. İlyas, yalvararak bırakmasını ister. Mustafa'nın öfkesi daha da artar. İlyas'a herkesin umudu olduğunu, onu büyükleri saydığını söyler. Mustafa, İlyas'ı aile büyüğü saydığı için kendini tutmaya çalışır. Ancak yüzüne tükürür. Onun gibi birine bir Divit'e aşçılık yakışır mı diye hesap sorar. Bizim

kabileden aşçı çıkar mı diye sitem eder. İlyas da Divitlerden olmadığını sadece aşçı olduğunu açıklar. Mustafa bu cümlelere öfkelenerek böyle dememesi gerektiğini söyler. Ancak İlyas ısrarla Divit değil aşçı olduğunu anlatır. En sonda, Mustafa sinirden gözü dönmüş halde İlyas'a beş el kurşun atar. Artık o da inanır karşısında ölü biri vardır. Mustafa, İlyas'ın aslını, köklerini inkâr etmesine öfkelenerek ona karşı çatışma yaşar.

4.1.3. *Yılanı Öldürseler* Romanında Çatışma

4.1.3.1. Eserin Kimliği

Yaşar Kemal tarafından 1976 yılında yazılmıştır. Yaşar Kemal, köyü ve köylüyü anlatırken içinde yaşadığı toplumun ana damarını bizzat yakalayıp hissettirmiş, cemiyeti değişen dinamikleriyle bir bütün olarak ele almaya gayret göstermiştir. Yaşar Kemal, *Yılanı Öldürseler* romanında klasik roman anlatılarının dışına çıkarak zamansal geriye dönüş (flashback) ve ileriye atlamaları sık olarak kullanır (Bakıcı, 2022, s. 36). Roman boyunca toplumun dayattığı suçlu, haklı ve kurban çatışması görülür. Olay örgüsünden çok toplumsal ilişkilere dikkat çekilmiştir. Bu ilişkilerden oluşan sorunlar aktarılmıştır.

Zaman bakımından netlik yoktur. Tüm olaylar anılarla ve düşlerle anlatılmıştır. Olayın ana mekânı Çukurova'da bir köydür. Mekân anlamında çok kullanılan yer Hasan'ın iç yalnızlığı olmuştur. *Yılanı Öldürseler*, eğitimsiz bir yığın insanın, törelerin gereğini yerine getirmek, intikam duygularını tatmin etmek amacıyla hem genç bir kadına hem de onun yavrusuna yaptıkları kötülüğün romanıdır. Toplumun değer yargılarındaki yanlış üzerine kurgulanmış olan bu roman, kadınların ve çocukların eğitimsiz bir toplum içindeki, çaresiz ve korumasız durumunun hüznü öyküsüdür (Arseven, 2018, s. 59). Bu bakımdan ağır psikolojik sorgulamaların yer aldığı bir eserdir.

Romanda görülen toplumsal sorunlardan dolayı dış çatışma daha yoğundur. Hasan, iç çatışmayı yaşayan tek karakterdir. Dış çatışma kısmında ise Hasan'ın; amcaları, Lütfi, Esme ile çatışma izlekleri verilmiştir. Köylü ve büyükannenin de Esme karakterine karşı dış çatışmaları incelenmiştir. Eserde iç monoloğa sıkça yer verildiği için Hâkim Bakış Açısına yer verildiği söylenebilir. Yazar aynı zamanda gördüklerini tarafsız bir şekilde anlatıp, karaktere müdahale etmediği için Gözlemci Bakış Açısının da olduğu görülmektedir.

4.1.3.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) Hasan'ın Kendiyle Çatışması

Roman, Hasan karakterini anlatarak başlar. Hasan, babası öldürüldüğünde henüz altı- yedi yaşındadır. Olay örgüsü Adana, Çukurova'da geçer. Hasan sürekli orada bulunan Anavarza kayalıklarına gider. Doğanın izini sürerek hayvan avı ve takibi yapar. Anavarza kayalıkları onun için barut kokusunun, kurşun seslerinin yankılandığı korkunç anılarının olduğu yerdir.

Hasan henüz dokuz yaşındadır. Köydeki herkes tarlaya gider. Ancak o gitmez. İçi sıkılır ve ne yapacağını bilemez. Henüz yedi yaşındayken amcaları ona tüfek verirler. O günden beri hayvan veya insan olsun vurmadığı canlı kalmaz. Köy küçüktür ve hepsi akrabadır.

“Ne yapacağını bilemiyordu. Bir şey biliyordu ki bu köyde kalmamalıydı. Ya da anası gitmeli bir yere... Anası anası gitmeli. Herkes anasına düşman. İnsan bu düşmanlık içinde boğulur. Anasına olan düşmanlık kendine de geçiyor, boğulacak gibi oluyordu bu köyde. Hiçbir şey için katlanılmaz böylesine bir düşmanlık ortasında. Büyük anası, halaları amcaları, amcalarının karıları, akrabaları, hiç kimse konuşmuyordu anasıyla. Öyleyse anası bu köyde neye duruyor (Kemal, 2025, s. 12).”

Hasan, sonra tekrar Anavarza'ya kırlangıç yakalamaya gider. Kırlangıç kolaylıkla yakalanamaz. Köyde sadece Hasan beş- on kırlangıç yakalar. Sonra akşam tekrar göğesalar. Hasan sabah evden çıkarak akşam el ayak çekildikten sonra köye döner. Her zaman sedefli tüfeği elinde onu asla bırakmaz. Bu köyden kaçmak isteği vardır. Karşıya geçip öteki köylere yürüyüp geri döner. Ne yapacağını bilemez. Tek bildiği şey bu köyde kalamaz. Annesinin gitmesi gerektiğini düşünür. Herkes annesine düşmandır. Annesine yapılan düşmanlıktan dolayı köyde boğulacak gibi olur. Böyle bir düşmanlık ortasında kalmak istemediğini fark eder. Büyükannesi, halaları, amcaları vs. kimse annesiyle konuşmaz. Hasan yaşadığı trajik olaylardan ve annesine karşı yapılan yersiz düşmanlıktan hoşlanmaz. Ancak annesini de alıp buradan nasıl çıkacağını bilemez. Hasan, buradan çıkış yolları arayarak ve ne yapacağını

çelişkilerle düşünerek kendi kendine iç çatışma yaşar.

Hasan, bir ara annesiyle köyden kaçma planları yapar. Ancak başarısız olunca bu durumdan vazgeçer. Köy halkı Esme'ye karşıdır. Hasan da annesini öldürüp babasının öcünü alamadığı için sert tepkiler alır. Köy bir ara durulur. Bu sefer Halil'in hortladığı, mezarında ruhunun rahat etmediği haberleri gelir. Pek çok kişi onu görerek öcü alınmadığı için her gün bir hayvan kılığında olduğunu söyler.

“Hasan atına atladı, bir süre nereye gideceğini bilemeden atın üstünde öylece durdu. Kürt onu gözetliyordu, bundan da sıkıldı, atın böğrünü tekmeledi, tay kasabaya uçarak çıktı. Şimdi Hasan kasabanın dışında ne yapacağını, ne edeceğini bilmiyordu. Çayın geçeceğinde tayının başını çekti ya, ne yapmalı, nereye gitmeli? Dayılarının köklerini, kasabalarını, adlarını bilmiyordu ki... Belki dayıları yoktu da bu Kürt kendisini korkutmak için böyle söylüyordu. Öyleyse dayıları yoksa her gün her gün anası nereye kaçıyordu? Vardı vardı, anasının kardeşleri, babaları, obaları vardı vardı ya, neredeydi? Şu dağların arkasında (Kemal, 2025, s. 63)”

Hasan bu durumlardan sıkılır. Hem köyde kimse onunla konuşmaz. Hem de babasıyla ilgili çıkan hortlak duyumlardan sonra epeyce yalnız kalır. Bir gün tüfeğini alır. Atına atlayıp kozana gider. Öğle olunca bir lokantaya gelir. Hasan lokantacıyı tanır. Onu tanıdığını söyler ve sohbet ederler. Lokantacı, Hasan'a amcalarının annesini öldürmek istediklerini ancak kendisinin izin vermemesini söyler. Hasan'a annesinin babasını öldürttüğüne inanmamasını söyler. Annesinin soylu bir aileden olduğunu anlatır. Hasan'a amcalarının dayılarından korktuğu için bu işi kendisine yaptıracaklarını açıklar. Dayılarının çok cesur ve zengin olduğunu, eğer yeğenleri kardeşlerini öldürürse bir şey yapamayacaklarını anlatır. Hasan bundan sıkılıp, atını tekmeler. Dayılarını, köylerini, adlarını bilmediğini düşünür. Belki de dayıları yoktu da lokantacı kendisini korkutmak istedi diye aklından geçirir. Dayıları yoksa her gün nereye gidip kaçır. Annesinin ailesi varsa nerededir. Aynı anda tüm bunları düşünmeye başlar. Yolunu şaşırmış gibi hisseder. Annesinin güvenliğini, babasının hortlağı haberleri, amcaları, büyükannesi ve köy yüzünden ne yapacağı konusunda tereddüt ve çelişkiye girer. Bu konuda kendi kendine iç çatışma yaşar.

Hasan, en son büyükannesini ziyarete gittiğinde, ondan annesiyle ilgili olumsuz şeyler işitir. Annesinin, yabancı erkekleri eve alarak namuslarına leke getirdiğini, kanlarının yerde bırakılmaması gerektiğini anlatır. Hasan acı içinden oradan ayrılır. Bir müddet sonra herkes annesini konuşmaya başlar.

“Anası avluda tandır yakmıştı. Tandırdan yukarıya bir kucak yalım durmadan fışkırıyordu. Hasan ürpertiler içinde elindeki tabancayla oynuyordu. Babasının tabancasıydı elindeki. Anası tandıra eğilip eğilip kalkıyordu. Hasan titriyordu, ürpermişti. Etleri çekiliyordu. Baş dönüyordu. Gözlerinin önündeki yalımların içindeydi anası... Birden elindeki tabanca ateş aldı. Bir çığlık koptu... bir daha ateş aldı. Bir daha... Bir saç, et yanığı kokusu aldı ortalığı... Hasan birden boşalıverdi (Kemal, 2025, s. 101).”

Bütün köy, Hasan’ı gördüğü gibi annesinin onlara getirdiği lekeden bahseder. Hasan’ın buna seyirci kalarak bu durumun hoşuna gittiğini konuşurlar. Keskin nişancı olduğunu, adam olsa namusunu mutlaka temizleyeceğini söylerler. Hasan ne yapacağını şaşırır. Annesini görünce ürperir ancak ondan ayrılınca da boşlukta hisseder. Tüm söylenenler Hasan’ın zihnini fazlasıyla karıştırır. Kimisi annesini öldürmesi gerektiğini veya öldüreceğini, kimisi de bunu yapamayacağını konuşur. Bir gün Hasan avluda otururken bu dedikodular zihnini karmakarışık yapar. Annesi avluda tandır yakar. Hasan’ın elinde babasının tabancası vardır. Ürpertiyle onunla oynar. Annesi tandıra eğilip kalkar. Hasan, titrer ve elleri çekilir. Baş döner ve elindeki tabanca ateş eder. Bir çığlık kopar ve bir ateş daha eder. Hasan, artık köy halkı ve akrabaları tarafından annesinin dedikodusunun yapılmasına dayanamaz. Annesinin namuslarına leke getirdiği düşüncesi, kendisini kaybetmesine neden olur. Bu konuda çelişkili ve karmaşık düşüncelerle kendi kendine iç çatışma yaşar.

b) Dış Çatışma

i) Hasan-Amcaları Çatışması

Hasan, her gün Anavarza kayalıklarına gidiyor, orada vakit geçiriyor. İçinde bir sıkıntı, tedirginlik vardır. Sürekli mağaraya kaçarak böceği yakalayıp vurarak zaman geçirir. Hiç çocuk arkadaşı yoktur.

”Anasını da genişlettiler alana. Amcaları durmadan onu dövüyorlardı. Yüzü gözü yırtılmış, ak başörtüsü, kan içinde kalmıştı. Fistanı paramparçaydı, kanlıydı. Köylüler, kadınlar, erkekler, çocuklar, önüne gelen herkese anasına vuruyor, ona kırıyorlardı. Hasan bir baktı iki baktı, nasıl olduğunu de bilmiyordu, anasını dövenlerin üstesinden geliyordu. Amcasının eli ısırıp kemiğe kadar dişlerini indirdiğini ona eşlik ediyordu. Gene kırılanlardan anımsıyor. Deli gibi olmuş, durmadan anasına vuranlara vuruyor, tükürenlere kusturuyormuş, büyük amcası onu bir tekmeyle yere sermiş (Kemal, 2025, s. 14-15).

Bir gün evde annesi ve babasıyla yer sofrasında yemek yerleri. Babası bir çıtırtı duyar. Daha sonra ses kesilir. Bir anda Kurşun sesiydi, ortalık duman olur. Annesi bağırırır köyünden sesler gelir. Hasan, doğduğu zaman, babası kanlar içinde sofraya yüzüstü düşer. İçeri giren adam, şaşkınlık ve kara gözlerle annesinin elinden tutarak hayatta kalmak. Hasan sürpriz içinde akan kanı seyreder. Babasının, büyükannesi ağlarken anlar. Bir şeyi daha iyi anlamaya çalışır. Sabah ışığınınca, köy alanı bir ölü atılır. Bu ölü dün annesini elinden alıp götüren adamdır. Hasan, adamı tanır. Adı Abbas’tı, anasının köyünden biridir. Annesini de alana getirecekler. Yüzü gözü yırtılmış başörtüsü, yüzü ve saçı kanları içindedir. Köylülerden, önüne gelen annesine vurur. Hasan bir kere muayeneden sonra, nasıl olduğunu anlamadan annesini dövenlerin üzerine saldırıda bulundu. Amcalarının ellerini ısırıp kemiğe kadar dişlerini indirir. Delirmiş gibidir. Büyük amcası onu bir tekmeyle yere serer. Daha sonra annesinin üzerine kapanarak, oğluna süpürmelerini isterler. Annelerini, yakındakilere kardeşlerini ben öldürdüm. İşte o öldürerek Abbas’ı gösterir. Sonra eve kadar yürür. Herkes Hasan’ın annesi Esme’ye hakaret eder. Hasan, babasının annesinin köyünün yerinden amcaları tarafından büyüüne dayanamaz. Zalimce davranan amcalarına karşı herkesin yaşadığı yerlerde karşı çatışma yaşar.

Bir gün Hasan’ın amcası Mustafa, annesi ile konuşur. Annesine hiçbir günahı gitmez, kendini öldürür. Herkesin Halil’in ölümünden sorumlu tutulanlara değinir. Buralarda durmamasını çekip gitmesini söyler. Mustafa, bunların gizlice Esme’ye ayrıldığını söyler. Esme, sakın bir şekilde dinlendikten sonra gitmeyi kabul eder. Ancak Hasan’ı da

beraberinde götürmek ister. Mustafa, Esme'ye nereye gidebileceğini ancak Hasan'ı asla yanına götüremeyeceğini söylüyor. Ancak Mustafa buna izin verilemeyeceğine karşı gelip öleceğini anlatır.

”Tüfeği onlara izin veriyor. Armağanları başlarını evet. Onlardan hiçbir şey götürmek istemedim. Büyüdüğümde gelecek mallarımı yetiştirilen zorla bırakılmışım. Ne kaldığı ki kurtulmuştum.”

“Atı neden almadınız Hasan, binip daha çabuk kaçamazsınız?”

”At da onlarındı. Ben istedim de anam terk etti. Malları, atları başlarını evet onların dedi. İstemedi.

Bir gece birkaç kişi Esme'nin evini basar. Hasan, bir köşeye siner. Onu tekmeleyerek annesini sorarlar. Bunlar Esme'yi öldüren akrabalar. Esme karakola gidiş durumu anlatırsa anlatırsa sebebinin kayınlarının olacağı yönünde ifade verir. Bu arada Mustafa, Esme'ye birkaç kez gitmesi ve ellerini kana bulamamak için yalvarır. Ama Esme olmadan gitmeyi istemez. Bir gece Esme, Hasan'ı da yandan alarak kaçmaya çalışır. Ancak atlılar çok sayıda peşlerine takılıp izlerini bulur. kişilerin Mustafa da vardır. Esme'ye tekrardan istediği yere gidebileceğini, ancak Hasan'ı alamayacağını anlatır. Esme, geri dönmek zorunda kalır. Bir süre sonra bu sefer Hasan bir plan yapar. Esme, plana uyup, tekrar kaçır. Onu bularak Hasan'ı sorarlar. Esme, Hasan'ın evde uyuduğunu tek başına kaçtığını söylüyor. Cevabına inanmalar ve Esme'yi kırbaçlayıp ustalıkla kullanırlar. Hasan, annesinin çığlığını duyunca saklandığı yerden çıkar. Öfkeyle bağırarak atlıları taşlar. Hasan, kendi içinden odasında ve atı neden almadığını soruyor. Ancak bölmeleri de atı da amcaları ona verildiği için bir şey götürmek istemez. Ne mal ne de başka hiçbir şey almamayı tercih eder. Hasan, amcalarının reva gördüğü şehitlerden dolayı hepsine öfkeli. Bundan dolayı onlarla karşı çatışma yaşıyor.

ii) Hasan-Lütfi Çatışması

Hasan'ın hapishaneden bir arkadaşı bu olayı “ben” ağzıyla anlatır. Hasan ile hapishanede tanışır. Hapishaneye geldiği gün bütün mahpuslar geçmiş olsun diyerek başına üşüşür. Ancak Hasan, ne konuşur ne bir şeyler yiyebilir. Yaşanan olaydan sonra kaçır

Anavarza kayalıklarına sığınır, üç gün sonra Hasan'ın kendi köpeği onu ele verir. Köpeği olmasa orada ne kadar kalırdı bilinmez. Köyden geçerken, köylüler çocuklar ona korkuyla, lanetli gibi bakar.

“Lütfi, köpürmüş, ağzından köpükler saçarak veryansın ediyordu Hasana. Bütün mahkumlar, tutuklular başlarına birikmiş Lütfinin ağza alınmadık sövmelerini dinliyorlardı. Hasan sonunda bir iki kere ayağını yere vurdu, sonra kendi yöresine döndü, geriye dönmeye kalktı. Lütfi karşısına geçti, yağmur gibi indiriyordu sövmeleri çocuğun suratına. Hasan terliyordu. Terledi terledi. Bir ara başını kaldırdı Lütfiye baktı, Lütfiye bakmasıyla elinin şalvar cebine girmesi bir oldu. Cebinden bir sustalının çıktığını, sustalının çat diye açıldığını, Hasanın Lütfinin üstüne atıldığını ancak görebildik. Lütfi nasılsa, inanılmaz bir atiklikle Hasanın elinden kurtuldu, kaçmaya başladı. Hasan elinden bıçak onun arkasından koştu. Hapishane avlusunda Lütfi kaçıyor Hasan kovalıyordu (Kemal, 2025, s. 19).”

Hapishanede de herkes Hasan'a tuhaf, lanetli gibi bakar. Kimseyle tek kelime konuşmaz. Öğüt vereni de hiç dinlemez. Yüreği, düşüncesi başka yerde bomboş dolaşır. Ben anlatıcısı bir iki kere konuşmak istemiş ancak Hasan ona bakıp gözlerini tekrar yere indirir. O mahpuslarla konuşmadıkça kimse ona yanaşamaz. Hasan duruşuyla, bakışıyla onları derinden korkutur. En soytarı mahpus bile ondan çekinir. Bazen Lütfi adında kötü biri karşısına geçerek ağzına geleni söyler. O zaman çocuk hiç konuşmaz. Gözlerini ona dikerek konuştuğu süre boyunca ayırmaz. Lütfi, Hasan'ın bakışlarından rahatsızlık duyup sözünü bitirmeden pişmanlık içinde bırakır. Lütfi, bütün insani duygularını yitiren zorba biridir. Bir gün yine Lütfi ağzına gelen tüm ağır hakaretleri, küfürleri Hasan'a savurur. Hasan, hiçbir tepki vermeden yere bakarak öylece durur. En sonda Hasan, bir iki kere ayağını yere vurur. Ayağa kalkıp kendi yöresinde dönmeye başlar. Hasan terler sonra Lütfi'ye bakar. Şalvarının cebindeki bıçaklı çakıyı ona fırlatır. Herkes ne olduğunu anlayamaz. Lütfi, bir şekilde Hasan'ın elinden kurtulur. Ancak Hasan, elinde bıçakla onu kovalar. Lütfi Hasan'a yalvarmaya başlar. Hasan'ın savurduğu bıçak sırtına gelerek, ceketini keser. Lütfi, bir koğuşa girip kapıyı kapatır. Hasan, orada biraz durdu, sonra yerine geçer. O günden sonra Lütfi bir

daha Hasan'ın yanına yaklaşılamaz. Bu sefer içerideki ağalar Lütfi'yi ben anlatıcısına musallat ederler. Bir gün Lütfi, anlatıcıya küfür ederek onu yere savurur. Herkes anlatıcının Lütfi'ye saldırmamasına beklerken Hasan önünde durur. O günden sonra Hasan ile yakın arkadaş olur ve onunla sohbet eder. Herkes, Hasan'a yanaşmaya korktuğu için, arkadaşı olan anlatıcıya da kimse yaklaşılamaz. Hasan, hapishanede kaldığı süre boyunca Lütfi'nin zorbalıklarıyla karşılaşır ve tepkisiz kalır. En sonda dayanamayarak Lütfi'ye saldırır ve haddini bildirir. Lütfi'nin saçma sapan hareketlerinden dolayı ona karşı çatışma yaşar.

iii) Hasan-Annesi Esme Çatışması

Hasan'ın babası kanlısı tarafından öldürülür. Babasının yası uzun sürmez. Annesi hiçbir şey olmamış gibi kendi işinde gücündedir. Babasının dönümlerce çeşitli ekin tarlaları vardır. Hasan'ın annesi Esme, kocası öldürüldükten sonra hemen işe koyulur. İlkokul mezunudur ve okuma yazma bilir. Hasan'ın amcalarına, akrabalarına ihtiyaç duymadan işleri güzelce yönetir.

Hasan'ın babası Halil'in vurulmasından bir iki ay sonra büyükannesi Hasan'ı çağırır. Onu gözyaşları içinde karşılayarak ağıt yakar.

“Eve geldi, anasını eskisinden sevinçli buldu. Gülüyor yanaşmalara emir veriyor, traktörcüye bir şeyler söylüyordu. Hiç oralı değildi. Ama Hasan bugün anasının yüzünü bakamıyordu. Anası, onu bir aralık kucaklayıp öpmek istedi, Hasan onu itti. Giyitlerini çok beğendiğini söyledi. Çok yakıştığını da... Ayakkabılarını da beğenmişti. Coşkuyla Hasanı bir daha kucakladı, Hasan buz kesildi. Esme, bir daha kucakladı oğlunu. Hasanın tüyleri diken diken oldu. Esme, oğlunun halini anlamakta gecikmedi (Kemal, 2025, s. 24).”

Hasan'ın büyükannesi oğlu Halil, öldürüldükten sonra yüzü gülmez. Normalde güleç olsa da o acı günden beri sadece ağıt yakıp yas tutar. “Romanın belli bir bölümünden itibaren batıl inançların etkisini iyiden iyiye hissetmeye başlarız. Hasan'ın katil olması için bütün köy seferber edilmiş gibidir. Topluluk içinde bu konudan başka bir şey konuşulmaz, duyulmaz olur. İnsanoğlu yeryüzüne kök saldığından bu yana en yaygın batıl inançlardan biri olan “hortlaklık” hadisesi, hem Hasan'ın ailesi hem de köylü için yeni bir ikna yoludur. Her

şeyde olduğu gibi bunun da baş uygulayıcısı babaannedir (Bakıcı, 2022, s. 39).” Hasan’a oğlu Halil’in yadigârı olduğunu söyleyerek annesini kötüler. Halil’in öcü alınmadan mezara giremeyeceğini ima eder. Halil’in toprağı kuramadan Esme’nin evleneceğini, ancak o evlense de torununu asla alamayacağını ifade eder. Torununun bir yabancıyla yaşamasına izin vermeyeceğini söyler. Bu esnada da Esme’ye ağır hakaretler eder. Hasan, izin ister ve oradan ayrılır. Ama kafası karışıktır. Eve geldiğinde annesini eskisinden daha neşeli bulur. Hasan, bugün annesinin yüzüne bakmaz. Annesi onu kucaklayıp öpmek ister. Ancak Hasan onu iter. Annesi tekrar onu coşkuyla kucaklamak ister. Hasan buz kesilir. Esme, oğlunun durumunu anlamakta gecikmez. Hasan, büyükannesi ve amcalarının dolduruşlarından dolayı annesine karşı soğuk davranır. Annesi hakkında söylenen olumsuz şeyler kafasını kurcaladığı için çelişkiye düşer. Bundan dolayı annesine karşı çatışma yaşar.

iv) Köylü-Esme Çatışması

Abbas ve Esme birbirine sevdalıdır. Bir gün Abbas, hapisten kaçarak Esme’ye gelir. Esme, Abbas’a gitmesi için yalvardı. Ancak Abbas gitmez. Esme, Abbas’a oğlunun yedi yaşında olduğunu ifade ederek kendisine acımasına ister. Yoksa her ikisini de öldüreceklerini ima eder.

“Bütün köy bir ağızdan bağırıyordu. Kadınlar, erkekler, yaşlılar, çocuklar Esmeye ağızlarına ne gelirse söylüyorlardı. Köylüler, başta amcalar, en önde büyükana, birkaç gün Abbasın mezarını bulmak için Anavarza’yı aradılar, ne mezarını buldular, ne de Abbastan en küçük parçayı. Esme ağzını açmıyordu (Kemal, 2025, s. 31).”

Abbas, hapse düşmeden önce Esme’yi ister. Ancak onu vermezler. Abbas da Esme yüzünden üç kişiyi vurur ve hapse girer. Halil de Esme’ye âşık olur. Esme, kendisini istemez. Halil, bir gece Esme’yi babasının evinden beş altı kişiyle zorla kaçıtır ve onunla evlenir. Esme de yaşadığı utançtan her şeye razı gelir. Esme bir yıl ne kocasıyla ne de köylüyle konuşmaz. Birkaç kere evden kaçır, ancak Halil onu geri getirir. Sonunda çocuğu doğunca oğlundan başka hiçbir düşünmez. Çocuk büyüyünce Abbas hapisten kaçıp gelir. Bir gece Esme, Halil ve Hasan yer sofrasında yemek yerken Abbas, Halil’e kurşun sıkır. Sonra

Abbas'ın ölüsü gelir. Esme, Abbas'ın ölüsünü köpeklerle parçalamaz. Irgatlardan birini yanına alarak onu derin bir mezara gömer. Köyde kıyamet kopar Herkes Esme'ye hakaretler eder. Hasan'ın amcaları onu tekmeler. Abbas'ın ölüsünü kendilerine vermelerini yoksa onu yaşatmayacaklarını söylerler. Esme de asla ağzını açmaz. Esme, kocası Halil'i vuran Abbas'ın ölüsünü sakladığı için kayınları ve köylü tarafından sert tepkiler alır. Bütün köy, Esme'yi öfkeyle aşağılayarak ona karşı çatışma yaşarlar.

v) Büyükanne-Esme Çatışması

Hasan'ın büyükannesi, oğlu Halil öldüğünden beri büyük bir yas içindedir. En büyük vasiyeti gelininin sakladığı Abbas'ın ölünü bulup köpeklerle atmaktır. Henüz oğulları Abbas'ın ölüsünü bulup Esme'yi öldürmedikleri için onlara da kızar.

“Seni öldüren, diyordu büyükanne, seni öldüren yakında evlenecek. Seni öldüren yatağına kötüyü sokacak babayiğidim. Kimsem yok ki senin öcünü ala. Bir torunum var, o da senin oğlun, daha küçücük... Yoksa senin kanını yerde koymaz, ana da olsa, senin yatağına kimseyi sokmazdı. Şimdi senin gül yatağına, sevdiğin, seni öldürenin koynuna başkaları girecek. Sen orada çürürken bu burada, senin kanının üstünde keyfedecek. Kardeşlerin adam çıkmadı, bir avradı öldüremediler Halilim, Halilim, Halilim yiğidim... Halilim... (Kemal, 2025, s. 35)”

Bir gün Hasan, büyükannesini ziyarete gelir. Büyükanne her zamanki gibi Hasan'ın yüzüne ağıtlar yakar. Çukurova'da babası Halil kadar yiğit hiç kimsenin olmadığını söyler. Babasının yerine, amcalarının ölmesini yeğlediğini anlatır. Büyükanne, Hasan'a dönerek eğer amcaları adam olsaydı, babanın öldüğü gün öcünü annenden alırlardı diye söylenir. Büyükanne hem ağlamakta hem de ağıt yakmaktadır. Halil'i öldürenlerin, hala Halil'in evinde yaşadığını, ekmeğinden malından yediğini anlatır. Oğlunun ölümünden Esme'yi sorumlu tutar. Büyükanne, Esme yüzünden oğlunu kaybettiğini ve öcünün hala alınmadığına öfkeyle sitem eder. Bu konuda Esme'yi sorumlu tutarak ona karşı çatışma yaşar.

vi) Köylü-Hasan Çatışması

Köydeki herkes Hasan'ın babası Halil'in ölümünden Esme'yi sorumlu tutar. Hasan'ın

büyükannesi, amcaları, akrabaları herkes Esme'yi öldürmek ister. Esme, çok güzel bir kadın olduğu için kimse onun karşısında tetiği çekemez. Ayrıca uzun süre hapis yatma meselesi de vardır. Bu yüzden herkes Hasan'ın Esme'yi öldürmesini ister.

“Hasan ölmek istiyordu. Aaaah, ölebilse. Hasan kimsenin yüzüne bakamıyor. Köyde Hasanı kim görse yüz çeviriyor. Amcaları, köyün itleri de konuşmuyor onunla. Evleri yakan kim, Hasan. Bütün köy hep bir ağızdan söylüyor. Babasının kanını yerde koyup da hortlatan bir insandan ne hayır gelir, evleri yakar, insanları da, kendisini de (Kemal, 2025, s. 86).”

Bütün köy, Halil'in kanlısı olarak Esmeyi görür. Hasan da onunla yaşayıp ölümüne karşı çıktığı için tepki alır. Tüm köy, Hasan'dan yüz çevirir. Hiç kimse onunla konuşmaz. Ona ve annesine türlü hakaret ve küfür edilir. Sonradan, Halil'in öcü alınmadığı için hortladığı haberi de çıkınca ipler tamamen kopar. Kimi anasını koruduğu için hakaret etti. Kimi de akrabalarının annesini ona öldürtmek istediklerini söyleyerek ona acır. Hasan, artık bu sözlerden deliye döner. Bir ara Hasan köyü bile gizlice ateşe verir. Büyükannesinin ve kendi konakları yanar. Sonra başka bir eve taşınırlar. Hasan, sevinçlidir, ancak babasıyla ilgili hortlak haberleri peşinden gelir. Herkes ona gelerek, babasının hortladığından, birkaç hayvana dönüştüğünden, öcü alınmadığı için acı çektiğinden bahsetti. Hasan da bir ara farklı şekilde babasını görür gibi oldu. En sonda Hasan'ın büyükannesi, ona eğer annesini öldürmezse, başkasıyla evleneceğini, namusunu temizlemesi gerektiğini söyler. Hasan artık çevrenin konuşmalarından iyice sıkılır. Birkaç gün yemek yemez. Ölmek ister. Amcaları, köy halkı, hiç kimse onunla asla konuşmaz. Bütün köy, babasının kanını yerde bırakan ve evleri yakandan ne hayır gelir diye Hasan'ı suçlarlar. Her konuda öfkeyle tepki göstererek Hasan'a karşı çatışma yaşarlar.

5. TARTIŞMA

5.1. TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN ÖRNEĞİNDE ÇATIŞMA ÜZERİNE

5.1.1. *Aile Savaşları* Romanında Çatışma

5.1.1.1. Eserin Kimliği

Bekir Yıldız tarafından 1984 yılında yazılmıştır. *Aile Savaşları*, Bekir Yıldız'ın daha önce yayınlandığı *Halkalı Köle* adlı romanın ailevi hikâyesinin devamıdır. Başkahraman, yazarla aynı kişidir. Yaşananların ardından gelen boşanma safhası anlatılır. Akabinde kahraman birlikte olduğu kadınla evlenecektir fakat onunla da görüş ayrılıkları yaşar (Turna, 2023, s.285). Kahraman yani anlatıcı kendi yaşamından esinlenerek bu romanı yazmıştır. Romanda aile içinde oluşan sorunlar ve çatışmalar gerçeküstü kurmaca metinlerle anlatılmıştır.

Romanda zaman açısından net bilgiler yoktur. Kahraman, anılarla geçmiş ile gelecek arasına sık sık gidip gelir. Olay örgüsü anlatıcının anılarıyla ilerlemiştir. Eserde, yer çoğunluk olarak İstanbul'da geçmektedir. Bir diğer yer ise kahramanın, ikinci eşi ile yaşadığı ve çoğu monologları yaşadığı evdir.

Romanda çatışmalar daha çok anlatıcı, birinci eş ve ikinci eş çevresinde geçmiştir. Sadece anlatıcı karakterinin iç çatışması görülmüştür. Dış çatışma kısmında ise anlatıcının; birinci eşi, ikinci eşi, banka ve toplumla olan çatışma izlekleri anlatılmıştır. Eserde iç monoloğa ve kurmaca metinlere sıkça yer verilmiştir. Neredeyse roman boyunca Anlatıcı kendinden bahsettiği için Kahraman Bakış Açısına yer verildiği söylenebilir. Yazar aynı zamanda gördüklerini tarafsız bir şekilde anlatıp, karaktere müdahale etmediği için Gözlemci Bakış Açısının da olduğu görülmektedir.

5.1.1.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) Anlatıcının Kendiyle Çatışması

Anlatıcı yazarın bizzat kendisidir. Yazar kendi hayat hikâyesinden yola çıkarak aile kavramı üzerinden yaşadığı sorunlara değinir.

“Salonun penceresi önüne geldim. Başımı cama dayadım. Kararım nasıl olmalıydı? Savaş öncesi gibi bir şeydi bu. Savaş öncesinde, yüzlerce, binlerce, hatta milyonlarca insanın yazgısı değildi söz konusu. Bir tek insanın yaşaması ya da öldürülmesiydi tartışılan. Beni kahreden, bu durum da değildi belki. İlk evliliğimde, doğacakları öldürmeye karımla birlikte karar verirdik (Yıldız, 2013, s. 5).”

Roman başında anlatıcı, annesinin vefatı üzerine yaşadığı karmaşık duygu değişimlerine değinir. Annesinin vefatından dolayı bir yanının çok eksik olduğunu anlatır. Sabah uyandığında artık havanın yaşamın eskisi gibi olmadığını söyler. Bir yandan annesinin vefatına üzülürken diğer yandan da kendi içinde ve dışında sorunlarla meşguldür. İlk eşinden boşanıp ikinci eşiyle evlenir. Artık annesi hayatta olmadığı için eski eşine tamamen yabancılaşıp boşanır. Bir gün ikinci eşi olma yolunda birlikte yaşadığı kadın, ona hamile olduğunu ve bu konuda ne karar vereceğini sorar. Anlatıcının ikinci eşi çalışan bir kadındır. Bu yüzden sabah çıkıp akşam eve döner. Bu durum anlatıcıyı rahatsız eder. Eşiyle fazla vakit geçiremediğini düşünür. Diğer yandan henüz doğmamış bir bebeği öldürme fikri ona acı gelir. Anlatıcı cam kenarına gelerek kendisini bir savaş içinde hissettiğini düşünür. Bu birçok kişiyi ilgilendiren bir konu değildir. Bir insanın yaşaması ya da ölmesidir. Ama kararı çok zor ve karmaşık gelir. Anlatıcı bu konuda ne yapacağını bilmeyerek kendi kendine çatışma yaşar.

Anlatıcı bir sabah evde yalnız başına dışarı çıkmaya karar verir. Bebeğinin aldırılmasıyla ilgili önemli bir kararı iyi vermesi gerektiğini düşünür. Havayı da tuhaf bularak dışarı çıkar. Bir otobüse biner. Tekrardan geçmiş anılarına gider.

“Kadıköy İskelesi’nin yakınında minibüsten indim. Neden evden çıkmıştım? Nereye gidecektim? Unuttum bir an... Herkesin işte bir saattir bu saat... Ama sokaklar, alanlar? Yüzlerce, binlerce insan, çoluk çocuk, yaşlı genç oradan oraya koşturuyordu (Yıldız, 2013, s. 19).”

Anlatıcı daha kendisi doğmadan önce annesinin ailesinin yaşadığı şeyleri hayal etmeye başlar. Kendi doğumunu ve annesinin ölümünü ayrıntılı bir şekilde açıklar. Ailesinin ve

kökeninin Urfa Harran ovası bölgesine ait olduğunu bundan dolayı yaşadığı ağır törelere değinir. Hayallerine o kadar dalmıştır ki çoğu anda annesinin hala yaşadığını, ölmediğini düşünür. Bir an neden dışarı çıktığını nereye gideceğini, ne yapacağını unutur. Normalde herkesin işte olduğu bir saattir ancak dışarı da savaş, bayram varmışçasına kalabalık olmasına şaşırır. Herkes bir yere bir şeye koşturur. Kendisi de sonra ne için çıktığını hatırlar. Ne karar vereceği konusunda hala emin değildir vereceği karara karısı da karşı çıkabilir. Bu konuda tereddüt yaşayarak ve ne yapacağını bilmeyerek kendi kendine iç çatışma yaşar.

Anlatıcı vapurda yaptığı yolculuk sürecinde boşanma sürecine değinir. Bu süreci kurmaca, gerçeküstü bir duygu algısıyla aktarır. Bu konuda yaşadığı iç monologları ayrıntılı verir.

“Vapur düdükleri duyuluyor. Sisli bir boğaz var belki de İstanbul’da on kırk beş vapuru da kalktı Karaköy’e doğru. Ben hala Kadıköy İskelesi’ndeyim. Yarımı arıyorum kalabalıkta. Yarım, az ötemde oysa... Yarım, kitapçı vitrininde yan yana sıralanmış duruyor. Bu kez kitaplarım bunlar benim (Yıldız, 2013, s.34)”

Anlatıcı, boşanma sürecinde mahkemenin nafaka adı altında kendisine ait her şeyin alınmasına karşı kendi içinde tepki gösterir. Kanunların bir maddeye dayanarak her şeyin bu denli kolay alınmasını anlayamaz. Kendi yazdığı kitapların geliri bile nafaka yoluyla alınır. Kitapları kendi zihninde tasarlayarak kendi iç benliğinden yola çıkarak yazdığı, bunun kendisine ait olması gerektiğini düşünür. Artık her şey elinden alındığı için şimdi nasıl kendi olacağını düşünmeye başlar. Kendi zihnindekiler bile alınır. Anlatıcı yaşadığı bu durum karşısında iç benliğini aramaya çalışarak kendi kendine çatışma yaşar.

Anlatıcı vapurdan indikten sonra ikinci eşi olacak sevdiği kadınla buluşur. Artık ne olursa olsun yalnız ve özgürdür. İkinci eşi onu olduğu gibi eksikleriyle sevmektedir. Diğer her şeyi, hatta diğer yarısı alınmış olsa da ikinci eşinin onu her haliyle sevip kendisini tamamlayacağını düşünür.

“Yaşantımız böyle mi sürüp gitmeliydi? Yoksa evlenmeli miydik? Evlenip insan yüzüne mi çıkmalıydık? Neydi insan yüzü? Evliliğin yüzü, insanın yüzü

olabilir miydi? Bir dağın tepesine ulaşmış iki insan gibiydik o anda. Bu tepeden, uçurumlara doğru yuvarlanmamış mıydım ben? Onu da sürüklememiş miydim ardından? (Yıldız, 2013, s. 59)”

O gün iş bitimi buluşurlar. İkinci eşi ayrıldın mı diye sevinçli, üzgün ve şaşkın bir sesle sorar. Anlatıcı da ilk eşinden ayrıldığını artık tamamen kendisine ait olduğunu ifade eder. Önceden iki kadın arasında paylaşıldığını şimdi artık tamamen özgür olduğunu düşünür. Anlatıcı yeni hayatının ilk gününden kendisini çok renkli hisseder. Yarın ne olacak diye düşünmeye başlar. Anlatıcı, artık ayrıldığına göre tekrar evlenmeliyim diye düşünür. Çevresindeki tüm eşyalara özgürlük gözüyle bakar. Ancak yaşantısı böyle sürüp mü gitmeli yoksa evlenip insan yüzüne mi çıkmalı mı diye aklından geçirir. Anlatıcı, özgürlüğünü nasıl kullanacağını bilemeyerek bu konuda çelişkili ve karmaşık düşüncelere girerek iç çatışma yaşar.

Anlatıcı, ikinci eşiyle evlenmek üzere nikâh salonu gider. İlk önce nikâhına çevresinden hiçbir tanıdığın gelmemesine tepki gösterir. Ardından yaptığı şeyi cesurca görüp alkış bekler.

“Yasalara, törelere başkaldırdın önceleri... Ama sonunda yüz çevirip yalvararak, çırpınarak belgeler istedin yeni bir evlilik adına. Gene bize döndün. Akıttığı kana dönen canı gibi... Gene, gene yasaların buyruğuna, o sümüklüböcek dediklerinin arasına sokuldun. Böylesine yenilenecek birisiydin de, neden, neden yenilmezmişçesine böbürlenip durdun? Üstelik, onca acılara göğüs ermiş, işin zorunu başarmış, böylesi bir seveni ele geçirmişken?.. (Yıldız, 2013, s. 74)”

Anlatıcı, ilk eşinden boşanmak için de yasalara başvurduğunu, tekrar evlenirken de yasa olduğunu düşünür. Önce ilk eşinden olan yasal evliliğini bitirmek için yasalara, törelere başkaldırdığını açıklar. Ardından tekrar evlenmek için yasalara yalvarıp çırpındığını anlatır. Önce yenilmezmiş gibi böbürlendiğini, zoru başardığını ifade eder. Ardından seven tarafından ele geçirildiğini, böyle davranmakla onuruna yenildiğini söyler. Bu konuda

karmaşık ve çelişkili düşünceler yaşayarak durumu anlamlandıramaz. Bundan dolayı kendi kendine çatışmalar yaşar.

Anlatıcının, ikinci eşi hamiledir. Bir gün eşinin çalıştığı bankaya giderek onu karşılamak ister. Onun öncesinde de eşinin işinden dolayı onunla tartışır.

“Sigaramı söndürdüm. Başımı, iki elimin arasına alıp düşündüm bir süre. Seviyordum karımı. Salt karım olduğu için değil, insan olarak seviyordum onu. Korktuğu doğrudur. Ben de korkuyordum. Benim korkum dışarıdandı. Onun korkusu, içeride, dışarının unutulmamasıydı. Nasıl bir şeydi dışarısı? (Yıldız, 2013, s. 109)”

Anlatıcı, iş çıkışı eşiyle dışarı çıkıp yürür. Anlatıcının eşi mutsuz görünür. Anlatıcı bunu fark eder. Eşiyle sohbet ederek yüzünü güldürmeye çalışır. Ancak eşi durgundur. Geçen yaptıkları tartışmadan dolayı gergindir. Üstelik anlatıcının bebeği aldırma istediğini anlar. Anlatıcı, eşiyle çay içtikten sonra eve döner. Evde de eşinin durgun ve donuk bakışlarını görünce sebebini sorar. İkinci eşi artık korktuğunu her şeyle savaşırcasına mücadele etmekten yorulduğunu söyler. Anlatıcı, eşini çok sever. Ancak çocukla ilgili korkuları vardır. Eşinin çalışan bir kadın olması ve çocuk bakmanın zorluklarını düşündükçe endişe eder. Anlatıcının tekrar aile kurumu olmak adına tereddütleri vardır. Karısını çok sever, ancak diğer konularla da çelişir. Bu konuda kararı net olsa da tam olarak nasıl bir yol izleyeceğini bilemediğinden kendi kendine çatışma yaşar.

Anlatıcı, ertesi gün eşinin çalıştığı yere gider ve eşini bekler. Eşi bankadan çıkarak yüzüne doğru düzgün bakmadan randevusu olduğunu ve kürtaç olacağını söyler. Anlatıcı şaşkınlık içindedir. Bekleme salonunda beklerken eşi hâlâ onunla konuşmaz.

“Karımla konuşabilmek için can atıyordum. Yüzüne hep yüzüne bakıyordum. Göz göze gelelim istiyordum. Gülümseyecektim. Elini tutacaktım sonrada. Hatta hatta buradan gitmemizi bile önerebilirdim. Ama o, ne bana ne çevresine bakıyordu. Onun bakışları, karnındaki çocuğundaydı kuşkusuz. Anneydi hala. Belki de içeri alınmayı, en son, çok sonra içeri alınmayı istiyordu. Mümkün

olduğunca anne kalmak istiyordu anlaşılan, şu dünyada. Anne... Yanlış mı yapıyordum? Yanlışta mıydım? Haksızlık mı yapıyordum ona karşı? Gerçi benimde haklı olduğum ortadaydı (Yıldız, 2013, s. 133).”

Anlatıcı, haklılığını ortaya dökmenin pişmanlığını yaşar. Eşinin büsbütün ondan koptuğunu hissederek. Karısıyla konuşmak için can atar. Ancak onun gözü karnındadır. Ne olursa olsun onun anne olduğunu düşünür. Ona karşı haksızlık mı yaptı diye aklından geçirir. Eşine kendisini çok sevdiğini, gitmek istediğini dile getirir. Ancak eşi karardır ve onu dinlemez. Anlatıcı, boğulmuş gibi hissederek. Biraz bekledikten sonra eşi dışarı çıkar. Öfkeli, hüznü ve sakindir. Hemşire, anlatıcının koluna eşini tutuşturur. Anlatıcı, eşini koluna alarak sokağa çıkar. Anlatıcı eşine biraz soluklanmasını söyler. Eşi, artık buraya kadar diyerek ayrıldığını, artık anlatıcının hayatında olmadığını ifade eder. Elveda diyerek taksiye binip tek başına eve gider. Anlatıcı, eşini kürtaj olmaya zorlayıp onu üzdüğü için pişmanlık yaşar. Bu konuda iç monologlarla kararını sorgular. Çelişkili ve karmaşık düşüncelerle kendi kendine çatışma yaşar.

b) Dış Çatışma

i) Anlatıcı-İlk Eşi Çatışması

Anlatıcı burada ilk eşinden boşanma sürecini anlatır. Çileli geçen evliliğinden sonra yaşadığı hukuki adaletsizliği eleştirir. Eşinin nafaka istemesi ve mahkemenin bunu destekleyerek yapmasından yakını. Boşanacak olsa bile ilk eşinin geçmişin hatırına bu kadar katı davranmaması gerektiğini düşünür.

“Ben senin çeyrek yüzyıllık kovan, arkadaşın, evliliğin bu olmaması gerektiğini hep söylemeye, savunmaya çalışmadım mı? Birlikte konuşmadık mı geceler boyu? Tartışmadık mı? Yazılan kitaplar üzerine? Bir çözüm, bir yıllıksızlık aramadık mı hep? Yıllıksızlığı buldum diye, ilk kez ben buldum diye, yılan olan neden, neden ben olacak mıyım? Ben kendi adıma, başıma buldum diye, neden, neden yasalarla birlik olup, değiştirdiğim deriyi, yeniden bana giydirmek isteyenlerin yanında oluyorsun? (Yıldız, 2013, s. 28)”

Anlatıcı, ilk eşinden boşanma sürecindeyken yaşadığı adaletsiz dağılıma karşı çıkar.

İlk eşiyle ne olursa olsun çeyrek asır kadar evlilik yaşadıklarını, ne olursa olsun birlikte acı tatlı, iyi kötü şeyler paylaştıklarını, çocukları olduğunu, her şeyden önce kendisinin anne gibi önemli bir konumda olduğunu söyler. Tüm bu durumlara rağmen eşinin yasalar yoluyla kendisinden her şeyin yarısını aldığını anlatır. Kendisine ait hiçbir şey kalmadığını kendisini bile kendisine bırakmadıklarını ifade eder. Anlatıcı sadece bir başkasını sevdiği için suçunun bu kadar ağır olmamasını en azından eski sevgi ve muhataplığa dayanılarak kendisine az da olsa saygı gösterilmesi gerektiğini düşünür. Anlatıcı, ilk eşiyle yaşadığı boşanma sürecinde eşinin bunca yıllık evlilik hatırına dahi önemsemeden kendisine acımasız davranmasını eleştirerek ona karşı çatışma yaşar.

ii) Anlatıcı-Yargıç Çatışması

Anlatıcı, ilk eşiyle yaşadığı boşanma sürecinde adliye de yaşadığı adaletsizliğe tepki gösterir. Yargıcın verdiği tüm kararların aleyhine olduğunu açıklar. Kendisine huzurlu bir şekilde yaşama hakkı verilmez.

“Beynimin tümü, sevginin tümü benim, bendeki yarıda çünkü. Yolunu kesiyorum yargıcın. Bağırıyorum kanlı, yarım ağzımla: Ben, ben ne nereye gideceğim şimdi? Evine dönmelisin, diyor yargıç, elinin biriyle beni terslerken. Evim yok benim diyorum. Ayrıldım, çıktım ben yasal evimden. Yıllar önce çıktım. Birbirimize söylemediğimiz, etmediğimiz kalmadı. Huzurunuzda bile her şey aşağılandı. Git, git öyleyse diyor yargıç. Sevdiğin kadına git. Git ama nafakaları öde (Yıldız, 2013, s. 30).”

Yargıç, boşanma sürecinde anlatıcının elinde ne varsa hepsini alıp ilk eşine nafaka olarak verir. Anlatıcının kendi yazdığı kitapların geliri de dâhil hepsi ondan alınır. Boşanıp ayrılırken özgürlüğünü kaybettiğini ifade eder. Başka bir kadını sevdiği için bile mahkemece daha da suçlu konumuna geldiğini, sevginin ve sevmenin yanlış olmadığını açıklar. Özgürlük ve onurunu kaybettikten sonra evine gitmek istediğini söyler. Ancak evinin olmadığını yasal evinden ayrıldığını mahkemece aşağılandığını her şeyin açıkça ortaya döküldüğünü düşünür. Anlatıcı özgürlüğünü parayla aldığını, bunun kendisine bağışlanmadığını anlatır. Anlatıcı kafasında kurduğu üst düzey bir mahkemece boşanma sürecini açıklar Özgürlüğünü

kendisine resmen para karşılığı veren yargıca karşı çatışma yaşar.

iii) İkinci Eş-Anlatıcı Çatışması

Anlatıcı, ilk eşinden boşandıktan sonra ikinci eş olacak kişinin yanına gider. Artık tamamen özgür olduğunu söyleyerek bugünü kutlamak ister. İkinci eşine artık tamamen kendisine ait olacağını en kısa zamanda yasal olarak da karısı olmasını ister.

“Ben olayım, sevgi olsun en önemi var yenilmişlikte, açıklıyorum: Ne söyledin az önce, ‘Karım olur musun?’ Aa ne güzel be güzelim, ben senin karın değil miyim zaten? Başkaları gibi, nasıl da duygularına yenildin. Nasıl da yıllardan beri senin kapatmanmışım gibi konuştun... Ben, gönül yoldaşın değil miyim senin? toplumun önünde, yasaların karşısında el ele dolaştığımız günler senin karın değil miydim sanki? Ayrıldığın üç-bei saat öncesine kadar kadındım da, ayrıldığın andan itibaren mi metresin oldum gözünde.. (Yıldız, 2013, s. 63)”

Anlatıcının, ikinci eşine sorduğu karım olur musun sorusuna, eş bir müddet sessiz kalır ve cevap vermedi. Gözleri donuktur. Anlatıcı onu üzdüğünü düşünür. İkinci eş bunu kendisine yapmaması gerektiğini söyleyerek ağlamaya başlar. Anlatıcı şaşkınlık içinde eşine neden ağladığını ve böyle davrandığını sorar. Sevinçten boynuna sarılması gerektiğini ifade etti. İkinci eş, anlatıcıya, zaten uzun zamandır birlikte yaşadıklarını, birbirlerini çok sevdiklerini açıklar. Zaten kendisini bir eş konumunda gördüğünü bunun için illa evlilik kurumunun olması gerektiğini mi sorar. İkinci eş, anlatıcının kendisine yaptığı evlilik teklifinden dolayı anlatıcı için hâlâ bir eş değil bir metres konumunda olduğunu açıklar. Kendisine bir kapatma olduğunu hatırlatmasına kızar. Hâlbuki uzun süredir birbirlerine yoldaşlık ettiklerini birlikte gülüp ağlayıp eğlendiklerini anlatır. İkinci eş, anlatıcının kendisine böyle davranmasına kırılarak ona karşı çatışma yaşar. Anlatıcı eşinin anlattıklarına haklılık verir. Ancak evliliği daha çok yasal birliktelik için istediğini söyler. Bu konuda hazırlıklara başlar.

Anlatıcının, ikinci eş hamiledir. Bir gün anlatıcı iş çıkışı eşini almak için bankaya gider. Anlatıcı önceden de eşinin çalışmasından duyduğu rahatsızlıktan dolayı durgundur. Birlikte çıkıp eskiden çıkıp gezdikleri yerlere giderler. Ancak aralarında durgunluk vardı.

“Sonda, geçmiş adına öç almak istiyorsun belki de, dedi. “Yıkılmış bir ailenin hıncını benden almak istemeyesin?.. Kazandık... Birbirimizi kazandık sonunda. Ama anladığım, bütünümle sende kalmamı istemişsin. Bütünümle sende kalmaya boyun eğecek birisi olsaydım, bu kez de, bu zavallılığa saldırırdın. Senin, önce yaratmak, sonra yarattığını parçalamak huyunmuş oysa... (Yıldız, 2013, s. 112)”

Anlatıcı, eşine bebeği aldırma meselesini gündeme getirmeye çalışır. Ancak ikinci eşi, anlatıcının konuşmasına izin vermez. Çünkü ne diyeceğini anlar. Eşine bu güzel günü kutlamak varken neden böyle bir meseleyi konuştuklarını anlamaz. Anlatıcı, eşine hayatın ve çalışan kadın zorluğundan böyle bir dünyada çocuk büyütmek zorluğunu anlatır. Çocuktan önce kendi durumlarını konuşmak eski çocuklarından edindiği deneyimi açıklamak ister. Ancak anlatıcının eşi, kocasına bağırarak susmasını söyler. Kocasına aslında kendisinin geçmişten öç almak istediğini, yıkılmış ailenin hıncını kendisinden çıkarmak istediğini belirtir. Önce her şeyi yaratıp sonra parçalama huyu olduğunu anlatır. Anlatıcı, evliliğini sadece iki arkadaşın birbirini sevmesi başka şahısların olmaması gerektiğini düşünür. Ancak anlatıcının eşi, kendisinin de anne olma hakkı olduğunu açıklar. Çalışsa bile bunun sorun olmaması gerektiğini çalışan kadınların da anne olduğunu söyler. Bu konuda kendisini anlamayıp, çıkarlarını düşündüğü için anlatıcıya karşı çatışma yaşar.

iv) Anlatıcı-Toplum Çatışması

Anlatıcı burada ikinci eşi ile evlendiği durumdan bahseder. Kadıköy vapurundan, Kadıköy evlendirme dairesine giderken yaşadığı duygusal yoğunluğa değinir. Yıllar önce bozkırdan Haydarpaşa'ya gelen bir çocuktur şimdi ise ikinci evliliği yapan yaşlı bir adamdır.

“Selimiye Kışlası'nın 1 No'lu Askeri Mahkemesinden, Askeri Mahkemesi'nden de değil, Kadıköy Evlendirme Memurluğu'nun salonundan içeriye giriyorum, ansızın. Alkışlar... Kim bunlar?.. Tanımıyorum hiçbirisini. Hiçbirisini değil, çoğunu tanıımıyorum. Ama birisini, birisini çok iyi tanıyorum. Tanıdığım, çok iyi tanıdığım salt kolumdaki kadın. Beyaz bir gelinlik içinde o. Nikâha gelmişlerin çoğu onun tanışı. Nerde benim tanışlarım?.. Selimiye

Kışlası'na girmek yasak. Buraya, ama buraya neden gelmedi tanıyanlar?.. Gene, burada da bir suçlu muyum ben? (Yıldız, 2013, s. 72)”

Anlatıcı, yeni çıktığı evlilik karmaşasından sonra, şimdi de henüz tam özgürlüğüne dönmeden tekrar girdiği bir evlilik sürecine değinir. İlk eşinden boşanması üzerine toplum tarafından da dışlandığını, toplumun da kendisini yargıladığını ifade eder. Bugün hayatının en önemli anında nikâh salonuna giderken hiçbir tanıdığın olmadığını anlatır. Bütün yüzler yabancıdır. Tek tanıdık yüz, kolundaki beyaz gelinlikli eşidir. Diğer kalanlar da onun tanışdır. Kendisini tanıyanlar neden buraya gelmedi diye düşünür. Kendisinin çocuk olmadığını, sevdiği kadını cesurca aldığını, toplumdakilerin çoğunun bunu beceremeyeceğini söyler. Toplumun kendi hayatıyla ilgili olumsuz düşünüp kendisini eleştirmesini hatalı bulur. Herkesin önce kendi doğrularıyla ilgilenmesini savunarak topluma karşı çatışma yaşar.

v) Anlatıcı-İkinci Eş Çatışması

Anlatıcı, ikinci eş ile evliliğinin ertesi günü uyanır ve eşini etrafta göremez. Evin her yerini dolaşır ancak yine de eşini bulamaz. Bir an çok fazla olumsuz şeyler aklına gelir. Eşinin, kendisini terk ettiğini düşünür.

“Durmanın hiçbir yararı yok, yookkk. Yerimden kalkıyorum. Bir şeyler yapmalıyım. Böylesi terk edilişe nasıl, nasıl razı olabilirim?.. Mutfağa gidiyorum. Sabahın erkeninde, horoz sesli bozkır sabahları vaktinde, acı bir kahve yapıyorum. İçiyorum. İçtikçe acı acı düşünüyorum: Gittiğini kimseler bilmezse... Hiç kimse bilmezse... İkimiz arasında kalsa bu giz. Dönse bir an. Ya o beni ya ben onu öldürsem... Ölüm ayırdı onları, denilse. Ölüm... Ama ben ölmeye değil, olsa olsa öldürmeye razı olabilirim gene de... (Yıldız, 2013, s. 77-78).”

Anlatıcı, evin içinde dolaşarak duygu karmaşasına girer. Eşinin nereye gittiğini ve neden gittiğini bulmaya çalışır. Eşinin, kendisini bırakmasını hayatın bir cezası olarak görür. Çıkıp onu aramak ister. Ancak kaçanı kovalamanın bir anlamı var mıydı o da bilemez. Kendisinden sakladığı gizli bir sevgilisi var mı diye düşünür. Derdini kime anlatacağını ve ne

yapacağını bilemez. Hiç kimse bu durumu öğrenmeden dönerse ya o kendisini ya da kendisi onu öldürse diye tasarlamaya başlar. Kendilerini ancak ölüm ayırır diye dertlenir. . Ne evin içine sığar ne de evin dışına çıkar. Zihni karmaşıktır. Tam bu karmaşıklığın içinde, masanın üzerine bırakılan buruşuk bir not görür. Eşi, bugün işe başladığını gitmesi gerektiğini akşam dönerken et alıp ızgara yapacaklarını ve kendisini sevdiğini yazdığı notu görür. Anlatıcının üzüntüsü bir anda sevince dönüşür. Eşinin, kendisini terk ettiğini düşünerek ona karşı çatışma yaşar.

Anlatıcı bir sabah ezanı vaktinde uyanır. Eşi elini alnına koyup ateşi olduğunu söyler. Ancak anlatıcı hayal görür. Karşısındakini annesi sanır. Duyguları karmakarışıktı. Eşi ona ekmek aldığını eğer izin koparabilirse erken geleceğini söyler.

“O bende kalsın istedim. Ateşim var ama... Karım... Bu ateş de, neden düşmüyor sanki? Karım... Yorganı başıma çektim. Gerçeğe ağlıyordum. Kimsesizliğime ağlıyordum benim, benim hiç kimsem yokmuş meğer... Ah, kimin kimsesi var sanki?.. Yorganı üzerimden atıp ayağa kalkmalıyım. Tıraş olmalıyım. En güzel giysilerimi giymeliyim... Onun zamanını ölçmek yerine, en güzel zamanı kendimde çoğaltmalıyım. Karımı da öyle... onun aklı bende, benim aklım onda kalmamalı. O kendisinde, ben kendimde çoğaltmalıyım. Kadının... Ah, kadının yok senin... Yok, yok, yok... (Yıldız, 2013, s. 93)”

Anlatıcı, eşi gittikten sonra tekrardan halüsinasyonlar görmeye devam eder. Karısının işten gelmesi için saatleri saymaya başlar. Ter içinde ağlamaktadır. Ya eşinin çalıştığı bankada sorun olurda geç gelirse diye aklı ondadır. Onun için endişe eder. Ancak dağ başında olmadıkları aklına gelir. Eşinin çalışan özgür bir kadın olduğunu düşünür. Eşi bu saate kadar çalışıp hala bankada olduğuna göre tamamen kendisine ait olmadığını fark eder. O evinin kadını değil, çalışan, üreten kadın diye ifade eder. Bu konuda rahatsızlık duyar. Eşi köleydi ama başkasının, işinin kölesidir. Anlatıcı, hasta olduğu ve ateşi olduğu için eşinin yanında olup kendisine bakmasını ister. Bu karmaşık ve çelişkili duygularla eşinin kendisine ait olmadığını düşünerek ona karşı çatışma yaşar.

vi) Anlatıcı-Banka Çatışması

Anlatıcı, hastalandığı gün eşiyle tartıştıktan sonra onu ziyaret etmek ister. Vapura binip Karaköy İskelesi'ne eşinin çalıştığı bankaya doğru yavaşır. Ancak bankaya gitme isteği yoktur.

“Oldum olası bankadan içeriye girmekten, girip karımın çalıştığı bölüme varmaktan çekinirdim. Nedeni neydi bu çekingenliğimin? Belki, karısını çalıştıran bir erkek olduğum için utanıyordum. Belki, onun çalışmasını görmek bana hüznün, acıma duygusu veriyordu. Belki, belki de, iki nedenden daha önemlisi, daha doğru olanı, onu bir, birkaç erkekle konuşurken, gülüşürken göreceğimden korkuyordum (Yıldız, 2013, s. 99)”

Anlatıcı, eşi hamile olduğu ve aşerme döneminde olduğu için ziyaretine gidip onu sevindirmek ister. Hele ki en son yaptıkları kavgadan sonra hatasını telafi etmeye çalışır. Ancak Anlatıcı, oldum olası bankayı sevmediğini içeriye girmekten çekindiğini söyler. Belki de bunun sebebinin eşini çalıştıran bir erkek olarak utanmasıdır. Belki de eşini başka erkeklerle konuşurken gülüşürken görürse kıskanacağı içindir. Kendisi bile karısını çok az görür. Ancak iş yerinde sabahdan akşama kadar pek çok kişiyle bir arada olur. Eşinin daha sabah tazeliğinde ve aydıığında işe gönderdiğini, iş yerinden ise akşamın yorgunluğunda ve karanlığında gönderdiklerini ifade eder. Bu durum anlatıcıyı memnun etmez. Karısını banka içinde bir tutuklu gibi görür. Bankanın, eşini kendisinden kopararak alıkoyduğunu, eşiyle fazla vakit geçirdiğinden kıskandığını düşünür. Bu konuda bankaya karşı önyargılı ve mesafeli davranarak kuruma karşı çatışma yaşar.

5.1.2. Kılavuz Romanında Çatışma

a) İç Çatışma

5.1.2.1. Eserin Kimliği

Bilge Karasu tarafından 1990 yılında yazılmıştır. Roman boyunca Uğur karakterinin yaşadığı monologlar, bilinç akışı, düşünce ile gerçek iç içe aktarılmıştır. “Karasu’nun eseri olan Kılavuz’da merkezsizleşme düş, gerçeklik ve şüphe arasında parçalanmış olan Uğur’un zihni aracılığıyla yansıtılır. Uğur anlatı boyunca kişiliğinin belirgin sınırlarını çizemez, rüya ve uyanıklık arasında bocalar. Böylelikle geleneksel bağlamda muktedir özne yapısı, bilinç ve

muhakeme biçimleri yapı bozuma uğrar (Soylu, 2022, s. 319-320). Eser, Uğur'un gazetede gördüğü refakatçi iş ilanına başvurup, işe alınmasıyla yaşadığı sıra dışı ve gizemli olaylar anlatılmıştır. Tüm bunlar Uğur'un rüya ile gerçekte iç içe yaşadığı durumlardır.

Zamansal açıdan netlik yoktur. Roman boyunca düş ve gerçek iç içedir. Olayda mekân sayısı yok denecek kadar azdır. Çünkü anlatılan ve yaşanan olayların neredeyse çoğu Uğur'un zihnindedir. Bilinç akışı sayesinde hikâyeler akıl aracılığıyla anlatılır.

Roman, olay örgüsü daha çok Uğur'un zihin dünyasında ilerlediğinden iç çatışma daha yoğundur. Uğur, iç çatışmayı yaşayan tek karakterdir. Dış çatışma kısmında ise Uğur'un; toplum, Yılmaz, Mümtaz İhsan ile olan çatışmaları anlatılmıştır. Olayların seyri çoğunlukla Uğur'un zihninde ve etrafında geliştiği için Uğur'un bizzat ağzından anlatılmıştır. "Ben" ağzının sıkça kullanılmasından dolayı Kahraman Bakış Açısının kullandığı görülmüştür. Olay akışı Uğur'un okuyucuya aktarımı kadardır. Eserde iç monoloğa sıkça yer verildiği için Hâkim Bakış Açısına yer verildiği söylenebilir.

5.1.2.2. Romanda Çatışmalar

a) İç Çatışma

i) Uğur'un Kendiyle Çatışması

Postmodern tarzda yazılmış olan Kılavuz romanı, rüya ile gerçeğin iç içe olduğu ve bilinç akışının fazlaca görüldüğü bir kitaptır. "Uğur'un zihnine ve benliğine işleyen bu toplumsal yargılanma süreci onun, zihinsel parçalanmışlığını derinleştirir. Zira postmodern dünyada öznenin yabancılaşması, yerini (artık) öznenin fragmanlaşmasına bırakmıştır. Bir başka deyişle yabancılaşmış birey, varoluşsal bütünlüğünü yitirir ve ruhsal bir dağılma yaşar. Bu anlamda epik dönüşümlerle toplumsal varlığını içselleştirmiş özne, yerini postmodernizmde ayıksı ve kopuk bir kendiliğe teslim eder (Soylu, 2022, s. 321)." Kitabı okurken anlatılan olayların bir rüya mı yoksa gerçek mi olduğu başta pek anlaşılmaz. Özellikle kitabın ana karakteri olan Uğur'un zihninden geçenler, gerçekte yaşanmış gibi anlatılır. Uğur, düş ile gerçek arasında gidip gelerek kendisiyle çok fazla iç çatışmaya girer. Çoğu zaman düşüncelerini onaylar ya da tekrar yanılığa düşerek fikrini değiştirir. Birçok ret veya kabul, zihninden aynı anda geçer. Hatta Uğur'un izlediği film dahi gerçekle karışık bir şekilde anlatılıp düş ile gerçek arasında sıkışıp kalır. Şimdi kitapta çatışma unsurlarını

inceleyelim:

Uğur, bir sabah gazetede bir iş ilanı görür. Zihni çok karmaşık olduğundan gazetede ki şeylerin bir düş mü gerçek olduğunu anlayamaz. Kahvaltısını yaptıktan sonra denize doğru yürüyerek bir kayaya sırtını dayar. Gazetede ki ilanlara tekrar göz gezdirir. Aradığı bir şey yoktur. Bir ay sonra ev sahibi onu evden çıkaracağından, kiralıklara bakar. İlanlar arasında gözüne “Yaşlı Beye Refakatçi Aranıyor” ilanı takılır.

“Açgözlü olma! Çocukken çok işittim bu lafı. Ayağıma gelen bu fırsatı tepmemek açgözlülük mü olurdu? Fırsatmış hem!’ niye bu kadar aptalım ben’? Diye söylendim ardından. ‘Şu saate dek, adamın biri o işe girmiştir bile! Ama, ‘Gene de denerim,’ deyip yukarı çıktım. Çay ocağından jeton aldım, üç adım ötedeki kulübeye girdim (Karasu, 2023, s. 10).”

Kitabın ana karakterlerinden biri olan Uğur’un kendi kendine içinden yaptığı bir konuşmada yaşamış olduğu bir iç çatışma görülür. Uğur gördüğü iş ilanı sonrası aramak ile aramamak arasında karasız kalarak bir iç çatışmaya girer. Bu işi önce fırsat olarak görür. Sonra açgözlülükle bu fırsatı tepmek istemeyen arayan çok olmuştur diye aramaktan vazgeçer. Daha sonra belki arayan olmamıştır diye kendisi tekrar aramaya karar verir. Kendi içinde kendisiyle çeliştiği görülür.

“Denize baktım; girmeyecek, tasarladığım düzene uymak üzere gidip uzanacaktım. Ama uykum yoktu artık. Karşımdaki portakallı gazoz için mayolu bir adam vardı. Uzun bacaklı, sıska; vaktini neyle dolduracağını bilmeyenler takımına yerleştirdim onu hemen. İki gazete, bir mizah dergisi önünde dürülü durduğu için mi? Benden yana bakar, gözlemler gibiydi.(Karasu, 2023, s. 13)”

Uğur, ilanda gördüğü iş görüşmesine planladığı saatte gitmeye hazırlanır. Daha vaktinin olduğunu biraz zaman geçirmesi gerektiğini düşünür. İş görüşmesine giderken oturduğu bir yerde gördüğü yabancı kişiyi gözlemleyerek kendi içinde analizler yapar. Orada tanımadığı tesadüfen karşılaştığı bir adam üzerinden kendi düşüncelerinde onunla konuşarak iç çatışmaya girer. Adam yerine düşünerek kendi içinden sorduğu sorulara da yine adam

yerine kendine cevap verir. Uğur’un başkasıyla zihinde bile iç çatışmaya girdiği görülür. Soru ve verdiği cevaplarla sık çelişir. Uğur, zihninde kurduğu düş ile gerçek dünyadan ayrı bir yaşam sürdürür. Karşılaştığı adamla göz göze geldikten sonra ahbaplıklara ayıracak vakti olmadığından konuşmaması gerektiğini içinden sesli şekilde düşünerek gözlerini başka tarafa çevirir.

“Bu sürücümüze diyecek yoktu. Gözlerini yoldan ayırmıyor, her dönemeçte usulca uyuyor, hızını ayarlıyordu. Birden ‘Ölen sürücüyü unuttunuz mu?’ diyen bir kadın sessizce konuştu bir yerlerimde. Ev sahibesi, düşümde, niye ölmem gerektiğini öyle mi açıklamıştı yoksa? Zaten bu sabah ‘üçüncü düş’ düşünebilmem de bundan ötürü müydü? (Karasu, 2023, s. 14)”

Uğur, iş görüşmesi saati yaklaşınca bir dolmuşa biner. Burada da yaşamış olduğu bir otobüs seyahatinde düşüyle gerçeğin karıştığı bir durumdan bahseder. Düşündüğü şeyin gerçek mi yoksa düş mü olduğunu kendi içinde kabul-ret şeklinde düşünerek iç çatışmaya girer. Otobüste yolcular, geçenlerde yaşanan bir kazadan bahseder. Uğur, anlatılan kazanın dâhi kendisinin bir düşü olup olmadığını irdelemeye çalışır. Görüldüğü üzere kendi içinde birçok onay-ret arasında gidip gelir. Düşünde bilmediği bir cinayetten suçlandığını ifade eder. Ancak bu cinayet düşüncesi gerçekte değil düşünde belirir. Neden belirdiğini ve özellikle olmayan bir şeyin düşünde neden olduğuna anlam veremez. Bu yolculuk esnasında dönemeçleri dönerken kendisinin de hayal âleminde ayrı dönemeçlerde döndüğünü fark edip kendine gelir.

“Düşler üzerine ilk kez mi kafa yoruyordum nu kadar? Ama yeni patronumu ikinci düşümden tanıdığımı kabul etmiş gibiydim az önce. Bunu unutmağa mı çalışıyordum yoksa? (Karasu, 2023, s. 21)”

Karakterimiz Uğur, iş görüşmesini tamamlandı işe alınır. İş ilanını veren Yılmaz Bey’dir. Kısa bir süre şehir dışına çıkacağı için amcasına bakacak birini arar. Uğur ile anlaşır onu işe alır. Bu görüşmeden sonra Uğur, evine gidip eşyalarını toplar. Ancak sonra tekrar otobüse bindiğinde zihninden geçenleri aktarır. Görüştüğü patronu ona tanıdık gelir.

Fakat bu tanıdıklığın sebebinin gerçekte daha önce tanıdığı biri mi yoksa düşünden mi tanıdığını tam anlayamaz. Kendi içinde gelgitler yaşar. Düşüncesinin saçma olduğunu ama aynı zamanda mantıklı da olduğunu düşünür. Çünkü burada ona, tanımadığı bir kişiyi düşte görmek saçma gelir. Ama tanımadığı bir adamı, hem de patronu olacak adamı düşte görmesi ona çok garip gelir. Bunu düşünürken kendisiyle çok çeliştiği için bir iç çatışma yaşar. Neredeyse hayatında yaşadığı her şeyi öncesinde ve sonrasında düşünde görür.

“Yazılmamış bir polis romanının abuk sabuk bir kişisi olarak ‘akıllıca’ davranmağa mı çalışıyordum, beceremediğim halde? Kendimi, belli etmeden, çimdiklemem gerekiyordu. Bütün bunlar bir düşte miydi?... Hayır uyumuyor, düş görmüyordum. ‘Ses gelir oldu kulaklarıma?’ Tedirginliğim nasıl artmasın bu halime baktıkça? (Karasu, 2023, s. 25)”

Uğur, kendi eşyalarını toplayıp Yılmaz’ın evine gittiği ilk gün orada masanın üzerinde izlemesi için bıraktığı kaseti merak ve şüphe içinde izler. Bu bir film kasetidir. Ama filmde gördüklerinin, kendi hayatıyla ilgili şeyler olduğunu düşünmeye başlar. Ancak bunun bir düş mü yoksa gerçek mi yoksa sadece film mi olduğunu tam anlamadığından kendi içinde bir kabul-ret çatışmasına girer. Önce saçma düşündüğünü sonra akıllıca düşünmesi gerektiğini sonra tekrar saçma düşündüğünü görür. Burada Uğur, bir iç çatışma yaşayarak film, düş ve gerçeği beraber yaşar. Burada düş sandığının aslında gerçek, gerçek sanılanın da aslında film olduğunu anlaşılr. Uğur da bu durumu yaşadığı birçok çatışmadan sonra idrak eder. Davranışının akıllıca mı yoksa saçma mı geldiğini kestiremez. Uğur, uyanırken düş görür gibidir. Filmi izlemeye karar verdiğinde bile ne zaman, nasıl, nereden, işten önce mi, işten ayrıldıktan sonra mı, Yılmaz bey eve geldiğinde mi ? vs. bunları kendi zihin dünyasında çok düşünür.

“Kapıyı açtım, içeri girdik. Tedirginliğin ne yeri vardı ki? Evin anahtarının bende olmasına o şaşmadıktan sonra? Bir oyunun içinde olduğum duygusu, o ara, içimden esip geçti mi? Daha sonra mı öyle bir şey düşündüm? Doğrusu bilemiyorum. (Karasu, 2023, s. 26)”

Bu kısımda Uğur, patronu Yılmaz'ın evine girerken her şeyden şüphe yaşadığı ifade edilir. İzlediği başka bir film kaseti olsa da Uğur bunun kendisinin yer aldığı bir kaset olduğunu görür. Ya da düşte olduğu için kendisini o karakterden birinin yerine koyar. Uğur, kendi içinde bütün bunları hem bir oyun olarak düşünür. Hem de oyun olması düşüncesini saçma bulur. Kendine kabul-ret şeklinde sorular sorup kendi cevaplar. Bu konuda pek çok kararsızlık karamsarlıkla iç çatışma yaşar.

“Ne düşüneceğimi bilemedim. Kurduklarım geliyordu usuma. Sürücünün ilk andan bu yana davranışları... bir an ‘işletiyor mu?’ diye geçirdim içimden. Yılmaz Bey benimle görüştüktan sonra çıkıp bir yere gideceğini söylemişti. Yoksa ben mi kurmuştum bunu da? (Karasu, 2023, s. 28)”

Uğur, Yılmaz Bey'in evine gelir. Yılmaz Bey ile konuştuktan sonra hemen anlaşırlar. Uğur, Yılmaz Bey'in söylediklerini düşünüp bir şey ima edip etmediğini anlamaya çalışır. Yaşadıklarının bir tesadüf mü? Oyun mu? Yoksa sadece kendi kuruntusu mu? Bilemediğinden kafası karışır. Bu durumu iç çatışma yaşayarak anlamaya çalışır. İşe girdiğinden bu yana kendine söylenen ve yaşadığı her şey ona belli-belirsiz gelmeye başlar. Yılmaz Bey'in bir yere gideceğini söylemesini bile düşünde mi yoksa gerçekte mi söylediğini anlayamaz.

“Yemek İhsan'ı buyur mu etmeli? Yatmak da istemiyorum, ‘yatacağım’ demek de. Kaset! Kasete bakacağım daha. Kasete bakarken yalnız olmak istediğimi biliyorum. Ama ne var kasette? Neden bu soruyu soruyorum hanidir kendi kendime?(Karasu, 2023, s. 30)”

Uğur, Yılmaz Bey'in evine gitmek için anlaştıkları yere gelir. Onu almaya güvendidikleri taksici olan İhsan gelerek onu alıp eve götürür. Yılmaz Bey, amcası Mümtaz'ı getirir. Uğur eve geldiğinde pek çok şeyi aklından geçir. İhsan da onunla eve gelir. İhsan'ın eve girmesine saatin geç olduğunu ima eder gibi bakıp konuşur. Ev sahipleri İhsan'ın burada olmasına ne derler diye düşünür. İhsan'la eve geldikten sonra masanın üzerine izlemesi bırakılan kasete bakıp bakmama konusunda kararsız kalır. Ayrıca İhsan'ın henüz burada kalmasından

tedirgin olur. Kendi evine gitmesini isteyip istememe konusunda pek çok ikilem yaşayarak iç çatışmaya girer. Hatta neden bu soruları bile sorduğunu garip bulur. Herhangi basit bir işi yaparken bile Uğur'un yaşamış olduğu ikilem, karasızlık ve kafa karışıklığı çok net görülür. İhsan'ın yanında kalacağından endişe duyar. Aynı zamanda İhsan'ın yanında kalmasını da ister. Kasete de yalnız bakmak ister. Bir yandan bunları düşünürken bir yandan bu düşüncelere girmesini de garip bulur. Daha sonrasında İhsan'ın çekinerek de olsa duş almak isteyip yemek yemek istemesini kabul eder. Çünkü İhsan'ın da kendisinin yalnız kalmasını da istemediğini anlar.

“Filmi durdurdum. Ter içindeydim. Yüzümü göremediğim genç adam, bendim. İlk düşümdü bu. Üç düşün ilki. Diziyi başlatan düş. Düşümün filmiydi bu. Olamazdı. Öyleydi ama izleyici miydim hala? Burada oturdukça öyleydi de... Bakındım.(Karasu,1990, s.35)”

Uğur, sonunda dayanamayıp masanın üzerine Yılmaz Bey'in bıraktığı kasetteki filmi izleyip bitirir. Bu sırada garip bir çatışma yaşar. Çünkü filmin, kitabın başında bahsettiği, yaşamış olduğu bir düş olduğunu görür. Ama aynı zamanda filmde yaşanan şeylerin kendi hayatı olduğunu düşünür. Ama yanılıyor da olabileceğini de düşünerek bunun sadece bir film olabileceğini de düşünür. Bu yaşadıklarının bir film mi? Düş mü? Yoksa gerçek bir durum mu? Olduğunu anlamaya çalışarak karasızlıklar yaşar. Yaklaşık sekiz ay önce gördüğü bir düş, şimdi izlediği filmde karşısına çıkar. O anda yaşadığı şeyi kestiremeyen Uğur, bunun bir planlı olduğunu dâhi düşünmeye başlar. Ona göre bu kadar tesadüf fazladır. Gerçi bu yaşananlar gerçek miydi, düş müydü? O da henüz bir karara varamaz.

“Öyle mi düşünmeliydim? Öyle düşünebilir miydim? Neredeyse, içimden sorduğum bu soruları arkamda duran birinin ‘evet’ ya da ‘hayır’ (ama çok büyük bir olasılıkla ‘evet’) diye yanıtlamasını bekliyordum. Silkindim (Karasu, 2023, s. 37).”

Uğur, filmde bir cinayet senaryosu izler. Kasette izlediği cinayet filminden çok etkilenerik düşlerinde kendini cinayet suçlusu olarak görmeye başlar. Ama emin değildir.

Filmdeki kendisi de olabilirdi ya da olmayabilir. Bunu kendisi de bilmeden kendine sorular sorup cevaplar vererek bulmaya çalışır. Bu filmi, ya Yılmaz Bey ya da Yılmaz Bey aracılığıyla birileri ona bir şeyler ima etmek istediğini düşünür. Tüm bu yaşadıklarından sonra evde kalıp kalmama konusunda, işten ayrılıp ayrılmama konusunda, bunların düş mü gerçek mi olduğu konusunda kafa karışıklığı yaşar. Evdeki eşyaların yerlerinin dahi ona bir şeyler anlatmak istediğini düşünüp iç çatışma yaşadığını görür. Bu durumu soru ve cevaplarla çözmeye çalıştığı anlaşılır. Yaşananlardan sonra evin her yeri ona farklı anlamlar barındırmakta gibi gelmeye başlar. Kapıdan pencereye kadar her şeyden bir mana çıkarmaya başlar. Artık bu evde yalnız olmadığı düşünür. Her şeyden ürkmeye başlar. Bu anlattıklarına bile ne kadar güvенеbileceğini bilemez. Uğur artık çıldırdığını düşünmeye başlar. Her şeye rağmen filmi tekrar tekrar durdurup izlemeye devam eder. Düşüncelerindeki kaygı, belirsizlik, korku sürekli artar.

“Mümtaz Bey buraya ne zaman gelmiş, bilmiyorum. İhsan’ı sık sık çağırıp bir yerlere giden Yılmaz Bey Mümtaz Beyi nereden, nasıl getirmiş buraya? Karşılamakla yetinmişse (nerde, ne zaman?) buraya nasıl gelmişler? Teber’e giderken, konuşmalarından İhsan nasıl anlamaz bu ‘amca’lığı? Evet, konuşmamız gerek (Karasu, 2023, s. 55).”

Uğur, film konusu kafasına kurcalasa da kendi içinde bunu anlamlandırmaya çalışır. Bu sırada işlerine devam eder. Yanında refakatçi olarak kaldığı Mümtaz Bey’i tanıyıp anlamaya çalışır. Mümtaz Bey’in izni üzerine İhsan da çoğu zaman onlarla birlikte. Ancak Uğur, gözlemlerine göre Mümtaz Bey ve İhsan arasında düşündüğünden fazla bir samimiyet ve tanışıklık vardır. Burada Uğur; Yılmaz, Mümtaz ve İhsan arasındaki ilişkiyi anlamaya çalışır. Nereden nasıl bir tanışıklıkları olduğunu, neyi ne amaçla yaptıklarını anlamaya çabalar. İhsan’ın, kendisine söylediklerinin ne kadar doğru veya yanlış olduğunu düşünür. Kendi içinde bir kabul-ret çatışması yaşar. Yılmaz Bey’in de Mümtaz Bey’i nereden nasıl tanıdığını düşünmeye başlamıştır. Aralarında nasıl bir iletişim olduğunu; akraba mı, dost mu, ahbap mı? Olduğunu anlamaya çalışır. Yılmaz Bey’in kimsesi olmamasına rağmen Teber’e giderken Mümtaz Bey’e neden amca dediğini sorgular.

“Buna karşılık, kendimi öldürmeği çok düşündüm. Tasarladığım. Hazırladığım bile oldu. Bunlar, bunalım anları değildi. Karara yakın şeylerdi. Hiç değilse bana öyle gibi geldi o sıralar. Çoğu zaman böyle bir saçmalığın kararı beni vazgeçirdi. Kimi zaman ‘daha iyi bir an bulabilirim’ dedim. Bu cinayetli düşlerin ardında kendimi öldürmemle ilişkili bir suçlama mı var kendime yönelmiş? (Karasu, 2023, s. 59)”

Uğur, düş gerçeklik ve film karışıklığından yola çıkarak yaşamı ve yaptıkları için bir anlam bulmaya çalışır. Filmde anlatılan konunun uzun süredir görüşmediği arkadaşı Bülent’in cinayeti olduğunu düşünür. Uğur ile Bülent geçmişte derin dostluk bir ilişkileri vardır. Bülent daha sonra yurtdışına taşınır ve orada kanserden hayatını kaybeder. Bu konuda kendisini suçlu hisseden Uğur, filmi izlerken kendisinin bunu yaptığını görür. Bu kaseti de Yılmaz Bey verdiği için bu cinayetin bazen Yılmaz Bey ile ilgisi olduğunu düşünür. Bazen de kendisi mi yaptı diye aklından geçirir. Bu düşündüklerini yapmış mıydı? Yapmamış mıydı? O da bilemez. Aklından geçen kendini öldürme düşüncesi bile verilmiş bir karar mıydı hâlâ bilinmez. Bir şeyi düşünüp düşünmeme konusunda kafa karışıklığı yaşar. Sürekli bir iç sorgulama yaşayarak kendisiyle sık sık çatışır. Ve çatışmaları cevapsız kalır. Kimseyi öldürmek Uğur’un aklından geçmez ancak neden bunu filmde kendisinin yaptığını anlayamaz. Bu yaşananların bir oyun mu? Oyunsaydı bile kendisinin neden böyle bir oyunda olduğunu ve yahut oyundaki yerinin ne olduğunu çözemez.

Uğur’un zaman içinde Mümtaz Bey ile konuşarak samimiyetini artırır. Artık İhsan da onlara katılarak birlikte sürekli vakit geçirmeye başlarlar. Arada kahveye giderler ve ortak konularda sohbet ederler. Uğur, uzun zamandır hayatıyla ilgili bir takım notlar alır. Bu notlarda Bülent adlı arkadaşının hastalanıp ölümünden bahseder. Uzun süre görüşmediklerini ve bir gün öldüğü haberini aldığından suçluluk duygusu yaşamaya başlar. Notları içinde Yılmaz Bey’in Mümtaz hakkında söyledikleri ve Uğur’un izlediği film kasetindeki cinayetin kendisinin yaptığını gördüğünü yazar.

“Evet öyle... dedim; Ama, sizin deyiminizle, tazesini tazesine yazdıklarımı okuduğum zaman, olan bitenin düş olması, güç görünüyor... Ya da, düş ise , ‘pek tuhaf bir düşmüş,’ demeden edemiyor insan. Tuhaf... Ben de bilirim

düşlerin tuhaf olduğunu, bilirim elbet! Ama bu tuhafılık, gene de, biraz başka... Kaseti izleyelim hele, belki bu soruya bir yanıt bulurum. Gene de, beklemem gerekecek herhalde... (Karasu, 2023, s. 95)”

Uğur için rehber olan Mümtaz, Uğur’un yaşadığı iç sıkıntılardan ve hayatıyla ilgili yaşadığı düş-gerçek karmaşasından ona yardım etmek ister. Uğur’un isteği üzerine notlarını okuyup değerlendirmeler yapar. Belki de izlediği cinayet filminin kendisinin bir düşü olabileceğini söyler. Artık düş ile gerçeklik algısını kaybeden Uğur, sürekli çelişkili düşüncelerle, kendi içinde kabul-ret durumlarıyla sorgulamalar yapar. Mümtaz ve İhsan’ın yardımıyla içinde bulunduğu gizemli olay silsilesi zaman içinde çözülmeye başlar. Yılmaz Bey’i Bülent’e benzeten Uğur, Yılmaz Bey’in bazı şeyleri bilinçli yaptığını düşünür. Ancak Mümtaz Bey ile konuşup notlar okuyup ulaştıkları bulgular farklı çıkar. Mümtaz Bey, benzerliklerinden kardeş olabileceklerini, fotoğrafını kardeşinin yanında gördüğü için, ölen kardeşinin arkadaşına yardım etmek istemiş olabileceğini anlatır. Bu yüzden kolaylıkla işe alındığını ifade eder. Olayların Yılmaz Bey ile ilgisinin olmadığını yaşananların geçmişten gelen anılarla bir tür zihin karmaşası olduğu görülür. Uğur’un refakatçilik iş süresi bitince İhsan’la Ankara’ya taşınıp kendisine yeni başlangıçlar yapmak ister. Bu yolculukları için Mümtaz Bey de onlara eşlik etmek ister. Beraber yola çıkarlar. Uğur, bazı konuları çözmüş olsa da zihin karmaşası ve sorgulamaları devam eder. Bazı cevaplar hâlâ kendisini tatmin edemez. Bundan dolayı kendi kendine hala iç çatışma yaşadığını görülür.

Uğur, gitmek için Yılmaz Bey’in gelmesini bekler. Ancak Yılmaz Bey, işi olduğunu onları uğurlamaya gelemeyeceğini açıklar. Üçü için birer paket bıraktığını söyler. Daha sonrasında birlikte yola çıkarlar. Bu esnada Uğur’un sorgulamaları ve durumların düğümü devam eder. Yolda kaza yaparlar. Yara almadan kurtulurlar. Uğur, hâlâ kaza yaptığını inanmayıp bir düşte olabileceğini düşünmeye başlar.

“Bakın, şu yazdıklarımı okudum, inandırıcı bulmuyorum. Neredeyse yara bere almadan, eninde sonunda pek hafif sayılacak kazadan kurtulmuş, ardından pek çok işi becerebilmiş bir insan niye öyle –bir düş içindeymişçisine- yaşasın sonraki iki günü? İkinci günü hele? (Karasu, 2023, s. 109)”

Uğur, kaza kısmını ve sonrasını bile hatırında kaldığı kadarıyla güncesine yazdığı notlarla açıklar. Hastaneden taburcu olduktan sonra eve geldiğini anlatır. Ancak artık evine dönmüş gibi olmadığını, her şeyin geride kaldığını açıklar. Yepyeni bir ülkeye varmış gibidir. Bir müddet ağrılarla mücadele ettiğinden ve kendisini bir düşün içinde gördüğünden bahseder. Kazadan kurtulup başına bir iş gelmemeyi büyük bir nimet olarak görür. Öykünün kazayla bittiğini, birkaç gün sonra İhsan'ın evine geçeceğini söyler. Belki onun da çalışmalarına katılacağını ifade ederek beraber yaşamaya başlayacaklarına değinir. Romanın son kısmıdır ve Uğur hala çelişki, sorgulama ve düş-gerçek karmaşasına devam eder. Hiçbir konu netlik kazanamaz. Roman, açık uçlu tamamlanarak senaryo okuyucuya bırakılır.

b) Dış Çatışma

i) Uğur-Toplum Çatışması

Uğur, kirasını ödemek ve biraz para kazanmak için iş ilanlarına bakar. İlanlar arasında, refakatçi ilanını görür. Bir süre şehir dışına çıkacak birinin, hasta amcasına bakması için birini arar. Uğur telefonda görüşüp randevu ayarlar ve görüşmeye gider. Hazırlandıktan sonra bir otobüse biner. Bu yolculuk sırasında, yaşadığı düş ve gerçeklik karmaşasıyla çatışmalar yaşar.

“Gözlerimi örttüm elimle. Yanımda kimse yoktu, piyangoğunun arkasındaki köşede dikilmiş duruyordum. Bir iki kişi, değişik yerlerde durup birbirleriyle el sıkıştıktan sonra çıkıp gitmişti. ‘ben de çıkayım’ diye geçirdim içimden. Karşımda, elinde bir tepsi tutan ev sahibesi ‘siz gidemezsiniz,’ dedi, ‘ölmeniz gerek. Buyurun, şu balık ezmeli ekmeği alın.’ Duraksamış bakmışım yüzüne. ‘Şunu alın, haydi. Acı çekmeyeceksiniz (Karasu, 2023, s. 11).”

Uğur burada, otobüste yolculuk yaparken bir düş görür. Gördüğü düşte insanların yaptıkları eylemleri garip bulur. Konuşmadan insanlarla tartıştığını fark eder. Sonra kadın ve erkeklerin, az konukların olduğundan, herkesin ona baktığından garip seslerin döndüğünü söyler. Sonra kendini gideceği evde bulur ancak bu ev hocasının evidir. Salonda çok kişi olduğundan evin sahibi kendisinin kırk yıllık arkadaşıdır. Piyano başında konuklarla

konusarak bu evi hiç görmediğinden bahseder. Yani Uğur, iş görüşmesine gittiği esnada düşünde başka bir ev görmüş ve patronu onun yakın arkadaşıdır. Düşünde yapılan hareketleri ve Uğur'un insanlarla ilişkisi fazlaca gariptir. Çevreyle fazlaca çelişir. Düşünde çevresindeki insanlar tuhaf davranır. Sergilenen davranışlar hoşuna gitmediği için onlara karşı çatışma yaşar.

ii) Uğur-Yılmaz Çatışması

Romanda, iş ilanını veren ve Uğur'u işe alan Yılmaz Bey'dir. Uğur, Yılmaz'ı görür görmez onu daha önceden tanımış gibi hisse kapılır. Yılmaz'ın da kendisiyle kısa bir sohbet ettikten sonra onu hemen işe alıp amcasını emanet etmesine şaşırır. İş teklifini kabul etse de Yılmaz ile ilgili şüpheleri devam eder.

“Yılmaz Bey kim bilir kaç saat o işle uğraşmıştır. Sesinde bir uzaklık vardı, ya da bana öyle geldi. Biraz gecikebiliriz'i başka türlü mü yorumlamalıydım şimdi? Ama gecikebiliriz deniyordu (Karasu, 2023, s. 29).”

Burada Uğur, yeni çalışacağı refakatçilik işi için Yılmaz Bey'in evine gider. Onu Yılmaz Bey'in özel şoförü İhsan eve götürür. Evde henüz kimse yoktur. İhsan da Yılmaz Bey'in, Mümtaz Bey'i getirmek için gittiğini ve birazdan burada olacaklarını söyler. Uğur o esnana düşüncelere dalmaya başlar. Yılmaz Bey'in eylemlerine bir anlam veremez. Daha sonra İhsan'dan Mümtaz Bey'in Yılmaz'ın amcası değil, eski bir hocası olduğunu öğrenir. İlan için neden o kadar çok uğraşıp kendisini iş için seçtiğini, güvendiğini, amca dediği kişi için neden bu kadar çok uğraştığını anlayamaz. Bu kadar basit bir iş için bu kadar fazla konforlu bir hayat verilmesini çözemez. Uğur'un düşünceleriyle Yılmaz Bey'in davranışları çok çelişir. Uğur, Yılmaz Bey'in kendisinin neden işe aldığını, bunu planlı mı yaptığını anlayamadığından ona karşı şüphe besler. Bundan dolayı ona güveni azalır. Bu yüzden Uğur, burada Yılmaz Bey'e karşı bir çatışma yaşar.

iii) Uğur-Mümtaz Çatışması

Uğur, Mümtaz Bey ile ilk önce konuşmaz. Daha doğrusu Mümtaz Bey pek konuşmaz. Uğur, Mümtaz Bey'in huysuz biri olduğunu düşünür. Ancak üçüncü gün Mümtaz Bey, Uğur ile konuşmaya başlar ve çok sevecendir.

“Mümtaz Bey o gün(ayın on beşi cumartesi günü diye hesapladım) ilk kez konuştu benimle. Varlığımın ancak farkına varmış gibi demişsin. Buraya geldiğimiz üçüncü günü... Abartıyorsun (Karasu, 2023, s. 51).”

Kitabın 2. Bölümünde yer alan Mümtaz Bey ve Uğur’un yaşadıkları bir çatışma anlatılır. Mümtaz Bey, Uğur’un düşlerinde gördüklerini not aldığı yazılarını okuması üzerine yaptıkları bir konuşmadır. Uğur notlarında Mümtaz Bey’in kendisiyle karşılaşmasında konuşmadığını, kendisini fark etmediğini, karşılaşmanın üçüncü günü nihayet konuştuğundan bahseder. Mümtaz Bey, Uğur’un abarttığını, belki de gün kendisinin farkına vararak gördüğünü ifade eder. Mümtaz Bey, topu Uğur’a atarak meselenin kendisinin gözlerinin açılmasıyla ilgili olduğunu söyler. Bu konuda kendi aralarında zıt düşünceli bir çatışma olur. Birbirleriyle çelişmelerinden ve çevreye uyum konusunda sıkıntı yaşadıklarını dış çatışma yaşadıkları söylenebilir. Uğur önce Mümtaz Bey’in iyi biri olmadığını düşünerek hakkında olumsuz düşünür. Ancak sonra konuşup tanıdıkça samimi ve babacan olduğunu görüp fikrini değiştirir. Bu yüzden ona karşı çatışma yaşar.

“Beni huysuz bir adam olarak diye tanıtırken seni sınamak istemiş olamaz mı? Senin birtakım düşler gören, düşler görmüş bir adam olduğunu nereden bilsin?(Karasu, 2023, s. 52)”

Uğur, refakatçilik işini başlar başlamaz yaşadığı tüm olayları ve diyalogları not defterine kaydetmeye başlar. Mümtaz Bey, artık Uğur ile samimi olup konuşmaya başlar. Uğur, bu notları okuyup değerlendirmesi için Mümtaz Bey’e verir. Mümtaz Bey, Uğur’un notlarını okurken Yılmaz Bey’in iş görüşmesi esnasında kendisi hakkında huysuz adam dediğini görür. Ancak Uğur böyle bir şey olmamasına rağmen Yılmaz Bey’in neden böyle bir şey söylediğini anlayamaz. Mümtaz Bey de bu durumda Uğur’un endişesini yersiz bulur. Belki de Yılmaz Bey’in kendisini sınamak istediğini, daha dikkatli davranması için bir uyarı niteliğinde söylemiş olabileceğini de ifade eder. Kendisinin sürekli düş gören biri olduğunu, konuyu bilemeyeceğini söyleyerek durumu açıklar. Mümtaz Bey, Uğur’un çevreye karşı yaşadığı zıt düşünceleri açıklamaya çalışarak çoğunda yanlış düşündüğünü vurgulamak ister. Uğur’un, yaşadığı şey aslında dış çatışmadır. Düşünceleri ve çevresindeki kişilerin

eylemleri çatışır. Çünkü Yılmaz Bey, Mümtaz Bey'in huysuz olduğunu ifade etse de böyle bir durum yaşanmaz.

iv) Uğur, Yılmaz-Mümtaz Çatışması

Uğur, Yılmaz Bey ile görüşmesi yaptığında Yılmaz Bey, amcası hakkında huysuz ve aksi biri olduğunu söyler. Uğur'a bu durumu idare etmesini ister. Uğur, Mümtaz Bey'in yanında kalmak için eve geldiğinde ilk bir iki gün hiç konuşmazlar. Ancak üçüncü günün sonunda Mümtaz Bey, Uğur ile konuşmaya başlar. Sohbet ettikçe Uğur, Mümtaz Bey'in huysuz değil aksine çok samimi ve sevecen olduğunu görür. Yılmaz Bey'in neden böyle söylediğini anlamaya çalışarak kendi içinde sorgulamalar yaşar.

“Mümtaz Bey oyunun içinde bir oyun oynamağa kalkıyor. Yılmaz dönünce, ben de sana anlattığı adam olacağım, diyor, bana başka türlü davranacağı için şimdiden özür diliyor. Yani ipi Yılmaz Beyin eline verir gözükmek istiyor(Karasu, 2023, s. 58).”

Mümtaz Bey, Uğur'un notlarında Yılmaz Bey'in kendisi için huysuz adam ifadesini gördüğü zaman biz de oyun oynamayı ve Yılmaz'a öyle davranmayı ister. Uğur oyun ifadesini daha sonra çok düşünür ancak bir anlam bulamaz. Neden böyle bir oyuna başvuracakları konusunda çelişkili düşüncelere girer. İkisi de düşünce ve eylemlerinde farklı şeyler sergiledikleri için onlara karşı çatışma yaşamıştır.

6. SONUÇLAR

Bu çalışma, çatışma kavramının roman ve karakter üzerindeki etkisini açıklamayı hedeflemiştir. Türk edebiyatından seçilen on roman üzerinden çatışma kavramı analiz edilmiştir. Bu romanlar, farklı dönem (Tanzimat, Serveti Fünun ve Cumhuriyet) ve tarihlerden seçildiği için ele alınan tema farklı açılardan incelenme imkânı bulmuştur. Çatışma ile karakterler detaylıca incelenerek roman ile ilgili bilgi sunulmuştur.

Bir roman her zaman anlatılardan fazlasıdır. Yazar, vermek istediği mesajı bazen romanın derinliklerinde gizler. Bunun amacı okuyucuyu düşündürüp meraklandırmak ve eserin sanatsal değerini arttırmaktır. İncelenen roman çatışmalarıyla karakterler daha anlamlı hâle gelmiştir. Çatışma konusu da burada bize karakterle ilgili detaylı bilgi vererek anlatılmak istenen üstü kapalı mesajı anlama imkânı sağlamıştır. Okuyucu romanı okurken, anlatılan karakterin, basit sıradan olduğunu düşünebilir. Ancak analiz edilen çatışmalarla, karakterler ayrıntılı incelendiğinden görünenden fazlası olduğu anlaşılmaktadır. Yazar, çoğu yerde vermek istediği mesajı karakterin içine gizlemiştir. Böylelikle aktarılmak istenen mesaj netlik kazanmıştır.

Çatışma deyince aklımıza olumsuz anlamda bir şey gelmemelidir. Çünkü çatışma; her zaman bir fikre, kişiye, duyguya karşı gelmek değildir. Karakter bazen kendisiyle çatışma yaşayarak kimlik arayışına varoluşsal süreçlere girebilir. Bu sayede karakter sorgulamalarla ve çelişkilerle ulaşmak istediği yeni benliğine ulaşabilir. Aynı şekilde başkasıyla da yaşadığı çatışma sonucu, karşısındakinin eylemlerini daha iyi anlamlandırabilir. Bu anlamlandırma hayatına bir düzen vermek açısından çok faydalı olabilir.

Ele aldığımız her romanda çatışma izlerine rastlamak mümkündür. Ancak her romanda farklı seyrinde ilerlemiştir. Bazı romanlarda iç çatışma yoğunken bazılarında ise dış çatışma daha yoğundur. Psikolojik konulu, kimlik arayışını konu alan, varoluşsal sorunlara değinen, bireysel aşkların yaşandığı romanlarda iç çatışma daha sık işlenmiştir. Bunun dışında toplumsal konulu, köylü-kent karşılaştırmasına değinen, gelenek-modern çatışmasına değinen ve karşılıklı aşkı konu alan romanlarda dış çatışma daha sık işlenmiştir.

İncelediğimiz karakterlerin; sorularla, kararsızlıklarla, kendi içinde veya karşısında-

kine kabul-ret sorgulamalarıyla, çelişkili düşüncelerle ve monologlarla çeşitli çatışmalar yaşadıklarını görmekteyiz.

Genel olarak romanlara baktığımızda en çok çatışma yaşayan karakterlerin ana karakterler olduğu görülmektedir. Bazı karakterin sadece iç veya dış çatışma yaşadığı görülürken bazılarının ise her iki çatışma izlerini taşıdıklarına rastlanılmıştır. İncelenen roman konusuna göre yaşanan çatışma da farklılaşmıştır. Siyasi, sosyal gibi toplumsal konulu romanlarda daha çok dış çatışma yaşandığı anlaşılmaktadır. Bazen karakterler toplumsal sorunlardan dolayı çatışma yaşamışlardır. Değiştirmek istekleri toplum yapısına çözümler arayarak bu konuda iç ve dış çatışma yaşadıkları görülmüştür. Aşk konulu romanlarda karakter nasıl davranması gerektiği konusunda iç çatışma yaşamıştır. Eğer aşk konusunda çelişkili bir durum varsa karakterlerin karşılıklı olarak birbirleriyle dış çatışma yaşadıkları görülür.

Psikolojik sıkıntı yaşayan karakterlerde yeni bir kimlik arayışına girildiği ve varoluşsal sorunlar yaşandığına rastladık. Bu durumu yaşayan karakterlerin daha çok iç çatışma yaşadığı analiz edilmiştir. Bu konuda yeni bir benlik kazanmaya çalışan karakterler, hiç kimseyle konuşmak istemediğinden başkalarına karşı dış çatışma yaşamıştır.

Kuşak çatışması konulu romanda karakterlerin hem iç hem de dış çatışma yaşadığı görülmektedir. Ancak oluşan eski-yeni zıtlığından dolayı dış çatışma daha ağırlıklıdır. Aynı şekilde Batılılaşmanın getirdiği alafranga-modern hayat çatışmasında da benzer bir durum vardır. Burada da eski kültürle yaşayan karakterin, yeni kültüre dâhil olmasıyla yaşadığı zorluklar görülmüştür. Bu konuda hem kendi içinde hem de başkasıyla çatışmalar yaşamıştır.

Aile, sosyal ve köylü-kent çatışmasını ele alan romanımızda dış çatışmanın daha ağırlıklı yaşandığı görülmektedir. Toplum içinde görülen sınıfsal ve ekonomik farklılıklardan dolayı oluşan sorunlar beraberinde çatışmayı getirmiştir.

Farklı bir romanımızda incelenen karakterin yeni bir kimlik arayışına girmesinden dolayı kendi hayatından bir kaçış yeri arayarak mutfağa ve yemek yapmaya sığındığını gördük. Karakterimiz roman içinde sadece yemek yapan düz bir karakter gibi görünse de aslında bir takım varoluşsal sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır. Burada karakterin yaşadığı asıl şey benliğinden kaçarak zihnini rahatlatmaya çalışmasıdır. Mutfak burada bir semboldür.

Bundan dolayı çatışmalar daha çok tek bir karakter üzerinden ilerlemiştir. En çok iç çatışma türü yaşanmıştır.

Töre ve kan davasını konu alan romanda karakterin toplumsal baskı ile yaşadığı iç ve dış çatışma anlatılmıştır. Ortak bir güç halinde hareket köy halkı manipülasyonlar uygulayarak karakteri çıkmaza sokmuştur. Hem yalnız kalan hem de yaşananlardan hoşnut olmayan karakterimizin çatışma izleklerini net bir şekilde görmekteyiz.

Aile hayatı ve boşanma konulu romanımızda karakterin, eski eşinde boşanıp yeni eşiyle evlenmesi üzerine yaşadığı iç ve dış çatışma anlatılmıştır. Evlilik çatışmasından doğan sorunlar işlenen temayı desteklemiştir.

İncelediğimiz son romanda karakterin rüya ve düşü iç içe yaşayarak yaşadığı iç çatışma izlekleri görülmüştür. Eser, neredeyse tamamen karakterin zihinden geçen soyut ve postmodern bir romandır. Ana karakterimiz yaşadığı sorgulamalarla ve kendi içinde kabul-retlerle ağırlıklı olarak iç çatışma yaşamıştır. Bunun dışında anlamlandıramadığı olaylar karşısında, diğer karakterlerle de dış çatışma yaşadığı görülmüştür.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar farklı dönem ve tarihlerden birer tane olmak üzere incelenen on romanda çatışmanın giderek farklı seyrinde ilerlediği görülmüştür. Tanzimat'ın başında ele aldığımız romanda, o dönemde yaşanan toplumsal sorunlardan dolayı karakterin daha çok dış çatışma yaşadığını görmekteyiz. Cumhuriyet'e yaklaştıkça konular daha bireyselleştiği (platonik aşk, kimlik arayışı, varoluş sorunları vs.) için ağırlıklı olarak iç çatışma şeklinde ilerlemiştir.

Genel olarak bu bağlamda romanlara baktığımızda bazen iç çatışma bazen dış çatışma bazen de ikisinin ağırlıklı kullanıldığı görülmektedir. Bu karakter çatışmaları, romanların detaylıca analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Bu sayede hem roman hakkında hem de anlatılmak istenenle ilgili daha sağlam bilgilere ulaşılmıştır. Romanların incelenmesi ve anlamlandırılması konusunda çatışmalar bize büyük bir fayda sağlamaktadır. Çatışmaların bu açıdan kullanılması büyük önem taşımıştır.

Çatışmalar; karakterlerin içinde gizlendiğinden, okuyucuyu diri ve heyecanlı tutması romanın merakla okunmasına fayda sağlamıştır. Romanları, bu açıyla yazmak daha çok

okur kitlesine sahip olmaya yardımcı olabilir. Ayrıca, sabit bir tip olmayan karakterlerin incelenmesi konusunda daha geniş olanak sağlayabilir.

Bu çatışmalar bize insanın tekdüze olmadığını, değişkenliğini vermektedir. Özellikle iç çatışmalarda insanın değişen, hatta kendiyle bile ters düşen karakterleri görmekteyiz. İnsanın en önemli savaşı kendiyledir. Bu, romanlarda yoğun bir şekilde görülmektedir. Bu iç çatışmalar bazen doğru yolu bulmakla bazen de iyice bir bataklığa saplanmakla ve daha da kötüleşmeyle sonuçlanmaktadır. Dış çatışmalar ise insanın insanla, toplumla olan ters düşmesini sorgulamaktadır. İnsan insanın kurdudur sözünü doğrularcasına romanlarda kişiler sürekli başka insanlarla çatışma halindedirler. Biz romanlardaki iç ve dış çatışmalarla insanın sonsuz istekleri, hırsları, iyilikleri ve kötülükleri ile karşılaşmaktayız. Bu çatışmalar bize insan ruhunu daha yakından tanıma imkânı vermektedir.

7. ÖNERİLER

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar farklı dönem ve tarihlerden birer tane olmak üzere incelenen on romanda çatışmanın giderek farklı seyirde ilerlediği görülmüştür. Tanzimat'ın başında ele aldığımız romanda, o dönemde yaşanan toplumsal sorunlardan dolayı karakterin daha çok dış çatışma yaşadığını görmekteyiz. Cumhuriyet'e yaklaştıkça konular daha bireyselleştiği (platonik aşk, kimlik arayışı, varoluş sorunları vs.) için ağırlıklı olarak iç çatışma şeklinde ilerlemiştir.

Genel olarak bu bağlamda romanlara baktığımızda bazen iç çatışma bazen dış çatışma bazen de ikisinin ağırlıklı kullanıldığı görülmektedir. Bu karakter çatışmaları, romanların detaylıca analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Bu sayede hem roman hakkında hem de anlatılmak istenenle ilgili daha sağlam bilgilere ulaşılmıştır. Romanların incelenmesi ve anlamlandırılması konusunda çatışmalar bize büyük bir fayda sağlamaktadır. Çatışmaların bu açıdan kullanılması büyük önem taşımıştır.

Çatışmalar; karakterlerin içinde gizlendiğinden, okuyucuyu diri ve heyecanlı tutması romanın merakla okunmasına fayda sağlamıştır. Romanları, bu açıyla yazmak daha çok okur kitlesine sahip olmaya yardımcı olabilir. Ayrıca, sabit bir tip olmayan karakterlerin incelenmesi konusunda daha geniş olanak sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Akdağ, İ. (2020). Çatışma Teorisi Bağlamında Tarihsel-Toplumsal Çatışmanın Değişen Biçimleri Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 15(10), 5233–5251. <https://doi.org/10.26466/opus.629985>
- Algül, A. (2014). Kemal Bilbaşar'ın Denizin Çağırışı romanına psikanalitik açıdan bir bakış. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (20), 7–26. <https://izlik.org/JA55PG58AK>
- Altunyay, K. (2015). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk romanında insan psikolojisi* [Doktora tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Apaydın, Z. (2022). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Kitaplarında Yer Alan Çatışmalar ve Çatışma Çözme Becerileri* [Yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Arseven, T. (2018). Yaşar Kemal'in Yılanı Öldürseler adlı romanı üzerine bir inceleme. *Folklor/Edebiyat*, 24(95), 57–66. <https://doi.org/10.22559/folklor.247>
- Bakıcı, K. (2022). Yılanı Öldürseler romanında anne katili. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 35–45. <https://izlik.org/JA97DH75SH>
- Bilbaşar, K. (2025). *Denizin Çağırışı*. Can Yayınları.
- Can, A. İ. (2021). *7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Kurgusal Metinlerdeki Çatışma Çözme Becerilerinin İncelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- Çelik, S. S. (2023). *Çalışan Kadınlarda İş-Aile, Aile-İş Çatışması* [Yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Çelik, Z. (2025). *Bilge Karasu'nun eserlerinde bireyselleşme ve kimlik gerilimleri* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Çetin, N. (2012). *Roman Çözümleme Yöntemleri*. Öncü Yayınevi.
- Demir, M., & Öztürk, Z. (2025). Tahsin Yücel'in Mutfak Çıkmazı adlı romanında küçük insan meselesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırma Dergisi*, (22), 13–27. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16784364>
- Edebiyat/Kitap İncelemeleri. (2023). Yılanı Öldürseler: Kim Haklı, Kim Suçlu?
- Gezgin, E. U. (2022). *Yılanı Öldürseler ve Kırmızı Pazartesi: Kültürün Kurbanları* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Hekimoğlu, S. (2025). Refik Halit Karay'ın Bugünün Saraylısı Romanında Modern Yaşam. *Uluslararası İnsan Araştırma Dergisi*, 10(19), 1–12. <https://doi.org/10.53427/katre.1685789>
- Kanat, Ö. (2020). Romanda Çatışma Yapısı Üzerine Bir Okuma Denemesi: Leyla'nın Evi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4(2), 570–581. <https://doi.org/10.34083/akaded.772152>
- Kanter, B. (2010). Eylül Romanında Estetize Edilmiş Kimlikler. *TÜBAR*, 231–243.
- Kapucu, T. (2025). *Mehmet Rauf'un Eylül Romanının Stilistik Açısından İncelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Karabük Üniversitesi.

- Karabulut, M., & Dağ, N. (2017). Ütopik Bir Mekân Olarak Deniz (Denizin Çağırışı Örneği). *Journal of Turkish Language and Literature*, 3(1), 136–147.
- Karadeniz, H. (2025). Kasaba Romanlarının Çatışma İzleği Ekseninde İncelenmesi. *Journal of History*, 18(76), 2075–2115. <https://doi.org/10.29228/joh.77991>
- Karahan, Z. (2024). Öğretmenlerin Empati Eğilim Düzeyleri ile Çatışma Yönetme Stilleri Arasındaki İlişki. *Lisansüstü Öğretmen Çalışmaları Kongresi*, 105–116.
- Karasu, B. (2023). *Kılavuz*. Metis Yayınları.
- Karay, R. H. (t.y.). *Bugünün Saraylısı*. İnkılap Kitabevi.
- Kemal, O. (2025). *Cemile*. Everest Yayınları.
- Kemal, Y. (2025). *Yılanı Öldürseler*. Yapı Kredi Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2011). *Milli Edebiyat 2*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2018a). *Cumhuriyet Dönemi 2*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2018b). *Tanzimat Edebiyatı 2*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Kurteş, E. B., & Özdarıcı, Ö. (2023). Ethem Baran'ın Emanet Gölgele Defteri Romanında Yabancılaşma. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 524–532. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1457707>
- Mavi, İ. (2025). Çatışma teorisi, iktidar ve toplumsal dönüşüm: tarihsel ve güncel perspektifler. *International Social Sciences Studies Journal*, 11(9), 1615–1624. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17215438>
- Murat, M. (2014). *Turfanda mı Yoksa Turfa mı?* Sis Yayıncılık.
- Oğul, B. (2021). *Yusuf Atılgan'ın Aylak Adam ve Kemal Bilbaşar'ın Denizin Çağırışı Romanlarında Yabancılaşma* [Yüksek lisans tezi]. On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Ortaç, Y. Z. (2020). *Üç Katlı Ev*. İnkılap Kitabevi Yayınları.
- Öner, H. (2018). Yusuf Ziya Ortaç'ın Romanları Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies Language/Literature*, 13(23), 763–783. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14311>
- Özdemir, M., & Kantaş, Z. (2014). Mizancı Murad Turfanda mı, Turfa mı? Romanından Eğitim. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(2), 247–273.
- Özdenören, R. (2023). Rasim Özdenören'in Çatışma Adlı Hikâyesine Çatışma Yöntemiyle Bir Bakış. *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(62), 2447–2454. <https://doi.org/10.29228/JOSHAS.67874>
- Rauf, M. (2019). *Eylül*. Maviçatı Yayınları.
- Sağırdağ, C. (2019). *Orhan Kemal'in Cemile Adlı Romanı Üzerine Söz Dizimi Çalışması* [Yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Soylu, H. (2022). Bilge Karasu'nun Gece ve Kılavuz Adlı Romanlarında Postmodern Özne ve Anlatı. *Selçuk Türkiyat*, (54), 313–331. <https://doi.org/10.21563/sutad.1130546>
- Şahin, H. D. (2024). Osmanlı-Türk romanında modernleşmenin karakter üzerindeki yansımaları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (15), 295–317. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1457707>

- Şahin, V., & Topbaş, F. Ç. (2022). Refik Halid Karay'ın Bugünün Saraylısı Romanında Yapı ve İzlek. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(3), 909–920. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1121496>
- Şahin, Y. (2013). Çatışma Kuramları ve Kimlik Temelli Çatışmalar: Teorik Bir Giriş. *DergiPark*, 1(1), 32–55. <https://doi.org/10.16954/bacad.01564>
- Temür, Y. (2024). *Aslı Der'in Çocuk ve Gençlik Romanlarında Çatışma ve Çatışma Süreçleri Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Tosun, G. (2024). *Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Kişiler Arası Çatışma ve Çatışma Çözme Süreci* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Turna, M. (2023). Bekir Yıldız Romanlarında Aile. *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi*, 9(2), 269–295.
- Tursun, F. (2014). Bir Karşılaştırma Denemesi: Cemileler. *DergiPark*, 2(3), 93–105.
- Türkislamoğlu, E. (2023). Roman Üzerinden Tarih ve Topluma Bakmak Konusunda Bir Deneme: Türk Romanında Batılılaşma Hareketinin İzlerini Sürmek. *Araştırma Makalesi*, 37, 261–283.
- Uzcan, M. K. (2025). *Mehmet Rauf'un Eylül Adlı Romanının Söz Varlığı ve Sözlüğü* [Yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Yıldız, B. (2013). *Aile Savaşları*. Everest Yayınları.
- Yiğitler, Ş. Y. (2018). Mutfak Çıkmazı'nda Felsefi Bir Eylem Olarak Yemek Yapmak ve Yemek Yemek. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (18), 169–197.
- Yücel, T. (2025). *Mutfak Çıkmazı*. Can Yayınları.